

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SPOR BASININDA TOPLUMSAL CİNSİYETİN KURULUŞU:
TÜRK FUTBOL BASININDA KADIN**

**YENİ MEDYA İLETİŞİM VE HABERCİLİK ANABİLİM DALI
YENİ MEDYA İLETİŞİM VE HABERCİLİK BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan
Emrullah KAPLAN**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Yıldız Derya BİRİNCİOĞLU**

İSTANBUL – 2018

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Emrullah KAPLAN
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Spor Basınında Toplumsal Cinsiyetin Kuruluşu: Türk Futbol Basınında Kadın
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Yeni Medya İletişim ve Habercilik
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 15.03.2018
- SAYFA SAYISI** : 200
- TEZ DANIŞMANLARI** : Yrd. Doç. Dr. Yıldız Derya BİRİNCİOĞLU
- DİZİN TERİMLERİ** : Ayrımcılık, Toplumsal Cinsiyet Futbol, Basın, Ataerkil sistem
- TÜRKÇE ÖZET** : Bu tez çalışmasında, spor basınının futbol üzerinden kadına yönelik gerçekleştirdiği cinsiyetçi yaklaşım ele alınmıştır. Özellikle eril bir dil kullanımıyla söylemlerin inşa edildiği ortaya çıkarılmıştır. Araştırma evrenini, spor gazeteleri arasında en yüksek tiraja sahip olan Fotomaç gazetesi oluşturmaktadır. Türk futbol medyasının konuya olan yaklaşımının ele alındığı gazetede 2005 ve 2015 yılları arasındaki zaman dilimleri tercih edilmiştir. Buna gerekçe olarak ise, bu yıllar içerisinde toplumsal tepkiye sebep olabilecek haber dili kullanıldığı gösterilmiştir. Araştırmada yöntem olarak Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi tekniği kullanılmaktadır.
- DAĞITIM LİSTESİ** : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Emrullah KAPLAN

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SPOR BASININDA TOPLUMSAL CİNSİYETİN KURULUŞU:
TÜRK FUTBOL BASININDA KADIN**

**YENİ MEDYA İLETİŞİM VE HABERCİLİK ANABİLİM DALI
YENİ MEDYA İLETİŞİM VE HABERCİLİK BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Hazırlayan
Emrullah KAPLAN**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Yıldız Derya BİRİNCİOĞLU**

İSTANBUL – 2018

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Emrullah KAPLAN

.../.../2018

TC.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Emrullah KAPLAN'ın “**Spor Basınında Toplumsal Cinsiyetin Kuruluşu: Türk Futbol Basınında Kadın**” adlı tez çalışması, jürimiz tarafından YENİ MEDYA İLETİŞİM VE HABERCİLİK anabilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan _____
Prof. Dr. Murat İRİ

Üye _____
*Yrd. Doç. Dr. Yıldız
Derya BİRİNCİOĞLU*
(Danışman)

Üye _____
*Yrd. Doç. Dr. Sinem
TUNA*

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2018

Prof. Dr. Nezir KÖSE
Enstitü Müdürü

ÖZET

Tarihin en önemli aktivitelerinden biri olarak kabul edilen spor, geçmişi itibariyle büyük bir kültürün sembolüdür. Özellikle etkileşim göstermiş olduğu alanların oldukça fazla olması, bu alanın özel kılınmasını sağlamaktadır. Yüzyıllar boyunca süregelen bir oyunun var olmasını sağlayan medya ise, bu anlamda sporun çehresini genişletmektedir. Spor basınından ziyade futbol basını olarak da bilinen bu alan, erilleştirilmiş bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Daha çok ekonomik çıkarlar doğrultusunda hareket eden basının futbolu erkek oyunu olarak göstermesi, konunun detaylandırılması adına önemlidir. Günümüzde spor gazeteleri diye adlandırılan çoğu gazetelerin futbol endekli haber yapması, bu bölüme olan ilgiyi arttırmaktadır. Bu sebeple gazete manşetleri incelendiğinde, eril bir dilin ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Araştırmanın temel merkezinde yer alan Fotomaç gazetesi ise bu yönüyle dikkat çekmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin belirginleştirildiği futbol alanında, ayrımcı dilin inşasını cinsiyetçi ve eril bir dil ile gösteren gazete, bu anlamda önemli bir konuma sahiptir. Araştırmanın evrenini Fotomaç gazetesinin 2005 ve 2015 yılları arasındaki zaman dilimi oluşturmaktadır. Bu yılların uzun tutulmasının amacı, kalıplaşmış ifadelerin ne tür sıklıkla verildiğini ortaya koymaktır. Adı geçen çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk olarak konunun kavramsal çerçevesi toplumsal cinsiyet merkezinde ele alınmıştır. Daha sonra ise haber dili, söylem ve eril iktidar arasındaki ilişki sorgulanmıştır. Son olarak spor basınında ortaya çıkan ayrımcı dilin nasıl yeniden inşa edildiğine değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ayrımcılık, toplumsal cinsiyet, Futbol, basın, ataerkil sistem

SUMMARY

Sports, considered one of the most important activities of the history, and is a symbol of great culture as of the past. The fact that there are a lot of areas where it has interacted in particular, makes this area special. The media, which enabled a game to continue for centuries, is expanding the face of sport in this sense. Sport press, also known as the so-called football press, emerges in a masculine form. Media, acts in the direction of economic interests, shows football as a male play is important for the elaboration of the subject. The fact that most of the newspapers, now called sports newspapers, are doing soccer-indexed news, and so they are increasing the interest in this profession. Therefore, when newspaper headlines are examined, it is understood that a masculine language has emerged. The Fotomac newspaper, which is located in the center of the research, draws attention to this direction. In the football field where gender has become evident, the newspaper, which shows the construction of the discriminatory language with a sexist and masculine language, has an important position in this sense. The researcher's universe constitutes the time period between the years 2005 and 2015 of the Fotomac article. The purpose of keeping these years long is to show how often stereotyped expressions are given. The said work consists of three parts. Firstly, the conceptual framework of the subject was discussed at the gender center. Later, the relationship between news language, discourse and masculine power was questioned. Finally, it is mentioned how the discriminative language emerged in the sports press was rebuilt.

Keywords: Discrimination, gender, Football, press, patriarchal system

İÇİNDEKİLER

SAYFA

ÖZET	I
SUMMARY	II
İÇİNDEKİLER	III
KISALTMALAR LİSTESİ	V
ŞEKİLLER LİSTESİ	VI
EKLER LİSTESİ	VII
ÖN SÖZ	VIII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: TOPLUMSAL CİNSİYET	3
1.1. TOPLUMSAL CİNSİYET VE STEROTİPLEŞTİRME	3
1.1.1. Kadın Temsili ve Sterotipleştirme	8
1.1.2. Erkeklik Temsili ve Sterotipleştirme	15
1.1.3. Queer Temsili (LGBT) ve Sterotipleştirme	19
1.2. SPOR BASININDA KADIN TEMSİLİ	23
1.2.1. Türk Spor Basınında Toplumsal Cinsiyet	30
1.2.2. Türk Spor Basınında Ayrımcılık	37
İKİNCİ BÖLÜM: HABER	44
2.1. HABER KAVRAMI	44
2.1.1. Haberin Temel Özellikleri	45
2.1.2. Haber Değerleri	46
2.1.3. Manşet	49
2.1.4. Sürmanşet	50
2.1.5. Haber Dili	50
2.1.6. Haber Fotoğrafçılığı	52
2.2. HABER-SÖYLEM İLİŞKİSİ	59
2.3. HABER-İKTİDAR İLİŞKİSİ (ERİL HEGEMONYA)	64
2.4. HABER-AYRIMCILIK İLİŞKİSİ	66
2.4.1. Ayrımcılık Türleri	69
2.4.1.1. Doğrudan Ayrımcılık	70
2.4.1.2. Dolaylı Yoldan Ayrımcılık	70
2.4.1.3. Taciz	71
2.4.1.4. Mağdurlaştırma	72
2.4.1.5. Makul Uyumlaştırma	72

2.4.2. Haber-Ayrımcı Dil İlişkisinde Kullanılan Metaforlar	72
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: FUTBOL, SPOR BASINI VE AYRIMCI DİLİN İNŞASI	75
3.1. Tezin Amacı	81
3.1.1. Önemi	81
3.1.2. Varsayımları.....	82
3.1.3. Sınırlılıkları.....	82
3.1.4. Yöntemi	82
3.1.5. Yöntemin Tanımlanması	83
3.1.6. Evren ve Örneklem	90
3.1.7. Verilerin Toplanması ve Analizi	92
3.1.8. Makro ve Mikro Yapılar	92
3.1.9. Haber Başlıkları, Alt Başlıklar ve Haber Girişleri	92
SONUÇ	186
KAYNAKÇA	191
EKLER	-
ÖZGEÇMİŞ	-

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	:	AVRUPA BİRLİĞİ
AGE	:	ADI GEÇEN ESER
AGM	:	ADI GEÇEN MAKALE
ABD	:	AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ
ASNE	:	AMERİKAN GAZETE EDİTÖRLERİ DERNEĞİ
BİAK	:	BASIN İZLEYİCİLER ARAŞTIRMA KURULU
FIFA	:	ULUSLARARASI FUTBOL FEDERASYONLARI
MEDİZ	:	MEDYA İZLEME GRUBU
NPPA	:	ULUSAL BASIN FOTOĞRAFÇILARI DERNEĞİ
UEFA	:	AVRUPA FUTBOL FEDERASYONLARI BİRLİĞİ
TFF	:	TÜRKİYE FUTBOL FEDERASYONU

ŞEKİLLER LİSTESİ

SAYFA

ŞEKİL-1 Fanatik Gazetesi, 23 Ocak 2014	32
ŞEKİL-2 Hürriyet Gazetesi, 27 Aralık 2015	33
ŞEKİL-3 Fanatik Gazetesi, 21 Ocak 2014	34
ŞEKİL-4 Fanatik Gazetesi, 22 Kasım 2015	36
ŞEKİL-5 Fanatik Gazetesi, 07 Eylül 2016.....	36
ŞEKİL-6 FIFA Kadınlar Futbolu	40
ŞEKİL-7 Türkiye Futbol Federasyonu Kadınlar Ligi	41
ŞEKİL-8 Hürriyet Gazetesi, 29 Ekim 2015.....	76
ŞEKİL-9 Fanatik Gazetesi, 26 Temmuz 2016.....	80
ŞEKİL-10 Fanatik Gazetesi, 01 Ağustos 2014.....	80
ŞEKİL-11 Hürriyet Gazetesi, 08 Ocak 2017	81

EKLER LİSTESİ

- EK-A:** FANATİK VE AMK(AÇIK MERT KORKUSUZ) GAZETELERİ ÖRNEĞİ
EK-B: FOTOMAÇ GAZETESİ ŞİDDETİ ÇAĞRIŞTIRAN GÖRSELLER
EK-1: FOTOMAÇ GAZETESİ ANALİZ BÖLÜMÜ GÖRSELLER
EK-2: FOTOMAÇ GAZETESİ MAGAZİNSEL VE CİNSİYET İÇERİKLİ GÖRSELLER
EK-3: FOTOMAÇ GAZETESİ CİNSİYET İÇERİKLİ REKLAMLAR
EK-4: FOTOMAÇ GAZETESİ 16 KASIM 2005 TÜRKİYE-İSVİÇRE MAÇI ÖNCESİ
VE SONRASI ATILAN MANŞETLER

ÖN SÖZ

“İnsan kendi kaderini kendi oluşturur” sözleriyle hayatıma dokunan

BABAM'A,

“Her şeyden önce saygı sevgiyi getirir” diyerek bana değer katan

ANNEM'E,

“Ne yaparsam yapayım canın sağ olsun” diyen

KARDEŞLERİM'E,

“Nasip sana gelmez, sen ona gitmedikçe” sözleriyle, hayata bakış açımı değiştiren

DEĞERLİ BÜYÜKLERİM'E

Bilgisine, azmine, iyi niyetine ve kalbinin güzelliğine hayran kaldığım,

...

Bir solukta hayatımın içerisine giren ve orda olmanın mutluluğunu yaşatan,

MUCİZEM'E,

Bana bütün eğitim öğretim hayatımda bilgi saçan tüm

ÖĞRETMENLERİM'E,

Bu tezi hazırlamamda yardımını ve hoşgörüsünü esirgemeyen, sürekli doğruyu

göstermeye çalışan, çok vefakâr sevgili danışmanım

Yrd. Doç. Dr. Derya BİRİNCİOĞLU'NA,

Ayrıca üniversite hayatımı güzelleştiren ve sevdiren;

Yrd. Doç. Dr. Sinem TUNA'YA

Yrd. Doç. Dr. Özden TOPRAK'A

Yrd. Doç. Dr. Ayla ACAR'A

Yrd. Doç. Dr. Zafer ÖZDEMİR'E

Yrd. Doç. Eylem ÖZÇİMEN'E

Teşekkürlerimi bir borç bilirim...

28 yıllık hayatımda biriktirdiğim en güzel anlarıma, iyikilerime, keşkelerime,

hatalarıma, başarılarıma, adım attığım

ve atacağım her şeye..

ŞÜKÜRLER OLSUN..

Emrullah KAPLAN

İSTANBUL, 2018

GİRİŞ

Günümüzde kitle iletişim araçlarının elinde bulundurduğu güç ile beraber, medyanın çok yönlü ve çeşitli olması beraberinde birçok sorunu getirmektedir. Özellikle yeni medyada ele alınan bu çeşitlilik spor haberleri üzerinden değerlendirildiğinde, söylemlerin ve paylaşılan içeriklerin insan-i değerlerden uzak olduğu görülmektedir. Gerek internet gazeteciliği gerekse geleneksel gazeteciliğin habercilik esasları göz önünde bulundurulduğunda, bu içeriklerin artış gösterdiği gözlemlenmektedir.

Spor haberlerinde verilen metinlere bakıldığında ise, etik unsurların gözetilmediği anlaşılmaktadır. Başlık seçimlerinin yersiz ve uygunsuz kullanıldığı haberlerde, cinsiyet ayrımcılığı ön plana çıkartılmaktadır.

Toplumun şekillenmesinde önemli pay sahibi olan medyanın spor üzerinden sergilemiş olduğu tavır açık bir şekilde insanlara zarar vermektedir. Gazetelerin genel okuyucu kitlelerinin çoğunlukla genç kitleler üzerinden takip edilmesi, yeni bir toplumun oluşmasında gençlerin spora karşı olan tutumlarını da dolaylı bir şekilde değiştirmektedir.

Spor basınında futbol temelli atılan gazete manşetlerine bakıldığı zaman, konunun cinsiyet ayrımcılığı noktasında birleştiği görülmektedir. Toplumsal cinsiyeti tetikleyen haberlerin sıklıkla verildiği günümüzde futbol, sadece erkeğe özgü bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Var olan statükoyu değiştirme noktasında önemli bir güce sahip olan futbol endüstrisi, sağlamış olduğu ekonomik katkılarla da dünyanın en önemli sermayesi konumundadır. Gerek yayıncı kuruluşların desteği gerekse devletlerin bu konudaki yardımı, futbolu diğer spor organizasyonları arasında birincil konuma getirmektedir. Bugün tüketim ideolojisi altında verilen birçok reklâmsal içeriklerin, spor alanı üzerinden konumlandırılması söz konusudur. İnsanları spora teşvik etmek amacıyla verilen mesajların daha çok futbol üzerinden gösterilmesi ise, sporun futboldan ibaret olduğu kanısını ortaya çıkarmaktadır. Fakat bunun bu şekilde olmadığı çok açıktır. Peki bu kadar spor organizasyonları arasında futbol neden ön plandadır? Bunda ekonomik anlamda getirinin fazla olmasının yanında, medyanın da payı oldukça büyüktür. Medyanın çıkarlar doğrultusunda şekillendiği düşünüldüğünde, futbolun pazarlanabilir boyutunun arttığı gözlemlenmektedir.

Öte yandan futbolun toplumsal yaşamla kurduğu bağlantıyı en iyi şekilde yansıtan spor basını, vermiş olduğu mesajlarla kadını ötekileştirmektedir. Gazetelerin manşet sayfaları bu yönüyle sıradanlaşan söylemleri her gün yeniden inşa etmektedir. Kadın ve erkeğin spor yapmasının güce dayalı olduğu düşüncesini benimsetmeye çalışan basının, özellikle futbol haberlerini bunun üzerine kurduğu görülmektedir.

Buna bağlı olarak üç bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde; toplumsal cinsiyet, kadın temsili, erkek temsili ve queer temsili (LGBT) kavramları üzerinde durulmuş ve birbirleriyle olan ilişkileri irdelenmiştir. Bu ilişkiler çerçevesinde ise kadının medya tarafından nasıl sunulduğuna değinilmiştir. Daha sonra ise tezin problematiğini oluşturan spor basınının kadını temsil noktasındaki tutumları incelenmiş ve ayrımcılığa karşı duyulan duyarsızlığı örneklerle sunulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünü; haber kavramı oluşturmaktadır. İlk olarak haber kavramının ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı ve temel özelliklerinin neler olduğu belirlenmiştir. Alt başlıklar şeklinde devam eden kavramlarda sırasıyla manşet, sürmanşet, haberin değeri, haberin dili ve haber fotoğrafçılığı anlatılmıştır. Daha sonra ikinci bölümün önemli kısmını oluşturan haber-söylem ilişkisi ve haber-eril hegemonya ilişkisinin önemine dikkat çekilmiştir. Haberin ötekileştirme problemleri ise ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet ekseninde kullanılan metaforlarla ortaya çıkartılmıştır.

Çalışmanın son olarak üçüncü bölümünü ise futbol, spor basını ve ayrımcı dilin inşası oluşturmaktadır. İnternet gazeteciliğinden örneklerin de sunulduğu bu bölümde, spor basınının atmış olduğu manşetler haber fotoğrafçılığı ile de ilişkilendirilerek sunulmuştur. Futbol ve ayrımcı dilin oluşmasında önemli bir yere sahip olan bu manşetlerin, tezin örneğini genişletmede yardımcı olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda tezin evrenini Fotomaç gazetesinin Ocak 2005 ve Aralık 2015 yılları arasında geçen zaman dilimi oluşturmaktadır. Buna gerekçe olarak ise gazetenin bu yıllar içerisinde tartışılacak haberlere yer vermesi gösterilmiştir. Çalışmada yöntem olarak Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi tekniği kullanılmıştır. Tezin evrenini oluşturan Fotomaç gazetesinde yer alan manşetlerin söylem analizi yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET

1.1 TOPLUMSAL CİNSİYET VE STEROTİPLEŞTİRME

Toplumun şekillenmesinde önemli bir rol oynayan cinsiyetçi yaklaşımın temelleri tarihi bilinmemekle beraber çok eskiye dayandırılmaktadır. Geçmişten günümüze kadın ve erkek üzerine cinsellik üzerinden birçok soru işareti bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; kadını kadın yapan, erkeği ise erkek yapan nedir? İnsan dünyaya geldiğinde kendisine yüklenmiş olan kimliğin farkında olarak mı gözlerini açar? Yoksa kadın ve erkek olgusu (cinsiyet ayrımı) toplum tarafından şekil alarak mı bir meta haline gelir? Bunların hepsi bugün birer felsefi konu olarak verilmektedir. Öyle ki dönemin önde gelen isimleri Aristoteles, Platon, Freud, John Stuart Mill ve daha birçok isim insanın temeline cinsel obje üstünlüğü olarak erkeği yüklemiştir. Kadın ise erkeğe belli nedenlerden dolayı (gelenek, görenek vs.) bağlı olarak yaşayan, söz söyleme hakkı olan fakat erkek tarafından egemen olduğunun farkında olan bir kişilik olarak varlığını sürdürmektedir. Cinsiyet ayrımının temel noktası bu düşünürlere göre hemen hemen aynı benzerlikleri taşımaktadır.

Literatür bakımından incelendiğinde 'sex' ve 'gender' terimlerinin cinsiyet ve toplumsal cinsiyet anlamlarını oluşturduğu bilinmektedir.¹ En basit tanımıyla toplumsal cinsiyet; "toplumun kadın ve erkek için uygun bulduğu, toplumsal olarak inşa edilmiş rolleri, davranışları, aktiviteleri ve nitelikleri kastetmektedir."² Genel anlamıyla toplum tarafından öngörülen rollerin ve davranışların doğar doğmaz kişiliklere büründürülmesi, erkeklik veya kadınlık olgularını adlandırma süreçleridir denilebilir. Aksu Bora ve İknur Üstün'e göre toplumsal cinsiyet, sosyalleşme olarak adlandırılmaz. Bireyin çeşitli şekillerde müdahil olduğu karmaşık bir yapıyı içerir. Bu karmaşık yapı toplumsal anlamda cinsiyet rejimine eşdeğerdir.³ Birleşmiş Milletler'in tanımına göre ise, toplumsal cinsiyet şu şekilde açıklanmıştır; "... yasal düzenlemeler, politika ve programları da kapsamak üzere, planlanan herhangi bir hareketin kadınlar ve erkekler açısından doğuracağı sonuçların belirlenmesi ve değerlendirilmesi sürecidir. Kadınların ve erkeklerin sorunlarının ve deneyimlerinin, ekonomik, politik ve sosyal tüm alanlarda, politika ve programların tasarlanması,

¹ Zehra Yaşın Dökmen, *Toplumsal Cinsiyet 'Sosyal Psikolojik Açıklamalar'*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2004, s. 2.

² Düz: Dennis Van Der Veur, Karolina Vrethem, vd, *Toplumsal Cinsiyet Konu(şma)ları 'Gençleri Etkileyen Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hakkında Bir Klavuz'*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Şebeke Kitapları, İstanbul, 2014, s. 28.

³ Aksu Bora ve İknur Üstün, *"Sıcak Aile Ortamı" Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler*, Tesev Yayınları, İstanbul, 2005, s. 41.

uygulanması ve izlenmesinin bütüncül bir boyutu haline getirilmesini, böylece kadınların ve erkeklerin eşit fayda sağlamasını ve eşitsizliğin ortadan kaldırılmasını amaçlayan bir stratejidir.” şeklinde ele alınması, toplumsal cinsiyetin çerçevesini oluşturmaktadır.”⁴ Kavramın daha iyi çözümlenebilmesi adına aradaki farklılıklar belirtilebilir.

Cinsiyet

- “Cinsiyet doğaldır.
- Cinsiyet biyolojiktir. Cinsel organlarda ki, görünür farklılıkları ve buna bağlı olarak üreme işlevinde ki farklılıklara işaret eder.
- Cinsiyet değişmez, her yerde aynıdır.
- Cinsiyet değiştirilemez.

Toplumsal Cinsiyet

- Toplumsal cinsiyet sosyo kültürel, insan icadıdır.
- Toplumsal cinsiyet sosyo kültürel, eril ve dişil niteliklere, davranış modellerine, rollere, sorumluluklara vs işaret eder.
- Toplumsal cinsiyet değişkendir. Zamana, kültüre hatta aileye göre değişir.
- Toplumsal cinsiyet değiştirebilir.”⁵

Sosyologlar tarafından ele alınan cinsiyet tanımı, dişilik ve erkeklik üzerine kurulurken, toplumsal cinsiyet tanımının ise bu ayrım üzerinden toplumsal ve kültürel farklılıklar sonucu elde edildiği görülür.⁶ Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet süreçlerini ele alırken, erkeği ve kadını belli bir yerde konumlandırmak bir ayrımcılığı inşa etmekle başlar. Cinsiyet ile dünyaya gelinip, toplumsal cinsiyet ile şekillenen bu süreçte konu ile ilgili örneklerin çok yoğun ve geniş olması, konuya olan ilgiyi arttırmaktadır.

Bu kapsamda şu yorumlama yapılabilir; toplumsal cinsiyet önyargılar ve kalıplaşmış ifadelerdir. Dün de kalan bazı davranış şekilleri, etkileşim ve başkalaşım yaşayarak günümüze kadar ulaşır. Medyanın oluşturduğu/inşa ettiği ideolojilerin kadını ötekileştirerek ayrımcılığa sürüklediği görülür. Kurgulanmış senaryonun baş mimarisi şeklinde; haberlerde, reklâmlarda, dergilerde, filmlerde kendisine sürekli olarak yer bulan kadın imajı, eşitlik sağlayan anlayıştan oldukça uzak bir şekilde

⁴ Düz: Serpil Sancar, Selma Acuner, vd, ***Bir de Buradan Bak ‘Cinsiyet Eşitsizliği Bir ‘Kadın Sorunu’ Değil, Toplumun Sorunudur’***, Kader Yayıncılık, Ankara, 2006, s. 19.

⁵ Kamla Bhasin, ***Toplumsal Cinsiyet ‘Bize Yüklenen Roller’***, Çev: Kader Ay, Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003, s. 2-3.

⁶ Anthony Giddens, ***Sosyoloji***, Çev: Cemal Güzel, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2008, s. 505.

verilmektedir. Erkek egemen anlayışının belirtilen mecralarla varlığının zorla kabul ettirilmesi ise, günümüzün temel problemleri arasında gösterilmektedir. Belirtilen bu ifadelerin kadınlar üzerinde yoğunlaşması, var olan egemen anlayışın devam ettirilmek istenilmesinden kaynaklanmaktadır.

Toplumsal cinsiyetin kadın-erkek ayrımı olarak ele alınmasının yanında, buldukları mekâna dahi cinsiyet anlamlarının yüklendiği görülmektedir. Öyle ki erkeklerin gitmiş oldukları yerlerin kahvehaneler, sinema salonları, stadyumlar, sokak başları ve daha nice alanların, sadece erkeğe özgü bir alanmış gibi gösterilmesi, toplumsal cinsiyetin mekânsal cinsiyet olarak algılanmasını sağlamaktadır. Aynı şekilde dilsel anlamda da bir söylem çeşitliliği bulunmaktadır ve bu da toplumsal cinsiyetin bir diğer silüetidir. *İnsanoğlu* kavramının telaffuz edilme biçimi dahi, erkeğe atfedilmiş bir roldür.⁷ Belirli sosyal sınıflandırma çerçevesinde, iş hayatında ve özel hayat statüsünde erkeğin, kadının önüne geçme durumu söz konusu olmuştur. Erkeğin olduğu alanlar dışındaki faaliyetler ise, kadınlara bırakılmıştır. Bu durum aynı şekilde ev hayatında da kendisini göstermektedir. Özellikle bireyin çocukluk dönemlerinden yetişkinlik dönemlerine kadar olan ki bölümü ele alındığında, çocuğun annesine ve babasına olan tutumlarının dikkatli bir şekilde incelenmesi gerekecektir. Çocuk evin içerisinde gözlemleyen rolünde olduğundan, sürekli olarak anne tasvirini daha güçsüz(ev işlerini yapan, yemek işlerinde öne çıkan) bir şekilde anlamlandırmaya çalışmaktadır. Baba rolünün ise, erkeklik bağlamında (eğer doğan çocuk erkek ise) eril kişi gibi olma ihtimali ortaya çıkmaktadır. Çocukların her ölçüde babalarını örnek almaları alt benliklerinin ve gözlemediklerinin birer sonucu olarak var olmaktadır.⁸ Erkek denilen kavramın bu yönüyle öne çıkması, kalıplaşmış bir hareket olarak görülmektedir. Ataerkil bir toplum yapısında kendisini iktidar sahibi olarak gören erkek, kadını üzerinde hakimiyetini sağladığı bir varlık olarak algılamaktadır. İktidar sahibi erkek, kendi çizmiş olduğu kalıp yargılarla ve değerlerle de kadını baskı altına alarak, istediği şekilde yönlendirebilme isteğini oluşturmaktadır. Bununla da kalmayıp, cinsel anlamda iktidar sahibi olabilmenin yollarını aramaktadır.⁹

Kalıplaşmış klişe kurallar ile birlikte; baba genel olarak evin reisi, direği şeklinde adlandırılmakta, kadın ise; akşam eve geldiğinde kocasına yemek hazırlayan, gün

---

⁷ Bhasin, a.g.e., s. 14-15.

⁸ Alfred Adler, **Sosyal Roller ve Kişilik**, Çev: Turhan Yörükan, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2000, s. 94-99.

⁹ Hatice Bülbül, **"Erkek Kimliğinin Oluşumundaki Faktörler: Emek, İktidar, Arzu"**, Der: Huriye Kuroğlu ve Bermal Aydın, Toplumsal Cinsiyet ve Medya, Detay Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 10.

içerisinde ev işlerini yapan ve o esnada da çocuğu ile ilgilenen birey olarak görülmektedir. İşte bu kalıplaşmış kodlar, gelenekselleşmiş tutumun sonuçlarıdır. Bunların kırılması ve farklılık göstermesi ise, eğitime ve devlet politikalarına olan destek ile mümkündür.

Toplumsal cinsiyet üzerine çalışma yapan düşünürlerin söylemleri de bu ayrımcılığı güçlendirme niteliğine sahiptir. Bu söylemlerin bir kaçı yorumlanacak olursa;

Aristoteles'e göre, "erkeğin doğal üstünlüğü" söz konusudur.¹⁰ Bu doğal üstünlüğün ise birden fazla nedeni bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi kadının asıl doğurgan olmadığı, çocuğu dünyaya getirenin yalnızca erkeğin kendisi olduğu düşüncesidir. Buna göre; "kadın kendisine doğurma yeteneği verecek olan bir etkinlikten yoksundur: Tohum üretmez ve bir tür pişirme yoluyla bu tohuma "Biçim veremez". Yalnızca erkek doğurgan olarak kabul edilebilir. Çünkü embriyoya türün özünü aktaracak tohumu üretir". Şöyle demişti Aiskhylos: "Çocuğu denilen şeyi doğuran anne değildir: O yalnızca içinde ekilmiş tohumun besleyicisidir. Doğuran onu dölleyen erkektir".¹¹ Kadının tek başına bir anlam taşımadığını ifade eden bu cümleler, aslında ayrımcılığının çıkış noktasının ne kadar eskiye dayandığının bir göstergesidir. Aynı şekilde Sigmund Freud'un taşıdığı cinsiyet ayrımcılığı kuramı da buna bir örnektir. Freud'a göre; "hadımlık karmaşası onu keşfeden çocuk için kızlardaki penis yokluğundan kaynaklanmaktadır".¹² Bu da ayrımcılık noktasının belirleyicilerinden bir tanesidir. Söylemlerle devam edildiğinde, konunun özü daha anlamlı olacaktır.

İlk olarak Judith Butler'ın toplumsal cinsiyet üzerine ele almış olduğu kitabında belirttiği gibi; toplumdaki kimlik kavramı, bireyin oluşmasında toplumsal cinsiyet bağlamı içerisinde kendini konumlandırmaktadır. Kişinin cinsiyet temelli görüntüsü, kimlik anlamında toplumsal cinsiyet kavramıyla şekil almaktadır.¹³

Monique Wittig ise, erkek ve kadını şu şekilde konumlandırmaktadır; cins ve cinsiyetler arasında kadın tek cins olan taraftır. Doğada tek bir cins vardır. Erkek ise

---

¹⁰ Agacinski Sylviane, **Cinsiyetler Siyaseti**, Çev:İsmail Yerguz, Dost Kitabevi, Ankara, 1998, s. 33.

¹¹ Sylviane, a.g.e. s. 36.

¹² Sylviane, a.g.e. s. 37.

¹³ Judith Butler, **Gender Trouble 'Feminism And The Subversion Of Identity**, Routledge, New York and London, 1999, p. 22.

bir cins değil, genel olan şeklindedir.¹⁴ Kadınları farklı bir konuma sokan bu evrensel biçimlendirme, üzerinde konuşulması gereken bir durumdur. Wittig'e göre; cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasında bir ayrım söz konusu değildir. Toplum tarafından cinsiyetlendirilmiş olanların siyasi bir bağlantısının olduğunun altını çizen Wittig, kadın-erkek arasındaki bağların lezbiyenlik durumlarında ise, lezbiyen olan bir kişinin kadın olmadığını ileri sürmektedir. Kadın sadece erkekle olan bir ilişkisinde kadınlığını kazanmaktadır.¹⁵

Foucault cinsiyeti tek anlamlandırmaya çalışarak, cinsiyetin köken olarak ele alınmasının değil, sonuç olarak varlığından söz etmek gerektiğinin önemli olduğunu belirtir. Tarihinin incelenmesi gerekliliği ve iktidar-cinsellik ilişkisinin de bu anlamda yorumlanmasının daha yerinde olacağını savunmaktadır.¹⁶

Luce Irigaray; kadının cinsiyetinin olmadığını, belirtilen öznenin sahibinin erkek olduğunu düşünmektedir.¹⁷

Simone De Beauvoir da bu noktada, '*kişi kadın doğmaz, kadın olur*' sözleriyle toplumsal cinsiyet kavramının sonradan edinilen bir şey olduğunu, doğuştan böyle bir yaratımın olmadığını altını çizmektedir.¹⁸

Son olarak Julia Kristeva ise; '*doğrusu kadınlar'ın var olduğu söylenemez*' sözü ile şunu yorumlamaktadır; kadın dünyaya getirdiği çocuğuyla bir temas halinde olmaktadır. Fakat burada en önemli hususun,[...] ataerkil yapının içerisinde varlığını sürdüren bir yapının olmuş olmasıdır. Kısacası, ataerkil yapının onayının alınması durumudur.¹⁹

Görüldüğü üzere, günümüzde var olan bazı anlayışların temelleri eskiye kadar uzanmaktadır. Kadın ve erkek konusu, sürekli işin bir diğer boyutu olan ayrımcılık hususuna kadar indirgenmektedir. Bunun oluşmasında pay sahibi olan bu anlayışları özetlemek adına ise, şu cümle oldukça manidardır; "bütün insan topluluklarında, kadınlar çocuk doğurur ve onlara bakarlar; erkeklerin uzmanlık alanıysa avcılık ve savaş gibi etkinliklerdir. Ne var ki burada bile ikircikli durumlarla karşılaşırız:

---

¹⁴ Butler, *a.g.e.*, s. 27.

¹⁵ Butler, *a.g.e.*, s. 143-144.

¹⁶ Butler, *a.g.e.*, s. 121.

¹⁷ Butler, *a.g.e.*, s. 149.

¹⁸ Butler, *a.g.e.*, s. 142-143.

¹⁹ Butler, *a.g.e.*, s. 107-109.

kuşkusuz, erkekler hiçbir zaman çocuk doğurmazlar, ama birçok toplumda sanki doğuruyorlarmış gibi davranmaya itilirler.”²⁰ Erkek davranışlarının, kadınlar üzerinde kurmuş olduğu hegemonyayı en iyi şekilde anlatan bu cümle, kadının yapmış olduğu değerleri dahi, erkeğe özgü bir hareketmiş gibi yükletmektedir. Cümlenin sonunda yatan gizli bir soru işareti de şudur ki; itilirler? Kimler tarafından ve nasıl itildiklerinin cevabını ise, şüphesiz medya kurumları vermektedir.

1.1.1 Kadın Temsili ve Sterotipleştirme

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde yatan ve ataerkil biçimde oluşturulan bazı önyargıların kadını ötekileştirmesi söz konusudur. Özellikle kadının cinsiyet olarak bir anlam ifade etmediği görülen birçok mecrada, kadın varlık olarak cinsiyetinin gerektirdikleri şekilde hareket etmektedir. Bu düşüncelerin ortaya çıkmasında önemli bir pay sahibi olan ve tutunduğu ideolojik tavrı direkt olarak topluma yansıtmayı tercih eden medya ve basın araçları, cinsiyeti tek taraflı noktada değerlendirmektedir.

Medya kendi içinde ürettiği kadın temsilini toplumsal cinsiyet bağlamında dört farklı şekilde ele almaktadır:

- “Anne ve eş olarak kadın
- Cinsel nesne olarak kadın
- Kadının şiddet eyleminin hedefi olarak sunulması
- Farklı kadın tiplerinin “dişilik” temelinde ortaklanması: Medyadan kadınlara bir takım öğütler verilmesi”²¹

• Anne ve Eş Olarak Kadın

Cinsiyet kalıp yargılarının oluşturulması ile başlayan serüvende kadın ve erkeğin biyolojik yapısı, toplumun edinmiş olduğu örf, âdet, geleneklerle ilintili olarak değiştirilmektedir. Medyada kadın ve erkeğin rolü toplumun düşüncelerini etkilemektedir. Erkeğin evin ihtiyaçlarını karşılayan eve ekmek getiren rolünü benimseten medya, kadını ise; anne ve eş olarak sunmaktadır. Kadının ev işlerini yapmasının temel bir zorunlulukmuş gibi lanse edilmesi, erkeğinde konumunu belirginleştirmektedir. Özellikle temizlik ve gıda reklâmlarında kadının ön planda tutulması bunların birer sonucu olarak düşünülmektedir. Öyle ki kadının ana karakter

²⁰ Juliet Mitchell, *Kadınlar: En Uzun Devrim*, Çev: Gülseli İnal, Gülnur Savran, vd., Agora Kitaplığı, İstanbul, 2006, s. 62.

²¹ Mutlu Bınark ve Mine Gencil Bek, *Eleştirel Medya Okuryazarlığı: Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar*, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2010, s. 160.

olarak yer aldığı reklâmlarda, sunumu gerçekleştirenin erkek olması, kadının nasıl konumlandırıldığına bir göstergesidir. Bunun yanında temizlik reklâmlarında erkeğin bulunmaması aslında verilen mesajı gözler önüne sermektedir. Ben erkeğim, dolayısıyla bu senin görevin mesajı, izleyenlere açıkça verilmektedir.[...] Aynı şekilde gıda reklâmları üzerinden verilen mesajda oldukça açıktır. Kadının genelde mutfakta yemek hazırlıyor olması ve bunun sonucunda da eşinden övgü alması birçok reklâmda karşılaşılmaktadır.²² Haber söylemlerinde oluşturulan tutumların da bu yönde seyrettiği bilinmektedir. Gazetelerde verilen manşetlerin oluşum süreçleri incelendiğinde, kadının bir alt kültür seviyesinde ele alındığı ve gerek duyulmadığı takdirde haberleştirilmesinin yapılmadığı görülmektedir.

Yasemin Inceoğlu'na göre; "kadının medyada yer alış biçimi Türk toplumundaki konumu ile örtüşmektedir. Medya aracılığıyla bir yere gelen kadınlar yine medyaya bu şekilde malzeme olmaktadır. Kadınlar zina, namus, ahlâk gibi konular çerçevesinde ya da bundan sapmaları halinde ya da sansasyonel olaylara karışmaları halinde gazetelerde ve televizyonlarda yer almaktalar."²³ İyi bir eş ve anne tasvirinin yapıldığı çoğu haber ve reklâmlarda, karakterize edilen yaşantı biçiminin anne üzerine kurgulandığı görülür. Anne evde çocuğunu mutlu etme noktasında kıyafetlerini yıkayarak gösterirken, eşine ise yaptığı güzel yemeklerle karşılık vermektedir. Kadını tek tipleştiren anlayışların sıklıkla gösterilmesi annenin bunu kabullenmesini sağlamaktadır. Bu ifadeyi destekler nitelikte, "İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi tarafından yapılan bir araştırmaya göre, ülkemizde kadınlar ev temizleme faaliyetine günde 43 dakika ayırmaktadırlar."²⁴ Öte yandan kadınların tamamen tüketici pozisyonuna sokulması ve bununla beraber geliştirilen ev aletlerinin sadece kadına özgü gibi gösterilmesi söz konusudur. Ev işlerine hakim olması gerekliliğini ev aletleri üzerinden veren kurulu düzenin, kadını ötekileştirme noktasında hareket ettiği görülür.²⁵

Sonuç olarak Cordelia Fine'nin de ifade ettiği gibi, siz kendi benliğinizle bazı kalıp yargılara inanmasanız dahi, kadının içsellik olarak daha merhametli, daha hassas ve çocukları sevecen bir yapıya sahip olduğu, erkeklerin ise buna zıt gelebilecek bir

---

²² Binark ve Bek, *a.g.e.*, s. 160-162.

²³ Yasemin Inceoğlu, "*Medyada "Kadın" İmajı*", Der: Ayşegül Güçhan, Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, Cilt:2, İstanbul, 2004, 12-20, s. 12.

²⁴ Nesrin Tan Akbulut, "*Türk Televizyonunda Kadın Söylemi*", Güçhan, *a.g.e.*,157-162, s. 158.

²⁵ Filiz Aydoğan, "*Tüketici Kitleler Olarak "Evdeki Melekler"ler ve Kadın Dergileri*", Güçhan, *a.g.e.*, 41-50, s. 43.

şekilde, agresif, hırslı ve kendi kararlarını kendi verebilecek bağımsızlığa sahip bir yapı içerisinde olduğunu belirtmek gerekir.²⁶

- **Cinsel Nesne Olarak Kadın**

Toplumun ayıp olarak nitelendirdiği cinsel öğelerin, kadınlar üzerinden medyada sıklıkla yer alması haberin değerini gündeme getirmektedir. Medyada kadınların birer seks aracı olarak gösterilmesi her geçen gün artmakta ve gazetelerin manşetleri bunlar üzerine tasarlanmaktadır. Haberin kendine has değerlerinin zamanla yok olduğu günümüzde bastırılmış cinsel duyguların medya tarafından ortaya çıkartılması, etik açıdan bakıldığında birçok eleştiriyi beraberinde getirmektedir. İdeal kadın bedenine indirgenerek verilen haberlerin, reklâmların, magazin programlarının televizyonlarda sık sık gösterilmesi kadını üretici ve tüketici durumuna getirmektedir. Kadın bu platformlarda bedensel imajını sergilemektedir.²⁷ Medyanın yönlendirici etkisinin ağır basması ise, toplum üzerinde bu konu hakkında görüşleri sabitleştirmektedir.

Toplumda tüketim mekanizmalarının hızlı çalışması ve medya araçlarının buna zemin hazırlaması söz konusudur. Verilen bir nesneyi pazarlama noktasında kadın objesini cinsellik üzerine kurgulayan medya, hem ürünü hem de kadını çekici bir hale getirme amacındadır. Özellikle görsel medyada namus ve zina çerçevesinde ele alınan haberlerin sıklığı kadın bedeni üzerinden ifşa edilmektedir. Belli bir kitleye hitap eden medyanın bu tutumu, erkekler tarafından daha yoğun bir şekilde takip edilmektedir.²⁸ Medyanın kadın bedenini pazarlama noktasındaki temel amacı, kadınlar üzerinden tanıtmış olduğu bir ürünü veya içeriği hedef kitleye yönelterek satış hızını arttırmaktır. Fetiş bir pazarlama unsuru olarak ortaya çıkan bu işlev, kadın bedenini bir meta haline getirmektedir. Bu nedenle beden ve cinsellik bütünlüğü, bir tüketim mekanizması içerisinde ele alınmaktadır. Tüm medya çalışanlarının oluşturmuş olduğu bu ideolojik düşünceler sistemi ise bu çerçevede birleştirilmektedir.²⁹ Özellikle kadınlar üzerine gerçekleştirilen söylemlerin, güzellik konumlandırması içerisinde beden keşfi altında değerlendirilmesi, günümüz toplumunun anlayışını göstermektedir. Bakımlı, zarif bir bedene sahip olabilmek noktasında kadını daha canlı ve seksi göründürebilmek, medya açısından kapitalist

---

²⁶ Cordelia Fine, **Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması, Zihnimiz, Toplum ve Nörocinsiyetçilik Nasıl Fark Yaratıyor?** Çev: Kivanç Tanrıyar, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 27-28.

²⁷ Binark ve Bek, a.g.e., s. 163-164.

²⁸ Ceyda Ilgaz Büyükbaykal, Medyada Kadın Olgusu, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı:28, 2007, 19-30, s. 21.

²⁹ Meril Taşkaya, Kitle İletişim Araçlarında Kadın Bedeninin Nesnelleştirilmesi: Ürün ve Marka Fetişizminde Cinsellik Kullanımı, **ToplumBilim Dergisi**, (24), 2009, 121-132, s. 127.

sistemin çıkarlarını işaret etmektedir. Moda endüstrisi tarafından ortaya atılan sıfır beden kavramı da yine aynı şekilde ideal beden görünümünün çıkış noktasıdır.³⁰

Görsel estetik olarak ele alınan televizyonun işitsel boyutunun yanında daha görünür bir şekilde canlı olması, televizyonu diğer kaynaklardan ayırmaktadır. Sesin, resmin arkasında kalması haberlerin resimler üzerine yoğunlaşmasını sağlamaktadır. Bu nedenle enformasyon kaynaklarının çeşitlilik göstermesi ile beraber, gazete ve dergi gibi görsel fotoğrafların yoğun olduğu bu alanlarda etik sorunlar gün yüzüne çıkmaktadır.³¹ Dolayısıyla, “bedenin tüketim kültürüyle başlayan serüveni de, aynı denetimin bu kez salt biyolojik bir denetim biçimi olmaktan çıkıp, tüketimin rasyonalize edildiği bir alan olarak medya ve ekonomi eliyle sürdürülmesine tanıklık edecektir.”³²

Son olarak reklâmların etkisinin kadınlar üzerindeki tutumunu ortaya koyan Yalçın Çetinkaya durumu şu şekilde özetlemektedir; “amaç öncelikle izleyicinin dikkatini çekmek ve izlenmeyi sağlamak olunca, cinsellik de reklâmlar için vazgeçilmez bir unsur oldu. Ürün ile ilgili olsun veya olmasın, reklâmları saran cinsellik; çocuk, genç, ihtiyar, kadın, erkek ayrımı yapmaksızın insanların içine işliyor. Özellikle kozmetik, kadın çorabı ve otomobil reklâmlarında cinsellik öylesine egemen ki, kısa süreli reklâm filmindeki yüksek dozajlı cinsellik, izleyicinin beyninde fırtınalar estiriyor.”³³ Bu oluşumların içinde tarihe bakıldığında ise, kadınların uzun yıllar boyunca erkek egemen tarafından cinsel bir nesne olarak görülmemek için çaba sarf ettiği bilinmektedir.³⁴ Bu nedenle tarihte kadınların sürekli bunlarla mücadele etmesi söz konusudur.

- **Kadının Şiddet Eyleminin Hedefi Olarak Sunulması**

Toplumun yapısının medyanın gücüyle şekillendirilmesi, kadına gösterilen değerlerin azalması ve şiddetin artması insanların var olan tutumunu değiştirmektedir. Özellikle dizilerde yer alan ev kadını imajıyla kendisini gösteren bu tutum, erkeğinde otoriter olması sonucu farklı bir yöne doğru gitmektedir. Kadına şiddet haberlerinin hemen her gün gösterildiği haberlerde özellikle 3.sayfada yer

---

³⁰ Aysel Günindi Ersöz, Tüketim Toplumunda “Sıfır Beden” Söylemi: Neden ve Sonuçları Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme, *Hacettepe Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(2), 2010, 37-53, s. 37.

³¹ Marilyn J. Matelski, *Tv Haberciliğinde Etik*, Çev: Bahar Öcal Düzgören, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996, s. 22.

³² Hüseyin Köse, *Medya ve Tüketim Sosyolojisi*, Ayraç Kitabevi, Ankara, 2010, s. 162.

³³ Yalçın Çetinkaya, *Reklâmcılık ve Manipülasyon*, Ağaç Yayıncılık, İstanbul, 1992, s. 125.

³⁴ Aslı Yapar, Kadın Dergilerinde Kadın İmgesinin Kullanımı, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:9, 1999, 75-79, s. 77.

alan cinayet haberlerinin artması, medyanın baskı gücünün ne kadar etkili olduğunu göstermektedir. “Kadına yönelik şiddet biçimlerinden öldürme, basında en çok karşımıza çıkan şiddet türüdür”.³⁵ Öldürme haberlerinin yanında dayak, cinsel taciz gibi haberler ise daha fazla olmasının yanında ölüm haberi kadar ilgi çekici olmadığından basına yansımamaktadır. Basına yansıyan cinayet haberlerinin bir türü olan kadına cinayet haberlerinin verilmiş şeklinin, direkt olarak topluma yansıtıldığı görülür.

Kadınların medyada şiddet unsuru olarak kullanılmasının çeşitli şekillerde gerçekleşmesi söz konusudur. Tecavüz veya aldatılan kadın imgesi en çok karşılaşılan haberler olarak bilinmektedir. Fakat burada asıl önemli durum, haberlerin bilgilendirme amacının yanında iletmek istediği mesajı duygu sömürüsü halinde vermesidir. Çaresiz, zavallı ve yardıma muhtaç halde gösterilen kadın imgesinin, gazetelerin magazin bölümlerinde gösterilmesi söz konusudur.³⁶ Öte yandan, “medyada kadının görünümü üzerine yapılan çalışmalar çoğunlukla eleştirel nitelikte olup, feminist bakış açısıyla ele alınmaktadır. Bu süreçte, gündeme bağlı olarak medyanın kadına yönelik şiddet konusundaki rolü, çeşitli program türleri ve haberlerde şiddetin temsil biçim ve stratejileri, şiddet ile kadın arasındaki bağlantıyı yeniden üretme tarzı bağlamında eleştirel medya çözümlenmeleri yapılmaktadır.”³⁷ Kadınların şiddet görmesi veya öldürülmesi durumlarında haberleştirilmesi, dolayısıyla hiçbir haber değerine uymamaktadır.

Hülya Gülbahar’ın “*Kadına Yönelik Şiddet Genelgesi ve Medyanın Sorumluluğu*” adlı yazısında belirttiği şu paragraf ise oldukça önemlidir.

“Medya cinsiyet ayrımına dayalı kadın/erkek rollerini pekiştirerek; kadınlara karşı cinsiyetçi önyargıları yineleyerek; şiddeti özendirip magazinleştirip erotikleştirerek; haberlerde, yorumlarda kadınlara yer vermeyerek, kadınları hayatın tüm alanlarında yok sayarak; değişik alanlara ve hatta kadınlara dair konuları işlerken bile, kendi alanında yıllardır mücadele veren, önemli bir bilgi ve deneyim birikimine sahip kadınları ve kadın örgütlerini muhatap almayarak, görüşlerine başvurmayarak; burada sayamayacağımız daha yüzlerce biçimde kadınların insan haklarını bizzat kendisi ihlâl

³⁵ Binark ve Bek a.g.e., s. 169.

³⁶ Hülya Uğur Tanrıöver, “*Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri*”, Der: Sevdâ Alankuş, Kadın Odaklı Habercilik, İps İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2012, s. 161.

³⁷ Songül Sallan Gül ve Yonca Altındal, “Medyada Kadın Cinayeti Haberlerindeki Cinsiyetçi İzler: Radikal Gazetesi”, *Akdeniz İletişim Dergisi*, 168-188, s. 173.

etmektedir. Medyanın da etkisi ile bütün toplumdaki kadına bakış açısı daha da cinsiyetçi bir hâl almakta, şiddet ve kadına karşı işlenen suçlar daha da artmaktadır.”³⁸

- **Farklı Kadın Tiplerinin “Dişilik” Temelinde Ortaklanması: Medyadan kadınlara birtakım öğütler verilmesi**

Medyanın kadın objesini cinselliğe dayatması söz konusudur. Toplumda yansıtılmaya çalışılan modern kadın, sağlıklı kadın, başarılı kadın, süper kadın ve ideal kadın gibi söylemlerle haberler, talk showlar, reklâmlar ve magazinsel ortamlarda sürekli lanse edilen birtakım öğütler bulunmaktadır:

- “Vücudun formda, saçların dolgun olmalı
- Başarılı olmak için çok çalışmalısın
- Erkeğin desteğini arkana almalısın
- Ne yaparsan yap, erkeklerden geride olmayı kabul etmelisin
- Erkeği memnun etmelisin”³⁹

Haberlerin kadınlar üzerindeki etkileri, toplumsal cinsiyet bağlamında sorgulanması gereken bir durumdur. Alanında önemli çalışmalara imza atan Mutlu Binark ve Mine Gencel Bek bu noktada konuya aydınlık getirmektedir. Kadınların medyadaki tutumlarının, özellikle oluşturulan haber metinlerinde daha çok bedene indirgenerek verilmesi söz konusudur. Bunları bir çatı altında toplayarak ele alan yazarların, belirtmiş oldukları ifadeler ise oldukça önemlidir. Binark ve Gencel’e göre;

- 1- “Kadın bedeni erkek bakış açısına sunulur, ‘et’e indirgenir.
- 2- Kadınlar haber metinlerinde ikili bir rol kurgusuyla kadınlık durumunu temsil ederler: Ya örnek özverili anne-eşlerdir ya da fettan-kötü kadınlardır. Böylece farklı kadınlık durumları haber metinlerinde görmezden gelinir. Cinsiyetçi ideoloji her halükârda kadınları ‘dişi(l)lik’ paydasında ortaklamaya çalışır.
- 3- Örnek anne ve eş kadınların, aile içinde yaşadıkları sorunlar ve iş bölümündeki eşitsizlikler haber metinlerinde görmezden gelinirken, ailenin uyumu, mutluluğu ve birlikteliği ön plana çıkartılır. Bu şekilde özel alanın politikleştirilmesi engellenir.
- 4- Kadın hareketleri haber metinlerinde ya yok sayılır ya da marjinalleştirilerek sunulur.

---

³⁸ Tanrıöver, a.g.e., s. 90.

³⁹ Binark ve Bek, a.g.e., s. 171-172.

- 5- Farklı aidiyet tasarımlarına sahip kadınlar çoğu zaman erkek aktörler tarafından/üzerinden dillendirilmekte, ana akım medyanın haber metinlerinde farklı kadın kimliklerine yeterince söz-temsil alanı/olanağı sunulmamaktadır.
- 6- Kadınların çalışma yaşamına dahil olması ya kadına uygun iş, ya da kadın işi tanımına uygun işlerde haber metinlerine konu olur. Bu tanımların dışına çıkan kadınlar sansasyonel haberlerin konusu olarak marjinalleştirilirler: “Denizli’nin ilk bayan otobüs şoförü X halinden memnun”, ‘Uzay mekiği kadın komutana emanet’, ‘kadın komutanın en zor görevi’ haber başlıklarında olduğu gibi.
- 7- Kadınlara yönelik şiddet eyleminde kadınların ya müsait olduklarının, ya uygun ortam ve olanak sağladıklarının altı çizilir. Şiddet eyleminin kurbanı kadın “mağdur” olduğu için suçlanır.”⁴⁰

Haber metinlerinde öne çıkan bu gibi haberlerin günümüzde çok sık yaşandığı ve sürekli olarak tekrarlandığı görülmektedir. Nesnel bir tutumdan oldukça uzak olan haberlerin, bilinçaltı mesajlar vermesi de konunun bir diğer ayrıntılı tarafıdır. Bir anlamda oluşturulmak istenen cinsiyetçi bakış açısı, kişilere bu yönüyle empoze edilmektedir. Kadın bakış açısından uzak olan medyanın, konunun çeşitliliğini artırarak devam ettirdiği görülmektedir. Bu noktada verilmek istenen mesajın içeriğinin, toplumsal cinsiyet bakımından eşitlik üzerine kurgulanması son derece önemlidir. Haber üretimi yapılırken şu hususlar üzerinde durulması, şüphesiz bir farkındalığın yaratılmasını sağlayacaktır;

- 1- Gerek toplumsal anlamda, gerekse siyasi ve ekonomik alanlarda haber üretimi yapılırken, kadınların eşit düzeyde gösterilmesi.
- 2- Haberde ortaya çıkartılan metnin, kadın bakış açısıyla verilmesi.
- 3- Yapılan bir haberin toplumsal ve siyasi boyutlarından arındırılmaması.
- 4- Haberin neden-sonuç ilişkisine dayandırılması.
- 5- Oluşturulacak söylemlerin etik anlamda dikkat edilerek yapılması ve bunların farkındalığı.⁴¹

Dolayısıyla bu çerçevede kurulan düzenin, toplumsal anlamda eşitliği oluşturmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Sonuç olarak, “medya son derece etkili bir toplumsallaştırma organı olduğu kabul edildiğinde, erkeklerin ve çocukların kadınlara yönelik bakış ve davranışlarını belli ölçülerde biçimlendirmekle kalmayıp,

---

⁴⁰ Binark ve Bek, a.g.e., s. 177-178.

⁴¹ Binark ve Bek, a.g.e., s. 178-179.

kadınların kendileri hakkındaki algılamalarını da olumsuz açıdan etkilemektedir.”⁴² Aynı düşünceyi savunan ve kadının medya güçleri tarafından sömürü altında tutulduğunu belirten Zeynep Alemdar’da konuya şu şekilde açıklık getirmektedir; “sermaye sahiplerinin ve reklâmcıların bunda çok büyük bir rolü olmakla beraber kadının ikinci sınıf insan olduğunun hem kadınlar, hem erkekler tarafından benimsenmiş olması da böyle bir sömürüye temel teşkil etmektedir.”⁴³ Televizyon ve reklâmların belirtilen şekilde kadını ayrı bir yerde konumlandırıyor olması, erkeğin toplum içindeki statüsünü de belirginleştirmektedir. Bu nedenle erkeklik temsiline izleri net bir biçimde görülmektedir.

1.1.2 Erkeklik Temsili ve Sterotipleştirme

Toplumsal cinsiyetin temelinde yatan sorunların başında gelen cinsiyet ayrımcılığı veya cinsiyet eşitsizliği konusu, bugün gelinen noktada erkeklik mitinin yüceltilmesi ile ortaya çıkmıştır. Ötekileştirilen kadın kavramıyla şekillenen ve bu düzlemde hegemonik erkekliği temsil eden bütünlüğün, çeşitli alanlarda varlığından söz edilmektedir. Toplumda kategorize edilmiş bir şekilde ortaya çıkan kadın-erkek konusu, cinsiyetin temsili noktasında erkeği üstün alarak ataerkil bir süreci inşa etmektedir. Cinsiyet rollerinin öznelendirildiği günümüzde ise bu süreç pekiştirilerek verilmektedir.

Hegemonik erkeklik kavramı ilk olarak R. W. Connell tarafından Avustralya’da kullanılmış ve daha sonra farklı saha çalışmalarında özellikle feminist oluşumlarla birlikte ele alınmaya devam etmiştir. Connell yapmış olduğu saha çalışmalarında hegemonik erkek kavramının boyutlarını spor, eğitim ve sağlık gibi alanlar üzerinden kurgulamıştır. Tanım olarak ise kavramı, eril tahakkümün cinsler üzerindeki kurumsallaşması olarak adlandırmıştır.⁴⁴ Bir güç temsili olarak da görülebilen hegemonik erkeklik, bedensel üstünlüğün diğer bir yansıması olarak kabul edilebilir. Daha anlaşılır bir ifadeyle; “hegemonik erkeklik, genel olarak kadın ve erkek için belirlenmiş olan cinsiyet rollerine ilişkin eleştirel bir bakışı ifade eder. Erkek davranış normları, cesaret, saldırganlık, bağımsızlık, egemenlik, teknolojik beceri, grup dayanışması, macera, zihinsel ve bedensel dayanıklılık gibi değerler üzerine kurulur. Bu davranış kalıplarının ya da cinsiyet rollerinin, tek bir erkeklik biçimini dayatmış olduğunun altı çizilmektedir. Hegemonik erkeklik kavramını, eleştirel erkekliğe ilişkin

⁴² Şengül A. Özerkan, “*Bir Toplumsallaştırma Aracı Olarak, Medyanın Kadın İmajına Yaklaşımı*”, Güçhan, a.g.e., 21-29, s. 28.

⁴³ Zeynep Alemdar, “*Basın ve Kadın*”, Der: Necla Arat, Türkiye’de Kadın Olmak “Kadın Sorunlarından Kesitler”, Say Yayıncılık, İstanbul, 1996, s. 125.

⁴⁴ Volkan Yücel, *Kahramanın Yolculuğu, Mitik Erkeklik ve Suç Draması*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2014, s. 43.

diğer çalışmalardan ayıran nokta, erkeklik tanımıyla hegemonya kavramı arasında bir bağlantı kurma çabasıdır.”⁴⁵

Biyolojik anlamda cinselliğin dışavurumu şeklinde yansıtılan ataerkil süreçte erkek, egemen yapının öncüsü olarak görülmektedir. Fakat bunun cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizliği hususundaki belirlenimi, feminist yapıyla en aza indirgenmektedir. Connell bu üstünlüğü kimlik noktasında şu sözleriyle ele almaktadır; “hegemonya içerisinde, ‘mutlak kültürel egemenlik’ seçeneklerin ortadan kaldırılması anlamına değil; güçler dengesi içerisinde kazanılan üstünlük anlamına gelmektedir. Öbür örüntüler ve gruplar, ortadan kaldırılmak yerine ikincil konuma itilmektedir.”⁴⁶ Erkek ve kadın üstünlüğünde kadının ikincil planda olduğunu belli eden bu ifadeler Connell’in yapısalcı tutumunu ortaya çıkarmaktadır. Günümüzde tam olarak bu noktada olan kadın cinsiyetinin ikincil tutumu, toplumsal cinsiyet eşitsizliği içerisinde ele alınabilir.

Cinsiyetin erkeklik üzerinde inşa edilmesi ve bu sürecin öznel bir tutum içerisinde değerlendirilmesi, söylemlerin erkek paydasında oluşturulmasını sağlamaktadır. Öznellik olarak Butler ve Foucault bunu şu şekilde açıklamaktadır; “İktidar ilişkileri olmadan erkek öznelliği ya da herhangi bir öznellik oluşmaz. Erkeklik, söylem dolayımı bir öznelliktir. Toplumun egemen söylemi, cinsiyeti ve erkeği/insanı, neyi yapabileceği ya da yapamayacağı konusunda yönlendirir ve heteronormatif öznellik koşulları ataerkil ilişkiler ve deneyimler içinde yeniden ve yeniden inşa edilir.”⁴⁷ Bu yapısalılık içerisinde kendisine yer bulan kadın cinsiyetinin bir anlamda erkeği temsil ettiği görülmektedir. Söylemler aracılığıyla üretilen yeni egemen anlayışların ataerkil bir süreci kapsamaması, konunun temsili noktasında değerlendirilebilir.

Tarihte kadının toplumsal olarak ötelenmesi, ötekileştirilmesi aslı itibariyle bir önyargılar bütünlüğünden ortaya çıkmıştır. Erdal Atabek *Kışkırtılmış Erkeklik, Bastırılmış Kadınlık* kitabında bunu şu şekilde izah etmektedir.

“Kadının toplumsal olarak ikincil konumunun kökeni; fetihçi savaşçının kaçırdığı kadını özel mülkiyetine geçirdiği, kendisi için en mükemmel iş aracına, en önemli üretim aletine dönüştürdüğü gebelik ve emzirme döneminde koruma bahanesiyle ortak yaşama ilişkin kaygıları ve çevreyle ilişkileri tek başına üstlendiği zamana rastlar. Erkek bununla, kadının iktisadi ve toplumsal bağımlılığının temelini attı; doğal iş bölümünün (fethiçi, kazanıcı, savunucu ve üretici) var olanı koruyucu faaliyete

---

⁴⁵ Emel Baştürk Akça ve Ebru Tönel, “*Erkek(lik) Çalışmalarına Teorik Bir Çerçeve: Feminist Çalışmalardan Hegemonik Erkekliğe*”, Ed: İlker Erdoğan, Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsili, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 27.

⁴⁶ Akça ve Tönel, a.g.e., s. 30-31.

⁴⁷ Yücel, a.g.e., s. 63.

gerçekleşmekte olan dönüşmesinin de temelini attı. Bunlardan birincisi erkeğe, ikincisi ise kadına düşmüştür. İşte bu aslında çoktan aşılış, fakat kökü derinlerde olan 'Dünya erkeğin evi, ev kadının dünyasıdır' şeklindeki önyargının ilk nüvesidir."⁴⁸

Hegemonik erkeklik türlü şekillerde yüceltilmektedir. Özellikle günümüz yapısı içerisinde bilgiye ulaşma noktasındaki kolaylık, insanların tüm mecralara ilgi duymasını sağlamaktadır. Bugün medya ve basın aracılığıyla çıkartılan tüm içeriklerin topluma yansıtılması söz konusudur. Bunların başında ise tüketim ideolojisi ve güçlü erkek simgesini ön plana çıkartan dergiler gelmektedir. Erkeğin inşasını moda ve tüketim ideolojisi altında veren dergiler, erkeklik mitinin yeniden inşa edilmesini sağlamaktadır. Bu kanıyı güçlendirecek şekilde ortaya çıkartılmış bazı detaylar mevcuttur. Öyle ki şu paragraf konuya açıklık getirmektedir;

"Hegemonik erkeklik, erkeğin; öncelikle istikrarsızlaşan erkek kimliğinin altını çizmek için etki, denetim ve egemenlik alanlarını sürekli olarak genişletme eğilimi içerisinde girmesiyle ortaya çıkmaktadır. Buna bağlı olarak da, erkek sınırsız bir rekabet tavrıyla ihtiyaç duyduğu başarıları elde etme ve erkeğin cinsiyet rolüne yönelik olası şüphelere karşı savunma mekanizmaları üretmektedir. Gerçekçi olmayan ve çarpıtılan erkek yaşam biçimi modellerinin kolektif olarak algılanması yoluyla da, hegemonik erkeklik gelişmekte ve özellikle doğru davranış sergileyen erkekleri doğal kaçınılmaz ve etik açıdan haklı gösteren söylemler aracılığıyla, hegemonik erkeklik yeniden üretilmektedir. Erkek yaşam biçimi modellerinin kolektif olarak algılanması yoluyla hegemonik erkeğin gelişmesine katkı sağlayan, bu erkeklik biçimini şekillendiren ve söylemler aracılığıyla yeniden üreten en önemli araçlar da erkek dergileridir."⁴⁹

Görüldüğü üzere erkeklik kavramının gelişmesine katkıda bulunan dergilerin, bazı söylemlerle bunu meşrulaştırdığı anlaşılmaktadır. Tekrardan konunun ilk kısmına dönecek olursa, Connell'in iktidar rejimi olarak biçimsellik kazandırdığı toplumsal cinsiyet kavramı, egemen erkeklik değerlerinin yansıtılmasını sağlamaktadır. İktidar rejimi içerisinde ortaya çıkan kültürel pratikler ve alışkanlıklar aslında büyük bir sistemin parçası olarak var olmaktadır. Bu sistemler içerisinde yer bulan aile, ordu, devlet ve yasa gibi kuruluşların, erkek egemenliğini pekiştirdiği görülmektedir. Sosyal ve kültürel yapı içerisinde bir bütün olan ve ayrılamayacak durumda olan bu kurumların, hem erkek cinsiyetini hem de kadın cinsiyetini belirlemede önemli rol oynadığı söylenebilir. Bu kurumlar bugün bakıldığında

---

⁴⁸ Erdal Atabek, *Kışkırtılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık*, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2013, s. 53.

⁴⁹ İlker Erdoğan, *"Erkek Dergilerinde (Men's Health-Fhm-Esquire Türkiye Örneğinde) Hegemonik Erkek(lik) Beden Politikaları ve Yeni Erkek İmajı"*, Erdoğan, a.g.e., s. 49.

homofobik ve heteroseksüel bir yapı içerisinde erkeklik değerlerini yüceltmekte ve meşru kılmaktadır.⁵⁰

Bu çerçevede Serpil Sancar, *Erkeklik: İmkansız İktidar* adlı kitabında geliştirilen erkeklik söylemleri ve tutumları ile ilgili bazı açıklamalarda bulunmuştur. Sancar'a göre konunun kavramsal olarak geniş tutulması şu sonuçları ortaya çıkarmaktadır.

“Hegemonik erkeklik kavramı, nasıl olup da küçük bir azınlık erkeğin bütün iktidar ve güç pozisyonlarını ellerinde tuttuğunu; bunu nasıl meşrulaştırıp tahakkümü yeniden var edebildiğini açıklamaya çalışır. İktidarı elinde tutan erkek grubu sayıca çok azdır; ama bu durum geniş bir erkek kesiminin onayı ve suç ortaklığı ile beslenen hegemonik bir oluşumdur. Çünkü hegemonik erkeklik pratiklerini onaylama, katılma ya da ses çıkarmama karşılığında farklı erkekliklere maddi kazançlar ve ayrıcalıklar sunulur. Eril fanteziler yoluyla zevk almayı odağına alan erkek eğlenceleri dünyasına katılma, kadınsı eşcinsel erkeklere aşağılayıcı ve dışlayıcı davranma özgürlüğü, alt sınıf erkeklerin kızgınlıklarını boşaltmak için barlarda, sokaklarda futbol maçlarında taşkınlık yapmalarına hoşgörü gösterme, erkeklerin kadınlar üzerinde sağladığı iktidardan yararlanma gibi ayrıcalıklardır bunlar.”⁵¹

Ataerkil süreç ele alındığında erkeği temsil ettiği bilinen çoğu alanların medya ile birlikte körüklendiği ve desteklendiği görülmektedir. Özellikle tezin sorunsalı içerisinde ele alınabilecek futbol konusu, erkekliğin inşasının yeniden türetildiği alan olarak bilinmektedir. Söylemlerin kadın çehresinde basitleştirildiği, erkek çerçevesinde ise ataerkilleştirildiği bu alanda, kadın üstü örtülü bir şekilde ele alınmaktadır. Sancar'ın da ifade ettiği gibi erkeğin kendisini kaybettiği ve futbolun bir deşarj olarak görüldüğü günümüzde, spor alanları erkeğin egemenliği altında kendisini konumlandırmaktadır. Dolayısıyla medyanın kendi sistematığı içerisinde toplumsal normları şekillendirmesi, kadınlık ve erkeklik rollerinin belirginleşmesini sağlamaktadır.

Sonuç itibariyle ise; “erkeklik toplumsal olarak inşa edilen bir kurgudur ve eril kimlik, karmaşık kültürel etkileşimlerin bir ürünüdür. Erkeklik genelleştirilebilir bir kategori değildir. Kültürel olarak evrensel kabul edilememekte ve tek biçimli bir kategori olarak değerlendirilememektedir. Erkeklik tarih aşırı bir kimlik değildir. Erkekliğe yüklenen anlam bireylerin yaşamı boyunca farklılık gösterebilir. Bu anlam aynı zamanda alt kültürler içinde geçerli olmak üzere, kültürden kültüre değişir. Bu temel kabuller aslında iki ana hata işaret etmektedirler. Bunlardan birincisi,

⁵⁰ Serpil Sancar, *Erkeklik: İmkansız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*, Matis Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 32.

⁵¹ Sancar, a.g.e., s. 32.

erkekliğin bireylerin yaşamı boyunca farklı biçimlerde algılanabileceğine işaret eden yaşam perspektifi, diğeri ise erkekliğin kültürel etkileşimlerin sonucunda şekillendiğini savunan toplumsal kuruluşçu modeldir.”⁵² Bu nedenle erkeği toplumsal anlamda ön plana çıkartan bu olguların, cinsiyet eşitsizliğini esas aldığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyetin tanımı ve oluşumunu belirgin kılan bu ifadeler, gelinen noktada kadın ve erkek arasındaki cinsiyet ayrımını ortaya çıkarmaktadır. Cinsiyet eşitsizliği ile birlikte ise bazı kavramların varlığından söz edilmektedir. Bugün bakıldığı zaman özellikle toplumda ötekileştirilen kadın cinsiyetinin eleştirel anlamda kimliksizleştirilmesi söz konusudur. Bu kimliksizleştirilme hareketliliğinin LGBT (Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Trans) adı altında oluşum gösterdiği görülmektedir. İktidar olan bir eril gücün aksine, toplum tarafından dışlandığı görülen bu grupların kendi seslerini çıkarmaları adına bir takım arayış içerisine girmeleri, konunun derinlik kazanmasına sebebiyet vermektedir. Toplumsal cinsiyet normları içerisinde de değerlendirilebilecek LGBT oluşumları, tüm toplumlar tarafından ayrımcılığa maruz bırakılmaktadır.

1.1.3 Queer Temsili (LGBT) ve Sterotipleştirme

Toplumda bir çeşit biyolojik cinsiyet tanımlaması veya cinsel aktivite çeşitliliği olarak da yansıtılan Queer teorisi, insanlığın algısında geliştirilen bir oluşum olarak ortaya çıkmıştır. Tanım olarak bakıldığında Butler bunu şu şekilde açıklamaktadır;

“Queer terimi baskı ve muhalefetin, tutarlılık ve değişkenliğin statüsünü performativite dahilinde sorgulayan bir çağırma [interpellation] olarak ortaya çıkar. Queer terimi, amacı isimlendirdiği özneyi utandırmak ya da bu utandırıcı çağırma üzerinden bir özne üretmek olan dilsel bir pratik olarak işlemiştir. Queer, gücünü tam olarak suçlama, marazileştirme (patolojikleştirme) ve hakaret ile ilintili bir hale gelmesini sağlayan yinelenmiş atıf üzerinden türetir. Bu homofobik cemiyetler arasında zamanla bir sosyal bağ oluşturulmasına aracılık eden bir göndermedir. Çağırma, geçmiş çağırmaları taklit eder ve konuşmacıları sanki bir birlik halinde zaman boyunca konuşmuşlar gibi bağlar. Bu bağlamda queer! [ibne!] diyerek sataşan ve alay eden koro her zaman imgesel bir korkudur. O zaman performatif queer ne noktaya kadar evlilik seremonisinin sizi karı koca ilan ediyorumuyla yan yana, onun bir deformasyonu olarak işlemiştir? Eğer performatif toplumsal bağın heteroseksüelleştirilmesini icra eden bir yaptırım olarak işliyorsa, belki de bu sosyal forma direnen ve karşı çıkanları, ayrıca bu sosyal formu

---

⁵² Hasan Bahadır Türk, “*Hegemonik Erkek(lik) ve Kültürel Temsil: Çirkin Kral, Kurtlar Vadisi’nde Yaşiyor*”, Erdoğan, a.g.e., s. 170.

hegemonik bir sosyal yaptırım olmaksızın işgal edenleri, queerleştiren/ibneleştiren utandırıcı bir tabu olarak da ortaya çıkabilir.”⁵³

Butler’ın performatif düzlemde ele aldığı bu düşünceler, kavramın tam olarak ne anlatmak istediğini açık bir şekilde ortaya çıkarmaktadır. Söylem olarak bakıldığında büyük bir tepkiye neden olan LGBT kavramının, günümüz yapısı içerisinde de aynı yorumlamaya sahip olduğu görülür. Açık bir ifadeyle lezbiyen, gay, biseksüel ve trans anlamlarını taşıyan LGBT açılımı, baskı altında tutulan bir grubun simgesini temsil etmektedir. Özellikle kapitalist düzlemde kişilerin cinsiyet rollerinin belirlenmesi zaruriyeti, cinselliğin de boyutlarını değiştirmektedir. Eşcinsellik bir anlamda kişilerin kendi içlerinde hapsoldüğü bir içselliği yansıtmaktadır. Modern ifadeyle LGBT ile örtüşen eşcinsellik kavramı, biyolojik cinsiyetle toplumsal cinsiyetin birleşmesiyle ortaya çıkmıştır.⁵⁴

Konunun evrensel boyutlarına değinilmeden önce LGBT kavramlarının açıklanmasında fayda vardır.

Tarihsel süreçte kadınlar arasında yaşanan aşk olarak lanse edilebilecek lezbiyenlik kavramı, geçmiş olarak Antik Yunan’a kadar uzanmaktadır. M.Ö 620 ve 550 yıllarında şiirlere konu olan bir adadan ismini alan lezbiyen kelimesi, midilli-lesbos isminden türetilmiştir. Kadın cinselliği noktasında kendi cinsleriyle olan ilişkilerini yansıtan lezbiyenler, bugün yaklaşık olarak %2 ve %4’lük kesimi temsil etmektedir. Özellikle feminizm hareketliliği ile kendini gösteren lezbiyen oluşumları toplumsal cinsiyet üzerinden inşa edilmektedir.⁵⁵

Gay, biseksüel ve trans kavramlarının ortaya çıkması da yine cinsel bir yönelimin hangi cinse yönelik olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Cinsel yönelimlerde en zor kabul edilen alan olarak görülen biseksüellik, toplumsal normların üzerinde bir tutuma sahiptir. Yapılan araştırmalarda erkeklerin % 5 kadınların ise % 3’ünün kendilerini biseksüel olarak gördükleri bilinmektedir.⁵⁶

Toplumsal rol ve ilişkiler çerçevesinde anlam kazanan cinsiyetin, bir kimlik arayışı ile anlamlandırılması da sürecin boyutlarını değiştirmektedir. Eşcinsel kimlik olarak adlandırılan homoseksüel veya heteroseksüel kavramları bugün bakıldığı zaman tarihte oldukça eskiye kadar indirgenmektedir. 19.Yüzyılda seksologlar tarafından

---

⁵³ Judith Butler, **“Kritik Queer”**, Der: Sibel Yardımcı ve Özlem Güçlü, Queer Tahayyul, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 125.

⁵⁴ Sherry Wolf, **Cinsellik ve Sosyalizm: LGBT Özgürleşmesinin Tarihi, Politikası ve Teorisi**, Çev: Kıvanç Tanrıyar, Sel Yayıncılık-LGBT Kitaplığı, İstanbul, 2012, s. 21.

⁵⁵ Ed: Şahika Yüksel ve Nesrin Yetkin, **Eşcinsellik**, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, İstanbul, 2013, s. 38-39.

⁵⁶ Yüksel ve Yetkin, a.g.e., s. 42.

yapılan yorumlamada, gaylığın açık olarak erkek bedeninde kadın figürünü canlandırmasıyla ortaya çıktığı belirtilmektedir. Yine aynı şekilde kadınında kendisini içsel olarak farklı anlamlandırması, bu kavramların belirginleşmesini sağlamaktadır. Heteroseksüel kelimesinin ilk olarak 1890'lı yılların başında kullanılması, aslında modern tıp kavramının da literatüre girmesine zemin hazırlamıştır. Sadece heteroseksüellik değil, homoseksüellik kavramı da öyle ki Sigmund Freud ile birlikte farklı anlam kazanmıştır. Freud bunu cinsel gelişiminin olgun olmayan safhası olarak değerlendirmektedir.⁵⁷

Bakıldığı zaman yunan köleci ve roma topluluklarında eşcinsellik bir tercih olmaktan ziyade sınıfsal gerçeklik olarak görülmektedir. Eşcinselliğin tarihi olarak ideolojik gerçekliği yansıtan araştırmacılar bunun sınıfsal ve toplumsal boyutlarına dikkat çekmiştir. İ.Ö 5 ve 4. yüzyıllarda eşcinselliğin Antik yunan topluluklarında yaygın bir şekilde varlığından söz edilmektedir. Yapılan araştırmalarda elde edilen bulgulara bakıldığında 925'i bulan erotik resim ithafının %91'nin erkekler tarafından erkeklere ithafen yapıldığı ortaya çıkmıştır. Eşcinselliği açıklamaya yardımcı olan bu bilgiler, kavramın derin bir noktada olduğunu göstermektedir.⁵⁸ Görüldüğü üzere yapısalcı bir düşünceyle oluşturulan kavramın, ideolojik yansımalarına rastlanmaktadır. Marksist bir yapıda ise LGBT politikalarının özellikle endüstrileşmiş batılı ülkelerde 1960 ve 1970'li yıllarda ortaya çıktığı bilinmektedir. LGBT baskısı ile türetilmeye çalışılan Marksizme alternatif farklı teoriler, oluşumlar böylelikle süreç olarak postmodern bir yapıyı gündeme getirmiştir. Bu şekilde ise, queer teorisi üzerinden farklı yorumlamalar geliştirilmiştir.⁵⁹

Beden üzerinden farklı anlamlar çağrıştıran kavramın bu süreçte kişilik adlandırmalarını kimliksizleştirdiği görülmektedir. Kadın veya erkek olmayanların cinsiyet temelli görüntüleri, 'ibne', 'top', 'trans', 'lezbiyen' şeklinde politikleştirilerek bir özne kazandırılma amacı gütmektedir. Kimliğin yeni bir politik süreçte değer kazandırıldığı bu dönemde kadın ve erkek cinsiyeti, modern bir düzlemde ele alınmaktadır.⁶⁰ Toplumda geliştirilen söylemlerden bir diğeri olan 'dönme' kelimesi de yine aynı şekilde cinsiyeti tanımlanmayan kişi noktasında ortaya çıkartılmaktadır. Sürekli olarak aşağılanma üzerine kurgulanan cinsiyet belirsizliği olarak adlandırılan 'dönme' kelimesi, cinsiyet ve cinsiyet karmaşası olarak görülmektedir.⁶¹

---

⁵⁷ Wolf, a.g.e., s. 37-38.

⁵⁸ Halit Erdem Oksaçan, *Eşcinselliğin Toplumsal Tarihi*, Tekin Yayınevi, İstanbul, 2012, s. 73-75.

⁵⁹ Wolf, a.g.e., s. 147-148.

⁶⁰ Yardımcı ve Güçlü, a.g.e., s. 328.

⁶¹ Yardımcı ve Güçlü, a.g.e., s. 381.

Pierre Bourdieu Eril Tahakküm adlı kitabında cinsellik ve cinsiyetler arasındaki tutumu toplumsal cinsiyet üzerinden şu şekilde ele almaktadır;

“Toplumsal dünya, bedeni cinsiyetlendirilmiş bir gerçeklik ve cinsiyetlendirici görüş ve bölünme esaslarının taşıyıcısı olarak inşa eder. Algının bu bedenselleşmiş toplumsal programı, dünyadaki her şeye en başta da bedeninin kendisine, onun biyolojik gerçekliğine uygulanır: erkeklerin kadınların üzerindeki keyfi tahakküm ilişkisine kök salmış mitsel bir dünya görüşünün esaslarına uygun olarak biyolojik cinsler arasındaki farklılıkları inşa eden bu programdır ve bu tahakküm ilişkisinin kendisi de, işbölümü vasıtasıyla toplumsal düzenin gerçekliğine kazınmış durumdadır. Cinsler arasındaki biyolojik farklılık, yani eril ve dişil bedenler ve bilhassa da cinsel organlar arasındaki anatomik farklılık, cinsler arasında toplumsal olarak inşa edilmiş farklılığın, özellikle de cinselliğe ilişkin işbölümünün doğal gerekçesi gibi ortaya çıkabilir.”⁶²

Toplumun tasvip ettiği ve uyguladığı düşünceleri ortaya çıkartan bu yazın, günümüzde doğal bir görünümün gerekçesi olarak görülmektedir. Özellikle cinsiyet ayrımının sadece anatomik farklılıklar yüzünden ortaya çıkartılması, öznel olarak kadını ötekileştirmektedir. Bourdieu'nun da belirttiği gibi iş bölümündeki bu ayrımcılığın günümüzde LGBT'liler üzerinden belirginleştirilmesi, bir anlamda insani değerleri zedelemektedir. Toplumsal bakış açısını ön plana koyan bu düşüncelerin erkeklik üzerinden erilleştirilmesi söz konusudur. Bir anlamda cinsel organların belirleyici olduğu bu cinsiyet ayrımcılığında kişiliğin kimliksizleştirilmesi istenmektedir.

Heteroseksüelliğin toplumsal anlamda önemine dikkat çeken Wittig ise şu cümleleriyle konunun özünün aslında her noktada değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizer.

“Evet, heteroseksüel toplum her düzeyde ötekinin-farklının gerekliliği üzerine kuruludur. Bu kavram olmaksızın ne ekonomik olarak, ne simgesel, ne dilsel, ne politik olarak işler. Bu öteki-farklı gerekliliği, straight düşünce diye adlandırdığım bilimler ve disiplinler yığını için ontolojik bir gerekliliktir. Eğer tahakküm edilen değilse, nedir bu öteki-farklı? Zira heteroseksüel toplum yalnızca lezbiyenleri ve eş cinsel erkekleri ezen bir toplum değildir, başka pek çok öteki-farklıyı da ezer, bütün kadınları ve çok sayıda erkek kategorisini, tahakküm altındaki herkesi ezer. Çünkü bir farklılık kurmak ve onu kontrol etmek temelde normatif bir eylem olduğundan bu bir iktidar eylemidir. Herkes

---

⁶² Pierre Bourdieu, *Eril Tahakküm*, Çev: Bediz Yılmaz, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2015, s. 22-23.

bir diğeri farklı olarak göstermeye çalışır. Ama herkes bunu beceremez. Bunu başarabilmek için toplumsal olarak egemen olmak gerekir.”⁶³

Genel haliyle bakıldığında var olan durumları ortaya çıkaran bu düşüncelerin soyutluğundan bahsedilebilir. Özellikle kalıpyargılarla birlikte ortaya çıkan kadın cinsiyetinin soyutluğunun, futbol ve spor alanlarında belirginleştiği görülür.

1.2 SPOR BASININDA KADIN TEMSİLİ

Sporun bir yaşam biçimi olarak algılandığı günümüzde, futbol değer yargıları ile ayakta durmaktadır. Kadın ve erkeğin bünyesinde gelişen doğal fonksiyonlar olarak değerlendirilen spor organizasyonları, tarihte her dönemin ilgisini çekmektedir. Toplumsal anlamda sağlanan bütünlüğün, cinsiyetler arası dağılımı ise bu noktada önemli bir soru işaretidir. İnsan bedenini ikiye ayıran cinsiyet kavramı, toplum tarafından şekillendirilerek verilmektedir. Kitleler tarafından büyük bir ilgiyle takip edilen ve oynanan futbol, alanı itibarıyla erkeğe yüklenmiş bir alan olarak ortaya çıkmaktadır.

Toplumsal cinsiyet ideolojisi altında erkek egemen toplum yapısının inşa edilmesi, biçimsellik açısından bakıldığında eksik görülmektedir. Kadınların arka planda bırakıldığı alanların başında gelen spor/futbol konusu üretilen yeni ideolojik söylemlerle tekrarlanmaktadır. Kadın ve erkek her ne kadar rasyonellik içerisinde eşit gözükse de futbolda bunun eşit olmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle toplumsal cinsiyet ve ayrımcılık noktasında eksik bırakılan eğitim konusu bu alanın en büyük sorunu halindedir. Kız çocuklarının, erkek çocuklarına nazaran spora daha az ilgi duymasının, okullarda verilen beden eğitimi dersleri ile ilgili olduğu belirtilmektedir. Futbolun sadece erkek oyunu olarak lanse edildiği, voleybolun ise kız çocuklarının oyunu olarak tasvir edildiği okullarda, cinsiyet gruplandırılmasının yapıldığı görülmektedir.⁶⁴ Toplumsal cinsiyet ve ayrımcılığın başladığı alanlar olarak görülen ve daha sonra hayatın her alanına rahatlıkla yayılan bu etkileşimin, futbol üzerinden örneklendirilmesi son derece olağandır.

Tarihte her ne kadar kadın futbolunun başlangıcı 19. ve 20.yüzyıllara dayansa da futbolun erkek oyunu olarak adlandırılmasından bir türlü kaçınılmamıştır. 1921 yılının İngiltere’inde bir grup fabrika işçisi tarafından oynanan oyun, İngiltere Futbol

---

⁶³ Monique Wittig, ***Straight Düşünce***, Çev: Leman Sevda Darıcioğlu, Pınar Büyüктаş, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2013, s. 60-61.

⁶⁴ Bengü Arslan, Türkiye’de Kadın Futbolcu Profili, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yönetimi, İstanbul, 2012, s. 11. (***Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi***)

Birliği tarafından şu cümlerler esas alınarak yasaklanmıştır; '*futbol oyun olarak kadınlar için uygun değildir ve teşvik edilmemelidir.*' Dolayısıyla futbolun sadece ülkemizde değil, tüm dünyada erkek oyunu olarak kişiselleştirilmesi söz konusudur.⁶⁵ Fakat tarihte sadece İngiltere'nin bu ayrımcılığı yapmadığı görölmektedir. İngiltere'nin yanı sıra Almanya'da 1955 ve 1970 yılları arasında kadın futbolu oluşumuna karşı bir dizi kararlar alınmıştır. Yasaklanmasına gerekçe ise, kadınların fiziki yaralanmaları gösterilmiştir. Yine buna benzer şekilde Brezilya'da 1941 yılları ile 1979 yılları arasında kadın futbolu başta olmak üzere boks, dekatlon gibi diğer spor dalları da yürürlükten kaldırılmış ve bu şekilde kadınların 1970'lere kadar örgütlü futbol yapılanmasına izin verilmemiştir.⁶⁶ Görüldüğu üzere tarihte belli aralıklarla yapılan ayrımcılığın merkezinde sürekli kadınlar yer almıştır. Kadınların futbol oynamasına bir türlü izin verilmemesi, bugün gelinen noktada kadın futbolunu eksik bırakmıştır. Bu kadar uzun süreli bir yasaklanma ile birlikte ise kadın ve futbol, toplumsal cinsiyetin eşiği altında mağdur durumda bırakılmıştır.

Öte yandan toplumdaki bazı grupların cinsiyet ayrımcılığını körüklediği görölmektedir. Özellikle medya tarafından verilen mesajların içerik olarak erkek egemenliğinde olması, kadın ve toplum arasındaki bağı koparmaktadır. Mehmet Büyükaşar'ın da belirttiği gibi; "toplumsallaşmanın örgütlenmesinde sadece aile, arkadaş ve sosyal çevre etkili değildir. Toplumun hizmetine sunulan tüm kurum ve nesnelere özellikle de medya, cinsiyete ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargıları yeniden üreterek dayatmaktadır."⁶⁷

Tarihi çalkantılarla dolu olan futbolu meydana getiren birçok içsellik bulunmaktadır. Büyük bir kültürün oluşumuna öncü olarak gösterilen futbolun tabanında, heyecan, tutku, aşk, sevgi, gibi insanları birbirine bağlayan birleştirici güç bulunmaktadır. Futbolun yüzyıllar boyunca kuşaktan kuşağa aktarılmasında belirtilen bu içselliklerin payı oldukça büyüktür. Yediden yetmişe oluşturduğu bağ ile ayakta duran futbol, yapı olarak oldukça sağlam bir zemine oturtulmuştur. Gerek toplumların sosyal varlığını gerekse iş gücünü oluşturan futbol, tarihte diğer spor branşlarından ayrı bir konuma sahiptir. Kavramsal çerçevede oyun olarak görölen fakat içinde barındırdığu işlevsellikle birden fazla kurumla etkileşim içerisinde olan futbol, günümüzde büyük bir alanın ilgisini oluşturmaktadır. Çocukların ve yetişkin

---

⁶⁵ Pınar Öztürk ve Canan Koca, Futbolun "Ötekisi" Kadınlar, Fotoğrafın "Ötekisi" Fotoromanı Yazıyor, *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi, Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 2015, 2(2), 157-183, s. 160.

⁶⁶ Öztürk ve Koca, *a.g.m.*, s. 160

⁶⁷ Mehmet Büyükaşar, Türk Spor Basınında Cinsiyet Ayrımcılığı: Fotomaç ve Fanatik Gazeteleri Örneği, 2016, *İnsan ve İnsan*, 3(9), 53-76, s. 57.

erkeklerin gözde sporu olarak algılanan/algılatılan oyunun, kadınlar üzerinden algılanışı ise oldukça farklılık göstermektedir. Futboldan daha ziyade spor üzerinden ele alınacak olursa, kadın sürekli erkeğin gölgesinde kaldığını hissetmektedir. Yapı gereği kadınların erkeklere oranla daha narin olmaları, erkeğin ise bu alanda daha güçlü olduğu düşüncesi, kadınların spora olan güvensizliğini dolaylı yoldan pekiştirmektedir.

Kadınlar tarih içerisinde erkeklerle sürekli yarışma içerisinde bulunmuşlardır. Kadın özellikle spor alanları içerisinde kültürel gerilikten ve bedensel engellilikten yakınmış, bu olumsuzluklarla mücadele etmek adına zaman harcamıştır. Fakat bir türlü kendisini erkeğin yanında eşit bir platformda bulamamıştır. Bunun önceliğini oluşturan kadının biyolojik yapısı, önemli bir engel olarak görülmüştür. Adet durumu, kadının spor yaparken vücudunun erkeksileşmesi, gebelik ve emzirme gibi birçok etkenin gölgesi altında kalan kadın, sporu da dolayısıyla tam manasıyla yaşayamamıştır. Oysa bilimsel anlamda sporun kadınlar üzerinde olumlu etki yarattığı ortaya çıkmıştır. Düzenli egzersizlerle kemik yapısının sağlıklı olması bunlardan başlıcalarıdır. [...] Fakat her ne kadar olumlu özellikleri de bulursa erkek egemen bir yapı düzeninde kadın, spor yaparak cinsel bir obje haline bürünmektedir. Bu anlayışın erkekler tarafından benimsendiği düşünüldüğünde, toplumsal cinsiyet rollerinin içselleştirilmesi bağlamında eksikler meydana gelmektedir. Keza toplumda erkek veya kadınların sergilemiş olduğu hareketlerin doğal bir çerçevede değerlendirilemiyor oluşu, hangi özelliklerin kadın, hangi özelliklerin erkek olduğu görüşünü cevaplandıramamaktadır. İnsanlar üzerinden tek tek hareketle yola çıkarak, davranış farklılıklarının bulunması dahi bir sonuç olarak görülmemektedir. Çünkü kişilik üzerinden doğallık değişkenlik göstermektedir. Kadın sporcuların ilgi gösterdiği alanların başında gelen jimnastik, buz pateni, atletizm ve tenis gibi alanlar kadınların kendilerini daha rahat hissettiği alanlar olarak görülmektedir. Bunun dışında kalan futbol ise, kadınlar tarafından daha az dikkatle takip edilmektedir. Öyle ki spor yöneticiliğinden, antrenörlüğe ve hakemliğe doğru gidildikçe bu kanı daha da belirginleşmektedir.⁶⁸

Günümüzde toplumsal cinsiyetin temelinde oluşan unsurların, kadına yönelik oluşturulduğu görülmektedir. Birden fazla etkileşim gösterdiği alanlar olmasına rağmen bundan sadece kadınların etkilenmesi, cinsiyetin tek yönlü ele alınmak istenilmesinden kaynaklanmaktadır. Dönem dönem ele alındığında kadının temsil

---

⁶⁸ Kaan Arslanoğlu, *Futbolun Psikiyatrisi, Sporun Psikolojisi ve Psikiyatrisi*, İthaki Yayınları, İstanbul, 2005, s. 435-440.

noktasında eksik kaldığı görülmektedir. Erkekliğin bir çatı altında inşa edilmesi, kadınların ise yalnızlaştırılması erkek egemen toplum yapısının oluşumuna işarettir. Cinsiyet eşitsizliği içerisinde gelişen, kadınları bir araya toplayan feminizm oluşumları bu noktada kadının etrafında birleştirilmiştir. Asıl amacı cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmak olan sistemin, ülkemizde 1980'li yıllarda tartışma konusu haline geldiği görülmektedir. Bilinç meselesi adı altında zemine oturtulması amaçlanan oluşumun, politik bir dil oluşturma gayreti içerisinde olması ise, feminizmin biçimlerini ortaya koymaktadır.⁶⁹ Kadın ve erkek arasındaki toplumsal farklılığın, cinsiyetçi-ayrımcılık içerisinde pekiştirilmesi tarih boyunca farklı bakış açılarının oluşmasını sağlamıştır. İdeolojiler doğrultusunda atılan temeller ile birlikte kadın ve erkek birbirinden ayrılmıştır.⁷⁰ Kadın özgürlüğünü feminizm ile mümkün merteye daha aşağı çekme hareketliliği, tüm toplumların üzerinde önemle durduğu bir anlayıştır.

Toplumsal cinsiyet, cinsiyet bakış açısı ile değerlendirildiğinde toplum standartlarında birçok sorunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle ekonomik ve siyasal düzlemde ele alındığında, cinsiyetler arası ayrımın yoğun olduğu görülmektedir. Önemli ölçüde kültürel ve tarihsel yaşama bağlı olarak hareket eden ayrımcılık, bu yönüyle süreklilik içerisinde.⁷¹ Bu bilgiler doğrultusunda kadının toplumdaki birey statüsünü kaybettiği görülmektedir. Sürekli öteki cins olarak tasvir edilen kadın, özgürleştirilmemiş birer varlık olarak yaşantısını sürdürmektedir. Tekrar konunun özüne dönüşecek olursa, toplumsal hiyerarşi içerisinde erkek kimliğinin şekillenmesinde spor/futbol önemli bir rol oynamaktadır. İnsanların yaşam biçimlerine şekil veren futbolun gerçek bir sosyal fenomen algısı yaratması futbolun şekillenmesi adına oldukça değerlidir. Futbol, alanı içerisinde oluşturduğu ideoloji ile birlikte kitlelere ajan rolünü üstlenmektedir. Yapı itibarıyla spor üzerinden futbol, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ele alınmaktadır. Aynı zamanda cinsiyete dayalı verilen eşitsizliğin bazı araçlarla meşrulaştırılması söz konusudur.⁷² Bu araçların başında ise şüphesiz medya gelmektedir. Futbolun yapısı ve toplumsal cinsiyet konusunu tetikleyen ana merkez olarak görülen medya, kadına yönelik ayrımcılığı ile ön plandadır. Günümüzde kadın bedenine olan tutumların medya aracılığıyla tetiklenmesi söz konusudur. Fakat ilk olarak medya içeriklerine geçilmeden önce

---

⁶⁹ Aksu Bora, **Feminizm Kendi Arasında**, Ayizi Yayınları, Ankara, 2011, s. 18.

⁷⁰ Necla Arat, **Feminizmin ABC'si**, Say Yayınları, İstanbul, 2010, s. 29.

⁷¹ Der: Nermin Abadan Unat, **Türk Toplumda Kadın**, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Ankara, 1979, s. 313.

⁷² Ahmet Talimciler, **"Türkiye'de Erkek Kimliğinin Oluşumunda Göz Ardı Edilen Alan: Spor/Futbol"**, Der: Huriye Kuroğlu, Erkek Kimliğinin Değiş(e)meye)n Halleri, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 46-47.

erkeklik ve kadınlık üzerinden beden konusu tartışılmalıdır. İnsan çehresinde ortaya çıkan eylemlerin fiziksel bütünlük kazandığı beden konusu, bireylerin aynı zamanda kişiliklerini oluşturmaktadır. Benlik algısı ve kişiliğin önemli parçası olan beden, cinsiyet ayrımı ile değişkenlik göstermektedir. Beden, insanın doğal yönleri olarak kabul edilmektedir. Bu doğal yönlerin içerisinde var olan bazı işaretler, kültürel öğeler ise kişinin bedensel niteliklerini ortaya çıkarmaktadır.⁷³ Dolayısıyla futbol-toplumsal cinsiyet kavramında beden konusunu, kadına yönelik içselleştirmek gerekmektedir. Futbolun yapı olarak daha güce dayalı olduğu görüşü ve bununla beraber sağlanan katkı, kadını ötekileştirmektedir.

Ceylan Ertung'un da belirttiği gibi; "kadın bedeninin görsel medyada bir obje; bir tüketim aracı olarak bu kadar çok kullanılmasının birçok sebebi vardır ve bu sebepler çoğu zaman pazarlanan ürünün hitap ettiği kitleye göre değişim gösterse de, temelde tek bir gerçeğe hitap eder: kadının ataerkil tüketici, heteronormatif toplumdaki ikincil hatta nesnel pozisyonuna. Burada bahis alınan ataerkil toplumdaki kasıt, en basit anlamıyla bir toplumdaki otorite figürünün baba yani erkek olmasıdır."⁷⁴

Medyada kadına yönelik gerçekleşen ayrımcılık ve toplumsal cinsiyet bu nedenle kadınlar tarafından çeşitli şekillerde dillendirilmektedir. Pınar Yaprak ve M. Tayfun Amman'ın *Sporda Kadınlar ve Sorunları* adlı makalesinde kadınların spor üzerinden şikâyetleri medya aracılığıyla şu şekilde ele alınmıştır;

- "Kadının erkek sporlarından farklı ya da onların bazıları gibi büyük başarılarla rağmen medyada yer alamayışı ya da çok az-çoğunlukla sadece voleybolda ve gittikçe azalan biçimde yer bulabilmesi,
- Medyanın sadece futbola yer vermesi, spora ilişkin bilgilendirme, haber verme görevini yerine getirmemesi,
- Spor medyası mensuplarının eğitim eksikliği ve spor kültürüne ulaşamamış olmaları ve bunun doğurduğu sorunlar, kasıtlı veya kasıtsız doğru olmayan haberlerin yapılması,
- Kadın sporlarının gelişimini olumsuz etkileyecek biçimlerde özel hayatlarıyla, başarısızlıklarıyla, cinsel obje olarak vs ön plana çıkarılması,

⁷³ Yasemin İnceoğlu ve Altan Kar, *Dişillik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2010, s. 134.

⁷⁴ Ceylan Ertung, "*Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liği ve Medya: Reklamlarda Kadın Bedeninin Kullanımı*", Der: Lerzan Gültekin vd, Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları, Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2013, s. 90.

- Sporcunun sporculuk kariyerine ilişkin süreçlerin gündeme gelmemesi ve bunların doğurduğu diğer sorunlar,
- Medyanın teşvik ediciliğinden özellikle kadınların mahrum bırakılıyor olması,
- Spor basınında magazin kültürünün, kolaycılığın doğurduğu sorunlar.⁷⁵

Bunun yanında kadını futbolda ötekileştiren çoğulcu yaklaşımlar mevcutken, bunun sadece medya aracılığıyla körüklenmediği anlaşılmaktadır. Oluşturulan söylemlerinde bunda payı oldukça yüksektir. Öyle ki kadın futbolunun gelişimi hakkında önergeler üreten FIFA Başkanı Joseph Blatter'in bulunduğu çözüm son derece manidardır. Blatter, kadınların futbol oynarken daha dar formalara sahip olmasını ve kısa şortlar giymesini tavsiye etmektedir.⁷⁶ Kadınlıklarının cinsellik yönüyle ön plana çıkartılması adına geliştirilen bu düşüncelerin kadın futbolunu geliştirme hedefleri arasında kalması, konunun ne kadar aşağılandığının göstergesidir. Yine 1988 yılında İngiltere Futbol Birliği Sekreteri Ted Croker'in; "futbol, zorlu fiziksel teması gerektiren mücadelenin bir formu olan oyundur. Bu nedenle de erkeğin oyunu olarak kalmalıdır. Kadınların erkekleri desteklemeleri, çocukları ile çamaşır, ütü yapmaları ve yemek hazırlayıp sunmaları dışında bu oyunda yerleri yoktur."⁷⁷ İfadeleri, toplumsal cinsiyet rollerinin eşitsizliği kapsamında değerlendirilebilir. Futbol üzerinden annelik vurgusu yapılan ifadelerde ise kadının aile içindeki rolü benimsetilmektedir.

Sporda popülerite kavramı oldukça sık duyulan bir kavramdır. Kavramın cazibe haline getirilmesini sağlayan futbol, bu doğrultuda önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle kadının futbol ve spor ayrımında toplumsal cinsiyet arasında kaldığı görülmektedir. Toplumda herkes tarafından benimsetilen bazı düşüncelerin, kadınlara yönelik oluşturulması futbolda da kendisini göstermektedir. Kadın olgusunun toplumsal anlamda geri planda olduğu düşünüldüğünde, futbol cinsiyetlendirilmiş bir alan olarak ortaya çıkmaktadır.

Futbolun toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınması, tarihinin oluşturduğu yapı ile ilgilidir. Tarihte uzun yıllar boyunca erkek oyunu olarak adlandırılan futbol, kadınlar üzerinden sürekli yapılamaz bir spor dalı olarak gösterilmiştir. Bu algının kırılması ise günümüze kadar uzun bir süre almıştır. Türkiye Futbol

---

⁷⁵ Pınar Yaprak ve M. Tayfun Amman, Sporda Kadınlar ve Sorunları, *Türkiye Kick Boks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, 2009, 2(1), 39-49, s. 45-46.

⁷⁶ Canan Koca ve Nefise Bulgu, Spor ve Toplumsal Cinsiyet: Genel Bir Bakış, *Toplum ve Bilim*, Sayı:103, 2005, s. 12.

⁷⁷ Eric Dunning, *Sport Matters*, Londra, 1999; Aktaran: Öztürk ve Koca, *a.g.m.*, s. 161.

Federasyonu'nun (TFF) verileri ışığında ülkemize bakıldığı zaman, ilk kadın futbol takımının 1971 yılında Haluk Hekimoğlu tarafından kurulduğu anlaşılmaktadır. 13 sporcudan oluşan *İstanbul Kız Futbol Takımı*'nin adı, daha sonra *Dostluk Spor* olarak değiştirilmiştir. Fakat her ne kadar 1971 yılında bu oluşum kendisini göstermiş olsa da Türkiye'de ilk kadın futbol ligi 1993 yılında başlatılmıştır. Bu kadar uzun bir süre zarfında futbolun oynanmaması son derece düşündürücüdür. Bu aşamada daha sonra kurulan kulüpler olmasına rağmen, futbolun 2001-2006 yılları arasında duraklama dönemine girdiği görülmektedir. 2006 yılında ise yeni bir oluşumla tekrardan kadın futbol ligleri harekete geçmiş ve 2009 yılında Kadınlar UEFA Şampiyonlar Liginde temsil edilmiştir. Bunun yanı sıra ülkemizde uluslararası anlamda Kadın Futbol Milli Takımı 1995 yılında kurulmuştur. [...] Kadın ve futbol tartışmalarının dünyadaki yansımalarına bakıldığında ise, ülkemize kıyasla tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. İlk futbol oluşumlarının başkenti olan Çin'de kadın figürlerinin yer alışı bunun birer örneğidir. Yine aynı şekilde 12.yüzyıl İngiltere'si ve 17.yüzyıl İskoçya'sın da evli ve bekâr kadınlar arasında futbol maçlarının yapıldığı bilinmektedir. 19.yüzyıla gelindiğinde ise, kadın futbolunun belli bir popüleriteye ulaştığı görülmektedir. Fakat ilk resmi kuruluşun 1885 yılında *Britanya Bayanlar Futbol Kulübü* altında kurulduğu anlaşılmaktadır. Kadın futbol organizasyonlarının giderek yaygınlaşması ile birlikte ise 1991 yılında ilk defa Kadınlar Dünya Kupası maçları oynanmıştır.⁷⁸

Kadınların futbol tarihi ile ilgili diğer gelişmeleri ise şu şekildedir;

- Kadınların Fransa'da 1902 yılında kendi liglerini kurması,
- İsveç'te 1918 yılında kadın futbol oluşumunun başlaması,
- Avusturya'da 1923 yılında örgütlü futbol kurulması,
- 1996 yılında Atlanta olimpiyatlarının gerçekleşmesi,
- 2001 yılında Kadınlar Şampiyonlar liginin oluşumu.⁷⁹

Kadın futbolu bir bütünlük içerisinde ele alındığında her ne kadar gelişime açık gibi görülse de özü itibarıyla erkek futbolundan oldukça geridedir. Bugün bakıldığı zaman ülkemizde kadın sporcu sayısı ile erkek sporcu sayısı arasında ciddi uçurumlar bulunmaktadır. Gençlik ve Spor Bakanlığı Spor Genel Müdürlüğünden alınan bilgilere göre, Türkiye Futbol Federasyonuna bağlı olarak lisanslı 615.107

⁷⁸ "Türkiye'de ve Dünyada Kadın Futbolu Tarihi", <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=286&ftxtID=15573>, (Erişim Tarihi: 27.04.2017).

⁷⁹ Öztürk ve Koca, *a.g.m.*, s. 160-161.

sporcu bulunmaktadır. Bu sporculardan 5087'sini kadınlar, 610020'sini ise erkekler oluşturmaktadır.⁸⁰ Bu bilgiler ışığında kadın ve erkek arasındaki uçurumun futbola yansıdığı toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında ele alınabilir.

Toplumda belli bir kesim futbolu sadece erkeklere ait bir alan gibi görmektedir. Futbolun ve kadının sosyo-psikolojik ve fizyolojik olarak birbirlerine uymadığını belirten kişilerin, aslında muhafazakâr bir tutum sergilediği anlaşılmaktadır. Öyle ki kadın futbolu ile ilgili yapılan çalışmalarda, kadınların fizyolojik ve psikolojik olarak erkeklerden geri kalmadığı görülmektedir.⁸¹ Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının özümsemesi ve cinsiyete özgü rollerin kabul edilmesi toplumsal cinsiyet eşitsizliğini oluşturmaktadır. Erkek ve kadın arasındaki bu sistematik ayrımcılığın bir tarafa yarar sağlaması, diğer tarafa ise zarar sağlaması söz konusudur. Her iki cinsin ortak amaç sağladığı bir bütünlük, toplumsal cinsiyet eşitliği altında değer kazanmaktadır.⁸² Dolayısıyla medyanın tavrının spor alanları üzerinden çeşitli yollarla toplumsal cinsiyet rollerini tetiklediği anlaşılmaktadır. Çoğunlukla futbola yer veren medyanın kadın futbolunu veya kadın sporlarını hiçe sayması alanı sorunlu hale getirmektedir. Özellikle toplumsal anlamda geri planda kalan diğer spor dalları ve kadınların medya aracılığıyla ayrımcılığa uğraması, bu alanın incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

1.2.1 Türk Spor Basınında Toplumsal Cinsiyet

Özellikle küreselleşme ile beraber hız kazanan futbol, pazarlanabilirlik açısından son derece önemli bir sektör halindedir. Bütün kitle iletişim araçlarının spor ile iç içe hareket etmesi, dolayısıyla spor-medya ilişkisini ayrı bir sektör olarak ortaya çıkarmaktadır. Bugün bakıldığında Türk Futbol Medyası ve Spor Medyası gibi kavramların dikkatle takip edildiği görülmektedir. Birbirini besleyen, büyüten, hatta geliştiren bu iki kavram tamamen birbirlerine sunmuş oldukları çıkar doğrultusunda hareket etmektedirler. Dünyada da aynı şekilde spor-medya ilişkisi bu süreç içerisinde iletişim teknolojilerinde meydana gelen hızlı gelişmelerle birlikte önemli bir konuma sahip olmuştur. "Türkiye'de bugün ulusal anlamda yirmiye yakın günlük gazete ve onlarca haftalık dergi bulunmaktadır. Görsel anlamda ise on beş civarında

⁸⁰ "Türkiye Geneli Lisanslı Futbolcu Sayıları", <http://sgm.gsb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 27.04.2017).

⁸¹ Mehmet Günay ve Atilla Yüce, *Futbol Antrenmanının Bilimsel Temelleri*, Ankara 2001; Aktaran: Mehmet Göktepe, *Türkiye'deki Bayan Futbolcuların Sosyo-Ekonomik Durumları ve Futbol Branşına Yönelme Nedenleri*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara, 2008, s.11 (*Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*).

⁸² Arslan, a.g.e., s. 11-12.

*Türkiye'de kadın futbolunun geçmişi çok eskiye dayandırılmasına rağmen, kadın futbolu üzerine yazılmış eserlerin azlığından dolayı, kaynak olarak Türkiye Futbol Federasyonu esas alınmıştır.

ulusal yayın yapan televizyon kanalı bulunurken yerel kanallarla birlikte çok sayıda televizyon ve yerel gazeteler bulunmaktadır. Günlük gazetelerin her birinde ikişer üçer spor sayfası bulunurken sadece spor gazetesi olarak yayın yapan gazeteler de çıkmaktadır. Yine televizyonların hepsinde birçok spor programları yapılırken birçok kanaldan futbol, basketbol tenis gibi spor müsabakaları naklen yayınlanmaktadır. Tüm bunlarda göstermektedir ki spor medya ilişkisi artık bir endüstri haline gelmiş ve hem Türkiye’de hem de dünya genelinde etkisini uzun yıllar sürdüreceği gözükmektedir.”⁸³ Dolayısıyla bu kadar yoğun ilişkileri bulunan iki sektörde sadece erkeğin konumu dikkatle takip edilmektedir. Kadının varlığının telaffuz edilmediği bu alanda, yapılan haberlerin toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında ele alınması kaçınılmaz olmaktadır.

Endüstriyel anlamda büyük bir sektör olan futbol, ilişkilendirilmiş tüm alanlar ile birlikte ortak bir çalışma halindedir. Geliştirilen yeni stratejik sistemler ve futbolun mekanizması, oyunun kâr amacı taşımasını sağlamaktadır. Birbiriyle paralel hareket eden medya ve futbol bu oyunun pazarlanmasında oldukça etkili bir işbirliği içerisindeyler. Fakat günümüzde futbolun sadece erkekler üzerinden pazarlanmadığı görülmektedir. Erkek egemen yapının medya içerisinde ürettiği söylemler dahilinde kadınlar futboldan anlamaz ve sadece cinsel/görsel bir obje olarak kullanılır. Ülkedeki tutumlara bakıldığında kadınların futbola olan ilgisinin kültür ve gelenek kapsamında kısıtlandığı görülmektedir. Özellikle televizyon karşısında maç izlerken erkeğin önünden geçilmemesi gerekliliği ve kadınların ofsayttan anlamadığı gerekçesi kadınları futboldan uzaklaştıran bir anlayıştır. Bu anlamsızlığa rağmen medyanın kadın figüründen ve kadına karşı oluşturulan sistemlerden vazgeçemediği anlaşılmaktadır. Stadyumlara gelen kadın seyircilere yapılan zumların uzun tutulması ve fönlü saçları ile üzerlerindeki formalara yakınlığı bunun birer kanıtı şeklindedir.⁸⁴

Günümüzde futbolun hem sembolik hem de gerçek düzlemde cinsiyetçi söylemi ürettiği tartışılmaktadır. Alanın kendi penceresinden, kadınların toplumsal cinsiyet rolleri ile geride bırakıldığı ve bunun futbol içerisinde sıkça görüldüğü söylenebilir. Futbol, haber dilinde kullandığı ayrımcı yaklaşım ile kadınları toplumsal alanda ötekileştirmektedir.

---

⁸³ Hasan Şahan ve Selahaddin Akpınar vd, “Spor- Medya İlişkilerinde İletişim Teknolojilerinin Rolü”, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2008, 2(2), 155-164. s. 161.

⁸⁴ Hanen Çiftdoğan, “Bu da mı Gol Değil? Medyada Futbol-Kadın İlişkisinin Dönüşümü”, Emek ve Temsil Ekseninde Günümüz Medyasında Kadınlar Sempozyumu, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü, 8-9 Mayıs 2014.

Şekil-1 Fanatik Gazetesi, 23 Ocak 2014⁸⁵

23 Ocak 2014 tarihli Fanatik.com.tr'den alınan bir haberde, spor basınının atmış olduğu manşet toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında değerlendirilebilir. Öyle ki haberin içeriği bu kanıyı destekler niteliktedir. “*Hemşirenin hakemlik aşkı*” başlığı ile verilen haberde, kadın hakemin işi farklı açıdan verilmek üzere haberleştirilmiştir. Kadın hakemin kullanıldığı fotoğrafta kadraja görsel bir obje olarak yerleştirilmesi ve hakemliğinden ziyade hemşirelik yapmasının altının çizilmesi haber dilinin cinsiyetçi yapısını göstermektedir.

Spor basınında verilen bir diğer örnek, “*sporda gelir dengesizliği*” başlığı altında verilmiştir. Dünya genelinde kadın futbolcuların erkek futbolculara oranla daha az ücret aldığı görülmektedir. Detaylı bir şekilde incelendiğinde kadın futbolcular erkeklerden daha az maaş almaktadır. ABD Kadın Milli Futbol Takımının Dünya Şampiyonu olması ile beraber gelen ödül miktarı 2 milyon dolar iken, aynı organizasyonda Almanya Erkek Milli Takımının aldığı ödül 35 milyon dolardır. FIFA tarafından düzenlenen Erkekler Dünya Kupasında takımlara dağıtılan ücretin 576 milyon dolar olduğu açıklanırken, kadınlarda bu rakamın 15 milyon dolar olduğu söylenmektedir. Erkek futbolundaki en kötü erkek futbolcunun değerinin, en iyi kadın futbolcu değerinden yaklaşık dört kat fazla olması FIFA'nın verdiği mesajı göstermektedir.⁸⁶ Öyle ki ABD Kadınlar Milli Takımında forma giyen 5 ismin buldukları federasyona, erkek futbolculardan daha az kazandıklarını gerekçe göstererek dava açtıkları görülmektedir.⁸⁷ Futbol alanının bu ve buna benzer şekilde erilleştirilmesi söz konusudur. Erkek egemenliğinin hakim olduğu futbolda sadece kazanılan ücretler değil, ulaşım konusunda da cinsiyet ayrımcılığı yapılmaktadır.

⁸⁵ “Hemşirenin Hakemlik Aşkı”, <http://www.fanatik.com.tr/2014/01/23/hemsirenin-hakemlik-aski-352605>, (Erişim Tarihi: 01.07.2017).

⁸⁶ “Sporda Gelir Dengesizliği” <http://www.businessht.com.tr/yorum/haber/1103895-sporda-gelir-dengesizligi>, (Erişim tarihi: 01.07.2017).

⁸⁷ “Futbolda Ayrımcılık Davası”, <http://www.hurriyet.com.tr/abdli-milli-kadin-futbolculardan-ayrimcilik-davasi-40079120>, (Erişim Tarihi: 01.07.2017).

Paris'e hazırlık maçı için giden Japonya'nın Olimpiyat Kadın Futbol Takımına uçakta ekonomi sınıfında yer ayrılırken, Erkek Futbol Takımının Business sınıfında uçuşması, sporda bir diğer cinsiyetçi yaklaşımın örneği olarak gösterilebilir.⁸⁸

Kadınların futbol alanında maruz kaldığı sorunlar spor basını tarafından sıklıkla haberleştirilmektedir. Ancak bu sorunların haberleştirilmesi yeni bir sorun olan cinsiyetçi söylemin doğmasına neden olmaktadır. Medya mensupları spesifik bir olaydan yola çıkarak bu haberi genelleştirmeye çalışarak ürettikleri dil ile kadını ötekileştirir. Bunun en belirgin örneğini "*Fransa Lig 2'de Kadın Antrenörün Başarısı*" başlığı ile oluşturan spor basını vermektedir.

Şekil-2 Hürriyet Gazetesi, 27 Aralık 2015⁸⁹

Hürriyet.com.tr'den alınan haberin içeriğine bakıldığında söylemlerin oldukça dikkat çekici olduğu görülmektedir. Haberin gövdesinde yer alan "*Pozitif ayrımcılıkla değil, bileğinin hakkıyla*" şeklindeki yorum cinsiyet temelli bakış açısını ortaya koymaktadır.

Kadın futbolunun gelişimi ile ilgili spor basınında öne çıkan bazı haberler mevcuttur. Bunlardan ilki, Fanatik.com.tr'den alınan haberde gizlidir. "*Kadın futboluna salladı*"⁹⁰ başlıklı haberde Fransız futbolcu Zlatan İbrahimoviç'in söylemleri haberleştirilmiştir. Her ne kadar haberin içeriği İbrahimoviç'in söylemlerine dayansa da, muhabirin manşet ve haberin gövdesinde başka bir bilgiye yer vermemesi toplumsal cinsiyet ilişkisine bakışını göstermektedir.

⁸⁸ "Japonya Milli Takımında Cinsiyet Ayrımcılığı", <http://t24.com.tr/haber/japonya-milli-takiminda-cinsiyet-ayrimciligi.208767>, (Erişim tarihi: 01.07.2017).

⁸⁹ "Corinne Diacre Tarih Yazıyor", <http://www.hurriyet.com.tr/corinne-diacre-tarih-yaziyor-40032502>, (Erişim Tarihi: 01.07.2017).

⁹⁰ "Kadın Futboluna Salladı", <http://www.fanatik.com.tr/2013/12/26/kadin-futboluna-salladi-348954>, (Erişim Tarihi: 01.07.2017).

Şekil-3 Fanatik Gazetesi, 21 Ocak 2014⁹¹

21 Ocak 2014 tarihli Fanatik.com.tr'deki bir başka haberde ise atılan başlık oldukça dikkat çekmektedir. “*Es-Es’in sultanlarına takım dayanmıyor*” şeklinde oluşturulan başlıkta kadının sultan kelimesine karşılık bulunduğu görülmektedir. Elde edilen başarıyı üstünleştirmek adına verilen haber son derece cinsiyetçi ifadeler barındırmaktadır. Çünkü erkek futbol takımları ile ilgili haber dilinde cinsiyet ifade eden söylemler kullanılmazken kadın futbol takımlarında kadın olduklarını vurgulayacak bir takım kelimeler mutlaka kullanılmaktadır. Genellikle voleybol üzerinden verilen haberlerde sık karşılaşılan sultan kelimesinin futbol alanı içerisinde de yer bulması spor basını tarafından olağan karşılanmaktadır.

Basında çıkan haberler dışında, TFF tarafından sağlanan kuralların bütünlüğü içerisinde kadınları ötekileştiren bir anlayışın bulunduğu görülmektedir. Federasyonun resmi sitesinden 19.09.2011 tarihinde yayınlanan haberde, erkek futboluna verilen tribün cezaları ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır.⁹² Bu bilgilendirme kapsamında takımlara verilen seyirci cezalarının, sadece kadınlar ve çocuklar tarafından doldurulacağı bilgisi yer almaktadır. Son derece cinsiyetçi bir yaklaşıma sahip olan bu kararın uygulamaya geçmesi, spor basını tarafından da dikkatle takip edilmiştir. Özellikle kadının ötekileştirilmesi adına yapılan bu uygulamanın sonuçları ise yine kadına yüklenmiştir. 05 Mayıs 2012 tarihli Hürriyet.com.tr'den alınan haberde, “*Kadınlar da bunu yaparsa*”⁹³ başlığı dikkat çekmektedir. Saha kapatma cezasında kadın seyircilerin küfür etmesine ilişkin oluşturulan haberde, kadının küfür etmesinin doğal olarak eleştirilmesi, erkeğin ise bu eylemde bulunmasının

⁹¹ “Es-Es’in Sultanlarına Takım Dayanmıyor”, <http://www.fanatik.com.tr/2014/01/21/es-esin-sultanlarına-takim-dayanmıyor-352297>, (Erişim Tarihi:01.07.2017).

⁹² “Seyircisiz maçlara alınacak kadın ve çocuk seyirciler ile ilgili açıklama”, <http://www.tff.org/Default.aspx?pagelD=200&ftxtId=13429>, (Erişim Tarihi:01.07.2017).

⁹³ “Kadınlarda Bunu Yaparsa”, <http://www.hurriyet.com.tr/kadinlar-da-bunu-yaparsa-20486064>, (Erişim Tarihi:01.07.2017).

normalleştirilmesi söz konusudur. Dolayısıyla yapılan bu uygulama cinsiyet eşitsizliği noktasında değerlendirilebilir.

Türkiye’de yer alan olayların haberleştirilmesi dışında uluslararası alanda yaşanan olaylarda Türk spor basınında ayrımcı bir dille sunulur. Haberin inşasında muhafazakâr eril söylemin ideolojik olarak etkin olduğu görülür. Uluslararası alanda yaşanan olayların Türk spor kamuoyunda yankı bulması ve bunun toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerinden haberleştirilmesi, konunun ayrımcılık noktasında değer kazanmasını sağlar. Öyle ki Hürriyet.com.tr’den alınan haberde buna rastlamak mümkündür. 13 Ağustos 2015 tarihli haberde konunun muhatabının ünlü bir menajer ve kadın doktor olması olayın haber olmasını sağlamıştır. İngiltere Premier Lig takımlarından Chelsea takım Antrenörü Jose Mourinho ile kulüp doktoru Eva Carneiro arasında saha içinde yaşanan bir olay ülke basınında da geniş yankı uyandırmıştır. Takımının Swansea ile oynadığı lig maçında bir kişi eksik mücadele eden ve maçın son anlarında sakatlanan bir oyuncu için sahaya giren kulüp doktoru Eva Carneiro, Jose Mourinho tarafından futbolu bilmemekle suçlanmış ve bu tartışma spor basını tarafından da ele alınmıştır. Hürriyet.com.tr’de atılan “*Mourinho kadın doktoru kadro dışı bıraktı*”⁹⁴ manşeti toplumsal cinsiyet rolleri esas alınarak değerlendirilebilir. Burada haberin manşetinde ve haberin gövdesinde doktorun cinsel kimliğine vurgu yapılmaktadır. Ancak benzer haberler incelendiğinde erkek doktorlar için böyle bir dil kullanılmadığı görülmektedir.

Erkek egemenliği altında sürdürülen futbola, spor basını inşa ettiği cinsiyetçi haber diliyle destek verir. Futbolda teknik direktörler için kullanılan unvanlar da cinsiyetçi bir özellik gösterir. Özellikle Teknik Direktör kelimesinin dışında kullanıma sunulan *Teknik Adam* ibaresi, spor basınının en çok tercih ettiği kavram olarak bilinmektedir.

---

⁹⁴ “Mourinho Kadın Doktoru Kadro Dışı Bıraktı”, <http://www.hurriyet.com.tr/mourinho-kadin-doktoru-kadro-disi-birakti-29794702>, (Erişim Tarihi:02.07.2017).

Şekil-4 Fanatik Gazetesi, 22 Kasım 2015⁹⁵

22 Kasım 2015 tarihli Fanatik.com.tr'den alınan haber de, bu bağlam içerisinde değerlendirilebilir. “Galatasaray’a çılgın teknik adam” manşeti ile verilen haberin, son derece ayrımcı bir dile sahip olduğu söylenebilir. Yine aynı şekilde Fanatik.com.tr'deki bir diğer haber de toplumsal cinsiyet rolleri üzerinden değerlendirilebilir. 27 Nisan 2016 tarihli haberde atılan manşet bu haber üzerinden benzerlik taşımaktadır. Takımların teknik direktörlük arayışlarını “Yeni teknik adam”⁹⁶ şeklinde duyuran spor basını, futbolun bir anlamda erkek oyunu olduğunun altını çizmektedir.

Şekil-5 Fanatik Gazetesi, 07 Eylül 2016⁹⁷

Futbolun erkek oyunu olarak algılatılmasını sağlayan spor basını, sadece görsellerle değil dil aracılığıyla da buna destek olarak kadını ötekileştirmektedir. Çalışmada yer alan örnekler bakıldığında kullanılan dil ile kadın rollerinin eril egemen ideoloji tarafından belirlendiği söylenebilir. Özellikle hayatın her noktasında

⁹⁵ “Galatasaray’a Çılgın Teknik Adam”, <http://www.fanatik.com.tr/2015/11/22/galatasaray-a-cilgin-teknik-adam-633566>, (Erişim Tarihi:02.07.2017).

⁹⁶ “Yeni Teknik Adam”, <http://www.fanatik.com.tr/video-galeri/trabzonspor/yeni-teknik-adam-1230097>, (Erişim Tarihi:02.07.2017).

⁹⁷ “Arsenal’e Yeni Teknik Adam”, <http://www.fanatik.com.tr/2016/09/07/arsenal-e-yeni-teknik-adam-1251481>, (Erişim Tarihi:02.07.2017).

büyük bir yer edindirilen adamlık kelimesinin futbolla bağdaştırılması ve bunun üzerine temellendirilmesi söz konusu olmaktadır.

1.2.2 Türk Spor Basınında Ayrımcılık

Futbolun yapısı ve özelliklerinin kadınlar üzerindeki tutumları incelenmeden önce futbolun tarihsel dönem içerisindeki tutarlılığına bakmak gerekir. Çünkü ele alınan her dönemin, kadınlar üzerindeki tutarlılığı farklı yansıtılmaktadır. Toplumların sürekli değişken bir yapıya sahip olması bir takım geleneklerin kalıplaşmasına ve ataerkil toplum yapısının güçlendirilmesine engel değildir. Zira anaerkil yapının ört pas edilmesi ataerkil hegemonyayı kazandırmış ve bu yapının incelenmesini zorunlu hale getirmiştir. Toplumların zaman kronolojisine bakıldığında kadın ve erkeğin rol değişimlerinin belirginleştiği anlaşılmaktadır. Erkek ve kadın ilişkilerinin toplumda edinmiş olduğu görevlerin birçoğunun kadına yüklendiği görülmektedir. Anaerkil toplum yapısı ile başlayan dönemin ataerkil hale dönüşmesi, oluşturulacak düzenin işaretidir. Kadınların kamusal alanlardan özel alanlara çekilmesi ve çocuk bakımı ile görevlendirilmeleri bu dönemin cinsiyet ayrımcılığı olarak ön plana çıkar. Erkeklerin ise daha çok gezici ve avcı olma özellikleri ile yansıtılması ve buna bağlı olarak gördüğü ayırım, cinsel nitelendirme ile ele alınmaktadır. İ.Ö. 4300 ve 600 yılları arasında ataerkil yapının ayrımlarının olduğu bilinmektedir. Boş zaman ve sınıfsal farklılıklar ile başlayan bir takım organizasyonların oyun halini alması sonucu, sporun doğumundan söz edilmektedir. İlk olarak Eski Yunan'da ortaya çıkan bu etkinliklerin, erkekler tarafından yapılması söz konusudur. Fakat her ne kadar sporun salt çoğunluğunu erkeklerin oluşturduğu bilinse de Olimpiya'da dört yılda bir düzenlenen Hera adında kadınlara yönelik bir organizasyonun yapıldığı tartışılmaktadır. Burada genç kızların özel bir elbise içerisinde koştuklarından bahsedilmektedir. [...] Buna rağmen genel olarak incelenmesi gereken ayrımcılık kavramının orta çağ döneminde büyük bir gerilemeye sahne olduğu görülmektedir. Kadınların spora katılımının engellendiği bu dönemde erkeklerin aktif rolde oynadığı bilinmektedir. 18 ve 19.yüzyıllarda ise, tekrardan kadınların spor üzerinde etkinleştirildiği ve bu alanların daha çok yüzme, atıcılık, tenis ve binicilik gibi alanlar üzerine kurulduğu gözlemlenmektedir.⁹⁸ Görüldüğü üzere kadınların spor üzerindeki hareketliliği belli dönemler içerisinde son bulmuştur. Zaman zaman adından söz ettirecek faaliyetlerin bünyesinde yer alsa da, spor bir bütünlük çerçevesinde erkeğe verilen bir rol olarak görülmektedir.

---

⁹⁸ Arslanoğlu, a.g.e., s. 433-435.

Cinsiyet ayrımının yapıldığı alanlardan biri olan futbol, diğer branşlara oranla daha erkeksi kabul edilmektedir. Her ne kadar oluşturulan algı kırılmak istense de, kadının futbolla birleşimi eşit şartlarda oluşturulmamıştır. Futboldan daha ziyade spor olarak bakıldığında da aynı durumla karşılaşılması söz konusudur. Oyunun erkek etkinliği olarak algılanmasını spor üzerinden ele alan Kaan Arslanoğlu, sporun tescillenmiş erkek kuvvetine dayandığını belirtmektedir. Ayrıca kadınların spora katılımının üzerlerinde oluşturacağı endişeden bahseden Arslanoğlu, sporun karakterinin kadınlarla beraber değişebileceğinin altını çizmektedir.⁹⁹ Derya Şaşman Kaylı ise, bunu cinsiyet ayrımı kavramı ile ele almaktadır. Kaylı'ya göre; "cinsiyet, egemen toplumsal düzenin cinsiyet ilişkileriyle, söylemleriyle, pratikleriyle inşa edilmiştir ve cinsiyet farklılığının, üremeye dayanan ikiliğini içinde barındırmaktadır. Erkek ve kadın arasındaki biyolojik farklılıklar, toplumsal cinsiyetle kategorik farklılıklara dönüşmektedir."¹⁰⁰ Bu kategorik farklılıklar içerisinde önemli bir yerde bulunan futbol ve ayrımcılık konusu, toplumsal cinsiyeti de içinde barındırarak daha öznel bir noktaya getirilmektedir.

Arslanoğlu'nun düşüncelerini destekleyecek bir şekilde kadını cinsiyetler arası ikincil planda tutan Canan Koca ve Nefise Bulgu'ya göre ise;

"Cinsiyetler arası biyolojik farklılık kadının erkek üstünlüğü karşısında 'öteki' olarak tanımlanan toplumsal aşağılık (ikincillik) fikrine dönüşümüne hizmet etmektedir. Kadının spordaki toplumsal gerçekliği (ikincil konumu) biyolojik farklılığı besleyen sportif etkinliğin algılanma ve değerlendirme biçimi ile yakından ilişkilidir. Sportif etkinlik, yüksek düzey performans, üstün fiziksel özellikler, yetenek, başarı, hırs ve rekorlarla tanımlandıkça ve spor pratiği bu tanımların dışında kalanlara kısıtlamalar getirdikçe, biyolojik farklılıklar normalleştirilerek toplumsal ikincilleşmeye dönüşür. Bu dönüşümde belirleyici olan, erkek bedeninin karşısında ötekileştirilen kadın bedenine cinsellik yoluyla vurgu yapılması, kadın sporunun cinselleştirilmesi ve erkek sporunun atletik deneyiminin doğal formları olarak varsayılmasıdır."¹⁰¹

Futboldan daha ziyade spor olarak ele alınan bu görüşlerin beden üzerinden vurgulandığı görülmektedir. Kadın bedeninin cinselleştirilmiş bir meta halinde verilmesi, sporun ayrımcılık noktasında değerlendirilmesini sağlamaktadır. Kadına yüklenen ikincil konumunun, öteki olarak tasvir edilmesi ise günümüzde sık

⁹⁹ Arslanoğlu, *a.g.e.*, s. 444.

¹⁰⁰ Derya Şaşman Kaylı, *Kadın Bedeni ve Özgürleşme*, İlya İzmir Yayınevi, İzmir, 2011, s. 27.

¹⁰¹ Koca ve Bulgu, *a.g.m.*, s. 5.

karşılaşılan bir durumdur. Başarı veya başarısızlığın temel ölçüt olmadığı düşünülduğünde kadın sürekli olarak ikincil planda kalmaktadır.

Günümüzde ayrımcılık noktasında kadınların erkek egemenliğinden kurtulamadığı anlaşılmaktadır. Kültürel boyutları incelendiğinde de kadına karşı oluşturulan tutumun benzerlik gösterdiği görülmektedir. Kadının futbolu bilmediği kanısı, kültürel eksiklik olarak algılanmaktadır.

Spor/futbol konusu kadını iki şekilde yönlendirmektedir. Bunlardan ilki dışılık özelliklerini dışarı yansıtması gerekliliği, diğeri ise erkeksileşmiş vücuda sahip olmaları.¹⁰² Fiziksel özellikleri dikkate alınarak yapılan bu yorumlamanın, kadın bedenini ifşa etmek üzerine kurulduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra Talimciler'in *Futbol ve Ayrımcılık* üzerine derlediği yazısında futbol şu şekilde ele alınmıştır;

"Futbol, kadın ve erkek arasındaki ayrımı iyice keskinleştiren ve erkeklik mitini yücelten bir spor dalıdır. Futbol seyircilerinin %85'ten fazlasının erkek olduğunu göz önünde bulundurursak, futbol alanının ne denli önemli bir yer olduğu ve bu yerin doldurulma biçiminin, toplumsal yaşam içindeki ideolojilerden bağımsız kalamayacağı da anlaşılabilir bir durum olacaktır. Futbol, Viktorya İngiltere'si döneminde erkek öğrencilerin Fair Play kavramını ve erkek kimliğini öğrenmelerine katkıda bulunan bir oyun olarak önce okullarda ardından da fabrikaların hemen yanı başında gelişme imkânı bulmuştur. Erkek değerlerin, sertliğin, maç öncesi ve sonrasında İngiliz publarında gerçekleşen içki ritüellerini de göz önünde bulundurduğumuzda futbolun seksist bir yaklaşımın gelişimi için bir hayli uygun bir ortama sahip olduğunu görebiliriz."¹⁰³

Talimciler'in son olarak değindiği seksist yaklaşım bugün futbolun geneline uygulanan bir yaklaşım olarak görülmektedir. Gazete ve dergilerde sıkça karşılaşılan kadın bedeninin çıplaklığı, erkek okuyucular tarafından ilgiyle takip edilmektedir.

Öte yandan toplumsal sınıflandırma olarak da görülebilen ayrımcılık konusu, Aksu Bora'nın ifadeleri ile şu şekilde somutluk kazanmaktadır;

"Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık, cinsiyet rollerinin 'doğal' ve değişmez biyolojik varlığımıza bağlı şeyler olduğu varsayımına dayanır. Bu varsayım yanlıştır, çünkü cinsiyet rolleri hem zaman içinde hem de kültürden kültüre değişirler. Kadınlarla

---

¹⁰² Talimciler, *a.g.e.*, s. 53.

¹⁰³ Talimciler, *a.g.e.*, s. 53-54.

erkeklerin birbirlerinden farklı olmaları, basitçe bir 'farklılık' olarak yaşanmaz, aynı zamanda eşitsizliğin ve ayrımcılığın meşrulaştırılması da bu farklılığa dayandırılır. Farklılık, genel geçer kadınlık ve erkeklik kalıplarının üretilmesini ve yeniden üretilmesiyle sürdürülür, pekiştirilir. Ayrımcılık, bu kalıpların varlığını sürdüren en önemli araçlardan biridir.”¹⁰⁴

Bora'nın da belirttiği gibi ayrımcılık kadın ve erkeğin arasındaki eşitsizliği meşrulaştırmaktadır. Futbol da bunun sıkça görülmesi söz konusudur. Yukarıda verilen düşüncelerle ortak bir payda da birleştirilen meşrulaştırma konusu, aynı zamanda kadın erkek arasındaki ilişki biçimlerinin kalıplaşmasına zemin hazırlamaktadır.

Şekil-6 FIFA Kadınlar Futbolu¹⁰⁵

Kadın ve futbol konusundaki cinsiyet kalıplaştırmasına örnek olarak FIFA'nın resmi sitesi verilebilir. Örnek olarak ele alınan bu sitede, futbol kategorilerinin sadece Kadın Futbolu (Women's Football) üzerine yapılandırıldığı görülmektedir. FIFA Dünya Kupası ve FIFA Turnuvalar şeklinde belirtilen alanların ise erkeğe atfedildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla futbolun merkezi olarak görülen FIFA'nın, bu sporu kadın ve erkek şeklinde cinsiyet ayrımı üzerinden şekillendirdiği söylenebilir. Bu yaklaşımın, kadının futbolda yer almasını güçleştiren bir bakış açısının sonucu olduğu belirtilebilir.

¹⁰⁴ Aksu Bora, “*Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık*”, Der: Kenan Çayır ve Müge Ayan Ceyhan, Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012, s. 175.

¹⁰⁵ “FIFA Kadınlar Futbolunun Adının Resmi Sitede Konumlandırılması,” <http://www.fifa.com/index.html> (Erişim Tarihi: 19.05.2017).

Şekil-7 Türkiye Futbol Federasyonu Kadınlar Ligi¹⁰⁶

Yine aynı şekilde Türkiye Futbol Federasyonu'nun resmi sitesinden alınan bu tablo, kadın futboluna bakış açısını ortaya koymaktadır. Ligler halinde sıralanan tabloda herhangi bir şekilde erkek ibaresine rastlanmamaktadır. Spor Toto Süper Lig, TFF 1.Lig, Spor Toto 2.Lig ve Spor Toto 3.Lig olmak üzere gerçekleşen ayırmada, kadın futbolunun kendi cinsiyet vurgusu ile adlandırıldığı görülmektedir. Bu noktada ayrımcılık, söylem üzerinden şekillendirilerek kadın ötekileştirilen bir konuma itilir. Asıl olarak verilmesi gereken Erkek Futbolu ve Kadın Futbolu şeklindeki kategorileştirme gözükten en doğru adlandırma olarak görülmektedir. Bunun yanında TFF'nin kadın futbolu üzerinden kurgulamış olduğu amaçlara bakıldığı zaman uygulamaların yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. TFF'nin üzerinde çalıştığı amaçlardan bazıları şu şekildedir;

- “Futbol erkek oyunu değildir kavramını yerleştirerek ve tüm kamuoyunun desteğini alarak kız çocuklarının futbol oynamasını teşvik etmek.
- Kadın futbolunun bilinirliğini artırmak.
- Medya-iletişim teknolojilerinden faydalanmak
- Kadın Antrenörler yetiştirip kadın futboluna kazandırmak
- Kulüp altyapılarına oyuncu havuzu oluşturmak
- Millî Takımlara oyuncu kazandırmak ve uluslararası alanda başarı sağlamak.”¹⁰⁷

Bakıldığı zaman TFF'nin kadın futbolunu geliştirmeye yönelik hazırlamış olduğu maddeler, kullanmış olduğu dil itibarıyla birbirleriyle çelişmektedir.

¹⁰⁶ “Türkiye Futbol Federasyonu Kadınlar Futbolunun Adının Resmi Sitede Konumlandırılması,” <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=86> (Erişim Tarihi: 19.05.2017).

¹⁰⁷ “Türkiye Futbol Federasyonu'nun Kadınlar Futbolu Hakkındaki Amaçları,” <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=731> (Erişim Tarihi: 19.05.2017).

Kadınlar toplumda erkeklerle aynı hak ve özgürlüğe sahip olmasına rağmen, pratikte bu çok da mümkün görülmemektedir. Gerek futbol dünyasının cinsiyet ile sınırlandırılması, gerekse gelenek ve göreneklerin hakim olması, kadın ve futbol konusunu ötekileştirme kavramı ile sınırlandırmaktadır. Bugün bakıldığında kadın futboluna olan ilgi pazarlanışı açısından tartışma konusu haline gelmektedir. Erkek futbolunun her saniye değer kazandığı ülkemizde bunun somut örnekleri mevcuttur. Medyanın erkek futboluna göstermiş olduğu destek gücünün, kadın futboluna oranla kat ve kat üzerinde olduğu görülmektedir. Kadın futbol takımlarının mevcut olduğu günümüzde, kadın futbolunun televizyonlarda veya başka mecralarda yayımlanmıyor olması da konunun ayrımcılık noktasında verilecek somut örneklerden bir tanesidir. Dolayısıyla gelişme noktasında reklâm ve yayın geliri elde edemeyen kadın futbolu, erkek futboluna oranla eksik kalmaktadır. Aynı şekilde imzalanacak sponsorluk anlaşmalarında kadın futbolunun ciddiye alınmaması, futbolun gelişmişlik seviyesine ket vurmaktadır.¹⁰⁸ Kadınların yine buna benzer şekilde futbol ve spor üzerinden ele alınmasının çeşitli yollarla gösterildiği görülmektedir. Medya da verilen haberlerin sayısal anlamda erkek çoğunluğunda olması söz konusudur. Yapılan araştırmalara göre, spor medyası sıklıkla futbol ve erkek konusu üzerine yoğunlaşmaktadır. Kadınların dolayısıyla daha az yer bulduğu medya alanı da erkeğin egemenliği altındadır.¹⁰⁹ Burada değerlendirmeye alınan futbol ve ayrımcılık konusu, yaratılan imgesellikle toplumun bilinçaltına yerleştirilmektedir. Dolayısıyla ayrımcılık konusu futbol alanı içerisinde sıkışmış durumdadır. Kadının futboldan ziyade her alanda beden görünümleri ile ele alınması konunun cinsiyet temelli derinliğini arttırmaktadır.

Kadın ve futbolun yapısının günümüz itibariyle birbirleriyle profesyonel anlamda uyuşmadığı görülmektedir. Bu nedenle kadını futbolla bütünleştirmek adına toplumsal anlamda bazı logaritmalar gerçekleştirilmektedir. Bunlardan bir tanesi de kadın ve erkeğin birlikte hareket ettiği maçların düzenlenmesidir. Endüstriyel futbola karşı oluşturulan *Karşı Lig* adındaki organizasyonun cinsiyetçiliğe, ayrımcılığa, nefret söylemine ve milliyetçiliğe son vermek üzerine kurulduğu görülmektedir. Erkek egemenliğine son vermek için oynanan amatör oyunun toplumsal tepkimeye örnek olması beklenmektedir.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Çilem Yaşar, Türkiye'de Yeni Bir Spor Ürünü Olarak Kadın Futbolu, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yönetimi, İstanbul, 2014, s. 35. (**Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁰⁹ Yaşar, a.g.e., s. 46.

¹¹⁰ "Kadın ve Erkeklerin bir arada futbol oynadığı Karşı Lig oluşumu", <http://www.kargamecmua.org/dergi/sayi/81/187> (Erişim Tarihi: 20.06.2017).

Medyada kadın ve futbol konusu toplumsal cinsiyet temelinde artık doğal bir şekilde kabullendirilmiştir. Birçok yönden eşitsizliğe uğrayan kadının, futbol alanında ayrımcılığa maruz kaldığı görülmektedir. Bir önceki paragrafta belirtilen sponsorluk anlaşmaları ve elde edilen pazar payının yanında, kadınların erkeklere oranla aynı ücreti almadıkları anlaşılmıştır. 2006 Uluslararası Kadınlar Gününde Juan Somavia bu bilgiyi somutlaştıracak açıklamalarda bulunmuştur. Somavia, kadınların gerek tribünlere seyirci çekme noktasında gerekse de aldıkları ücret noktasında erkeklerle eşit bir düzeye sahip olmadığını belirtmiştir.¹¹¹

Futbol ve kadın konusu hem toplumsal cinsiyet eşitsizliği kapsamında hem de ayrımcılık içerisinde, üçüncü bölümde örnekler halinde daha geniş kapsamda incelenecektir.

---

¹¹¹ Çev: Burcu Hitit ve Gökhan Yamaç, *Dünyada Cinsiyet Eşitliği 'İş Dünyası Dergisinde (1999-2006) Yayınlanan Makaleler*, Efil Yayınevi, Ankara, 2011, s. 151.

İKİNCİ BÖLÜM

HABER

2.1 HABER KAVRAMI

Geçmişten günümüze kadar oluşturulan süre zarfında, insanlığın sürekli olarak hayatın merkezinde yer almak istemesi bir takım ihtiyaçları da beraberinde getirmiştir. Merak etme güdüsü ile gelişen bazı olgular ve insanların iletişim kurma noktasındaki gereklilikleri temel ihtiyaç olarak görülmeye başlamıştır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya çıkan haber kavramı ise, tarihin tozlu sayfalarında çeşitli tanımlamalara ve yorumlamalara neden olmuştur

Oya Tokgöz'e göre haber; zaman, olay ve ortaya atılacak herhangi bir fikrin temelinde yatan sorunlar bütünüdür. Bu bütün olmadan haberin oluşturulamayacağını savunan yazar, haberin yapısının da şimdiki zaman diliminde olması gerektiğinin altını çizmektedir.¹¹²

Atilla Girgin'e göre haber, olay şeklindedir. Ve bu olayın zaman ve yer içerisinde geçme durumu söz konusudur.¹¹³ Girgin kavramı daha da genişleterek;

- "Acele kaleme alınmış edebiyattır.
- Bir olayın raporudur.
- Bir olgu üzerine edinilen bilginin anlatımıdır.
- Çevrede olup biten her şeydir.
- Gerçeğin toplumsal kurgusudur.
- Herhangi bir konuda yeni bilgidir.
- İlginç olan, bilmek, işitmek, okumak, öğrenmek isteyebileceğimiz her şeydir.
- İnsanlara iletilen önemli olaylardır.
- Yarının tarihidir.
- Tarafsız olarak, bir araç tarafından verilen bilgidir.
- Üzerinde konuşulan her şeydir.
- Okuyucuların öğrenmek istedikleridir.
- Karşılaşılan her yeni, haberdir."¹¹⁴ Şeklinde haberin çeşitliliğini sağlamıştır.

¹¹² Oya Tokgöz, *Temel Gazetecilik*, Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları, Ankara, 1987, s. 57.

¹¹³ Atilla Girgin, *Gazeteciliğin Temel İlkeleri*, Der Yayınları, İstanbul, 2008, s. 108.

¹¹⁴ Atilla Girgin, *Haber Yazma Teknikleri (Haberci Adayının El Kitabı)*, İnkilap Yayınevi, İstanbul, 1998, s. 13-14.

Çiler Dursun'a göre ise; dünya'nın herhangi bir yerinde meydana gelen en yeni ve ilgi çekici bilgi paylaşımının genel adıdır.¹¹⁵

Rıdvan Bülbül'e göre haberin somut bir kavram olarak ifade edilmesi zordur. Bu nedenle göreceli bir kavram olarak tanımlanması yerinde olacaktır.¹¹⁶

Son olarak Kemal Aslan ise; haberin tanımının çok geniş kapsamlı olması nedeniyle tek bir tanım içerisinde birden fazla kavram çıkabileceğini, bu nedenle içerik bakımından sade ve geniş olanının tercih edilmesi gerektiğini belirtir. Buna göre haber; "kamuoyunu ilgilendiren, güncel ait zamanlı, belirli bir olay ya da duruma ait bilgidir".¹¹⁷ Şeklinde tanımlanmaktadır. Diğer taraftan haber kavramının kökenine bakıldığı zaman ise, İngilizceden gelen News sözcüğü anlam itibariyle konuyu aydınlatmaktadır. Kelimenin baş harflerini oluşturan North: Kuzey, East: Doğu, West: Batı ve South: Güney açılımları dünyanın her bölgesinde meydana gelen haber şeklinde yorumlanmaktadır.¹¹⁸ Görüldüğü üzere haberin çeşitli şekillerde türetilmesi söz konusudur. Örneğin, Tokgöz haberinin zaman ve olay boyutuna dikkat çekerken, Girgin ise tanımlaması ile haberin içeriğini genişletmeyi tercih etmiştir.

2.1.1 Haberin Temel Özellikleri

Haber kendi içerisinde bir takım özelliklere sahiptir. Bu özellikler haberin değer kazanması ve öne çıkması adına önem arz etmektedir. Özellikle günümüz habercilik anlayışı içerisinde değer kazanan bu etmenler, zamanla başka bir boyuta dönüşmektedir.

Robert Park, önem kazanan bu özellikleri şu şekilde sıralar;

- Haber günceldir. Yeni gelişmiş veya tekrarlanmış olaylarla ilintilidir.
- Haber sistematik değildir. Elde edilen bilgiler yorumlanmadan verilir.
- Haber dayanıksızdır.
- Haberin ortaya çıkması ve değer kazanması için sıra dışı ve/veya olağan durumdan farklı bir şekilde ele alınması gerekir.

¹¹⁵ Çiler Dursun, *Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek*, Der: Seveda Alankuş, Gazetecilik ve Habercilik, İps İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003, s. 69.

¹¹⁶ Rıdvan Bülbül, *Genel Gazetecilik Bilgileri*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2000, s. 95

¹¹⁷ Kemal Aslan, *Haberin Yol Haritası*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, 2002, s. 150-152.

¹¹⁸ Aslan, a.g.e., s. 150.

- Haber henüz ortaya çıkmadan da verilebilir.¹¹⁹

Özellikle alışılmışın dışında gelişen bazı haberlerin, diğer sıradan haberlere göre değeri oldukça fazladır. Çünkü kimse benzer bir habere ilgi duymaz ve izlemeyi tercih etmez. Köpeğin insanı ısırması ile insanın köpeği ısırması arasındaki fark nasıl şaşırtıcı ve ilginç ise, bu ve buna benzer olaylarda her zaman insanların dikkatini çekmektedir.

2.1.2 Haber Değerleri

Haber ve haberin temel özelliklerini ele alırken, bir diğer önemli etkende haber seçiminin önemli bir parçası olan haber değeri kavramıdır. “Haber değeri kavramının temelini oluşturan ilk çalışma 1922 yılında, ABD’de Walter Lippmann (1964) tarafından gerçekleştirilmiştir.”¹²⁰ Özellikle 21.yüzyıl haber anlayışında ekonomik gelir ve giderlerin döngüsü birer kaygı olarak görülmektedir. Var olan düzenin dışında, yok olan bir anlayış aslında kendisini göstermektedir. Bugün birçok yerde basit ve kendini yenilememiş düşünce tarzları haber olarak alınmamaktadır. Söz konusu habercilik anlayışının benimsendiği 5n1k (Ne?, Ne zaman?, Nerede?, Nasıl?, Neden?, Kim?) kuralı ile haber değeri oluşturulmaktadır. Bu sorulara verilecek olan cevaplar, haberi ortaya çıkartacak en önemli unsur olarak görülmektedir. Dünyanın hemen hemen her yerinde genel geçer bir kural olarak görülmesinin yanında, kitleleri yakından ilgilendiren bazı değerler mevcuttur. Tokgöz bu değerleri şu beş madde de birleştirmiştir:

- “Zamanlılık (Immediacy)
- Yakınlık (Proximity)
- Önemlilik (Prominence)
- Sonuç (Consequence)
- İnsanın ilgisini çekme (Human Interest)”¹²¹

1- Zamanlılık: Haberin önemli bir değeri olan zamanlılık kavramı, kendi içerisinde üç önemli maddeyi barındırmaktadır. Bunlar sırasıyla yenilik, anilik ve geçerlilik kavramlarıdır.

Yenilik: Haber oluşumunda yenilik kavramı, haberin güncel olması ile doğru orantılıdır. Çünkü dün gerçekleştirilen bir haber dünün haberi şeklindedir ve eski bir

¹¹⁹ Erkan Yüksel ve Halil İ. Gürçan, *Habercinin El Rehberi Soru ve Örneklerle Haber Toplama ve Yazma Kural ve Teknikleri*, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 2001, s. 60.

¹²⁰ Füsun Alver, *Gazeteciliğin Kuramsal Temelleri*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2007, s. 71.

¹²¹ Tokgöz, a.g.e., s. 64.

haber olarak algılanmaktadır. Örneğin; futbolseverlerin merakla beklediği dev derbi bu akşam saat 19:00'da başlıyor gibi bir haberin yeni olması dikkat çekicidir. Fakat bazı durumlarda haberin geçmiş olması ama yeni sonuçlanması da haberin güncel olmasını sağlayabilir. Örneğin; iki gün önce oynanan dev derbinin faturası(cezaları) açıklandı.

Anilik: Elde edilen haberin sıcak olması ve bir an önce servis edilmesi durumudur.

Geçerlilik: Anilik durumu ile birlikte ele alınmaktadır. Çünkü saniyeler önce gerçekleşmiş bir olayın, uzun bir süre sonra servis edilmesi haberin geçerliliğini yitirmesine sebep olabilir.¹²²

2- Yakınlık: İnsanların haber alma esnasında kendi taraflarına çektikleri ve bilinçaltında oluşturdukları izlenimler olarak algılanabilir. Her birey bu süreç içerisinde kendilerine yakınlık kurduğu olayları daha dikkatli ve özenli izlemektedir. Bir kişinin tuttuğu takımın haberlerini izlemesiyle, başka bir takımın haberlerini izlemesi arasında farklılıklar vardır. Dolayısıyla kişi kendisine yakın olanı seçmektedir.¹²³

3- Önemlilik: Önemli olmayan bir haberin ilgi çekmesi beklenemez. Özellikle kişinin tanınmış ve toplumun önde gelen isimlerini daha dikkatli takip etmesi, durumun haber değeri taşıması açısından değerli olabilir.¹²⁴

4- Sonuç: Haberinin sonuç olarak oluşmasındaki en önemli bölümlerden bir tanesidir. Burada haberin değerinin ortaya çıkmasında (ne) sorusu sorularak cevap alınmaktadır.¹²⁵

5- İnsanın ilgisini çekme: Haber üretimi yaparken göz önünde bulundurulmuş ilgi çekme kavramı değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Her bireyin kadın ve erkek olarak ilgi duyduğu alanların çok çeşitli olması, oluşturulacak haberin çeşitliliğini arttırmaktadır. Spordan siyasete, siyasetten bilime, bilimden sanata dair birçok alanda ilk olarak farklılıklar aranmaktadır. Her insanın içerisinde biriktirdiği duygusal sevgi veya nefret faktörleri göz önüne alındığında ise ortaya çıkan haberlerin renklileştiği görülmektedir. Soğuk bir kış akşamında camii avlusuna bırakılan

---

¹²² Tokgöz, a.g.e., s. 64-65.

¹²³ Tokgöz, a.g.e., s. 66.

¹²⁴ Tokgöz, a.g.e., s. 67-68.

¹²⁵ Tokgöz, a.g.e., s. 67.

bebeğin, insanlar üzerinde beslemiş olduğu acı ve üzüntü hissi, diğer taraftan merak uyandıran bir başka haber ile devam etmektedir.¹²⁶

Haberci, haberi oluştururken mutlaka bu değerleri ve kuralları göz önünde bulundurmalıdır. Öte yandan haber değerini; “haber öykülerinin seçiminde, kurulmasında ve sunumunda kullanılan profesyonel kodlar”¹²⁷ şeklinde tanımlayan Erol Mutlu, kavramın profesyonel boyutunu incelemektedir. Bülent Çaplı'nın da belirttiği üzere; “medyada, neyin haber olacağı, nasıl anlatılacağı ve yorumlanacağı tamamen değer yargıları tarafından belirlenmektedir. Haberlerin kişisel önyargılar, çıkarlar ve siyasal tercihlerce yapılmasının temel sakıncası, gerçekte olanların doğru bir biçimde aktarılmaması ve gerçeklerin çarpıtılması olmaktadır.”¹²⁸ Haberlerin insan hayatına olumlu/olumsuz etki ettiği ve bir takım bırakmış olduğu duygu birikimleri mevcuttur. Korku ve öfkenin varlığını ortaya çıkartan haberler, kişiler üzerinde hayatın dertlerini ve zorluklarını bir zaman sonra görmemeye itmektedir. Bir savunmasızlık hissi ile beraber, başka durumlar içerisinde bulunmayı sağlamaktadır.¹²⁹ Alain De Botton, *The News A User's Manual* adlı eserinin “Edinilmiş Fikirler” bölümünde haber ile ilgili şu değerlendirmeleri yapmaktadır;

- 1- Haberlerin genel olarak cehaleti ve bilgisizliği az da olsa yok ettiği, toplumlararası etkileşimi sağlayarak ileri seviyeye taşıdığı, verebileceği vaatler olarak görülmektedir.
- 2- Dönemin önemli düşünürlerinden biri kabul edilen Gustave Flaubert'in haberler üzerindeki görüşlerinin eleştirel boyutta olmasının sebebi; haberlerin insanları aptala çevirdiği düşüncesidir. Dönemin koşullarının iletişim kurma noktasında yetersiz olmasının, oluşabilecek bilgi kirliliğine neden olması sebebiyle insanların gazeteler üzerindeki tutumunu hayretle karşılamaktadır.
- 3- Flaubert'in gazetelere bu yönüyle yaklaşmasının diğer bir sebebi de düşünce gücünün insanlara havale edilmesidir.
- 4- Flaubert'in ölümünden sonra yayımlanan eseri, *Edinilmiş Fikirler Sözlüğü* eserinde yer verdiği; bir konu hakkında hiçbir görüşe sahip olmayan ve yorumlamaya dahi fırsatı bulunmayan, fakat sürekli olarak konulara şüpheyile yaklaşan insanların; içindeki kuşkularının basın ile ortadan kalktığı ve basının bunun yerine bilgileri

---

¹²⁶ Tokgöz, a.g.e., s. 68-69.

¹²⁷ Erol Mutlu, *İletişim Sözlüğü*, Ayraç Kitabevi, Ankara, 2008, s. 124.

¹²⁸ Bülent Çaplı, *Medya ve Etik*, İmge Yayınları, Ankara, 2002, s. 81.

¹²⁹ Alain De Botton, *The News A User's Manual*, Vintage Books, A Division Of Random House, New York, 2014, p. 49.

insanların beynine yerleştirdiği, fakat içi boş düşünce güçlerinin kuşkuyla bütünleşmediği sonucunu ortaya çıkardığını belirtmektedir.

- 5- Haberlerin boyutu ve teknolojinin gelişim göstermesi ortaya birçok problemi çıkartacaktır.
- 6- Markaların haberlerle birleştirilip verilmesi, toplumun ona kuşkuyla bakmasını engelleyebilir.
- 7- Haberlerin otoriter görünme çabalarının varlığı sonucu geliştirdikleri biçimlerin, insanlar üzerinde zamanla arkasının sorgulanmadığı bir hal aldığı görülmektedir.
- 8- Farklı bir açıdan yaklaşımla haber metnindeki tutumlar, öyle bir açıdan topluma yansıtılmaktadır ki, insanların hayâl ve yorum yapma gücünü dahi kısıtlamaktadır. [...] Bir olayın şeklinin toplum üzerinde göz korkutucu biçimde yer alması da dolayısıyla bireyleri uyuşturmaktadır.
- 9- Haberlerin değersiz ve kalitesiz oluşmasının nedenlerinden biri de sağladıkları ekonomik gelirler ve giderlerdir. Çok sayıda kişinin haber firmalarında çalışıyor olması, fikirlerin (yanlış fikirlerin) ortaya çıkmasına sebebiyet verebilmektedir.
- 10- Haber kuruluşlarının çok kapsamlı ve yoğun olması, onlarla ilgili ortaya atılacak düşünceleri anlamsız kılmaktadır. Bu nedenle Flaubert gibi, konulara kuşgucu ve problemli yaklaşmak yerinde olabilir. Çünkü altlarında gizli olan bazı yargıların sorgulanması gerekmektedir.¹³⁰

2.1.3 Manşet

Kamuoyunu oluşturan kitle iletişim araçları arasında önemli bir konuma sahip olan gazeteler, toplumu bilgilendirme ve bilinçlendirme hususunda önemli roller oynamaktadır. Özellikle belli bir düzen içerisinde genel geçer kurallar bütünü olarak ortaya çıkan gazetelerin, haber dili üzerinden bir takım kavramsal çeşitliliği bulunmaktadır.

Bugün belli bir kitleye hitap edebilmesi adına, mizanpaj düzeyinde başarılı olması gereken gazetelerin söylemleri dikkat çekici olmak zorundadır. Bu da beraberinde olumlu/olumsuz sonuçları ortaya çıkarmaktadır. Belirginlik açısından önemli olan manşet kavramı; “gazetelerin ilk sayfasına iri puntolarla konulan başlık” şeklinde tanımlanmaktadır.¹³¹ İyi bir manşet oluşturmak için belirtilen genel özellik, haberin sade ve öz olacak bir şekilde verilmesidir. Haber herhangi bir yorum ve soru işareti içermemelidir. Manşetin asıl amacı direkt olarak okuyucunun dikkatini çekmektir.

¹³⁰ Botton, a.g.e., s. 66-75.

¹³¹ ‘Manşet Kavramı’, www.tdk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 01.10.2016)

2.1.4 Sürmanşet

“Gazetelerin birinci sayfasındaki logonun üzerinde kullanılan başlık” sürmanşet olarak adlandırılmaktadır.¹³² Önemli bir olayın yanı sıra, çok daha önemli ve sıcak bir olay sürmanşet olarak verilmektedir. Televizyonlarda son dakika olarak geçen haberlerin, gazetelere yansiyış şekli olarak değerlendirilebilir. Her gazete oluşturmuş olduğu dil ile birlikte manşet ve sürmanşet kavramına özen göstermektedir. Hatta günümüzde bir yarış haline gelen dilsel öğelerin kullanılması, ortaya ilginç ve aynı zamanda farklı başlıkların çıkmasına sebep olmaktadır.

2.1.5 Haber Dili

Dil genel anlam itibariyle oluşturulan düşünce sistemlerinin ortaya çıkış şeklidir. Gerçekliğin oluşmasında önemli bir pay sahibi olan dil, şüphesiz topluma ışık veren birçok kitle iletişim aygıtının temel ihtiyacı durumundadır. Daha geniş bir ifadeyle; “insanı doğumdan itibaren hatta belki de öncesinden başlayarak çevreleyen, düşünce oluşumuyla birlikte beynimize yerleşen bir sistemdir. Dil ve düşünce, iç içe geçmiş bir örüntü içinde bizi, değerlerimizi, önyargılarımızı, dünyayı algılama ve anlama çerçevemizi oluşturmaktadır.”¹³³ Bu sistemler içinde kendisine ayrı bir yer edinen medya kurumları, haber üzerinden bir dil inşa etmektedir. Daha öncede üzerinde durulan 5n1k kuralı, bu düzen içerisinde haber dilinin nasıl olması ve neye göre yapılması gerektiğini göstermektedir. Dolayısıyla iletişim sürecinde önemli bir rol oynayan haber faktörü, dil üzerinden bir bütün halinde meydana gelmektedir. Peki bu noktada oluşturulacak haber dili nasıl olmalıdır? Haber dili genellikle şimdiki zaman dilimi içerisinde veya geniş zaman aralığında olmalıdır. Çünkü süresi geçen haber, haber değeri taşımamaktadır. Haber dilinde bir diğer önemli husus ise; içerisinde barındırdığı temel unsurlardır. Bunlar açıklık, sadelik ve kesinlik değerleridir. Haberin karşı tarafa geçmesinde net ve kesin ifadeler kullanılması son derece önemlidir. Hiçbir karmaşık yapı, okuyucu veya izleyici tarafından dikkate değer görülmeyecektir. Sade bir yapının olması ise yine son derece önemli bir husustur. Haberi verirken karşıdaki kişinin burada ne anlatılmak isteniyor? demesi dahi habere olan ilgiyi azaltacaktır. Dolayısıyla detaycı ve yoğun bir anlayış, haberin vermek istenilenden uzaklaşmasına sebebiyet verebilir. Kesinliği olmadan veya herhangi bir araştırma yapmadan direkt olarak verilen haberler ise, soru işareti

¹³² ‘Sürmanşet Kavramı’, www.tdk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 01.10.2016)

* **Mizanpaş**, gazete ve dergi gibi yayınlarda görsel öğelerin, yazıyla belli bir düzen içerisine sokulmasıdır. Sayfa düzeni.

¹³³ Şengül Özerkan, “Medya, dil ve ideoloji”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(12), 2002, 63-76, s. 66.

olarak görülmektedir. Burada önemli olan hedef kitle olarak belirlenen topluma; doğru, yalın, gerçekçi ve kesinliği olan bilgilerin sunulmasıdır.¹³⁴

Bugün günümüzde ise, bazı tutum ve davranışlar medya çalışanlarının kendi inisiyatifleri doğrultusunda bu değer yargılarını ortadan kaldırmaktadır. Özellikle popüler kültür egemenliği altında tiraj ve/veya reyting unsurları haberi tamamen magazinleştirmesinin yanında, ticari bir döngüye sokmaktadır. Gerçekçiliğin tam tersi azaldığı bir anlayışla beraber ise, kullanılan dilin çehresinin haber dilinden uzaklaştığı görülmektedir.

Evrensel gerçekliğin yok olduğu bir durumda ortaya çıkan haberler, aslında birçok etik olmayan durumları da beraberinde getirmektedir. Tam da bu noktada birbirinden farklı görüşlerin ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Toplumun belli bir kesiminin veya gazetecilerin bir bölümü, kullanılan dilin açıklık, sadelik ve kesinlik değerleri içerisinde olması gerektiğini düşünürken, diğer bir bölümü ise, hayatın kendi içerisinde olup biten ve insanların kendi alt kültürlerinden dışarıya vurdukları argo dillerinin dahi verilmemesinin mümkün olmadığını düşünmektedir.¹³⁵ Bu ve bunun gibi birçok düşünce çeşitliliği, dolayısıyla her haberin değişkenliğine neden olmaktadır. Medyanın kendi kurgulamış olduğu ideoloji ve egemenlik kavramları, toplum tarafından sorgulanmadan zamanla kabul edilmektedir. Söylemlerin her tarafa çekilebilmesi, yapının nasıl bir yumuşak zemine oturtulduğunun kanıtı şeklindedir. “Dil kullanıldığı yapı içerisinde anlam kazanmaktadır. İdeoloji ve dil arasındaki ilişki de bu noktada daha çok görünür kılınmaktadır. Dil, kullanıldığı durumların bütünü içinde anlam kazandığına göre, ideoloji de bir olgu, olay ya da durum içinde, o durumun koşullarında oluşacaktır. Bu açıdan bakıldığında ideolojinin de yapısal bir olgu olduğunu savunmak yerinde olacaktır.”¹³⁶

Bunun yanı sıra, “toplumun bilgi ve ilgisini geliştiren, dönüştüren ve medya organizasyonlarının yapısına, teknolojisine ve ideolojisine göre gerçekliği yeniden kurgulayan haber, medya organizasyonlarının kalite ve prestijlerinin yanı sıra çoğu zaman güvenilirliklerinin de garantisi olmuştur. Bu yönüyle haber konusu, medya çalışanlarının üzerinde titizlikle durduğu konuların başında gelmektedir. İster

¹³⁴ MEGEP, *Gazetecilik Haber Yazma-1*, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2007, s. 3-4.

¹³⁵ M. Tuğba Yıldız Ekin, “Spor Basınında Futbol Anlatım Dili: Manşet ve Başlıklar”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2005, XVIII (1), 93-106, s. 96.

¹³⁶ Duygu Çavdar, Dil ve Söylem Aracılığıyla Yazılı Basında Şiddet Kültürünün Yeniden Üretilmesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013, s. 13. (*Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*)

geleneksel medya olsun isterse yeni medya, herhangi bir olayı ya da düşünceyi, kullanılan görüntünün savunduğu, dilin ise sadece tamamlayıcı bir unsur olarak işe yaradığı iddia edilse de, bir haber metninde kullanılan dil haberin inandırıcılığı açısından vazgeçilmezdir.”¹³⁷

Haber diliyle oluşturulmuş spor haberleri ise; sadece bugün değil geçmişten günümüze farklı bir yapı içerisinde gelişmektedir. Son olarak belirtilen ideoloji kavramı, spor basını tarafından tamamen kendi iç dinamikleriyle var olmaktadır. Hemen yukarıda bahsedilen belli bir kesimin savunmuş olduğu gündelik hayatın tutumu olan argo kelimelerinin kullanımı, spor basını tarafından rastlanan genel bir durum olarak göze çarpmaktadır. Görselliğin ve dikkat çekici unsurların olduğu spor haberlerinde kullanılan dilin etik kavramı ile uzaktan yakından ilgisinin olmadığı ise, ilerleyen bölümlerde örnekler halinde incelenecektir. Dünyanın hemen her yerinde büyük bir kitleyi oluşturan sporun, dil bakımından eksiklikleri yadırganmayacak kadar çoktur.

2.1.6 Haber Fotoğrafçılığı

Haber kavramını ele alırken değinilen haberin değeri ve haberin dili unsurlarının önem kazandığı günümüzde, haber fotoğrafçılığı tamamiyle kendine ait bir alanı oluşturmaktadır. Yazılı ve görsel basın için oldukça önemli olan haber fotoğrafçılığı, oluşturulan her haberin başyapıtı durumundadır. Görselliğin önem kazanmasıyla insanların hafızasında daha kolay yer edinen fotoğraflar, haberi yorumlama açısından okuyucuya büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Görsellikten yoksun sade ve düz metinler halinde yoğun bir dil içerisinde verilen bir haberin etki gücü dolayısıyla oldukça azdır. Özellikle teknolojinin gelişim göstermesi ile birlikte daha fazla ihtiyaç alanı oluşturan yazılı basının, fotoğraf haberciliği üzerinden büyük bir atılıma geçtiği söylenebilir. Gazetelerin ilk dönemlerinde siyah beyaz olarak basılan fotoğrafların renkli basım ile canlanması, habere olan ilgiyi de arttırmıştır. Bugün gelinen noktada ilgi çekici olan şey, kelimelerin görsellekle birleşerek çok renkli bir yapıya sahip olan foto söylemi oluşturmalarıdır. Başka bir deyişle fotoğrafın bir nevi hayatın içerisinde seçilerek inşa edildiği haberlerde, editoryal kurgunun ağırlığı daha çok hissedilmekte ve haber metinleri daha dikkat çekici bir noktaya taşınmaktadır.

---

¹³⁷ Yusuf Yurdigül ve İbrahim Etem Zinderen, “Yeni Medyada Haber Dili(Ayşe Paşalı Olayı Üzerinden Geleneksel Medya ve İnternet Haberciliği Karşılaştırılması)”, *Türk Tasarım Sanatı ve İletişim Dergisi* 2(3), 2012, 81-91, s. 81-82.

Her haberin kurgusal çerçevesi ve dili, haber fotoğrafına uygun olmalıdır. Belirtilen görselin etki alanı ne kadar geniş olursa, okuyucunun dikkati ve habere olan ilgisi de devamlılık içerisinde olacaktır. Bunun ise, haberi ortaya çıkartan kişi tarafından iyi analiz edilerek ve haberin sağlıklı bir şekilde yorumlanması ile mümkün olduğu unutulmamalıdır. Haber fotoğrafçılığında, "fotoğraf olayla ilgili olmalı, olay hakkında bilgi vermeli, olaya tanıklık etmelidir. Haberi tamamlayıcı, destekleyici, güçlendirici bir işlev görmelidir."¹³⁸ Haber fotoğrafçılığının bir diğer önemi ise, okuyucu tarafından yazılı metne gereksinim duymadan, direkt olarak haberi yorumlayabilme yetkisinin olmasıdır. Bazen tek bir fotoğraf sayfalar dolusu yazıdan daha etkili olabilir. Bunun yanı sıra haber fotoğrafçılığında bazı temel unsurlar bulunmaktadır. Bunlar yine haberin genel geçer kuralları sayılan 5n1k üzerinden işlenişidir. Burada bu değerlerin yanında fotoğrafı çeken foto muhabirinin yetenekleri söz konusudur. Muhabirlerin, bir anı yakalarken olayın nerede ve nasıl gerçekleştiğini belirtecek karenin yakalanmasını sağlaması son derece önemlidir. Ve burada muhabir kendisini sadece olayları kayıt altına alan biri olarak değil, haber dilinin oluşmasında önemli rol oynayan biri olarak görmelidir. Bunu ise aynı zamanda estetik ve göze hoş gelen bir tavır içerisinde sunmalıdır.¹³⁹

Kitle iletişim alanı içerisinde haber fotoğrafçılığının kendine ait bir dil oluşturduğu görülmektedir. Görsel bir objenin dünya üzerinde farklı farklı kültürlerle ilintili olarak yorumlanabilmesi, fotoğraf dilinin evrensel düzeyde anlaşılabilir olmasını sağlamıştır. Fotoğrafın kodsuz bir mesaj olarak tanımlanması, çözümlemesinin ise aynı ölçüde farklılık göstereceğini ortaya çıkarmaktadır. Haber fotoğrafçılığı, bünyesinde bazı genel özellikleri barındırmaktadır. Bunlar şu şekilde ele alınabilir:

- 1- Haber fotoğrafı var olan bir olayı, tüm gerçekliğiyle ve açıklığıyla belirtmelidir.
- 2- Hiçbir olay manipüle edilmeden, çarpıtılmadan, tarafsız bir şekilde verilmelidir.
- 3- Haber fotoğrafı, haberin temel ölçütleri olan 5n1k sorularına eksiksiz bir şekilde cevap verebilmelidir.
- 4- Haber fotoğrafçılığında elde edilen tüm fotoğraflar, haber amaçlı olarak kullanılabilir.
- 5- Haber fotoğrafçılığının çeşitliliği, gazeteler, dergiler ve ajanslar tarafından sağlanmaktadır.
- 6- Haber fotoğrafı, diğer türlerine göre anlık olarak gelişmektedir.
- 7- Haber fotoğrafı, belli bir anı saptar ve karşı tarafa iletir.

¹³⁸ Korkmaz Alemdar ve Ruhdan Uzun, *Herkes İçin GAZETE-Cİ-LİK*, Tanyeri Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 68.

¹³⁹ Özcan Yurdalan, *Haber Fotoğrafçılığı*, Der: Sevda Alankuş, Gazetecilik ve Habercilik, İps İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003, s. 172.

- 8- Bir yazının tamamlayıcısı olmasının yanında, konuyu derinlemesine detaylandırır.
- 9- Haber fotoğrafçılığında verilen görsellerin, editörler tarafından yalın ve gerçekçi bir şekilde verilmesi, aynı zamanda konuya en yakın en uygun fotoğrafın seçilmesi son derece önemlidir.
- 10- Anlamsal yoğunluğu fazladır.¹⁴⁰

Haber fotoğrafçılığı kendi içerisinde kategorize olmuş bir şekilde birbirinden ayrı olarak gözükse de, oluşturulan dil ve anlam itibariyle bir bütün halindedir. Bunlar ise şu şekilde incelenebilir;

- **Genel haber fotoğrafçılığı (Güncel/sıcak haber)**

En çok yayımlanan fotoğrafların başında gelen genel haber fotoğrafçılığı, konu itibariyle gündelik hayat içerisinde yaşanmış güncel olaylar şeklinde ele alınmaktadır. Genellikle hükümet kurumlarının son dakika haberleri, ödül törenleri, Başbakan, Cumhurbaşkanı tarafından düzenlenen programlar, toplantılar gibi olayların iç tüzüğü şeklindedir. Genel haber fotoğrafçılığı, spot haber fotoğrafçılığına göre daha durağan ve heyecansızdır.¹⁴¹

- **Spot haber fotoğrafçılığı (Kritik an fotoğrafları)**

Toplumun derinden etkileyen spot haber fotoğrafçılığının kritik an fotoğrafları olarak anılmasının sebebi, adından da anlaşılacağı üzere direkt olarak insanları etkileyen bir olayın habercisi olmasıdır. Büyük depremler, yangınlar, patlamalar, uçak ve trafik kazaları gibi durumların habercisi olan bu haberler, haberciyi ve fotoğrafçıyı zorlayan en önemli konu türleridir. [...] Spot haber fotoğrafçılığı ani gelişen olaylar olduğu için, fotoğrafı çeken kişinin oldukça soğukkanlı ve tecrübeli olması gerekir. Aksi takdirde habere gereken desteği sağlamayacaktır. Özellikle büyük patlamalar esnasında karmaşa ve korku içerisinde olan toplumu fotoğraflandırmak son derece zorlu bir olaydır. Bu nedenle pozlama yaparken her şeyi o esnada hızlı ve doğru şekilde yapmak gerekmektedir.¹⁴²

- **Savaş fotoğrafları**

Haber fotoğrafçısının önemli görevleri olmasıyla beraber, bir savaş fotoğrafçısının da en önemli görevi konuya hakim olmasıdır. Oluşan bir savaşın neden kaynaklandığının bilinmesi ve ona göre hareket edilmesi son derece önemlidir.

¹⁴⁰ Özer Kanburoğlu, *Haber Fotoğrafçılığı*, Say Yayınları, İstanbul, 2013, s. 258-259.

¹⁴¹ Kanburoğlu, a.g.e., s. 260.

¹⁴² Kanburoğlu, a.g.e., s. 262-265.

Savaş fotoğrafçısının genellikle üzerinde bulundurduğu Press/Basın yazılı yelekleri o alan içerisinde daha rahat hareket etmelerini sağlamaktadır. Bir savaş fotoğrafçısı bulunduğu yerdeki dile de aynı şekilde hakim olmak zorundadır.¹⁴³

- **Belgesel (foto-röportaj) fotoğraflar**

İnsanların yaşantısını, kültürel ve toplumsal değerlerini ele alan belgesel fotoğraflar, konu itibarıyla yaşanmış gerçek olayları kayıt altına alır. Savaş, yoksulluk ve açlık gibi toplumsal olaylara dikkat çekilerek yapılan bu fotoğraflarda amaç, insanlar üzerinde bir bilinç oluşturmaktır. Belgesel fotoğraflarda çekilen görsellerin ve verilen ideolojik mesajların etkisi, sorunları çözüme kavuşturma noktasında önemlidir.¹⁴⁴

- **Spor fotoğrafları**

Tüm dünyada büyük bir kitleye hitap eden sporun haberleştirilmesi, spor faaliyetleri içerisinde görselleştirilmektedir. Medyanın kendi içerisinde spor faaliyetlerini yorumlamadan vermesi, konuya olan tutumunu göstermektedir. Spor fotoğrafçılığında elde edilen görüntüler oldukça önemlidir. İyi bir fotoğrafın yakalanması için muhabirin konu hakkında bilgili ve bilinçli olması beklenmektedir. Yeterli donanıma sahip olan muhabirlerin, ilk olarak hedefi fotoğraf çekmek üzerinedir. İkinci olarak hedefi ise, çektiği görseli yorumlamak üzerine kurgulanmıştır. Spor etkinliklerinin diğer haber türlerine göre takip edilmesi oldukça zordur. Bu nedenle fotoğrafçının bazı niteliklere sahip olması beklenir. Takip ettiği tüm etkinlikler hakkında bilgi sahibi olması beklenen muhabirlerin, çekim sırasında oluşabilecek tüm olumsuzluklara karşı da önlem alması gerekir. Bunun yanında görevini zamanında yerine getirmesi son derece önemlidir.¹⁴⁵

Fotoğrafçılık türleri içerisinde en soft olarak bilinen spor fotoğrafçılığı, hareket halinde bulunan sporcuları en uygun zamanda pozlamak üzerine kurgulanmıştır. İyi bir spor fotoğrafının ortaya çıkması, yeni düşüncelerin varlığıyla mümkündür.¹⁴⁶ Spor fotoğrafçılığında başarı veya başarısızlık ruhunu ortaya koymakta son derece önemlidir. Şampiyon olan bir sporcunun farklı özelliklerini bulmak, fotoğrafçının ustalığını göstermektedir.¹⁴⁷

---

¹⁴³ Kanburoğlu, a.g.e., s. 266.

¹⁴⁴ Murat Yaygın, *Fotoğraf İdeolojisi "Algıda Gerçeğin Bozulumu"*, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, s. 100.

¹⁴⁵ Milli Eğitim Bakanlığı, *Gazetecilik Spor Fotoğrafçılığı*, Ankara, 2011, s. 7-8.

¹⁴⁶ Özer Kanburoğlu, Haber Fotoğrafçılığında Ayrı Bir Bölüm "Spor Haber Fotoğrafçılığı", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:20, 2004, 17-22, s. 17-18.

¹⁴⁷ Julian Caalder ve John Garrett, *Her Yönüyle Fotoğrafçılık Elkitabı*, Çev: Eshar Kütevin ve Ziya Kütevin, Say Yayınları, 1998, s. 180.

- **Magazin fotoğrafları**

Günümüzde popüler bir haber anlayışı olarak biçimlendirilen magazin haberciliğinin insanlar üzerinde merak uyandıran bir işlevi bulunmaktadır. Görselliğin ön planda tutularak hareket edilmesi, magazin fotoğrafçılığının önemli bir özelliğidir. Az yazı, çok fotoğraf mottosuyla haberin iletilmesi sağlanır. Magazin fotoğrafçılığında detay görüntülerin sıklığı mevcuttur. Bu mevcut özelliklerin yanında muhabirlerin konu ile ilgili bilgi sahibi olması ve yeterli donanıma sahip olması beklenir. Haber oluşturabilecek fotoğrafların çekilmesi ve insan yaşamını konu alan hikâye biçimlerinin oluşturulması önemlidir. [...] İlgi çekici bir rol oynayan magazin fotoğrafçılığında an'ı yakalama çabası da yine önemli bir faktör olarak görülmektedir.¹⁴⁸

- **Moda fotoğrafları**

Daha çok dergilerin kapaklarını süsleyen moda fotoğrafları, yüksek moda standartlarında verilerek ilgi çekmektedir. [...] Özellikle firmaların iç çamaşır ve bikini defileleri büyük bir ilgiyle takip edilmektedir. Fotoğrafçıların firmalar tarafından davet edildiği organizasyonlarda fotoğrafçı, mankenin kendisine odaklanmaktadır. Genellikle kapalı alanlarda podyumlarda gerçekleşen defileler, çeken açısından daha rahat bir anlam ifade etmektedir.¹⁴⁹

- **Seri haber fotoğrafları**

Birden fazla pozlama ile meydana gelen, art arda çekilmiş fotoğraf türüne seri haber fotoğrafları denilmektedir. Genelde bir olay aydınlanırken veya bir hikâye oluşturulurken bu tercihe başvurulur. Fotoğrafın video halini aldığı an gibi görülmektedir.¹⁵⁰

- **Soft haber fotoğrafları**

Haftanın herhangi bir gününde önceden planlanması yapılmış, kimin nerede ne yapacağını bildiği ve fotoğrafçıların işe ona göre gittiği haber fotoğrafçılığında, kişinin konuyla alakalı söz sahibi olması gerekmektedir. Soft haber fotoğrafçılığını sıcak haber fotoğrafçılığından ayıran temel sebep ise, yerin ve konunun önceden

---

¹⁴⁸ Milli Eğitim Bakanlığı, *Gazetecilik Magazin Fotoğrafçılığı*, Ankara, 2008, s. 9-10.

¹⁴⁹ Kanburoğlu, a.g.e., s. 280-283.

¹⁵⁰ Kanburoğlu, a.g.e., s. 283.

biliniyor olmasıdır. Yerel etkinlikler, spor organizasyonları, imza törenleri, pilav veya hamsi günü gibi haberler buna örnek olarak verilebilir.¹⁵¹

- **Portre fotoğrafları**

Tarihte yüz çizgilerinin belli olması için çekilen tablo türü, zamanla ismini portre fotoğrafçılığı olarak değiştirmiştir. İşlevsel olarak iki türde ele alınan portre fotoğrafçılığında ilk unsur resimsel portre düzeyidir. Burada çekilen fotoğraf, kişiye odaklı bir anlayış ile çekilmektedir. Modelin ön plana çıkmasını sağlayan bu anlayış estetiksel bir planla verilmektedir. Diğer bir unsur olan işlevsel portre ise, kişilerin karakterini belli edecek şekilde yansıtılmaktadır. [...] Foto muhabirlerinin görüntüyü sağlarken elde ettikleri tecrübe önemlidir. Daha çok doğal bir görünüm içerisinde çekilmesi gereken fotoğraflarda kişi kesinlikle fotoğrafçıya bakmamalıdır.¹⁵²

- **Adliye/ polis haber fotoğrafları**

Polisiye haberlerin ortaya çıkması tarih itibariyle eskiye dayandırılmaktadır. Tarihte gravür tekniği ile başlayan süreç, şimdiki haliyle heyecan verici bir nitelik kazanmıştır. Polisiye olaylarının insanlar üzerinde merak uyandırmasını sağlayan heyecan duygusu basın tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Özellikle yakınlık duygusu içerisinde kişinin olaylara daha dikkatli bakması söz konusudur. Polisiye fotoğrafçılığında foto muhabiri, okuyucunun hissini yakalamalıdır. Hızlı bilgi trafiğinin sağlanması okuyucu üzerinde etki yaratmaktadır. [...] Polisiye fotoğraflar genellikle geniş açıyla çekilerek, objenin ön plana çıkartılması sağlanır. Öteki röportajlar olarak da ele alınabilen polisiye olaylarda, muhabir anlatımını fotoğraf ile gerçekleştirmektedir. Meslek olarak ele alındığında, diğer alanlara göre daha fazla ahlâki sorunlarla karşılaşmaktadır.¹⁵³

- **Pr halkla ilişkiler fotoğrafları**

Pr şirketlerinin bir konu hakkında düzenledikleri toplantılarda, fotoğrafçıların pür dikkat izledikleri ve doğru anları yakalamaya çalıştıkları anlar olarak bilinmektedir. Toplantı esnasında oluşabilecek en önemli anı yakalama çabası içerisinde olan fotoğrafçılar, kısa zamanda istenileni verme gayreti içerisinde olduklarıdır.¹⁵⁴

---

¹⁵¹ Kanburoğlu, a.g.e., s. 284.

¹⁵² Suat Gezgin, **Basında Fotoğrafçılık**, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2002, s. 161-164.

¹⁵³ Gezgin, a.g.e., s. 170-174.

¹⁵⁴ Kanburoğlu, a.g.e., s. 291-292.

Görüldüğü üzere birçok alanda öne çıkan fotoğrafçılık kavramı, her alanın kendine has özelliklerini meydana getirmektedir. Bu kadar fazla yoğunluğun olduğu bir alanda etik unsurların, etik dışı unsurlara dönüşmesi ise kaçınılmaz olmaktadır. Dolayısıyla dünyada bunun engellenmesi ve kavramların somutlaştırılması adına ortaya çıkartılan bazı maddeler bulunmaktadır.

Ulusal Basın Fotoğrafçıları Derneği – NPPA özellikle bu alanda yaptıkları çalışmalarla bilinmektedir. Buna göre NPPA'nın hazırlamış olduğu etik kurallar şu şekilde ele alınmıştır:

- Meslek olarak haber fotoğrafçılığı, gerek bilimsel anlamda, gerekse sanatsal anlamda düşünce gücünün en mükemmel şekilde tasarlandığı bir alandır.
- Bu ve buna benzer birçok alanda temel inanç olarak görülmesi gereken şey, kamuya hizmet etme olgusudur. Maddi çıkarlarında ötesinde, etik içi faaliyetleri bünyesinde barındırmaktır.
- Fotoğraflandırma yapılırken objektif olabilmenin önemi, doğruluk ve dürüstlikle eşdeğer bir durumdadır.
- Haber fotoğrafçılığındaki en temel hususlardan biri de güvenilirliğidir. Özellikle çekilen fotoğrafların bilgisayarlar aracılığıyla içerik bazında değiştirilmesi, tamamen üzerinde durulan duruma aykırıdır. Muhakkak bu değerlerin düzeltilmesi gerekmektedir.
- Yine doğruluk dışında gelişen hiçbir unsur basın fotoğrafçılığı ile uyuşmamaktadır.
- Basın fotoğrafçılığının daha da gelişmesi adına, doğru bilinen şeylerin bu mesleği icra etmek isteyen kişilere aktarılması son derece önemlidir.
- Bir diğer önemli görev ise, hukuk içerisinde gelişen olayların haberleştirilmesine ve bunların korunarak genişletilmesine özen gösterilmesidir.
- İş ilişkilerinde asıl gözetilmesi gereken durum, insani değerlerin varlığıdır. Toplum içindeki bireylerin görevlerini yerine getirirken asıl düşünmesi gereken şey de tam olarak budur.
- Etik içi veya dışı hareketlerin oluşabilecek her durumu kapsamadığı, bu nedenle her ne olursa olsun çıkan kararlara saygı gösterilmesi gerektiğinin altı çizilmektedir.¹⁵⁵

NPPA'nın üzerinde durmuş olduğu bu kararlar son derece önemlidir. Fakat kararların uygulanışı açısından ise, günümüzde büyük soru işaretleri oluşmaktadır.

---

¹⁵⁵ Zakir Avşar ve Elif Emre Kaya, *Medyanın İffeti, "Dünyada Medya Meslek Örgütleri ve Yayın Kuruluşlarının Medya Etik Kodları"*, Altınpost Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 167-168.

Amerikan Gazete Editörleri Derneği- ASNE tarafından oluşturulan *Gazeteciliğin Kuralları* başlığı ile oluşturulmuş etik ilkelerin; sorumluluk, basın özgürlüğü, bağımsızlık, gerçek ve doğru habercilik, tarafsızlık ve adillik üzerine kurulu olması, yukarıda belirtilen soru işaretlerini devam ettirmektedir.¹⁵⁶ Jen Bertrand'ın dediği gibi; "kurulu olan bir alt sistem bütün makinenin düzgün bir şekilde iş görmemesine sebep olabilir."¹⁵⁷ Dolayısıyla sistemin düzgün işlemesi ve kurallar bütünlüğünün bu maddeler dışında da özellikle ahlâk çerçevesi ve saygı bazında korunması gerekliliği, günden güne artmaktadır. Araştırmanın ana problemlerinden ve varsayımlarından biri olan sporda haber fotoğrafçılığı üzerinden verilen görsellerin, etik bağlamında yanlış ve yetersiz olması da bu bölüme olan ilgiyi belirgin kılmaktadır.

2.2 HABER-SÖYLEM İLİŞKİSİ

İdeoloji, dil ve söylem birbirlerine bağlı kavramlardır. Haber söylem ilişkisinin anlamlandırılabilmesi için bu kavramların açıklanması gerekmektedir. Söylem kavramının terminolojik yapısına bakıldığı zaman, konu ile ilgili düşüncelerin önem kazandığı görülmektedir. Söylem terim olarak; söz, sözce ve tümce sınırları içerisinde sözlü veya yazılı bir şekilde insanların kullandığı ifadeler şeklinde tanımlanmaktadır.¹⁵⁸ Sözlük anlamı ile ise; *diskurs* ve *discours*¹⁵⁹ kelimelerinden türeyen söylem kavramı, bazı akademisyenler tarafından şu şekilde yorumlanmıştır; Mutlu'ya göre "tüm toplumsal görüngülerin kodlar ve kurullarla göstergesel biçimde yapılandırılmış olduğunu, dolayısıyla da anlamlandırma ve anlam pratiklerinin dilsel çözümleme aracılığıyla kavranabileceklerini öne süren bir kuram" şeklinde olduğunu belirtmektedir.¹⁶⁰ Ahmet Kocaman ise söylem üzerine derlemiş olduğu kitabında söylemi, etkili söz söyleme, bir anlatım biçimi, sözlü veya yazılı anlatımlar türü, belli bir ideoloji ve kavramsal ifadeler, felsefi görüş, öğretiler şeklinde tanımlayarak söylemin kültürel ve toplumsal olarak kullanılan dilin dışı vurumu şeklinde açıklamıştır. Kavramın 1970'ler de söylem çözümlemesi adı altında yorumlanmaya başladığının da altını çizmektedir.¹⁶¹ Stuart Hall'a göre söylemin tanımı; "dil

¹⁵⁶ Avşar ve Kaya, *a.g.e.*, s. 169-171.

¹⁵⁷ Claude Jean Bertrand, *Medya Etiği*, Düz: Beşir Atalay, Başbakanlık Basını-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Ankara, 2004, s. 27.

¹⁵⁸ *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Düz: Berke Vardar, ABC Kitabevi, İstanbul, 1998, s. 188.

¹⁵⁹ Vardar, *a.g.e.*, s. 188.

¹⁶⁰ Mutlu, *a.g.e.*, s. 264.

¹⁶¹ Ahmet Kocaman, *Söylem Üzerine*, Hitit Yayınevi, Ankara, 1996, s. 2-15.

vasıtasıyla görünürlük kazanan ve düzenlenen, hazır ve önceden kurulmuş ‘tecrübe edişler’ kümesi” şeklindedir.¹⁶²

Öte yandan konu ile ilgili yapılan çalışmalar ve alanında önemli isimler konunun açıklayıcısı olmuşlardır. Özellikle 20.Yüzyılın en etkili düşünürlerinden biri olan Michel Foucault söylem ve söylem çözümlemesi üzerine dilin boyutunu değiştirmiştir. Foucault’a göre, “görüneni bilmek demek onu ifade birlikleri haline, yani söyleme dönüştürmek demektir”.¹⁶³ Foucault toplumsal çerçevede söylenen söz ile birlikte, arkeolojik çözümlemeleri birleştirmekte ve disiplinler arası bir düzene sokmaktadır. Bu noktada söylemin bir anlamda söylenen sözü temsil ettiği görülmektedir.

Tarihte her dönemin epistemisinin farklılık kazanıldığı düşünülürse, elde edilen söylemlerin çeşitli düşünürler tarafından farklı yorumlanmasının kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Foucault da tıpkı bu düşüncenin temeline göre oluşturmuş olduğu söylem birliğini, “(1) söylemin tüm objelerinin oluşum kuralıyla; (2) söylemin tüm sözdizimsel tiplerin oluşum kuralıyla; (3) söylemin tüm anlam bilimsel elemanlarının oluşum kuralıyla; (4) söylemin tüm işlevsel olasılıklarının oluşum kuralıyla” tanımlamıştır.¹⁶⁴

Foucault’un arkeolojik çözümlemeyi ele almasının sebebi, dönemsel bazda değişen düşünceleri bir araya toplamaktır. Çünkü arkeolojik çözümlemelerin söylem oluşumunu ortaya çıkardığı görülmektedir. Foucault’nun kendine has geliştirdiği kavramlar ve düşünceler ile birçok dilbilimciye ışık tuttuğu söylenebilir. Bütün bunların yanında aslında söylemin ortaya çıkmış olması var olan bir ideolojinin sonuçlarını ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla söylemin toplumdaki rollerinin anlaşılması ve kavranması için, ideolojilerin çözülmesi gerekmektedir. Belli bir düşüncenin gösterimi anlamını taşıyan ideoloji kavramının anlaşılması için, Terry Eagleton’un kavramsallaştırmasından yardım alınabilir. Eagleton yaptığı sıralama ile ideoloji kavramının sınırlarını genişletmektedir.

- Toplum içerisindeki yaşamsal alanda gösterge ve değerlerin varlığı;

¹⁶² Stuart Hall, *Culture, The Media And The “Ideological Effect”*, Londra 1977; Aktaran: Simten Coşar, *Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji...*, *Moment Dergi*, 2014, 1(1), 9-36, s. 22.

¹⁶³ Veli Urhan, *Michel Foucault ve Düşünce Sistemleri Tarihi (Arkeoloji, Soykütüğü, Etik)*, Say Yayınları, İstanbul, 2013, s. 29.

¹⁶⁴ M. Foucault, Dits ET Ecrits (DE) s.719’dan Aktaran: Veli Urhan, a.g.e., s. 37.

*Episteme; felsefe alanında bilgi anlamına gelmektedir.

- Toplumunu oluşturan bireylerin düşünceler sistemi;
- Var olan bir siyasi egemen anlayışın meşrulaştırılmasına fayda sağlayan fikirler;
- Var olan bir siyasi egemen anlayışın meşrulaştırılmasına olanak sağlayan yanlış fikirler;
- Bir sistem içerisinde çarpıtılarak işlenen iletişimsel güç;
- Herhangi bir kavramı, özneyi konuma sokmak;
- Toplumdaki çıkarlar doğrultusunda hareket edilen düşünceler;
- Özdeşlik (kimlik) kavramı;
- Toplumsal yanılısama;
- İktidar ve söylemin bir çatı altında oluşturulması;
- Bilinçli kişilerin, kendi dünyalarını anlamlandırdığı yer;
- Eyleme yönelik, inançlar bütünü;
- Dilsel anlamlılığın ve olgusal gerçekliğin karıştırılması;
- Anlamsal kapanım;
- İnsanların toplumsal yapıyla bir bütün olması;
- Yaşamın doğal gerçekliğe dönüşmesi;¹⁶⁵

Fakat burada önemli bir hususta şudur ki Eagleton, sıralamış olduğu özelliklerin hepsinin birbirleriyle bağdaşır bir durumda olmadığını belirtir. Bazı noktalarda yapılan tanımlamaların geçerliliği kendi içerisinde değerlendirilmeli ve bu doğrultuda ideoloji kavramının gündelik hayattaki kullanımı ile örtüşme düzeyi irdelenmelidir. Dolayısıyla her düşüncenin bir ideolojik boyutu olmayabilir. [...] Toplumda yanlış bilinç olgusunu da bir tarafta tutan Eagleton, ideolojik söylemin asıl geçerliliğinin aslında ahlâki geçerlilikle doğru orantılı olduğunu belirtmektedir. Bundan dolayı içerik bakımından doğru gözükse, fakat söylemlerin yanlış olduğu bir durumun ortaya çıkması şaşırtıcı olmamalıdır.¹⁶⁶ Kavramın kendi içerisindeki bu sorunsallığı beraberinde ise birtakım durumları getirdiği görülmektedir.

İdeolojilerin sosyal pratiklerinin yanında, algısal ve toplumu yönlendirme gibi işlevleri bulunmaktadır. İnsanların dış dünyayı algılama biçimlerinin ideolojileri doğrultusunda değiştirildiği, sosyal kimliklerinin yeniden inşa edildiği günümüzde, toplumdaki yeni kimlik oluşumlarının guruplar arası çatışmayı sağladığı görülmektedir. Biz ve ötekiler adı altında açılan pencereden iyi ve kötü tutumlar tartışma konusu haline gelmektedir.¹⁶⁷

¹⁶⁵ Terry Eagleton, *İdeoloji*, Çev: Muttalip Özcan, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011, s. 18.

¹⁶⁶ Eagleton, *a.g.e.*, s. 18-38.

¹⁶⁷ Yusuf Devran, *Haber, Söylem, İdeoloji*, Başlık Yayın Grubu, İstanbul, 2010, s. 18-19.

Dursun'a göre ideoloji kavramı, "iktidarın belirli sözler üzerinde etkide bulunduğu durumları ifade etmektir."¹⁶⁸ Özneyi anlamlandırma yolunda soru işaretlerinin çokluğundan bahseden yazar, ideolojilerin maddi bir olgu ile bütünleştiğinin, bunun ise anlam ve söylem ile birleştirildiğinin altını çizmektedir. Ayrıca haber ile ilgili oluşturulan tanımlamaların da ideolojiler doğrultusunda ortaya çıktığını belirtmektedir.¹⁶⁹ Yine dönemin en etkili düşünürlerinden biri olarak kabul edilen Van Dijk, ideoloji ve söylem çözümlemesi üzerine yaptığı çalışmalarla öne çıkmaktadır. Van Dijk'a göre ideoloji, fikirler sistemi olarak algılanan ve bu sistemler içerisinde dil ile kurduğu bağlantıdan ortaya çıkan sembolik düşünceler mekanizmasıdır.¹⁷⁰ İdeoloji ile beraber çalışmış olduğu söylem çözümlemesinin haber konusuyla içselleştirilmesi de bir başka önem arz eden durumdur. Van Dijk'ın haber ve söylem ilişkisi üzerine yaptığı yorumlama konuya açıklık getirmektedir.

Van Dijk haber söylem ilişkilerindeki tutarlılığı *mikro* ve *makro* yapılarına indirgeyerek ele alırken, bu yapıların içerisinde bulunan başlık, fotoğraf, spot ve haberleri, makro yapılar kapsamında değerlendirmektedir. Sözcüklerin oluşturulması ve kurulan cümle seçimlerinin ise, mikro yapıyla bütünleştiğini belirtmektedir. Bütün bu kapsamda Van Dijk, ele alınan haber söylemlerinin bu bütünlük içerisinde oluşturularak verilmesinin, konunun anlaşılabilirliğini sağlayacağını vurgulamaktadır.¹⁷¹

Bir başka önemli düşünür olan Louis Althusser ise, çıkarmış olduğu *Devletin İdeolojik Aygıtları* isimli kitabında söylem ile ilgili şu ifadeler üzerinde durmaktadır. Sömürü anlayışıyla insanların gerçek kavramını, imgesel yaklaşımlarla kurması söz konusudur. Kişinin kendi ideolojileri gibi gözükten tüm ilişkiler, aslında bunları yöneten gerçek kişiler tarafından ele alınmaktadır. Dolayısıyla buradaki asıl gerçekliğin, insanların bu kişiler üzerinden yönetildiğinin anlaşılmasıdır. Eğer ki bu görülürse, gerçek o zaman bilinecektir.¹⁷² Belirtilen söylemin gerçek sahiplerinin aslında farklı kişiler olduğunun altını çizen Althusser, konunun ideolojik noktasına değinmektedir.

---

¹⁶⁸ Çiler Dursun, *TV Haberciliğinde İdeoloji*, İmge Kitabevi, Ankara, 2014, s. 69.

¹⁶⁹ Dursun, a.g.e., s. 69-70.

¹⁷⁰ Teun A. Van Dijk, *Ideology 'A Multidisciplinary Approach'*, Sage Publications, London, 1998, p. 5.

¹⁷¹ Elif Kumova, Yazılı Basın Haberciliğinde Toplumsal Cinsiyetin 'Beden' sel Temsili, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2013, s. 12. (*Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*)

¹⁷² Louis Althusser, *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*, Çev: Alp Tümertekin, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003, s. 92

Haber söyleminde egemen olan anlayışın dışında, değerlerin ve toplumsal düzen içerisindeki hoşnutsuzlukların dışa vurulmadığı söylenebilir. Temel söylem olarak ele alınan liberalci yaklaşım modeli çerçevesinde kapitalist düzenin dışına çıkılmadığı, düzensizliğin yokmuş gibi gösterildiği ve kurulu düzenin meşrulaştırılması gibi durumlarda, mümkün olduğunca sorgulamanın olmadığı görülmektedir. Bunun yanında haber söylemlerinde ataerkil değer yargıları mevcuttur.¹⁷³ Haber söylem ilişkisinde değer kazanan bu konu, toplumun veya toplumların büyük bir sorunu olarak göze çarpmaktadır. Medya hangi haberin, haber değeri taşıyıp taşımadığına kendi ideolojileri çerçevesinde karar vermektedir. Bugün medyanın tiraj ve reyting uğruna toplumun genel değerlerine zarar veren ve kendi çıkarları doğrultusunda etik dışı olarak sunduğu haberler, bu çalışmanın/tezin ana problematiği olan kadına yönelik oluşturulan ayrımcılığın tartışılmasını önemli hale getirmiştir. Medya sahiplerinin ekonomik belirlenimciliğinin etkisinde kalan haber söylem ilişkisi enformasyon kaynaklarını manipüle etmektedir. Bu bağlamda haber ve söylem ilişkisinin irdelenmesi önem kazanmaktadır

Ayşe İnal, haber ve söylem ilişkisinde dört önemli unsurun altını çizer.

- 1- “Haber söylemi, gazeteciliğin günlük pratikleri içinde oluşur. Diğer bir deyişle habercilik zamansal, mekânsal ve mali sınırlılıkları aşmaya yönelik bir iş olarak örgütlenmiştir.
- 2- Haberin söylemi gazetecilerin profesyonel ideolojileri içinde oluşur. Diğer bir deyişle basın ticari bir işletmeye dönüşümü ve daha sonra oluşan yatay ve dikey tekelleşme olgusu ile birlikte gelişen gazetecilik normları, söylemi biçimlendirir.
- 3- Haberin söylemi haber metinlerinin üretildiği somut tarihsel koşullar ve üretim anı ile belirlenir. Toplumsal formasyon içinde kesitsel olarak ulaşılan siyasal, ekonomik güç/iktidar ilişkileri metinlere yansır.
- 4- Haberin söylemi medyanın ekonomi politikası içinde yapılır. Diğer bir deyişle kârlılık kaygısı, daha fazla kişiye yönelik içeriklerin hazırlanmasını gerektirir. Bu da çeşitliliği sınırlarken, benzeşmeye yol açan ve daha çok satan konuların seçilmesine neden olur.”¹⁷⁴

Söylem ilişkisini daha da belirginleştirmek adına Ömer Özer’in *Haberde İdeolojik Çerçeveleme* adlı çalışmasından yardım alınabilir. Özer 22 Eylül 2006’da Konya

¹⁷³ Kemal Aslan, *Haber Nasıl Okunur? ‘Haberde ideoloji, Söylem’*, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 30.

¹⁷⁴ Ayşe İnal, *Haber Okumak*, Temuçin Yayınları, İstanbul, 1996, s. 95-96.

Fenerium mağazasına yapılan saldırı olayının spor medyası tarafından ideolojik bir çerçeveleme içerisinde sunulduğunu belirtmektedir. Özer, olayı çözümlendiği yazısında liberal çoğulcu yaklaşım ve eleştirel yaklaşıma dikkat çekmektedir. Spor müsabakası dışında gelişen olayın, taraftarların tümünü kapsayan bir şekilde haberleştirilmesi ve genelleştirilmesi diğer spor haberlerinin de incelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Bu yönüyle medyanın diğer üç önemli kuvveti olan yasama, yürütme, yargı dışında 4.güç olduğu bir gerçektir.¹⁷⁵ Fanatik gazetesinin *Fenerium'a saldırı* başlığı ile verdiği haberin herhangi bir sınırlama yapılmadan verilmesi, oluşturulan düşüncenin Fenerbahçe takımına yönelik olduğu izlenimini yaratmaktadır. Böylelikle abartılmak istenilen olay, haberin değişimini ve farklı algılanmasını sağlamaktadır. Tarihte büyük bir geçmişe sahip olan sporun, özellikle son yıllarda spor haberleri üzerinden popülerliğini arttırdığı görülmektedir. Dolayısıyla çözümlenelerin spor haberleri üzerinden devam ettirilmesi oldukça önemlidir. Özer'in diğer bir çözümlemesi ise, Beşiktaş İnönü Stadyumu'n da öldürülen Cihat Aktaş isimli bir taraftar üzerinedir. Özer bu haberin verilmesi ile belirtilen söylemin aslında görünmeyen ideolojik unsurları içerdiğini iddia etmektedir. Öyle ki *Akşam* ve *Star* gazetelerinin tutumları Özer'i destekler niteliktedir. Gazeteler öldürülen gencin kişiliğine vurgu yaparak, eğitimini ve kullandığı esrar maddesini sorgulamıştır. Spor alanlarındaki yapısal sorunların olmadığını altı çizilmiştir.¹⁷⁶ İki gazetenin de sunmuş oldukları biçim, dolayısıyla sorunun temelini inmeyen bir bakış açısidir.

2.3 HABER-İKTİDAR İLİŞKİSİ (ERİL HEGEMONYA)

Haber, söylem ilişkisi üzerinden değerlendirilmesi gereken önemli bir başyapıttır. Toplumların gündelik hayatlarında olup biten bazı önemli şeylerin medya tarafından haber niteliği taşıdığı düşünüldüğünde, söylemi oluşturan haberin varlığı son derece önemlidir. Özellikle mevcut haber portallarında belirtilen söylemlerin çok çeşitli olması, konunun bazı noktalarında eksiklikleri beraberinde getirmektedir. Medyada ötekileştirilen kadın imgesini sorgulamak için var olan sistemi eleştirmek gerekmektedir. Özellikle tüketici konumunda bulunan topluma örnek olması beklenen medya araçlarının, günümüzde ne yazık ki bu tutumundan uzak olduğu anlaşılmaktadır. Tüketim hususunda ulaşılmaması gereken hedefe kadını daha çok cinsel tema olarak konumlandıran medyanın, haberleştirmede ise erkeği tercih etmesi son derece düşündürücüdür. Kadının günümüzde haber öznesi niteliği

---

¹⁷⁵ Ömer Özer, *Haber Söylem İdeoloji: Eleştirel Haber Çözümleneleri*, Literatür Yayınları, 2011, s. 206-214.

¹⁷⁶ Özer, a.g.e., s. 218-220.

taşıması için erkekle bir bütün içerisinde bulunması şartı vardır. Öyle ki birçok haberde kadın haberleri yan anlam olarak görülmektedir. Erkeğe kıyasla daha ciddiyetsiz konularda başrol oynayan kadın imajı, medyanın sıklıkla tercih ettiği bir davranıştır. Özel yaşantılardaki temsil biçimlerine bakıldığında da bunun sürdürüldüğü görülmektedir. Farklı tipteki kadın imgesini daha çok dişilik üzerine kurgulayan medya, ideal yaşantı biçimlerini de erkek egemen bir yapıya bürümektedir. Kadının düşüncesinden çok görünüşüyle ele alınması, eril hegemonya kavramının bir açıklayıcısıdır.¹⁷⁷

Toplumsal yaşamı derinden etkileyen ve egemen yapıyı belirlerken erkeği ön plana koymayı tercih eden medya çalışanları, mevcut habercilik anlayışını da bu yönde oluşturmaktadır. “MEDİZ’in 2008 araştırma bulgularına göre; gazetelerin yönetim kadrolarının yer aldığı künyelerde kadın temsili yüzde 21’dir. Gazetelerin editoryal yönetici kadroları incelendiğinde 10 kişiden sadece biri kadındır. Araştırmalar, medya sektöründeki yöneticilerin çoğunun erkek olması nedeniyle; medyada kullanılan dilin erkek merkezliğini, haberlerde kadınların görünmezliğini, görünürlüklerinin ise magazinsel ve cinsellik içeren haberlerden oluştuğunu, verilen mesajlarda da genelde iş bölümünün sorgulanmadığını ve cinsiyetçi kalıp yargıların yoğun biçimde devam ettiğini göstermektedir.”¹⁷⁸ Dolayısıyla yapılan araştırmalar dikkate alındığında, haberlerde gösterilen kadın-erkek arasındaki ayrımın bir nedeni de medyadaki cinsiyet ayrımcılığından kaynaklanmaktadır. Toplumsal yaşam biçimini, var olan bir egemen yapıya dönüştürme gayreti içerisinde farklı şekillerde ele alan günümüz ana akım medyası, geliştirdiği ırkçı ve ayrımcı söylemlerle kişilerin düşüncelerini meşrulaştırmaktadır.¹⁷⁹ Meşrulaştırılmış düşünceler sisteminde kadının konumunu erkekle aynı seviyeye getirmenin en uygulanabilir yolu ise, yine şüphesiz medyadan geçmektedir. İrk, dil, din, cinsiyet farkı gözetmeksizin eşit seviyede sunulması gereken haber dilinin, ayrımcılıktan uzak tutulması son derece önemlidir. Haberlerdeki süre gelen yazı dilinin inşa ettiği biçim, gündelik hayata yansıtılarak verilmektedir. Kadın- erkek arasındaki konumlandırmayı sağlayan ve bu süreçte toplumsal cinsiyet kalıp yargılarını oluşturan medyanın, belirlemiş olduğu

---

¹⁷⁷ Nedret Çağlar, “**Haberlerde Cinsiyetçilik ve Kadın Adaylar**”, Der: Huriye Kuroğlu ve Bermal Aydın, Toplumsal Cinsiyet ve Medya, Detay Yayıncılık, Ankara, 2014, s. 70.

¹⁷⁸ Çağlar, a.g.e., s. 71.

¹⁷⁹ Burcu Şenel, “**Milliyetçi ve Cinsiyetçi Söylemin Ortaklığı: Haberin Kimlik Halleri**”, Der: Aylin Özman ve Simten Çoşar, Milliyetçilik ve Toplumsal Cinsiyet, Edebiyat, Medya, Siyaset, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s. 195-205.

davranış biçimleri bireyler tarafından ise içselleştirilmektedir.¹⁸⁰ Bu nedenle belli bir statüyü oluşturmada medya öncü olarak kabul edilmektedir. Her ne kadar medya genel bütünlük içerisinde ele alınmış olsa da spor medyası da kullanmış olduğu dil itibarıyla ön plana çıkmaktadır. Sporun birleştirici gücünü en iyi şekilde yansıtan medya, kültürel değerleri benimsetmek amacıyla yeni üretim modelleri geliştirmektedir. Özellikle cinsiyet ayrımcılığı noktasında erkek egemen yapıyı taraf olarak seçmesi, medyanın eleştirel boyutunu çoğaltmaktadır. Gerek kullandığı dil ve kalıplar gerekse tercih ettiği adlandırmalar, erkek ideolojisini pekiştirmeye yöneliktir. Nitekim erkeklerin fiziksel açıdan güçlü olmasını bir sebep olarak gösteren spor basını, kadınları da bir o kadar zayıf bir fiziksel yapıya bürümektedir. Toplumsal açıdan özdeşleştirirken bu zayıflık ve edilgenliği ise bazı noktalarda güzellikle birleştirerek cinselliğe vurmaktadır.¹⁸¹ Dolayısıyla son derece yanlış bir davranış modeli seçen spor basınının kullanmış olduğu dil, toplumsal cinsiyet temellidir. Bu yönüyle eril söylemlerin çoğaltılarak haberleştirilmesi, eril hegemonyayı meşrulaştırmaktadır. Medya tarafından sunulan erkeklik söylemleri bu söylemlerin gündelik yaşamda pratiklik kazanmasına katkıda bulunmaktadır.

2.4 HABER-AYRIMCILIK İLİŞKİSİ

Günümüzün en temel sorunlarından biri olan ayrımcılık kavramı, haberlerin incelenmesi noktasında önem arz etmektedir. Kavram olarak soyut veya somut olduğu dahi anlaşılmayan ayrımcılığın, asıl olarak toplumdaki eşitlik ilkesini konu edinmesi söz konusudur. Bakıldığı zaman günümüz modern toplumlarında hiyerarşik yapı içerisinde dil, din, ırk ve en önemlisi cinsiyet üzerinden ayrımcılık yapıldığı görülür.

Ayrımcılık, belirtilen eşitlik ilkesi ile birlikte, toplumda büyük bir kutuplaşmanın habercisi olmaktadır. Anlam itibarıyla; "bir gurup veya gurubun üyelerine karşı önyargılardan beslenen olumsuz tutum ve davranışların tümüyle ilgili bir süreçtir"¹⁸² şeklinde tanımlanan ayrımcılık kavramının, insanlar arasındaki mesafeleri de uzaklaştırdığı görülmektedir. Bir anlamda toplumdaki statünün farklı oluşumlar içerisinde oluşturulmak istenmesi de denilebilir. Bir başka ifadeyle; herhangi bir yararın gözetilmediği, aynı durumda olan iki kişinin diğer iki kişiye oranla farklı

¹⁸⁰ Aynur Köse, "**Egemen Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Söylemsel İnşasında Spor Basını: Aslanlar, Kartallar ve Timsahlar Dünyasında Peri ve Melek Olmak**", Der: Şahinde Yavuz, Toplumsal Cinsiyet ve Medya Temsilleri, Heyamola Yayınları, İstanbul, 2015, s. 199-200.

¹⁸¹ Köse, a.g.e., s. 203.

¹⁸² Melek Göregenli, "**Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıp yargı ve Ayrımcılık**", Der: Kenan Çayır ve Müge Ayan Ceyhan, Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012 s. 21.

muamelelere maruz kalması sonucunda ortaya çıkan eşitsizlik durumudur.¹⁸³ Eşitsizlik durumunun ise, üç farklı şekilde ortaya çıktığı ve bunlar üzerinden bir fikir oluşturulabileceği söylenmektedir. Hiyerarşik eşitsizlik, tabakalandırma ve sosyal bölünme şeklinde belirtilen unsurlar, aslında konunun ayrımcılık noktasında yatan temel sorunlar olarak görülebilir.¹⁸⁴ Özellikle sosyal bölünme üzerinden toplumun ayrımcılığa maruz kalması ve bununla beraber oluşan hiyerarşik eşitsizlik, büyük bir düzensizliğin oluşmasını sağlamaktadır. Üzerinde durulması gereken bir başka başlık ise, nefret söylemi kavramıdır. Ayrımcılığın somut bir ifadesi olarak görülen nefret söyleminin bu bağlamda değerlendirilmesi son derece önemlidir. Nefret söylemi, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın tanımlamasına göre; "mağdurun, mülkün ya da işlenen bir suçun hedefinin, gerçek veya hissedilen ırk, ulusal ya da etnik köken, dil, renk, din, cinsiyet, yaş, zihinsel ya da fiziksel engellilik, cinsel yönelim veya diğer benzer faktörlere dayalı olarak benzer özellikler taşıyan bir grupla gerçek ya da öyle algılanan bağı, bağlılığı, aidiyeti, desteği ya da üyeliği nedeniyle seçildiği kişilere veya mala karşı suçları da kapsayacak şekilde işlenen her türlü suçtur". İfadeleri ile açıklanmaktadır.¹⁸⁵

Toplumdaki önemli sorunlardan biri haline gelen/getirilen nefret duygularının körüklenmesi, milliyetçilik ve ırkçılık kapsamı altında meşrulaştırılmaktadır. Bugün bakıldığı zaman yaşam standartlarının ileri seviyede olduğu bir dönemde dahi, hala bu sorunların yaşanıyor olması kavramın temelinde yatan sorunların ciddiyetini göstermektedir. Anlamsal yoğunluğu fazla olan ayrımcılık kavramının gündemi meşgul etmesi ise, büyük bir soru işaretidir. Kitle iletişim araçlarının günümüz dünyasında ileri seviyede kullanılması manipüle edilecek birçok şeyin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Evrensel bir sorun halinde devam eden veya ettirilen bu kavramın medya aracılığıyla körüklendiği görülmektedir. Özellikle bunu yaparken haberlerin dili ve fotoğrafçılığı üzerinden şekillendirilen ve her geçen gün bir yenis eklenecek şekilde oluşumuna izin verilen ayrımcılık kavramının, toplumdaki zıtlaşmayı da ortaya çıkardığı gözlemlenmektedir. Haberlerde elde edilen görüşlerin karşıt görüş biçiminde verilmiş olması, zaten tabanın nasıl oluşturulmak istendiğinin kanıtı şeklindedir. Televizyon programlarında veya gazetelerde sunulmak istenen zıtlaşma, kavga ve düzensizlik gibi ilkeler bir alt benlik olarak

---

¹⁸³ Sevilay Çelenk, Ayrımcılık ve Medya, *Televizyon Haberciliğinde Etik Sorunlar* (211-228) , s. 211, <https://www.academia.edu/6835099/Ayrımcılık-ve-medya> (Erişim Tarihi:07.10.2016).

¹⁸⁴ Aslıhan Erol, Çalışma Hayatında Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık; Avrupa Birliği Politikaları ve Türkiye, Edirne, 2011, s. 3. (*Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*)

¹⁸⁵ Sivil Toplum Kuruluşları ve Aktivistler İçin Nefret Suçları ve Nefret Söylemi İzleme Rehberi, *Sosyal Değişim Derneği*, İstanbul, 2012, s. 7.

kişilere empoze edilmektedir. Medyanın eşit temsil haklarını kullanmadığı, hem oluşturduğu dilden hem de mevcut örneklerden anlaşılmaktadır.

Sevilay Çelenk'in de belirttiği gibi; "medya, ayrımcılığın iyiden iyiye kök salmasına, kanıksanmasına ve en iyi ihtimalle bireylerin ayrımcılık karşısındaki tepkilerinin törpülenmesine yol açmakta ve onları ayrımcılığa karşı duyarsızlaştırmaktadır."¹⁸⁶ Dolayısıyla eşit muamele gösterilmeme durumunun somut bir şekilde varlığından söz edilebilir. Bir davranış şeklinin ayrımcılığı oluşturduğu gerçeğinin yanında, kabul edilmesi gereken başka bir durumda bu konu ile ilgili yaptırımların caydırıcı olmamasıdır. Her ne kadar ulusal anlamda yapılan çalışmalar ve kurallar olmuş olsa da, konu halen duyarsızlığını korumaktadır. Öyle ki ayrımcılığın temel sorun olarak var olduğunun bir ispatı da BM(Birleşmiş Milletler) ve AB(Avrupa Birliği) tarafından oluşturulmuş maddeler bütünlüğünde ortaya çıkmaktadır. BM insan hakları çerçevesinin 55.maddesinde yer verdiği, "ırk, cins, dil veya din farkı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve ana hürriyetlerine bütün dünyada bilfiil saygı gösterilmesini kolaylaştıracaktır."¹⁸⁷ ifadeleri büyük bir öneme sahipken, AB'nin ayrımcılıkla ilgili 21.maddesi ise şunu açıklamaktadır; "cinsiyet, ırk, renk, etnik veya sosyal köken, genetik özellikler, dil, din veya inanç, siyasi veya herhangi bir başka görüş, bir ulusal azınlığın üyesi olma, mülkiyet, doğum, engellilik, yaş veya cinsel yönelim gibi temellere dayanan her türlü ayrımcılık yasaktır" şeklinde gelişen kurallar, ayrımcılık ve insan hakları çerçevesinde birleştirilmektedir.¹⁸⁸

BM'nin '*Kadınlara Karşı Tüm Ayrımcılık Biçimlerinin Kaldırılması Sözleşmesi*'n de yer verdiği cinsiyet kapsamındaki tanımı ise şu şekildedir:

"Erkek ve kadının eşitliği temeline dayanarak, evlilik durumları ne olursa olsun, kadınların siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, kişisel alanlarda ya da başka her alanda insan haklarından ve temel özgürlüklerden yararlanmasını ya da bu hak ve özgürlüklerin tanınmasını ve kullanılmasını tehlikeye koyma ya da kaldırma sonucu doğuran ya da amacı taşıyan, cinsiyete dayalı her tür ayırd etme, dışlama ya da kısıtlama" şeklindeki tanımı, ayrımcılık adına önemli bir maddedir.¹⁸⁹

---

¹⁸⁶ Çelenk, *a.g.m.*, s. 216.

¹⁸⁷ İdil Işıl Gül ve Ulaş Karan, *Ayrımcılık Yasağı, Kavram Hukuk, İzleme ve Belgeleme*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, Şubat 2011, s. 37.

¹⁸⁸ Gül ve Karan, *a.g.e.*, s. 72.

¹⁸⁹ Mesut Gülmez, "İnsan Haklarında Ayrımcılık Yasaklı Eşitlik İlkesi: Aykırı Düşünceler", *Çalışma ve Toplum*, 2010/2, 217-266, s. 224.

Ayrımcılık her ne kadar bir tutum ve davranışlar modeli olmuş olsa da, sosyal ve toplumsal olgular ile bütünleşmektedir.¹⁹⁰ Özellikle medyanın önemsizleştirme politikaları ve olayları farklı anlatma tutumları göz önüne alındığında, dilin de ayrımcılık noktasında oluşumuna izin verilmektedir.

Daha önce bahsedilen ideoloji kavramıyla oluşturulan haberlerin, ayrımcı dil hususunda da benzer tutumlar sergilediği görülmektedir. Tezin ana savlarından biri olan, kadına yönelik gerçekleşen cinsiyetçi yaklaşımların boyutlarına bakıldığında, konunun ciddiyeti de ortaya çıkmaktadır. Toplumsal sorumluluk anlayışı ile ele alınan konuların ticari gelir elde etme kaygısının, kadın çoksatar mantığı altında birleştirilmesi, kadın bedenini gözler önüne sermektedir. Öte yandan haberin ayrımcılık noktasının maddi kazanç olarak görülmesi bu unsurların ortaya çıkmasında önemli bir pay sahibidir. Bu noktada haberlere bir süreç olarak bakmakta fayda vardır. Ele alınan haberlerin içerikleri bu süreçte ayrımcılıktan arındırılarak verilmelidir. Bununla ilgili yapılan çalışmaların boyutu, devlet nezdinde geçerlilik kazanmaktadır. İnsan haklarının geri kazanılması ve yapılan ihlallerin özellikle haberler üzerinden veya programlar üzerinden engellenmesi için birtakım tedbirlerin alınması zorunluluğu gün yüzüne çıkmaktadır. Gül ve Karan, ayrımcılığın azaltılması ve önlenmesine dair bir takım çözüm önerilerinde bulunmuşlardır. Gül ve Karan'ın bu önerileri şu şekilde sıralanabilir.

- Toplumdan her kesimin konu ile ilgili aydınlatılması ve olumsuz etkilerinin ortaya çıkartılması.
- Bütün çabalara rağmen engellenememişse eğer, en azından sonuçlarının en aza indirgenmesi.
- Ayrımcılığı oluşturan olayların istatistiksel verilerinin ortaya çıkartılması ve bunlar üzerinden çalışılması gibi bilinçli çalışmalar şüphesiz konuya katkı sağlayacaktır.¹⁹¹

2.4.1 Ayrımcılık Türleri

Ayrımcılık iki çeşit yolla yapılmaktadır.¹⁹²

- 1- Doğrudan ayrımcılık
- 2- Dolaylı yoldan ayrımcılık

---

¹⁹⁰ Melek Göregenli, *Ayrımcılığın Meşrulaştırılması, Medya ve Nefret Söylemi*, Ed: Mahmut Çınar, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013, s. 39.

¹⁹¹ İdil Işıl Gül ve Ulaş Karan, *Ayrımcılık Yasağı Eğitim Rehberi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011, s. 54.

¹⁹² Gül ve Karan, *a.g.e.*, s. 14.

Toplumda bireye ait hakların eşitlik üzerinden verilmesi, kişilik haklarının bu anlamda değerli kılınması, ayrımcılığı belirginleştiren özellikler arasındadır.

2.4.1.1 Doğrudan ayrımcılık

Bir kişi veya grup üzerinden insan hak ve özgürlüklerinin çiğnendiği ve bunların vermiş olduğu haklardan yararlanılmadığı ya da bu hakları almada zorlukların yaşandığı sınırlılıklar bütününe *doğrudan ayrımcılık* adı verilmektedir. Doğrudan ayrımcılıkta bazı hususlar bulunmaktadır. Özellikle eşitlik içerisinde verilmeyen bir olayın muhakkak incelenmesi gerekliliği vardır. Aynı veya ayrı konumlara sahip iki bireyin karşılaştırılması yapılırken, konumlarının eşit olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Diğer bir hususta, ortaya konulan bir eşitliğin asıl amacının ne olduğunun saptanmasıdır. Farklı bir muamelelerin meşrulaştırılması dolayısıyla inceleme gerektirecektir. Doğrudan ayrımcılığa örnek olarak, siyahi bir gencin üniversitelere öğrenci olarak alınmaması verilebilir.¹⁹³ Yine bir başka örnek olarak engelli olan bir kişinin farklı nedenler sunularak işe alınmaması gösterilebilir. Sık rastlanılan bu durumların çoğaltılması mümkündür. Doğrudan ayrımcılığın genel olarak amacı, ortada oluşabilecek herhangi bir farkın kaldırılmasına yönelik yapılacak olan tutumlardır. Herkese eşit mesafede yaklaşılacak bu görüşte sağlanacak fayda önemlidir. Tüm bu ifadelerden yola çıkarak doğrudan ayrımcılık üç hususta değerlendirilebilir. İlk olarak kişilerin aynı pozisyonda olma zorunluluğu, ikinci ve üçüncü olarak ise, aynı muameleye tabi tutulması ve ortada bir farklılık varsa sebeplerinin haklı bir nedene dayandırılarak verilmesidir.¹⁹⁴

2.4.1.2 Dolaylı yoldan ayrımcılık

Toplumda herkes tarafından aynı geçerliliğe sahip olan, fakat bazıları üzerinde daha belirgin olumsuz etki yaratabilen tarafsızlık ilkesine '*dolaylı ayrımcılık*' denilmektedir. Her ne kadar farklı bir muamele de olmuş olsa, bunların kişiler üzerindeki etkisi farklılık gösterebilir. Dikkate alınması gereken durum, etkilerinin çözümlenmesidir. Burada dolaylı ayrımcılığı doğrudan ayrımcılıktan ayıran temel faktör, içinde barındırdığı ayrımcılık ilkesinin etkilerinin aynı muameleyi oluşturmasını engellemesidir. Dolaylı ayrımcılıkta ortada tarafsız bir uygulamanın veya kuralların bulunması gerekmektedir. Buna örnek olarak; polis alımlarında gerçekleşen bazı kurallar verilebilir. Öyle ki giriş esnasında boy oranının min.1.75 cm olması zorunluluğu dolaylı bir yoldan ayrımcılığı göstermese de, kadınlar veya

¹⁹³ Gül ve Karan, *a.g.e.*, s. 14.

¹⁹⁴ Gizem Tanay, *Ayrımcılık Suçu*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, s. 43. (*Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi*)

başka grup üzerinden farklı yaklaşıldığında bu değerlendirmeye alınmaktadır.¹⁹⁵ Dolaylı ayrımcılıktan söz edilebilmesi için belirtilecek hususlara uyulması gerekmektedir.

- 1- Tarafsız bir uygulamanın bulunması gerekliliği.
- 2- Bir inanca sahip olan ve bu inançların yanında engelli veya cinsel yönelime maruz kalan kişilere uygulanması.
- 3- Özel bir dezavantaj doğması.
- 4- Kanıtlanabilir olmaması.
- 5- Engelli kişiler için getirilen düzenlemeler ve oluşturulan mevzuatın 5.maddesindeki ilkeleri yansıtmaması.¹⁹⁶

Dolaylı ayrımcılık kavramı, herkes için eşit olan durumlarda bir grup veya tekil kişi üzerinden yapılan farklı muameleler şeklinde ele alınmaktadır.

Bununla birlikte insan hakları hukukuna göre ayrımcılık kavramı; dolaylı ve doğrudan şekilde olmasının yanında *taciz*, *mağdurlaştırma* ve *makul uyumlaştırma yapmama* da ayrımcılığın bir türü olarak kabul edilmektedir¹⁹⁷.

2.4.1.3 Taciz

İnsan onuruna aykırı bir şekilde ele alınan taciz konusu AB'nin yönergeleri çerçevesinde özel bir yere sahiptir. Ayrımcılık hususunda ele alınan taciz, oluşturulan yönergeler tarafından şu şekilde kabul edilmektedir; "ırk veya etnik köken, din veya inanç, yaş, engellilik ve cinsel yönelim gibi nedenlerden herhangi birisiyle ilgili olarak bir kişinin onurunu zedelemek ve gözdağı veren, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü ya da saldırgan bir ortam yaratmak amacı veya etkisiyle o kişi için istenmeyen bir fiil gerçekleştirilmesi" şeklinde tanımlanan taciz kavramı, uluslararası alanda düzenleme içerisine alınmıştır.¹⁹⁸ Tacizin bir saldırı niteliği taşıması söz konusudur. Gerek davranışsal olarak insani değerlerin zedelenmesi, gerekse filli saldırıların olması günümüzde sık rastlanan bir durumdur. Psikolojik etkilerinin insanlar üzerindeki yoğunluğu ise son derece fazladır.

¹⁹⁵ Gül ve Karan, *a.g.e.*, s. 15-16.

¹⁹⁶ Gülmez, *a.g.e.*, s. 227.

¹⁹⁷ Tanay, *a.g.e.*, s. 38.

¹⁹⁸ Gül ve Karan, *a.g.e.*, s. 17-18.

2.4.1.4 Mağdurlaştırma

Bir kişinin temel hak ve özgürlüğü olan bazı konularda ayrımcılığa uğraması sonucunda yapmış olduğu şikâyet ile farklı muamelelerin ortaya çıkması durumudur.¹⁹⁹ Açık bir ifadeyle mağdur olma şekli.

2.4.1.5 Makul uyumlaştırma

Toplumda engelli olan vatandaşlar üzerinden, işveren veya işçi statüsünde diğer insanların elde etmiş oldukları hakların aynı ölçüde olması gerekliliği sebebiyle, ortada olan dezavantajlarının kaldırılması durumudur.²⁰⁰ Makul uyumlaştırma üzerinden verilecek örnekler oldukça fazladır. Özellikle engellilerin sosyal hayata uyum sağlamaları ve sokaklarda daha rahat dolaşabilmeleri açısından, belediyeler tarafından sağlanan yolların gereken koşullara uyması örnek olarak verilebilir. Aynı şekilde çalışma koşullarının düzenlenmesi gibi durumlar da uyumlaştırma için birer çözüm halindedir.

2.4.2 Haber- Ayrımcı Dil İlişkisinde Kullanılan Metaforlar

Medyanın ilk olarak toplumun tüm kesimini temsil ettiği görülmektedir. Medyanın oluşturduğu dilin biz ve ötekiler içerisinde olması ve dilin çeşitli şekillerde kategorize edilmesi ayrımcı bir dilin inşa edilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Peki bütün bunların yanında medya oluşturduğu haber dili ile nasıl bir ayrımcılık yapmaktadır?

Ayrımcı dilin temelinde yatan birçok unsur bulunmaktayken, bunların daha ziyade kadınlar üzerinden cinsiyetçi yaklaşım ile yapılması, incelenmesi gereken bir konu haline gelmektedir. Ayrımcı dilin oluşumunda sadece yazılı metinlerin olmadığı, haber-fotoğraf ilişkisinde belirtilmişti. Bu nedenle görsel mecranın bu yönüyle incelenmesi son derece faydalı olacaktır. Kullanılan metaforların toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınması, kadın-erkek arasında oluşturulan ayrımın dil üzerinden verilmesi, sorgulanması gereken bir tutumdur. Bu oluşumların yasal düzene sokulmaması ise, hem içinde bulunulan dönem itibarıyla, hem de gelecek nesiller adına büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Ayrımcılığın basmakalıp düşünceler ile somutlaştırılarak verilmesi, önyargı ve tutumlarla birleştirildiğinde merkezinde eşitsizliğin olduğu bir alt kültürü meydana getirmektedir. Kişilik haklarının engellenmesi, şiddetin meşrulaştırılması, zıtlaşmanın toplumsal sonuçları ve zihinsel

¹⁹⁹ Gül ve Karan, *a.g.e.*, s. 22.

²⁰⁰ Gül ve Karan, *a.g.e.*, s. 19-20.

süreçlerin yürütülmesi bu kültürün birer parçasıdır. Bu alt kültürün verilen haberlerde, özellikle gazetelerde manşet veya sürmanşet şeklinde kendine yer bulması söz konusudur. Metaforların kadınlar üzerinden ele alındığı birçok örnekleme, kadını ötekileştirmektedir. Spor alanları içerisinde kullanılan *bayan* söyleminin *kadın* kelimesi ile yer değiştirmesi son derece sık rastlanan bir ifade biçimidir. Özellikle toplumsal çerçevede sık görülen ve sadece spordan ziyade hemen hemen her alanda kalıplaşmış bir söylem haline gelen/getirilen bayan kelimesinin, aslına bakarsanız hiçbir ifadeyi sağlamadığı görülecektir. Resmi bir kuruluş olan Türkiye Voleybol Federasyonu'nun haberleri incelediğinde bu kullanıma sıklıkla rastlanılır. Verilen haberlerin kadınsal değerleri zedelediği ve kadına ayrı bir noktada yer edindirdiği anlamsal biçimler, günümüzde son derece olağan karşılanmaktadır. Federasyonun resmi sitesinden alınan bazı haberler şu şekildedir:

- “Filenin Sultanları Hollanda karşısında (06.01.2016)
- Filenin Sultanları yarı finali garantiledi (05.01.2016)
- Filenin Sultanları Hırvatistan galibiyetiyle başladı (04.01.2016)
- Filenin Sultanları Rio yolunda, Maçlar TRT ekranlarında (01.01.2016)”²⁰¹

Bir çağrışım olarak isimlerin değiştirilmesi, aslı itibarıyla kadının konumlandırmasını da değiştirmek demektir. Haber oluşumlarında erkek egemen toplum yapısının verilmesi, gerek ana haber bültenlerinde gerekse internet gazeteciliğinde sık sık karşılaşılan bir durumdur. Birincil ve ikincil derecede erkeği kadından üstün tutan ayrımcı ifadelerin somutlaştırılarak verilmesi, temel sorunlar olarak bilinmektedir. Dolayısıyla tercih edilen sözcük seçimlerinin bu kavramlar üzerinden ele alınmasının büyük bir yanlışlığa yol açtığı görülür. Kadın bedenine indirgenerek verilen bazı haberlerin toplumsal anlamda eleştirilmesi ise son derece haklılık içermektedir. Medya editörleri tarafından hazırlanan ve büyük bir malzeme olarak sunulan bu haberlerin, hiçbir şekilde haber değeri taşımadığı anlaşılmaktadır. Kadınların beden görünüşleri üzerinden şok şok şok gibi cümlelerle başlayan haberlerin oluşturulması ve haberlerin bir kalıp içerisine sokularak verilmesi, ataerkil yapının göstergesidir. Bikini giyen kadınların haber değeri taşıması, medyanın tutumunu ortaya çıkarmaktadır. Objektiflerin sürekli olarak kadın bedenine çevrili kalması, yine medyanın cinsiyetçiliğe karşı tutunduğu tavrı göstermektedir.²⁰² Fakat

²⁰¹ “Filenin Sultanları”, <http://www.tvf.org.tr/index/arama/?arama=filenin+sultanlar%C4%B1>, (Erişim tarihi: 25.01.2017).

²⁰² ‘Kadın Bedeninin Haberleştirilmesi’, <http://bianet.org/bianet/medya/108934-kadinlar-selulit-bikini-dekolte-frikik-sifir-beden-gazeteciliginden-bikti> (Erişim Tarihi: 27.01.2017).

medya kadına oranla erkeği aynı biçimde ele almamaktadır. Burada sorulması gerek soru şudur; medya sergilemiş olduğu tutumun farkında olmasına rağmen, ayrımcılığı tetikleyen ve sürekli olarak üzerinde duran bir anlayış içerisinde bulunuyor olmasının sebebi nedir? Medya, toplum kültür içerisinde neyi vermek istiyorsa aslında onu kişiler üzerinden yaygınlaştırma politikasını izlemektedir. Neyi nasıl vermek istediğini kendi ideolojileri doğrultusunda vererek yeni bir kültür oluşturmaktadır.

Kadınların medya üzerinden konumlandırılması toplumsal cinsiyet kavramı içerisinde ele alındığından, detaylı olarak bir sonraki bölümde incelenecektir. Dolayısıyla metaforların bu bağlamda değerlendirilmesi daha sağlıklı olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FUTBOL, SPOR BASINI VE AYRIMCI DİLİN İNŞASI

Tarihin en önemli oyunlarından biri kabul edilen futbol, bireysel anlamda erkek egemenliği altındadır. Bugün bu düşüncenin temelini oluşturan birçok örneklem bulunmaktadır. Özellikle bu anlayışın var olduğu gazeteler, dergiler ve televizyon kanallarının futbolu erkek oyunu olarak adlandırdığı görülmektedir. Bunun ise sadece ülkemizde değil, dünyanın her yerinde aynı ölçüde sürdürüldüğü bilinmektedir. Toplumsal cinsiyet üzerinden ele alınan kadının futbol içerisinde edindirdiği yer, erkek egemenliği altında kaybolmaktadır. Dolayısıyla cinsiyet eşitsizliğinin irdelenmesi ile başlayan ve toplumsal anlamda sorgulanan futbol, alanı itibariyle medyanın tekeli altında kalmaktadır. Bu nedenle istenilen şekilde yön verilen bu konunun, medya içerisinde popüler olması söz konusudur. Erkeğe yüklenen işlevselliğin kadını ötekileştirdiği düşünülürken, konunun irdelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Haber dili üzerinden gerçekleştirilen söylemlere ve basında çıkan görsellere bakıldığında, kadının futbol içerisindeki yalnızlığı çok net anlaşılmaktadır. Futbolda kadınlar üzerinden olumlu bir imaj etkisi yaratma düşüncesinin aksine kadını sığ bir noktaya sürükleyen medya çalışanlarının tuttuğu tavır bu noktada oldukça önemlidir. Talimciler'e göre kadını spor içerisinde besleyen bazı ideolojik söylemler bulunmaktadır. Erkek egemen düzen içerisinde bulunan değerlerin meşrulaştırılması bunlardan bir tanesidir. Seksist bir anlayışla toplumsal bölünmeye zemin hazırlayan ve bu yapıyı destekleyen unsurların bulunduğu altını çizen Talimciler, bunların kültürel ve toplumsal boyutlarını ele almaktadır.²⁰³ Öte yandan spor basınında kullanılan dilin kültür yozlaşmasına neden olduğu savunulmaktadır. Kullanılan kelimelerin anadili yozlaştırmasının yanında var olan kültürel değerleri zedelediği tartışılmaktadır. [...] Toplumsal anlamda elde edilen sözcüklerin klişeler olarak tanımlanması ise, spor basını tarafından kullanılmakta ve yoruma açık bırakılmaktadır.²⁰⁴ Kadına yönelik gerçekleşen bazı tutumların da bu klişeler içerisinde ele alındığı bilinmektedir.

Cinsiyetlendirilmiş bir alan olarak ortaya çıkan ve medyanın etkisiyle boyut değiştiren futbol, kadın-erkek ayrımının yapıldığı önemli yerlerden bir tanesi olarak görülmektedir. Bu çerçevede spor basınında yer alan futbol haberlerinde birçok ayrımcı dil örneğine rastlamak mümkündür.

---

²⁰³ Talimciler, *a.g.e.*, s. 364.

²⁰⁴ Yalçın Kaya, Spor Basınında Dil Kullanımı, *Selçuk İletişim*, 2002, 2(2), 142-149, s. 146-147.

Şekil-8 Hürriyet Gazetesi, 29 Ekim 2015²⁰⁵

29.10.2015 tarihli Hürriyet.com.tr'den alınan haber incelendiğinde dönemin Trabzonspor Kulübü Başkanı İbrahim Haciosmanoğlu'nun ifadeleri cinsiyet ayrımcılığı içerisinde ele alınabilir. Haber metninde manşet olarak konumlandırılan ifadelerin direkt olarak kadına yönelik oluşturulması, konunun irdelenmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. "Öleceksek adam gibi öleceğiz, kadın gibi yaşamayacağız. Bizi kadın gibi yaşatmaya da kimsenin gücü yetmez" şeklindeki alt metinde kadın ve erkek gücünün detayları gizlenmektedir. Cinsiyetçi bir ifade biçimi olarak değerlendirilen bu haber, toplumsal anlamda kadına karşı geliştirilen değersizleştirmeyi dışa vurmaktadır.

Toplumda kadına karşı oluşturulan tutumların dil aracılığıyla pekiştirildiği görülmektedir. Türkiye Futbol Federasyonu'nun kadınlara karşı cinsiyetçi tutum içerisinde olduğu görülür. Özellikle futbol oluşumu kapsamında öncü olarak gösterilen kurumların başında gelen TFF'nin bu tutumu oldukça düşündürücüdür. İkinci bölümde örnek olarak ele alınan TFF'nin resmi sitesi, bu noktada ayrımcı dil üzerinden değerlendirilebilir. Yine bu sitede ayrımcılığı tetikleyen bir diğer ifade biçimi ise haberlerin içerisinde cinsiyeti belirtmek için kadın yerine bayan kelimesinin kullanılmasında görülmektedir. TFF'nin "Kastamonu'da Türkiye'de Bayan Futbolu paneli düzenlendi."²⁰⁶ ve "Bayanlar Ligi Katılım Başvuruları Başladı"²⁰⁷ başlıklı haberleri söylem olarak değerlendirildiğinde cinsiyetçi bir dil kullanımı ile karşı karşıya kalındığını göstermektedir. Kadın/Bayan kullanımı arasında ayrımcı dilin inşa edilmesi toplumsal anlamda da kadını ötekileştirmektedir. Özellikle resmi

²⁰⁵ "Trabzonspor Başkanı İbrahim Haciosmanoğlu ve Cinsiyetçi Söylemleri,

<http://www.hurriyet.com.tr/haciosmanoglu-adam-gibi-olecegiz-40007358> (Erişim Tarihi: 25.06.2017).

²⁰⁶ "TFF'nin Bayanlar Ligi Kullanımı", <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=228&ftxtID=5862>, (Erişim Tarihi: 25.06.2017).

²⁰⁷ "TFF'nin Bayanlar Ligi Kullanımı", <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=341&ftxtID=2414>, (Erişim Tarihi:25.06.2017).

kurumlar olarak yapılan yanlışların toplum tarafından benimsenmesi söz konusu olmaktadır.

Kadın ve erkeği birbirinden ayıran ifadelerin sıklıkla gösterildiği medya alanında diğer bir örnek ise, Haber Türk ekranlarında ortaya çıkmaktadır. *Bizim Stadyum* adlı bir spor programında gündeme gelen “kadınlar futboldan anlar mı?” söylemi kadın-erkek eşitsizliğini gözler önüne sermektedir. Stüdyoda bulunan 5 erkek ve 1 kadından oluşan programda Ümit Özat ve Simge Fıstıkoğlu’nun tartışmaları kadının medyadaki gösteriliş biçimine birer örnektir. Fenerbahçe-Trabzonspor maçına ilişkin kadın taraftarların görüşlerinin ekrana gelmesinin ardından Teknik Direktör Ümit Özat’ın, kadınların erkekler kadar futboldan anlamadığını ileri sürmesi, programın tek kadın konuğu olan Simge Fıstıkoğlu’nun tepkisine neden olur.

Ümit ÖZAT, “Benim futbol konuşacağım insanın ilk önce benim kadar bir futbol kariyeri ve bilgisi olması gerekiyor. Futbol erkek oyunudur. Dünyanın hiçbir yerinde, bizim ülkemizde de olduğu gibi futbolu kadınlar yorumlayamaz. Yorumlayabilir fakat o kendini bağlar. Ben eşimle bile futbol konuşmuyorum, sizinle hiç konuşmam. Nasıl ki bir yemek üstüne, el örgüsü üzerine bir kadınla yarışamazsam, kadında benimle futbol konusu üzerine yarışamaz. Ben bir bayanın görüşüne göre futbol yorumu yapmam. Dolayısıyla sizin işiniz başka, bizim işimiz başka. Antrenman bilmezsin, teknik bilmezsin, gelip benimle futbol konuşuyorsun, bırakın bu işleri. Bugün kime sorarsan sor, kadınlarda erkekler kadar futboldan anlar cümlesini kabul edemez” şeklindeki yorumuna Simge Fıstıkoğlu ise şu şekilde cevap verir;

Simge FISTIKOĞLU, “Sizin fikriniz ne kadar kaale alınıyor bilmiyorum. Bir insanın cinsiyet üzerinden fikrini değerlendirmek, zaten sizin fikirlerinizin durumunu ortaya koyar. Bir sürü şey erkeklerin tekelinde fakat yine de değerlendiriyorsunuz? Neyse ki televizyon yöneticileri sizinle aynı perspektifte değiller. Ben size antrenman bilgisi olup olmadığını kanıtlamak zorunda değilim. Ben burada bunun için bulunmuyorum. Ben hayatım boyunca bu kadar saçma bir cümle hiç duymadım. Ben bunlarla hep uğraştım, bir on sene daha uğraşırım. İyi ki sizin gibi düşünmüyor bunca insan. Bu tamamen kadınları aşağılayıcı, cinsel ayrımcılık yaratan bir tutumdur”.²⁰⁸

²⁰⁸ “Kadınlar Futboldan Anlar mı?”, <http://www.haberturk.com/video/spor/izle/kadinlar-futboldan-anlar-mi-tartismasi/67148>, (Erişim tarihi: 25.06.2017).

Görsel medyada yaşanan olay sonrası, yazılı basına da konu olan olay, haber bakımından değerlendirildiğinde ayrımcı bir dil ile birlikte verilmektedir. Kadının ötekileştirildiği bu söylemlerin sürekli olarak basında yer bulması, kadın ve erkeğin konumunu belirginleştirmektedir.

Toplumda kadına karşı oluşturulmak istenilen tutumların somut bir şekilde verilmesi, var olan örnekleri çoğaltmaktadır. Kadın kelimesi yerine bayan kelimesinin kullanılması ve bununla ilgili söylemlerin her gün geliştirilmesi ataerkil toplum yapısının bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Özellikle resmi kurumların bu konudaki hassasiyetinin eksik kalması, toplumdaki bazı değerlerin genel geçer bir hal almasını sağlamaktadır. Bunun en iyi örneklerinden biri olarak gösterilen 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün sadece kadınlar üzerinde etkili olması, eleştirel tutumları da beraberinde getirmektedir. Bakıldığı zaman tüm dünyada planlaması yapılan Kadınlar Günü'nün, spor alanı çehresinde de kutlanması söz konusudur. TFF'nin kendi içerisinde özel organizasyonlar düzenlemesi ve çeşitli kutlamalarda bulunması bunun en iyi örneklerinden bir tanesidir. "*TFF'den kadınlara özel gün*"²⁰⁹ başlığı ile verilen haberde 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nün kutlanması, yılda bir kereye mahsus kadınlar futbol oynar mantığı içermektedir. Dolayısıyla kadınları özel kılan bir anlayışın dışında ötekileştiren bu anlayış ayrımcı bir dil içerisinde verilmektedir. Bununla birlikte yine Fanatik.com.tr'den alınan bir haberde ayrımcılığa maruz kalan kadın futbolcuya rastlanmaktadır. "*4 aylık hamile futbolcu final maçında oynadı*"²¹⁰ başlıklı haber metninde, kadın futbolcunun hamile olduğunun altı çizilerek annelik olgusu ön plana çıkartılmıştır. Doktorunun futboldan uzak durması zorunluluğunu yerine getirmeyen kadın futbolcunun haber olarak sunulması, cinsiyetçi bir yaklaşım biçimi olarak değerlendirilebilir.

Hegemonik erkekliğin yüceltiildiği alan olan spor basınında ayrımcılığı güçlendiren dile dair örnekler her geçen gün artmaktadır. Sadece yazılı basında değil, görsel basında da kadın-erkek ayrımını vurgulayan ve cinsiyet eşitsizliğini ön plana çıkaran haberler yer almaktadır. Özellikle basında kadın sporcuların erkek sporcular kadar yer almayışının bu durumu desteklediği söylenebilir. Erkek sporcuların görünürlüğü, kadın sporcularla kıyaslandığında ise cinsiyetçi söylemlerin ortaya çıktığı

---

²⁰⁹ "TFF'den 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Kutlaması", <http://www.fanatik.com.tr/2014/03/08/tffden-kadınlara-ozel-gun-358369>, (Erişim Tarihi: 26.06.2017).

²¹⁰ "4 Aylık Hamile Futbolcu Final Maçında Oynadı", <http://www.fanatik.com.tr/2015/05/20/4-aylik-hamile-futbolcu-final-macinda-oyyadi-604167>, (Erişim Tarihi: 26.06.2017).

görülmektedir. Medyanın bu yönüyle erilleşmesi, erkek egemen haberlerin çoğalmasını sağlamaktadır.²¹¹

Erkeği yücelten ve kadını cinsiyet ayrımcılığına maruz bırakan bir diğer haber ise, 16 Kasım 2005'te oynanan Türkiye-İsviçre maçı öncesi atılan gazete manşetleridir. Fotomaç imzası taşıyan haberde İsviçreli futbolculara fotomontaj ile giydirilen kadın kıyafetleri ve atılan manşet ayrımcı dili örnekler niteliktedir. Ayrıca haberin nitelik olarak şiddeti ve buna yönelik söylemleri ortaya çıkarmasında bu anlamda önemlidir. Tanıl Bora ve Necmi Erdoğan'ın da bu kanıyı desteklediği açıklamaları mevcuttur. Bora ve Erdoğan'a göre, medyada bazı milliyetçi söylemler geliştirilmeye çalışılmaktadır. Özellikle milliyetçi duyguların körüklendiği bazı tezahüratların toplum içerisinde yüksek gerilime neden olduğu görülmektedir. Medyatik tezahüratlar aracılığıyla desteklenen çoğu söylemlerin ise mağdur millet sendromunu pekiştirdiği anlaşılmaktadır.²¹² Tezin araştırma hususundaki önemine dikkat çekmek amacıyla, konu detaylı bir şekilde analiz kısmında değerlendirilecektir.

Spor basınında verilen haberlerin sadece erkekler tarafından okunmadığı düşünüldüğünde, elde edilen sonuçların tartışma konusu yaratması kaçınılmaz olmaktadır. Futbolun büyük bir endüstri olduğu gerçeğinin dışında kadın-erkek ayrımının yapıldığı gerçeği, spor basını tarafından kabullendirilmek istenmektedir. Dilin tabanına inildiğinde spor basınında yer alan haber dilinin kadınları güçsüz gösterdiği görülmektedir. Fanatik.com.tr'den alınan bir haber ise, kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin nasıl belirlendiğini açıkça göstermektedir. 26 Temmuz 2016 tarihli manşette, kadınların başarısının farklı açıdan değerlendirildiği görülmektedir.

---

²¹¹ İlnur Hacisoftaoğlu ve Canan Koca, **“Delikanlı Gibi Yaşayın, Delikanlı Gibi Oynayın”**: *Eril Bir Alan Olarak Spor Medyası Üzerine Bir İnceleme*, Ed: İlker Erdoğan, Medyada Hegemonik Erkeklik ve Temsil, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2011, s. 6.

²¹² Tanıl Bora ve Necmi Erdoğan, **“Dur Tarih Vur Türkiye, Türk Milletinin Milli Sporunu Olarak Futbol”** Der: Horak Roman, Rester Wolfgen, Bora Tanıl, Futbol ve Kültürü “Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler”, İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, s. 228.

Şekil-9 Fanatik Gazetesi, 26 Temmuz 2016²¹³

Bu haberde kadının söylem olarak daha zayıf ve naif olduğu gözler önüne serilmektedir. Başarının sadece kadınlar cephesinde oluşturulduğunda daha ilgi çekici hale getirilmesi, erkek başarısının ise normalleştirilmesi söz konusu olabilmektedir. Kral ve kraliçe kavramlarının sık kullanıldığı günümüzde, spor basını kral olarak erkeği, kraliçe olarak ise kadını görmektedir. Bu kelimelerin kullanımının farklı yorumlanması ise, eleştirel anlamda sıkıntılar yaratmaktadır. Bu haberin basında sıklıkla gösterimine bir diğer örnek, 23 Temmuz 2014 tarihinde Fanatik.com.tr'deki başlıkta ortaya çıkmaktadır. "İşte gol kraliçesi"²¹⁴ adı altında atılan manşet, bir önceki manşete eş değer bir şekilde verilmiştir. 13 yaşındaki bir kız çocuğunun kariyer basamaklarını hızlı çıktığını belirten haberde, kız çocuğunun başarısı kraliçe kelimesi ile ödüllendirilmiştir. Kadına yönelik başarının yüceltildiği bu haberde, cinsiyete dayalı bir ayrımcılığın yapıldığı görülmektedir.

Şekil-10 Fanatik Gazetesi, 01 Ağustos 2014²¹⁵

²¹³ "Gol Kraliçesi Arzu Karabulut", <http://www.fanatik.com.tr/2016/07/26/gol-kralicesi-arzu-karabulut-yeni-sezondan-umutlu-1244508>, (Erişim Tarihi: 26.06.2017).

²¹⁴ "İşte Gol Kraliçesi", <http://www.fanatik.com.tr/2014/07/22/iste-gol-kralicesi-378831>, (Erişim Tarihi: 27.06.2017).

²¹⁵ "Topuklu Efeler", <http://www.fanatik.com.tr/2014/07/31/topuklu-efeler-379934>, (Erişim Tarihi: 27.06.2017).

Futbol alanı içerisindeki eylemlerin karşı cins olarak ele alınması ve spor basını tarafından geliştirilen ayrımcı dil ifadeleri, futbolun kadın ve erkek arasındaki tutumlarını ayırtmaktadır. 01 Ağustos 2014 tarihli Fanatik.com.tr'deki bir haberde, kadınların kraliçe kavramından sonra topuklu ayakkabılar ile haberleştirilmesi, cinsiyetçi dilin göstergesi olarak kullanılır. Kadınların günlük hayatlarındaki giyim tarzlarını futbol ile ilişkilendiren spor basını, dilini cinsiyetçi bir temelden oluşturmuştur.

Şekil-11 Hürriyet Gazetesi, 08 Ocak 2017²¹⁶

08 Ocak 2017 tarihli Hürriyet.com.tr'den alınan bir diğer haberde ise, dönemin Beşiktaş Spor Kulübü Başkanı Fikret Orman'ın ifadelerinin cinsiyet ayrımcılığı içerisinde ele alındığı görülmektedir. Orman'ın "Yapılan adamlık değil" şeklindeki yorumunu direkt olarak manşet yapan spor basını, konuya dair cinsiyetçi bakış açısını net bir şekilde ortaya koymaktadır. Adamlık kelimesine yapılan vurgu ile eylemi gerçekleştiren kişi ya da kişilerin kadın/kadınlık üzerinden aşağılanmaya çalışılarak hegemonik erkeklik söyleminin üretilmeye çalışıldığı söylenebilir.

3.1 Tezin Amacı

Basının futbolu kullanarak kadına yönelik şiddetin/ayrımcılığın nasıl inşa edildiğini ortaya koymaktır.

3.1.1 Önemi

Tezin araştırma hususundaki önemi; alanında daha önce yapılan çalışmalar arasında kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşımın direkt olarak haber dili üzerinden ele alınmamasıdır. Bu çalışma ile birlikte futbolda kadınlara karşı geliştirilen cinsiyetçi söylemler gösterilmeye çalışılmıştır. Bu sayede ise, diğer çalışmalara yardımcı

²¹⁶ "Yapılan Adamlık Değil", <http://www.hurriyet.com.tr/fikret-orman-patladi-yapilan-adamlık-değil-40330197>, (Erişim Tarihi: 27.06.2017).

olunması amaçlanmıştır. Ayrıca konunun toplumsal cinsiyet bağlamında bilime değer katacağı öngörülmektedir. Konu detaylı bir şekilde incelendiğinde, basının erkeğe ve kadına olan bakış açısının toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında verildiği anlaşılmaktadır. Tezin önemi ise bu noktada belirginleşmektedir. Kadın ve erkek ayrımının yapıldığı alanların başında gelen futbolun, erkekler tarafından benimsenmesi söz konusudur. Bu denli sorgulanması gereken futbol ve basın konusu kadın ayrımcılığı noktasında önem kazanmaktadır.

3.1.2 Varsayımları

Spor basını tarafından oluşturulan haber dili ve görseller, özellikle Türk Futbol basını tarafından kadına yönelik cinsiyetçi bir yaklaşıma sahiptir.

3.1.3 Sınırlılıkları

Araştırma evreninin genişliği dikkate alınarak, tezin evreni spor gazeteleri arasında tiraj sıralamasında ilk sırada yer alan Fotomaç gazetesi ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca enformasyon eksikliği düşünülerek araştırma evreni Ocak 2005 ve Aralık 2015 yılları olarak belirlenmiştir. Bunun nedeni olarak ise, bu yıllar içerisinde gelişen toplumsal tepkiye neden olan bazı haberlerin varlığı gösterilmiştir.

3.1.4 Yöntemi

Tarihte örgütsel bir oyun olarak adlandırılan futbolun doğuşu ve gelişimi arasında önemli detaylar bulunmaktadır. Özellikle 21.yüzyıl futbol anlayışı ile geçmiş dönem futbol anlayışı arasındaki farklılık, medyanın öncülüğünde yeni bir oluşum içerisine girmektedir. Kapitalist düzen içerisinde gelir elde etmeye çalışan medya patronlarının sporu futbol olarak görmeleri ve erkek egemenliğinde oluşturmaları, tarihte büyük tartışmaları beraberinde getirmektedir. Futbolun yaradılış olarak erkek oyunu olarak adlandırılması, bu tartışmaların birincil örneğini oluşturmaktadır. Erkeğin kadına oranla daha saldırgan, aktif, rekabetçi ve güçlü olması bunun sebepleri olarak gösterilebilir. Kadının ise daha aşağı düzeydeki konumlara sokulması eleştirel bir tutum içerisinde verilebilir.²¹⁷ Füsün Alver'in belirttiği üzere futbol, medya tarafından güçlenmekte ve çıkar yollarını bulmak için stratejiler düzenlemektedir.²¹⁸ Dolayısıyla bu kadar büyük bir endüstri içerisinde futbol, medya ile iş birliği içerisinde. Bugün bakıldığında medya çalışanlarının büyük bir kısmını erkeklerin oluşturduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalar bu bilgiyi destekler

²¹⁷ İrfan Erdoğan, Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 26, 2008; 1-58, s.43.

²¹⁸ Füsün Alver, Kapitalist Üretim Sürecinde Irkçılık, Futbol ve Medya, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 26, 2008; 223-248, s.238.

niteliktedir. Öyle ki *Medyada Kadınların Temsil Biçimleri* araştırmasına göre, elde edilen bulgular oldukça dikkat çekicidir. Türkiye de yayın yapan çoğu gazetenin genel yayın yönetmenlerinin erkek olduğu görülmektedir. Yine gazete köşelerindeki on köşe yazarından sadece birinin kadın olduğu ortaya çıkmaktadır. Kadınlara ilişkin oluşturulan haberlerin ise yaşam-magazin alanı içerisinde olduğu bilinmektedir.²¹⁹ Bütün bu araştırmalar, yüzeyinde kadın-erkek ayrımını belirginleştirmektedir. Medyadaki iş gücü ayrımı ile başlayan bu oluşumun futbola yansması ise kaçınılmaz olmaktadır.

Araştırmanın değişkenleri bu doğrultuda ele alındığında, medyanın futbolu erkek tekeline oluşturduğu görülmektedir. Futbolcu kimlik sunumlarında kadın-erkek arasındaki ayrımı dil ile pekiştiren medyanın, ayrıca sunmuş olduğu öğelerin etik dışı olduğu anlaşılmaktadır.

Bu bağlamda tezin araştırma kısmı belirlenirken, bilimsel anlamda kabul gören araştırma yöntemleri (Söylem analizi) tercih edilmiştir. Bu yöntem ile birlikte, ileride gerçekleştirilecek araştırmalara ışık tutması öngörülmüştür. Araştırmada söylem analizi üzerinde durulacaktır. Özellikle Van Dijk'ın eleştirel söylem analizi, yazılı basında öne çıkan etik dışı unsurları göstermek adına önemlidir. Bu nedenle araştırmada bu yöntemin kullanılması daha uygun olacaktır. Araştırmada 2005 ve 2015 yılları bölümler halinde incelenecektir.

3.1.5 Yöntemin Tanımlanması

Disiplinlerarası bir yöntem olarak ortaya çıkan söylem, anlam olarak üç farklı boyutta incelenmektedir. İlk olarak herhangi bir konuya ilişkin yapılan yorumlama ve yazı şeklinde anlamlandırılan söylem, ikinci olarak ciddi konuşmayı temsil etmektedir. Son olarak ise, konuşma veya yazı dili olarak açıklanmaktadır.²²⁰ Türk dil kurumunun kavramı ele alış şeklinin ise bu sıralamaya benzerlik gösterdiği görülür. Söyleyiş, sesletim, telaffuz, kalıplaşmış veya klişeleşmiş söz şeklinde sunulan ifade de söylemin anlamı genişletilmiştir.²²¹

²¹⁹ "Mediz Raporu", <https://m.bianet.org/bianet/medya/107742-mediz-raporu-medyada-yonetimde-olmayan-kadin-haberlerde-nesne>, (Erişim Tarihi: 05.07.2017).

²²⁰ Bülent Evre, "**Söylem Analizine Yönelik Farklı Yaklaşımlar: Bir Sınıflandırma Girişi**", Ed: İsmet Parlak, Medyada Gerçekliğin İnşası 'Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış', Çizgi Kitabevi, Konya, 2009, s. 108.

²²¹ 'Söylem Nedir', http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a4635cc812433.31806437 (Erişim Tarihi: 10.05.2017)

Gerçekliğin rasyonalize boyutunda söylemin varlığı oldukça önemlidir. Toplum içerisinde evrensel gerçeklik olarak bilinen her şey söylem aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Eylemin etkileşim gösterdiği alanlarda inşa edilen doğal ve sosyal gerçeklikler hemen hemen her alanın disiplinini oluşturmaktadır. Psikiyatriden tıpa, tıptan ekonomiye, ekonomiden hukuka kadar her bölümün inşa ettiği gerçeklik, söylemle mümkün hale getirilmektedir. Dolayısıyla disipline kavuşturulan bu gerçeklikler, dil pratiğiyle birlikte ele alınmaktadır. Ayrıca eylem ve dil pratiği olarak bilinen söylemlerin, farklı ideolojilere hitap etmesi söz konusudur. Dilsel eylemleri sözlü ve yazılı olarak çerçeveleyen biçimsellik, söylem-ideoloji bağlantısını kuvvetlendirmektedir. Söylemi bu noktada var eden her şey, söylemin kendisine işaretler. [...] Bugün bakıldığı zaman söylemin bütün fonksiyonel noktaları, (bilgi, güç, iktidar, hakimiyet) dil içerisinde anlam kazanır. Toplumun sosyal alanlarına hitap eden durumlar (kışkırtmalar, uyum, çatışma vs.) dil pratikliğinde ele alınır. Söylem her ne kadar birebir iletişimi ifade etse de, sessizlik içerisindeki anlamsallıkta birer söylemdir. Kültürel veya siyasi olarak baskı altında kalan toplulukların sessiz kalması, onların dil pratiği noktasında söylemi oluşturmamasına engel değildir. Dolayısıyla söylem üzerinde ele alınan bütün çalışmalar, birey toplum ilişkisi ve sosyal gerçekliğin açıklanması için yeterlidir.²²²

Görüldüğü üzere dilin fonksiyonları söylemin oluşturulmasında önemli bir yere sahiptir. Tam da bu noktada, Edibe Sözen'in söylem üzerine belirtmiş olduğu ifadeler önem kazanır;

“Felsefe ve gündelik hayatı yakınlaştıran batılı bir felsefenin ürünü olarak söylem, basit olarak kullanılan dil ve dil pratiğidir. Dil kullanımı, sadece dilbiliminin geleneksel öğeleri ile (cümle, paragraf, metin, vs.) ile sınırlı değildir. Söylem sosyal, siyasi, kültürel, ekonomik alanlar gibi sosyal hayatın diğer yönleriyle de ilişkilidir. Söylem bir meta eylemdir. Bir metin edebi olsun veya olmasın onun üzerinde söylem çalışması yapılır. Kavram, dille inşa edilen sözlü(konuşma), yazılı(kitap, makale, risale, vs.) ve sözsüz (mimari yapılar gibi) metinlere karşılık gelecek şekilde kullanılır. Başta Foucault'nun söylem tanımını doğrudan kullananlar ve onun söylem tanımını yeniden yorumlayan entelektüellerin görüşleriyle belirginlik kazandığı şekliyle konuşan ve dinleyen bir dünyanın verisi olarak söylem, bir dil pratiğidir; ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerdir. Bir süreç olarak söylem, anlatım ve konuşma eylemlerinin içsel kurallarıyla düzenlenir. Söylemin kendi içsel kuralları, söylem düzenlerini oluşturur ya da söylem, düzenlenmiş söylemlerden müteşekkildir. Söylem konusunda teorik

²²² Edibe Sözen, *Söylem “Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite”*, Birleşik Yayınları, Ankara, 2014, s. 9-12.

yaklaşımlar söylemi bir metin gibi, pratik yaklaşımlar ise insanların karşılıklı konuşmalarında ortaya çıkan anlam mübadeleleri olarak görür.”²²³

Söylem analizi, 1960'lı yıllardan sonra dilbilimin gelişmesi ile birlikte önem kazanmıştır. Metin dilbilim çalışmaları içerisinde dikkat çeken *bağdaşık* ve *bağlam* gibi gramerler, yapılan çalışmalar ile birlikte dilin fonksiyonları arasında yer almıştır. Geliştirilen teoriler sayesinde ortaya çıkan karşılıklı konuşma ilkeleri ve analizi, söylem teorisi ve eleştirel söylem analizi gibi yöntemler, dil bağlamı içerisinde somutlaştırılmıştır.²²⁴ Özellikle metin bütünlüğü ve anlam bütünlüğünün önemli olduğu söylem analizinde, bağdaşılık kelimesinin karşıtlığı bulunmaktadır. Metin bütünlüğünde yer alan ifade biçimlerinin ve cümlelerin birbirleriyle ilişkili olması söz konusudur. Ele alınan kelimeler bir bütünlük içerisinde konumlandırılmaktadır. Anlam bütünlüğünde ise, söylem ile anlaşılan önermelerin eşit olması gerekmektedir. Dolayısıyla bir metnin anlaşılabilirliği bu iki bütünlüğün sağlanması ile ilişkilidir.²²⁵

Söylemin analizinde tutarlılık ve fonksiyonellik gibi iki önemli unsur vardır. Bu noktada tutarlılık konu ile ilgili yapılan açıklamalara, fonksiyonellik ise analizi yapılan konunun sonucuna göre değerlendirilir.²²⁶ Bunun yanında metin içerisinde yer alan ifadelerin nitel veya nicel olması, söylenen kelimelerin doğruluğu ve anlaşılabilirliği için önemlidir. Nitel bir araştırmada her ne kadar söylenen kelimenin doğruluğu önemli olsa da, bunun nasıl söylendiği de bir o kadar önemlidir. Abartılı bir şekilde verilen metinlerde doğruluk payı bulunmasına rağmen algılanan bilginin farklılığı söz konusu olabilmektedir. *Gözlerinden çıkan yaş sel oldu* şeklinde gösterilen metinde mübalağa yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla cümlelerin semantik anlamları daha anlaşılabilir ve sade olmalıdır.[...] Nicelik ilkesinde ise, söylenen kelimenin sadelik veya yoğunluk içerisinde olması gerekmektedir.²²⁷ Verilen gazete manşetleri göz önünde bulundurulduğunda, haberlerin gereğinden fazla yorumlandığı anlaşılmaktadır.

Söylem analizinde algılanan ve algılanılan kelimelerin önemi söz konusudur. Algılama üzerinden verilen kelimelerde kişi ilk olarak kendisini ve etrafını

---

²²³ Sözen, a.g.e., s. 18.

²²⁴ Abdülhamit Çakır, *Söylem Analizi, Ne Demek İstiyorsun?*, Palet Yayınları, Konya, 2014, s. 8.

²²⁵ Çakır, a.g.e., s. 25.

²²⁶ Sözen, a.g.e., s. 88.

²²⁷ Çakır, a.g.e., s. 63-67.

anlamlandırmaktadır. Pasif olarak iletişime girdiği haberde, zihninde canlandırdığı olgu son derece önemlidir.²²⁸

Sosyal araştırma yöntemi olarak da bilinen söylem analizi, mevcut söylemleri yeniden üreterek ve türeterek farklı şekillerde tekrar açığa çıkarmaktadır. Elde edilen verilerle sonuç bölümünü oluşturmaktadır.²²⁹ Ayrıca dili pratik olarak gören söylem analizinin, sosyal ilişkileri ve toplumsal kimlik rollerini pekiştirmesi söz konusudur. Daha çok dili inceleyerek, hangi anlamları oluşturduğu ve dönüştürdüğü üzerinde durur.²³⁰

“Söylem analizinin odak noktası ikiz bir özellik taşır ve sorularını genellikle buna dayandırarak açıklamaya çalışır. Bu odaklardan biri insanların konuşmalarında ve yazılarında ne yaptığı ile ilgilenir; buna *pratikler* (proctives) adı verilir. Konuşma ve metinlerde ortaya çıkan versiyonların nasıl inşa edildiği üzerinde durulur. Diğeri ise bu pratiklerde insanların kullandıkları dilsel, söylemsel kaynakların çeşitleri ile ilgilenir; bunlara ise *açıklayıcı repertuvarlar* (interpretative repertoires) adı verilmektedir.”²³¹ Söylem analizindeki diğeri bir unsurda, merkezindeki *inşa* ve *tasvir* özelliğidir. Eylemin nasıl inşa edildiğini ortaya çıkartan söylem analizi, sonuç olarak insanlara ideolojik bir yapı sunmaktadır. Ayrıca söylem analizi içerik olarak konuşmanın yapısıyla ilgilenir ve ortaya çıkan metinlerin içeriğini çözümler.²³²

İçerik olarak farklı analiz yöntemlerini bünyesinde barındıran söylem analizi, birçok dilbilimci tarafından ele alınmıştır. Bunlardan bir tanesi Fairclough’tur. Eleştirel dilbilimci olarak öne çıkan Fairclough, söylemi ele alırken metinler arasındaki uyumdan bahsetmiştir. Metin analizi adını verdiği bir çeşit yöntemle, söylem analizine ışık tutmuştur. Öyle ki ünlü dilbilimcinin metinler arasındaki ilişkileri *metin* ve *bağlam* noktasında değerlendirdiği görülmektedir. Bunların nasıl üretildiğiyle ilgilenen Fairclough söylemin üç boyutta ortaya çıktığını belirtmiştir. Bağlam, metin süreci, metin yorumu ve metin analizi adını verdiği bu üç süreç, söylemin tarihsel anlamda gelişimine katkı sağlamıştır.²³³ Diğeri bir hususta ise, Fairclough eleştirel söylem analizini beş farklı aşamada değerlendirmektedir. Birinci aşamada; semiotik yön, toplumsal sorunlar üzerinden ele alınmaktadır. İkinci aşamada; toplumsal sorunları çözmeye yönelik oluşabilecek engelleri teşhis

²²⁸ Sibel A. Arkonaç, **Söylem Çalışmaları**, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2012, s. 36.

²²⁹ Sözen, a.g.e., s. 81.

²³⁰ Sözen, a.g.e., s. 80.

²³¹ Arkonaç, a.g.e., s. 106.

²³² Arkonaç, a.g.e., s. 106-107.

²³³ Sözen, a.g.e., s. 80.

etmektir. Üçüncü aşama; düzenin neye ihtiyacı olup olmadığının sorgulandığı bölümdür. Dördüncü aşama; engelleri aşmak için tasarlanmış yöntemlerin bölümüdür. Beşinci ve son aşama ise, eleştirel bölümün olduğu aşamadır.²³⁴

Postmodern yaklaşımın önemli düşünürleri olarak kabul edilen Michel Foucault ve Jacques Derrida ise alanında öne çıkan diğer isimlerdir. Söylem kavramını farklı boyutlarda ele alan ikilinin, konunun kavramsal çerçevesini genişlettiği görülmektedir. Öyle ki Foucaultcu anlayışa göre söylem, diğerlerinden biraz farklıdır. Foucault söylemi dilbilimsel tekniklerden ziyade, ifade düzleminde bilgi biçimleri olarak adlandırmaktadır. Foucault'a göre ifadeler, anlamsal bütünlüğü oluşturmaktadır. Nelerin bilinip bilinmeyeceği bu ifadelerle mümkün hale getirilmektedir[...] Foucault'nun söylem anlayışı söylemsel veya söylemsel olmayan pratikleri kapsamaktadır. Söylemsel pratikler, herhangi bir nesnenin anlamıyla bağlantılı olup, özne olarak bilginin esas alındığı kavramsallığı içermektedir. Foucault'ya göre, söylemsel pratikler bir takım somut pratiklerin ilgi alanına girmektedir.²³⁵ "Foucault söylemin oluşumu ve yorum konusunu, birbiriyle bağlantılı iki teknik olarak görmüştür. Ancak bu ikiye bölünmenin, bize baskı yaptığını ve bize egemen olduğunu ve kültürün içlerine kadar uzanan bir çatal olduğunu söyler. Bu çatalın, anlama inanan geçmiş ile önemliyi keşfetmiş şimdi arasında bir seçim yapılamayacak kadar çağdaş olduğunu belirtir."²³⁶

Jacques Derrida ise söylemi dil anlayışı içerisinde ele alarak batı düşüncesinin metafizik unsurlarını sorgulamaktadır. Derrida bütün yaygın dil anlayışının metafizikten beslendiğini iddia ederek, merkezi sistemi eleştirmektedir.²³⁷

Söylem analizini eleştirel yönden ortaya koyan ve bununla ilgili çalışmalar yapan Van Dijk ise, ele aldığı eleştirel söylem çözümlemesi ile alanında öne çıkmaktadır. Van Dijk çalışmalarında makro yapı olarak adlandırdığı *tematik* ve *şematik* olmak üzere iki yapıdan söz etmektedir. Haber çözümlemelerini bunun üzerine kuran Van Dijk, çözümleme sürecinde bu yapılardan yararlanmaktadır. Tematik yapıları çözümlerken karşılaşılan ana başlık, üst başlık, alt başlık, spot ve haber girişleri bu yapıyı oluşturan nitelikler olarak görülmektedir. Burada asıl sorgulanan metin ve başlığın birbirleriyle olan uyumudur. Uzunluk ve açıklayıcılık olarak nasıl bir yapıda olduğunu sorgulamak burada önemli bir işlevdir. Van Dijk şematik çözümleme olarak ise, *durumsallığa* ve *yoruma* yer vermektedir. Gerekli bilgilerin yerinde kullanılıp

---

²³⁴ Evre, a.g.e., s. 144.

²³⁵ Evre, a.g.e., s. 114-116.

²³⁶ Foucault "The Order Of Things, An Archeology Of The Human Sciences", 1979'dan Aktaran: Sözen, a.g.e., s. 67-68.

²³⁷ Evre, a.g.e., s. 122-123.

kullanılmadığının ölçüldüğü bu kısımda, haberin işleniş biçimi ele alınır. Mikro yapıları ise, haber çözümlemesi esnasında cümle yapılarını gözlemleyerek yorumlamaktadır. Yapı bakımında ele aldığı cümleleri yorumlayan Van Dijk, çatısı bakımından etken veya edilgen olup olmadığına dair yapıları incelemektedir. Basit veya uzun cümleler halinde kurulan cümlelerin sözcük öbeklerini de ele alan Van Dijk, burada fotoğraf, resim veya rakamsal çıktılar gibi sistemleri de kontrol etmektedir.²³⁸

Söylem analizindeki çeşitliliği Van Dijk belirlediği ilkelere göre şu şekilde ele almaktadır;

- “Söylem analizi doğal olarak metin (yazılı) ve konuşma (sözel) halinde bulunan söylemler üzerinde odaklanır. Bu yazılı ve sözlü halde bulunan söylemler herhangi bir ekleme ya da sterilizasyondan geçmeyen, gerçekliğinden; doğallığından ve olduğu şekilden mümkün olduğunca kayıp vermeyen gerçek datalardır.
- Söylem, söylemin yerel ve genel bağlamı içinde incelenir. Bu bağlamı meydana getiren parçalar: söylemin geçtiği yer ve zaman, taraflar ve bu tarafların iletişimleri ve sosyal roller, konuyla ilişkili sosyal bilgiler, normlar ve değerler, kurumsal ve örgütsel yapılar olarak sıralanabilir.
- Söylem, sosyo-kültürel bağlam içinde sosyal uygulamanın doğal bir biçimi olarak meydana gelir. Dil kullanıcıları bireylerden soyutlanmaz, grupların, kurumların ya da kültürlerin bir üyesi olarak iletişim faaliyetlerinde birbirleriyle ilişkilidirler.
- Söylemin başarısı linear ve ardıdır. Yani, söylem birimleri birbiri ardına gelen birimlere (her birim bir önceki ya da sonraki birimle ilişkili olarak) bağlı olarak açıklanır. Ayrıca söylem dizininde daha sonra yer alan unsurlar kendinden önce gelen unsurlara nazaran daha özel işlevlere sahip olabilme özelliğini de (ör: cevaplar soruları takip eder) taşıyabilirler.
- Söylem analizi, söylemin düzeyi ve katmanlarıyla ilgilenmenin yanı sıra bunlar arasındaki karşılıklı ilişki ile de ilgilenir. Söylem düzeyleri söylem bileşenlerinin (sesler, kelimeler, sözdizimsel biçimler) farklı türlerini betimlemekle beraber söylemin farklı boyutlarını da (dilsel eylemler, etkileşim biçimleri) gözler önüne serer.

---

²³⁸ Yasemin İnceoğlu ve Nebahat A.Çomak, *Metin Çözümlemeleri*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2009, s. 31-32.

- Dil kullanıcıları ve analistler “anlam” la ilgilenir ve özel iki soru türü üzerinde odaklanır: “bu durumda bunun anlamı ne”, “neden bunu söyledi ya da bu durumda aslında kastettiği şey ne?”

- Genelde dil, söylem ve iletişim kurallı, hüküm verici etkinliklerdir. Bunlar, hem katı/kuralcı “her şey ya da hiçbir şey” dilbilgisi kurallarından, hem de esnek tartışılabilir etkileşim ilkelerinden oluşmaktadır.

- Söylem analizi sadece katı kurallar ya da ilkeler üzerinde odaklanmaz, buna ek olarak söylem içinde bireylerin neleri ihlal ettikleri, görmezden geldikleri ve muallâkta kaldıkları üzerinde de durur.”²³⁹

Nitel bir araştırma yöntemi olan Eleştirel Söylem Analizi içerisinde çok sayıda yapıyı barındırmaktadır. Kuramsal boyutlarını Antik Yunan’dan alan yaklaşımın, çağdaş anlamda günümüze ulaşması 1970’lere denk gelmektedir.²⁴⁰

“Eleştirel Söylem Analizinin “eleştirel” olma niteliği, ağırlıklı olarak iki ayrı ekolden beslenmektedir. Birincisi Frankfurt Okulunun ve özellikle Habermas’ın fikirlerinden esinlenirken, diğeri eleştirel dilbilimine dayanmaktadır. Habermas’a göre eleştirel bir bilim öz-düşünümsel (self-reflective) olmak, yani dayandığı şeyin çıkarlarını yansıtmak ve etkileşimlerin, tarihsel bağlamını dikkate almak zorundadır. Habermas’ın ideal bir konuşma durumu, ütopyik bir etkileşim vizyonuna dayanmaktadır. Buna göre ancak rasyonel söylem sayesinde, ideolojiye bulaşmış olan söylemin üstesinden gelmek ve ideal konuşma durumuna yaklaşmak mümkün olabilir.”²⁴¹ Dolayısıyla söylem ve ideolojinin ortak paydası dildir. İnsanın kendisini anlamlandırdığı ve toplumla iletişime geçmesine yardımcı olduğu bu araç, düşünce gücünün en temel sunuş biçimidir. Dil bir çeşit anlamlandırma pratiğidir. Dış dünyanın daha somut hale getirilmesi adına ortaya çıkmış kavramsal çeşitliliktir. Bir anlamda dilsel simgelerin dönüşmesine aracı olan bir gerçekliktir.²⁴² İdeoloji ise, söylem içerisinde doğmuş ve bir takım anlamların oluşmasını sağlamış düşünce biçimidir. Dil ve ideoloji ilişkisini söylemin bir parçası olarak anlamlandırmak son derece yerinde olacaktır. Özellikle toplumsal açıdan bakılırsa, söylem ve ideolojinin bir bütün olduğu anlaşılacaktır. Haber metinlerinde yer alan göstergeler bu noktada önemlidir.

---

²³⁹ Hilal Çelik ve Halil Ekşi, Söylem Analizi, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 27, Sayı 27, 2008, :99-117, s. 108.

²⁴⁰ Evre, a.g.e., s. 134.

²⁴¹ Evre, a.g.e., s. 134.

²⁴² Evre, a.g.e., s. 202.

“İdeoloji, toplumsal pratikler yoluyla içselleştirilir ve yeniden üretilir, dil ise en önemli toplumsal pratiklerden biridir. Olay ve nesnelerin nasıl adlandırıldıkları, hangi sıfatlarla sunuldukları, olumlu ya da olumsuz değerler atfedilmesi dil dolayımıyla gerçekleşen ideolojik yansımalarıdır. Bu ideolojik belirlenimler ya da etkilenimler, çoğunlukla dil kullanımına yerleşerek doğallaşır ve ideoloji görünmez hale gelir. Dil kullanımındaki ideolojik yansımaları ortaya çıkarmak için söylemin çeşitli yöntemlerle incelenmesine, analiz edilmesine ihtiyaç duyulmuştur.”²⁴³

“Eleştirel haber analizinde en güçlü anlam nosyonlarından biri, ima (implication)’dır. Kelimeler ve cümleler ve diğer metinsel açıklamalar, bilginin haberdeki temellerini gösteren kavramları veya önermeleri ima eder.”²⁴⁴ Özellikle araştırma çerçevesinde ele alınan bazı haberlerin ima üzerine kurulduğu görülmektedir.

“Eleştirel söylem çözümlemesi, özellikle sosyal ve siyasal bağlamda sosyal güç istismarının, tahakküm ve eşitsizliğin nasıl metinler ve konuşmalar yoluyla uygulamaya konulduğunu, yeniden üretilip direnç kazandığını araştıran analitik söylem araştırmalarının bir türü olarak ortaya çıkmıştır.”²⁴⁵ Eleştirel söylem analizinin ortaya çıkması toplumdaki sosyal problemlerle ilintilidir. Cinsiyet eşitsizliği, milliyetçilik, ırkçılık bunlardan bazılarıdır.

3.1.6 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Türk spor basınında en yüksek tiraja sahip olan Fotomaç gazetesi oluşturmaktadır. Fotomaç gazetesi; 1991 yılında Dinç Bilgin tarafından kurulmuş bir spor gazetesidir. Gazete yayın hayatına başladıktan sonra *Taraftar gazetesi* ile birleştirilmiş fakat daha sonra ismi tekrar Fotomaç olarak devam ettirilmiştir. 2005 yılında ise gazete *Pas gazetesi* ile birleştirilerek Pas Fotomaç adı altında hizmet vermeye devam etmiştir. Gazete Ciner Holding tarafından alındıktan kısa bir süre sonra, Turkuvaz Medya'nın sahip olduğu Çalık Holding'e devredilmiştir. Sabah gazetesine bağlı olarak çalışan gazete, günümüz itibarıyla Pas Fotomaç olarak anılsa da yaygın olarak Fotomaç ismini taşımaktadır. Gazetenin logosunun altında “*Türkiye'nin en çok satan spor gazetesi*” mottosu bulunmaktadır.

Spor basınında haber dili üzerinden ele alınan Fotomaç gazetesinde süreç, Ocak 2005 ve Aralık 2015 yılları arasındaki zaman dilimi olarak belirlenmiştir. Kadına

²⁴³ Evre, a.g.e., s. 83.

²⁴⁴ Sözen, a.g.e., s. 122.

²⁴⁵ Aymil Doğan, *Sözlü ve Yazılı Çeviri Odaklı Söylem Çözümlemesi*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2014, s. 316.

yönelik cinsiyetçi yaklaşımın mevcut söylem ve görseller üzerinden ele alınacağı araştırmada, örneklem olarak gazetenin ilk sayfasındaki manşet haberler ve sütunlar dikkate alınmıştır. İnsanların gazeteyi eline alırken direkt olarak manşetlere ve fotoğraflara bakması bir neden olarak gösterilmiştir. Belirtilen dönem itibarıyla sürecin uzun tutulmasının nedeni ise, toplumsal tepkiye neden olan bazı haberlerin mevcut olmasıdır. Özellikle 16 Kasım 2005'te ki haberin varlığı bu süreçte önemli rol oynamaktadır. Çalışmada gazetenin ilk sayfasındaki manşet haberler ve sütunlar dikkate alındığında toplam **3960** haber incelenmiştir. Bu haberler arasında çoğunlukla futbol haberlerinin olması oldukça dikkat çekicidir. Spor gazetesi adı altında çıkan gazetenin bu denli futbol ağırlıklı olması düşündürücüdür. İncelenen 10 yıllık süreçte kadın futbolu ile ilgili herhangi bir haberin yapılmaması da dikkate değer başka bir durumdur. Sadece erkek futbolu üzerinden verilen haberlerin başlıkları ve sütunları incelendiğinde kadına yönelik toplam **287** cinsiyetçi haber başlıkları kullanıldığı tespit edilmiştir. BİAK'ın (Basın İzleyiciler Araştırma Kurulu) dönemsel olarak verilerine bakıldığında 01 Eylül 2013- 31 Ağustos 2014, 01 Aralık 2013- 30 Kasım 2014, 01 Aralık 2014- 30 Kasım 2015 tarihleri arasındaki Fotomaç gazetesi okuyucularının %97'si erkek olarak belirlenmiştir.²⁴⁶ Spor gazetesi olarak tanımlanan Fotomaç gazetesinin bu denli erkeklere hitap etmesi ve oranının oldukça yüksek çıkması, eril hegemonya kavramının bir neticesi olarak görülmektedir. Dolayısıyla hegemonik erkekliğin yeniden yüceltiildiği ve pekiştirildiği gazetede, üretilen haberlerin de o yönde olduğu belirlenmiştir. Erkeklerin özne olarak kullanıldığı futbol haberlerinde kadının konumu ikincil bir çerçevede gösterilmekte veya cinsel bir obje halini almaktadır. Türkiye'nin "*En çok satan spor gazetesi*" olduğu düşünüldüğünde, Fotomaç gazetesinin bu tutumunun ayrımcı bir nitelik taşıdığı düşünülmektedir.

Çalışmada haber olarak üretilen temaların, beden üzerine kurulu güçlü erkek simgesini taşıdığı, ayrıca cinsel obje olarak kadın figürünün kullanıldığı tespit edilmiştir.

---

²⁴⁶ "Fotomaç gazetesi okurlarının yüzdeleri dağılımları",
http://i.tmgrup.com.tr/turkuvazreklam/2014/11/28/fotomac_biak_11-1417158032819.pdf. (Erişim Tarihi:04.09.2017).
http://i.tmgrup.com.tr/turkuvazreklam/2016/03/23/fotomac_811-1458726679179.pdf. (Erişim Tarihi:04.09.2017)
http://i.tmgrup.com.tr/turkuvazreklam/2015/05/22/fotomac_biak_05-1432297446759.pdf. (Erişim Tarihi:04.09.2017)

3.1.7 Verilerin Toplanması ve Analizi

Yapılan gözlem ve incelenen veriler doğrultusunda futbolda kadına yönelik gerçekleştirilen bazı cinsiyetçi söylemlerin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu tezin oluşturulmasında örneklem olarak gösterilen Fotomaç gazetesi bu doğrultuda incelenmiştir. Tezin bilime değer katması yönünde ele alınan Fotomaç gazetesi, konunun analiz kısmında ise bölümler halinde sunulmuştur. Araştırmada yöntem olarak Van Dik'in eleştirel söylem analizi tekniği kullanılmıştır. Örnekleme oluşturan 2005 ve 2015 yılları arasındaki zaman dilimleri ise, bu tekniğe uygun olarak açıklanmıştır. Araştırma çerçevesinin geniş tutulmasının sebebi, 16 Kasım 2005'teki toplumsal tepkiye neden olan haberin varlığıdır. Türkiye-İsviçre maçı sonrası atılan başlığın içeriği, incelenen 10 yıllık süreçte bir milat olarak görülmektedir. Son derece cinsiyetçi bir yaklaşımla verilen haber, diğer yıllarda farklı şekillerde türetilerek devam ettirilmiştir. Bu nedenle gazete sayıları incelenirken, kullanılan dilin hangi boyutlarda olduğu ortaya çıkarılmıştır.

3.1.8 Makro ve Mikro Yapılar

Teun A. Van Dijk'in eleştirel söylem analizi bölümünde önemle üzerinde durduğu makro ve mikro yapılar, araştırmanın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Yukarıda bahsedilen tematik ve şematik çözümler yıllara göre sırasıyla verilmektedir.

3.1.9 Haber Başlıkları, Alt Başlıklar ve Haber Girişleri

Bir metni oluşturan en önemli bölüm olan haber başlıkları, insanların dikkatini çekme yönünde tasarlanmış içerikler olarak görülmektedir. Çalışmada manşet ve sütun bölümleri incelendiğinden dolayı, konunun önemli bölümleri olan başlık ve spotlar dikkate alınmıştır. Ayrıca gazetede sürmanşet olarak verilen haberler manşet olarak gösterilmiştir. Haberlerde atılan manşetlerin, haberin gövdesine oranla daha dikkat çekici olması söz konusudur. Dolayısıyla araştırmada konu ile ilgili uzun haber metinleri yer almamaktadır. Fakat bazı önemli kabul edilen haber bölümlerinde spot içerikleri daha kapsamlı ele alınmıştır. Sütun haberlerde başlıkla beraber, konunun aydınlanması adına gerekli yerlerde içerikler kullanılmıştır. Çarpıcı ve ilginç başlıkların önem kazanmasıyla birlikte, Fotomaç gazetesinin oluşturmuş olduğu haber başlıkları yıllara göre ise şu şekilde dağılmıştır;

2005 Yılı

OCAK

Başlık: KRALLIĞIN TEK VARİSİ (17 Ocak 2005-Sütun)

Spot: Necati, usta olarak kabul ettiği Hakan Şükür'ün de katkılarıyla yükselişini sürdürüyor. G.Saray tribünlerinin Hakan'ın varisi olarak gördüğü genç futbolcu, Schalke maçında Avrupa'da da kendisine piyasa yaptı.

**Krallık kelimesinin literatüründe yatan erkeklik olgusu, futbol alanında türetilerek verilmektedir. Haberde yer alan *varis* kelimesi krallık üzerinden değerlendirildiğinde Necati Ateş adlı futbolcunun bu unvanını Kral lakaplı Hakan Şükür'den aldığı görülmektedir. Haberin değerleri kısmında öne çıkan '*insanın ilgisini çekme*' maddesi çerçevesinde değerlendirilirse, kavramın aslında bunu ifade etmediği anlaşılacaktır. İlgili çekmenin tam aksine, futbol alanında cinsiyetçiliği tetikleyen bu kavram, gazetenin futbola bakış açısını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu haber metninde ayrımcılığı ortaya koyan bir seçiminin yapıldığı görülmektedir.

Başlık: 'BAYAN GOL' BIÇAKÇIYA SESLENDİ (21 Ocak 2005-Sütun)

Spot: -

**Haberde sütun halinde verilen ve sadece başlık olarak kullanılan bu bölümde, futbolun sınıflandırılması söz konusudur. Gazetenin bölümlerine bakıldığında ilk sayfada içerik olarak dahi gösterilmeyen kadın futbolunun, sayfa 9'da yorumlandığı anlaşılmaktadır. Kadına yönelik gerçekleşen bu söylemde ise, kullanılan bayan kelimesinin ayrımcı bir ifadeyle sunulduğu görülmektedir. Futbol haberlerinde erkeğe kullanılmadığı bilinen bay kelimesinin, kadın futbolunda "*bayan*" kelimesinin özellikle vurgulanarak eril bir bakış açısının üretimi gerçekleştiği söylenebilir.

Başlık: TEK İMPARATOR (25 Ocak 2005-MANŞET)

Alt Başlık: Hagi, yönetimi suçladı, yönetim acilen toplandı. Karar: Zoraki barış

Spot: "Petre'ye değil bana küfredildi" diyen G.Saray'ın hocası, açtı ağzını yumdu gözünü. Yönetim ve Gürsoy'u eleştirdi. Yönetim 18.00'de olağanüstü toplandı, Hagi davet edildi. 00.05'te biten toplantıda, "Aile içinde böyle şeyler olur" dendi.

**Tarihte önemli bir yer tutan İmparator kavramının erkeğin gücünü temsil etmesi söz konusudur. Osmanlı imparatorluğu döneminde türetilen bu kelime, gücün ve temsilin simgesidir. Bu temsilin ön plana çıkmasını sağlayan erkek cinsi ise, kavramın asıl başkahramanıdır. Manşet haberin amacının okuyucunun dikkatini çekme olduğu düşünüldüğünde, verilen başlığın uygunluğu tartışılmaktadır. Cinsiyetçi bir ifade biçiminde atılan bu başlık, eril bir dille okuyuculara sunulmuştur.

ŞUBAT

Başlık: ANELKA, GÜLŞEN'E "OF OF" ÇEKMIŞ (04 Şubat 2005-Sütun)

Spot: Anelka imza atıp özel uçakla yola çıktığında görevli, Gülşen'in "Of Of" CD'sini takmış, Fransız yıldız bir yandan müziği dinlerken bir yandan da CD'nin kapağındaki Gülşen fotoğrafına dakikalarca bakıp durmuş.

**Erkek ve kadın ilişkisinin ön plana çıkartıldığı haberde, kadının cinsel bir obje olarak gösterimi söz konusudur. Futbolcu bir ismin kadın sanatçıya karşı duyduğu ilgiyi, sexist bir anlayışla gösteren gazete, şarkı ismini ise materyal olarak kullanmıştır. "Of of" isimli şarkıya ithafen atılan bu başlık, kadının görseli ile birleştirilerek obje haline getirilmiştir. Daha çok

magazinsel boyutuyla tartışılabilir haberin, içerik olarak futbol üzerine kurgulanmadığı görülmektedir.²⁴⁷

Başlık: *TEK KRALSIN BAŞ TACISIN (20 Şubat 2005-MANŞET)*

Spot: Galatasaray, Sakarya karşısına müthiş bir tribün desteğiyle çıktı. Ancak Hagi'nin öğrencileri önceki maçlara oranla tutuk bir oyun sergileyince tribün şovu futbola bütünleşemedi. 29'uncu dakikada kazanılan penaltıyı gole çeviren Hakan Şükür, maçın skorunu belirledi. Son dakikalarda bir topu da direktten dönen Hakan Şükür, bu golüyle toplam gol sayısını 218'e çıkarıp Metin Oktay'ı geride bıraktı. G.Saray, bu sonuçla maç fazlasıyla liderliğe yükseldi. Son yarım saatte oyuna giren Ribery, süper oynadı. Genç Fransız, etkili driplingleri, öldürücü sprintleri ile 'birinci sınıf oyuncu' olduğunu kanıtladı. Sakarya iyi futbol oynadı ama yeterince gol girişimi yapamayınca bu maçtan puan alamadı.

**Haber-söylem ilişkisi noktasında değerlendirilebilecek bu başlık, içerik olarak ayrımcı bir tutuma sahiptir. Cümle içerisinde geçen 'tek' kelimesine bakıldığında ve 'kral' kelimesinin analizi yapıldığında, gazetenin başlık olarak seçimi futbol alanındaki erilleşmeye birer örnektir. Erkekliği övmek üzerinden inşa edilen manşette, futbolun erkek oyunu olarak gösterilmesi söz konusudur. Adı geçen futbolcu (Hakan Şükür) üzerinden sunulan haberin, son derece cinsiyetçi bir başlıkla ele alındığı söylenebilir. Manşetin uyumlu hale getirilmesi adına ikincil bir başlık olarak sunulan ve kelimenin devamı olarak görülen "Baş tacısın" kelimesi ise, çağrışım yapan kavramın destekleyicisi durumundadır.

MART

Başlık: *KRAL PENÇE (06 Mart 2005-MANŞET)*

Spot: Aslan, Kartal'ı Hakan Şükür'ün öldürücü darbesiyle yıktı. '100'üncü yılda şampiyonluk yürüyüşüne devam' dedi.

**Gazetenin krallık üzerine türetilen ve hemen hemen tüm manşetlerde yer bulan bu kelime, 06 Mart 2005 tarihli sayısında yine aynı tutumla verilmiştir. Galibiyete verilen önemi *pençe* olarak gösterime sunan Fotomaç gazetesi, spot olarak kullandığı *öldürücü darbeye* ise şiddeti körüklemiştir. Gerek şiddet ve ayrımcılığın, gerekse de eril dilin türetildiği bölümde erkek, gücün ve oynanan oyunun temsili durumundadır. Dolayısıyla bu metinde ayrımcılığının yanı sıra şiddetinde yeniden üretildiği söylenebilir.

Başlık: *25 PUANDA KRALEX'İN İMZASI VAR (15 Mart 2005-Sütun)*

Spot: G.Birliği'ne attığı 3 golle mucize galibiyeti getiren Brezilyalı yıldız bunu hep yapıyor. F.Bahçe'yi tam 9 maçta ipten aldı. Alex, bu sezon golleri ve asistleriyle alkış aldı.

**Fenerbahçe'nin yıldız futbolcusu Alex De Souza üzerinden yapılan haberde, türetilen krallık kelimesi ismi ile bütünleştirilerek verilmiştir. Toplanan 25 puanın daha çok Alex tarafından sağlanması, haberin övgü kısmını krallıkla birleştirmiştir. Haber ayrımcılığı noktasında ele alınabilecek başlıkta, kullanılan dilin eril bir dil oluşturduğu söylenebilir. Burada gazetenin farklı başlık sunma çabası, haberin ayrımcı boyutunu ortaya çıkarmıştır.

NİSAN

Başlık: *EMRE ARTIK AŞIK DEĞİL (15 Nisan 2005-MANŞET)*

---

*Fotomaç gazetesi 04 Şubat 2005 tarihli haberin görseli EK-C'de gösterilmiştir.

Üst Başlık: 8 Yıllık birliktelik bitti

Spot: Tam 8 yıldır birlikte olan Emre Aşık-Aysun Kayacı beraberliği bitti. Beşiktaşlı oyuncu ile manken sevgilisi “resmi” bir açıklama ile yollarını ayırdı. “Ali Egesel, TFF Federasyonu Tarafından Yetkili Futbolcu Temsilcisi” imzasıyla ayrılık “Aşk bitti, beraberlik bitti” şeklinde açıklandı. Oysa ayrılığa geçtiğimiz günlerde Etiler’de ortak açtıkları ODDA adlı mağazanın işletimiyle ilgili sorunların olduğu konuşuluyor.

**Haberin magazinsel boyutlarıyla ele alındığı bu bölümde, gazete futbol haberi olarak manipülatif bir başlık seçiminde bulunduğu belirtilebilir. Hiçbir şekilde futbola değinilmeyen haberde, içerik olarak oyuncu ve sevgilisi üzerinde durulmuştur. Emre Aşık adlı futbolcunun soy ismiyle ilintili oluşturulan başlık, sevgilisi Aysun Kayacı üzerinden verilmiştir. Görselle bütünleştirilen metne bakıldığında, Kayacı’nın cinsel bir obje olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Spotta ise bu düşüncüyü destekleyecek ifadeler bulunmaktadır. *Manken sevgilisi* adı altında betimlenen Kayacı, gazete tarafından yaptığı işle ön plana çıkartılmıştır. Konunun burada manken odaklı olması, gazetenin bunu haber olarak ele almasını sağlamıştır. Gazetenin ilk sayfasında futbol haberi dışında sunulan böyle bir görselin kullanımı, amaç olarak farklı düşünceleri barındırmaktadır.²⁴⁸

MAYIS

Başlık: *DİĞER KRAL DA BOŞ GEÇMEDİ (01 Mayıs 2005-Sütun)*

Spot: Bu kritik maç otoritelere göre Türkiye’nin en değerli yabancısı Alex ile ligin gol kralı Fatih’in kışması olacaktır. Gerçekten de maçta Alex kadar Fatih de öne çıktı. Mükemmel bir kafa golü atan Fatih, gol sayısını 25’e yükselterek krallıktaki liderliğini sürdürdü.

**Futbolun türetilen söylemlerinden biri kabul edilen *Gol kralı* ve *Asist kralı* gibi kelimeler, gazetenin 01 Mayıs 2005 tarihli sayısında ön plana çıkmaktadır. Haberde iki futbolcu üzerinden verilen yarış gol krallığıyla bütünleştiren Fotomaç gazetesi, ele aldığı söylemlerle futbolu erilleştirmektedir. Cümlede birden fazla kral olduğunun belirtilmesi, *diğer* kelimesi ile desteklenmiştir. Haber değeri açısından bakıldığında söylemin eril oluşu, haberin uygunsuzluğunu ortaya çıkarmaktadır.

Başlık: *İKİ KRAL BULUŞTU (14 Mayıs 2005-Sütun)*

Spot: Trabzonspor’un tek Türk gol kralı olan yazarımız Necmi Perkli sordu, tacı giymek için gün sayan Fatih cevapladı. Fatih’e göre G.Saray bitti.

**Futbolda krallığın türetildiği bir başka haberde, Trabzonsporlu iki futbolcu ön plana çıkartılmıştır. Tarihe gol kralı olarak adını yazdıran ismin, yeni bir isimle yer değiştirmesi durumunu, gazete iki kral olarak değerlendirmiştir. Haber-ayrımci dil metaforlarından biri kabul edilen kelime, böylelikle futbol alanında meşrulaştırılmaktadır.

Başlık: *KRAL FİNAL (25 Mayıs 2005-MANŞET)*

Alt Başlık: Türkiye, tarihinin en önemli spor organizasyonuna ev sahipliği yapıyor. Milan ve Liverpool, Atatürk Olimpiyat Stadı’nda Şampiyonlar Ligi finalinde kışıyor.

Spot: Bu akşam 233 ülkeden tam 1.5 milyar kişinin gözü Türkiye’de, Olimpiyat Stadı’nda olacak. Star TV’nin naklen vereceği maçta Milan’da Ambrosini yok. Teknik direktör Ancelotti

---

*Fotomaç gazetesi 15 Nisan 2005 tarihli haberin görseli EK-C’de gösterilmiştir.

hücumdaki Inzaghi-Crespo tercihini maç saatinde yapacak. İtalyan ekibinin en büyük kozu Shevchenko. Dünyanın en iyi seyircisine sahip olan Liverpool 113 uçak dolusu taraftarla İstanbul'a geldi. İngiliz takımında kaleci Kirkland dışında eksik yok. Chelsea'yi eleyerek büyük sürpriz yapan Liverpool'a daha az şans veriliyor. Teknik direktör Benitez, geçen yıl UEFA Kupası'nı almıştı.

**Futbol müsabakasının finalini kadın-erkek ayrımı olan *kral* ve *kraliçe* üzerinden değerlendiren gazete, Şampiyonlar Ligi finalini ise Kral olarak ele almıştır. Ülkemizde oynanacak olan tarihi maça önem göstermek amacıyla atılan başlık, son derece ayrımcı bir dile sahiptir. Bakıldığı zaman bir futbol oyununun kadın veya erkek oyunu olarak (direkt) lanse edilmediği düşünüldüğünde, atılan her kral kelimesinin bilinçaltında oluşturduğu izlenim, bu oyunun erkek oyunu olduğu görüşünü taşımaktadır. Dolayısıyla gazete tercih ettiği dile, ayrımcılığı desteklemektedir.

HAZİRAN

Başlık: *YEREL KRAL FATİH (05 Haziran 2005-Sütun)*

Spot: UMUTLU ve hırslı çıktık sahaya... İlk yarıya hızlı başladık, gol pozisyonu da bulduk ama atamadık. İkinci yarıda rakibi ablukaya aldık. Ancak Türkiye gol kralı Fatih Tekke, kalabalık Yunan savunması arasında kayboldu, yakaladığı az sayıdaki fırsatı ise cömertçe harcadı.

**Spor basınının kendi çerçevesinde yerel ve yabancı olarak ikiye ayrılan gol krallığı kavramı, gazetenin 05 Haziran 2005 tarihli sayısında yerel olarak sunulmuştur. Uluslararası bir müsabakada oynanan oyunun vasatlığını dile getiren gazete, Fatih Tekke adlı futbolcuyu ise ülkesinde attığı goller nedeniyle *yerel kral* olarak tanımlamıştır. Gazetenin oyuncunun övülmesi noktasında gerek duyduğu bu başlık, ideolojik unsurlar çerçevesinde değerlendirildiğinde, eril dili desteklediği anlaşılmaktadır.

Başlık: *YAŞASIN YENİ KRAL (21 Haziran 2005-Sütun)*

Spot: Okan Yılmaz gitti. Bursa, Ömer Kaplan'ı transfer etti.

**Özellikle transfer sezonlarında daha çok dile getirilen krallık kelimesi, bir futbolcunun sezon içerisinde attığı toplam gol sayısını anımsatmaktadır. Bu haberde de aynı şekilde dile getirilen 'yeni' olgusu, birden fazla kral olduğu anlamını taşımaktadır. Her futbol sezonunda değişen gol kralı unvanı, zaman ilerlese dahi bir sembol olarak futbolcuların üzerinde yer almaktadır. Dolayısıyla burada bunu destekleyen spor basını, ele aldığı kelimelerle konuyu ayrımcılık içerisinde vermektedir.

Başlık: *ASLAN'A 'GİZLİ KRAL' (28 Haziran 2005-MANŞET)*

Alt Başlık: G.Saray, 97-97'de 130 gol atıp, Guinness Rekorlar Kitabı'na giren Şadi Çolak'ı renklerine katıyor...

Spot: Dış transfer çalışmalarında büyük düşünen Galatasaray, yerli transferinde de 'rekortmen' bir golcüyü bitirmek için harekete geçti. Sarı-kırmızılıların, Gaziantep Büyükşehir Belediyespor'un 23 yaşındaki golcüsü Şadi Çolak'ın transfer edeceği ifade edildi. Çolak'ın, 1997-98 sezonunda Karadeniz Bölgesi Amatör Ligi'nde bir sezon tam 130 gol atarak Guinness Rekorlar Kitabı'na girdiği belirtildi. Daha önce Ç.Rizespor, Mardin ve Şanlıurfa gibi

takımların da formasını giyen Şadi, Ümit Milli Takımı'nda da oynadı. Bir ara Porto'nun da gündemine gelen Şadi'nin Galatasaray'da oynamayı çok istediği kaydedildi. 'Rekortmen' golcü için Fenerbahçe'nin de devreye girdiği sızan bilgiler arasında.

**Bir önceki haber metninde de ifade edilen gol kralı kelimesi, futbolun literatüründe önemli bir yere sahiptir. "Aslan'a gizli kral" başlıklı haber metninde transfer için adı geçen futbolcu, kral olarak tabir edilmiştir. Yine aynı şekilde Aslan kelimesi de bu alan içerisindedir. Fakat burada kullanılan Aslan kelimesi, Galatasaray'ın bir simgesi olduğundan sadece kral kelimesi eleştirel anlamda ele alınmıştır.

Başlık: *KRAL FATİH'E BÜYÜK ONUR (30 Haziran 2005-Sütun)*

Spot: Figo, yoksul çocuklar yararına yapılacak maça Trabzonsporlu golcüyü de çağırıyor.

**Daha önce gol kralı olduğu için verilen unvanı her şekilde dile getirmeyi tercih eden spor basını, bu yönüyle erkeğin konumunu yüceltmektedir. *Kral Fatih* lakaplı oyuncuya gösterilen ilgi, bu nedenle eril bir biçimde verilmiştir.

AĞUSTOS

Başlık: *FENER'E KRAL (02 Ağustos 2005-MANŞET)*

Üst Başlık: Kanarya süper bir golcü için atakta

Spot: Anelka'nın AB statüsünde sayılmasına kesin gözüyle bakan F.Bahçe, 'gol kralı' Liedson için harekete geçti.

**Transfer listesinin büyük bir bölümünü oluşturan gol krallığı imgesi, sunmuş olduğu dile beraber futbolu ayrımcılığa sürüklemektedir. 02 Ağustos 2005 tarihli sayıda da görüldüğü üzere, Fenerbahçe'nin transfer edeceği futbolcunun kral olduğu belirtisi yapılmıştır. Bu noktada söylemin içeriği eleştirel anlamda incelenendiğinde, futboldaki kadın-erkek ayrımcılığı pekiştirilmiştir.

EYLÜL

Başlık: *FENER'İN KOZU 12.ADAMI*

PSV'Yİ TARAFTAR YIKACAK (26 Eylül 2005-MANŞET)

Spot: Daum, Çarşamba günü Kadıköy'de PSV ile Devler Ligi'nde oynayacakları karşılaşmada en çok taraftara güveniyor.

**Fotomaç gazetesinin 26 Eylül 2005 tarihli sayısında belirtilen *12.Adam* ibaresi, futbolun açık bir biçimde erkek oyunu olduğunu belli etmektedir. Öyle ki tribünlerde bulunan taraftarı erkek olarak konumlandıran bu başlık, futbolu izleyenlerinde erkek olduğu görüşünü benimsetmektedir. Sahada bulunan 11 erkek futbolcudan sonra, tribünlerde yer alan 12.Adamın sadece erkek olduğu düşüncesi, dolayısıyla incelenmesi gereken bir başlık olarak durmaktadır. Kadının futbolla olan ilişkisine hiçbir şekilde değinmeyen haber metninin, son derece eril bir bakış açısının ürünü olduğu söylenebilir.

Başlık: *BİR ZAMANLAR KRALDI (30 Eylül 2005-Sütun)*

Spot: TARİH 17 MAYIS 2000: G.Saray, Arsenal'i yenerek UEFA Kupası Şampiyonu oldu. TARİH 29 EYLÜL 2005: Galatasary, UEFA Kupası 1. Turunda köy takımı Tromsö'ye elenerek Avrupa'ya veda etti. Aslan, 1-0 kaybettiği maçın rövanşında Ali Sami Yen'de Trombö ile 1-1 berabere kaldı. Norveç ekibi, Bernier'in golü ile öne geçti. İlk yarıda kötü

oynayan G.Saray, İkinci yarıda etkili oldu. Hakan'la eşitliği sağladık. Necati ile direğe takıldık. Çok gol kaçırdık ve maalesef elenip yıkıldık. 2000'in 'Avrupa Fatih'i' UEFA'ya dramatik bir şekilde havlu attı.

**Anlam olarak sürekli değişen gazete manşetleri ve sütunları incelendiğinde, Fotomaç gazetesi genellikle kral olarak kişileri konu almaktadır. Fakat bu haber metninde de görüleceği üzere, Galatasaray adlı kulübün Avrupa Kupası'ndan elenmesi, bu tutumu değiştirmiştir. Kulübün 2000'li yıllarda edindiği başarıları övgüyle bahseden gazete, bu övgüyü ise kral olarak ele almıştır. "Bir zamanlar kraldı" fakat şuan değil gibi bir anlam ifade eden haber metni, her şekilde eleştirel bir yönden incelenmelidir. Eril dilin desteklendiği başlıkta, ayrımcı ifadelerin kullanımı söz konusudur.

Başlık: MUHTEŞEM SÜLEYMAN (30 Eylül 2005-MANŞET)

Spot: Beşiktaş, 1-0'lık yenilginin rövanş maçında Malmö'yü İsveç'te muhteşem oynayan Süleyman Youla ile dağıttı. Gineli yıldız hat-trick yapıp Kartal'ı tura taşıdı. Tümer ise +94'te skoru belirledi... VE Beşiktaşımız, UEFA Kupası'nda yoluna devam ediyor. Siyah-beyazlılar, dün Malmö karşısında mükemmel oynadı. Sergen, Ali Güneş ve Kleberon'un ateşlediği Youla attığı 3 golle Beşiktaş'a hayat verdi. Malmö'nün tek golü Alves'ten geldi. Bu sonuçta UEFA'da gruplara kalan Beşiktaşımızın rakipleri 4 Ekim'de Lyon'da çekilecek kura ile belli olacak. Kartal, ilk maçını 20 Ekim'de oynayacak.

**2005 yılları içerisinde ele alınan İmparator kelimesi ile eş değer bir biçimde ortaya çıkan "Muhteşem Süleyman" ibaresi, Fotomaç gazetesi tarafından oyuncuyu övmek üzere kullanılmıştır. Osmanlı imparatorluğunda en uzun tahtta kalan padişah olan Muhteşem Süleyman (diğer bir adıyla Kanuni Sultan Süleyman), burada Beşiktaş futbolcusu Süleyman Youla ile anılmıştır. İsim benzerliği sebebiyle atılan manşetin her ne kadar benzerlik taşıdığı düşünülse de, dilin eril bir dile yakın olması söz konusudur. Gücü temsil eden erkek figürünün pekiştirildiği başlıkta, ayrımcılık esas alınmıştır. Öyle ki Tanıl Bora'nında dediği gibi, futbolda geliştirilen söylemler tesadüfi olarak gösterilmez. Muhakkak bir neden sebep ilişkisi içerisinde verilir. Buradaki sebep ise, gazetenin başlık tercihinde ortaya çıkan ideolojik yansımaları olarak yorumlanabilir.

EKİM

Başlık: FERMAN KRAL'IN (16 Ekim 2005-MANŞET)

Alt Başlık: Lider Galatasaray, Kayseri Erciyesspor'u Hakan Şükür'ün attığı 2 golle mağlup etti.

Spot: Kayseri Erciyesspor'un tek golünü ise Cenk kaydetti. Bu sonuçla 9 maçta 8 galibiyet, 1 beraberlik elde eden sarı-kırmızılılar, lig tarihi boyunca en iyi performanslarını gerçekleştirmiş oldular. Kral Hakan Şükür de ligde 225 gole ulaştı.

**16 Ekim 2005 sayılı Fotomaç imzası taşıyan haber, bir önceki bölümlerde olduğu üzere krallık kelimesiyle türetilmiştir. Galatasaray ile Kayseri Erciyesspor'un müsabaka sonucunu "Ferman Kral'ın" başlığıyla duyuran gazete, Galatasaray'ın galibiyetini güce dayalı cinsiyetçi bir tutum içerisinde vermiştir. Ferman kelimesinin, Padişahın yazılı buyruğu anlamına gelmesi ve padişahın ise erkek olduğu bilinmesi, bu başlığın erkeklik vurgusu taşıdığı

izlenimi oluşturmaktadır. İki farklı şekilde de eleştirilebilecek metnin, içerik olarak spotla desteklendiği görülmektedir.

Başlık: ÇOK SEVDİK BE ABİ

GÜZ GÜLLERİ GİBİYİZ HIÇ BAHAR YAŞAMADIK (17 Ekim 2005-MANŞET)

Spot: Beşiktaş, İnönü'de Kayserispor'a takıldı. Siyah-beyazlılar, Ailton ve Tümer ile inanılmaz goller kaçırdı. Kayserili Gökhan'ın bir şutu direktten döndü. Beşiktaş, bu sonuçla zirvenin tam 13 puan gerisinde kaldı.

**Atılan manşeti taraftarların tribünde açtığı pankarttan ele alan Fotomaç gazetesi, Beşiktaş'ın puan kaybetmesi sonucunda ise bu başlığa yer vermiştir. Sevmeyi erkekler arasında bir dertleşme aracı olarak gösteren ve bu gösterimi ise futbol üzerinden ele alan gazete, kullanmış olduğu dil ile futbolu erkek tabanlı hale getirmektedir. Verilen her mesajın içerik olarak abi, erkek ve bunlardan türeyen bir dile hitap etmesi, futbolun erilleşmesini sağlamaktadır.

KASIM

Başlık: FUTBOL ERKEK OYUNU BUYRUN ER MEDYANINA (16 Kasım 2005-MANŞET)

Üst Başlık: İSVİÇRE'Yİ BUGÜN KADIKÖY'ÜN ÇİMLERİNE GÖMECEĞİZ

Alt Başlık: BİZ ERKEKÇE OYNAYIP, YİĞİTÇE BİR DESTAN YAZACAĞIZ. PEKİ YA SİZ İSVİÇRELİ OYUNCULAR?

Spot: DÜNYA üzerindeki bütün Türkler tek ses, tek yürek oldu. Bu akşam Kadıköy'de Şükrü Saracoğlu Stadı'nda, ilk maçta Bern'de 2-0 yenildiğimiz İsviçre'yi konuk ediyoruz. İsviçreliler, adeta bir Haçlı Ordusu kurup bizi ilk maçta yendiler. A Milli Takımımız, bu akşam İsviçre'yi masa başı oyunlarla değil, erkekçe mücadele ederek Kadıköy'ün çimlerine gömecek. Çünkü futbol bir erkek oyunudur. Erkekçe oynayıp, zafere ulaşacağız. EVET, bu akşam tüm Türkler'in kalbi Kadıköy'de atacak. A Milli Futbol Takımımız, 18. Dünya Kupası Avrupa Elemeleri Play-Off baraj rövanş maçında İsviçre ile Şükrü Saracoğlu Stadı'nda karşı karşıya geliyor. Saat 20.15'te başlayacak maçı, Belçikalı hakem Bleeckere yönetecek. İlk karşılaşmayı 2-0 yitiren Türkiye, Almanya vizesini alabilmek için rakibini 3 farklı skorlarla yenmek zorunda. Maçı Kanal D naklen yayınlayacak.

**Türk spor basını tarihinin gelmiş geçmiş en dikkat çekici haberi olarak kabul edilen bu söylemin ve içeriğin, Fotomaç gazetesi tarafından 16 Kasım 2005 tarihinde okuyuculara sunulması söz konusudur. Araştırma evreninin belirlenmesinde önemli bir problemi oluşturan haberin, bazı anlamlar çağrıştırdığı görülmektedir. İlk olarak haber diline değinilmeden önce, Tanıl Bora'nın futbolun militarist yapısını nasıl yorumladığına bakmakta fayda vardır. Bora, futbolda türetilen dili ele alırken, yapısının medya aracılığıyla şiddeti desteklediğini savunmaktadır. Öyle ki spor basınının ele aldığı dillere bakıldığında bu iddia gerçeklik kazanmaktadır. Şehvet verici kelime seçimlerinin sıklıkla kullanıldığı gazetelerde, futbol cinsiyetçi bir yaklaşımla verilmektedir. Özellikle kadın cinselliği noktasında birleştirilen söylemlerin, *koyduk, gömdük, vurduk* gibi kelimelerle türetildiği anlaşılmaktadır. Global gerçekliğin bilinçaltı mesajlarla verildiği gazetelerde, dolayısıyla kadın-erkek ayrımından bahsedilebilir. Tıpkı iktidar-cinsellik ilişkisini anlamlandırmaya çalışan Foucault gibi,

gazetelerinde yazarlarının cinsiyeti tek taraflı yönlendirmesi söz konusudur. Bu noktada haber söylem ilişkisinde Ayşe İnal'ın açıklamalarından da yardım alınabilir. İnal, haberin söylem üzerinden ekonomik çıkarlarla ortaya çıkartıldığını belirtmektedir. Diğer bir deyişle tekelleşme içerisinde türetilen kelimeler, gazeteler aracılığıyla okuyuculara sunulmaktadır. Bu nedenle tiraj kaygısı ve ekonomik unsurların bu kadar etken olduğu spor basınında, kullanılan kelimelerin farklılaştığı görülmektedir. Analizin yapıldığı başlığa tekrardan dönülecek olursa, yukarıda belirtilen tüm açıklamaların bu haberle birleştirilmesi mümkündür. Adı geçen başlıktaki hemen hemen her cümle bu doğrultuda değerlendirilmelidir. İlk olarak *"FUTBOL ERKEK OYUNU BUYRUN ER MEDYANINA"* cümlesinde yatan anlamı, dışa vurmakta fayda vardır. Burada açık bir şekilde futbolun erkek oyunu olduğunun altı çizilmiştir. Toplumsal cinsiyet ve eril hegemonya ilişkisi çerçevesinde eleştirilebilecek bu ifade, aynı zamanda er meydanı olarak tabir edilen kelimeyle şiddeti çağrıştırmıştır. Ayrıca kalın puntolarla yazıldığı görülen başlığın manşetten okuyuculara sunulması, konunun önemini arttırmıştır. İkinci olarak ise analizi yapılan söylemin metinler arasındaki uyumuna bakmak gereklidir. Söylemin desteklendiği veya desteklenmediği anlaşılan spot, alt başlık ve üst başlık bölümlerinde, konunun ayrımcılık noktasında sürdürüldüğü görülmektedir. *"İSVİÇRE'Yİ BUGÜN KADIKÖY'ÜN ÇİMLERİNE GÖMECEĞİZ"* üst başlığında yer alan gömmek kelimesinin, kadın cinselliğini ve şiddeti çağrıştırması söz konusudur. (Dolayısıyla Tanıl Bora'nın savunduğu düşüncelerin burada geçerlilik kazandığı söylenebilir.) Aynı şekilde alt başlıkta devamı görülen, *"BİZ ERKEKÇE OYNAYIP, YİĞİTÇE BİR DESTAN YAZACAĞIZ. PEKİ YA SİZ İSVİÇRELİ OYUNCULAR?"* ifadesinin, başlıkla uyumlu hale getirildiği anlaşılmaktadır. Burada kullanıldığı tespit edilen erkeklik ve yiğitlik kelimelerinin futbol alanı içerisinde erilleştiği görülür. Başlıkta anımsatılan futbolun erkek oyunu olduğu düşüncesi, aynı şekilde bu bölümde de ele alınmıştır. *"Destan yazacağız"* sözüyle ise, futboldaki şiddet unsurları desteklenmiştir. Spot bölümüne bakılırsa, gazetenin söylemi sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Öyle ki bu bölümde geçen her kelimenin, gazetenin bütünlüğünde yer bulduğu görülmektedir. *"Dünya üzerindeki bütün Türkler tek ses, tek yürek oldu"* ifadesiyle başlayan cümlede, farklı çağrışımlar yapılmaktadır. Bir futbol maçından ziyade toplumu daha çok savaşa hazırlıyormuş gibi sunulan haberin içeriği, gazetenin kendi bakış açısı doğrultusunda oluşturulmuştur. Her kelimesi ve cümlesi örnek olabilecek metinde şu ifadeler ise konunun tamamlayıcısı olmuştur. *"İsviçreliler, adeta bir Haçlı Ordusu kurup bizi ilk maçta yendiler. A Milli Takımımız, bu akşam İsviçre'yi masa başı oyunlarla değil, erkekçe mücadele ederek Kadıköy'ün çimlerine gömecek. Çünkü futbol bir erkek oyunudur. Erkekçe oynayıp, zafere ulaşacağız. EVET, bu akşam tüm Türkler'in kalbi Kadıköy'de atacak"*. Futbolun erkek oyunu olduğunu belli eden bu ifadeler, şüphesiz Fotomaç gazetesinin kendi ideolojik yapısıyla ortaya çıkartılmıştır. Şiddetin her kelimedede körüklendiği, cinsiyet ayrımının her cümlede ele alındığı, eril dilin bütün çerçevede sunulduğu bu haberde, fotoğraf ise her şeyin açıklayıcısı olmuştur. Öyle ki Ek-1'de gösterilen haberin görselinde dikkat çekici unsurlar bulunmaktadır. İsviçreli futbolculardan Alex Frei, Daniel Gyax, Ricardo Cabanas ve Raphael Wicky'e giydirilen kadın kıyafetleri, gazete tarafından travesti

olarak yansıtılmıştır. 4 futbolcuya farklı şekillerde giydirilen bu kıyafetlerde kadınların cinsel obje olarak konumlandırılması söz konusudur. Aslında Fotomaç gazetesi bu söylemi oluştururken günler öncesinden bunu hazırlamıştır. İki takım arasında öfke tohumlarının şiddetle ekilmesi, ortaya böyle bir haberin çıkmasını sağlamıştır. Ek'te sunulan görseller cinsiyetçi, militarist söylemi gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla haberciliğin bütün kuralları göz önünde bulundurulduğunda, böyle bir haberin çıkışında, cinsiyetçilik vurgusunun oldukça yoğun olduğu söylenebilir.²⁴⁹

ARALIK

Başlık: *KRAL'A ŞOK (31 Aralık 2005-Sütun)*

Spot: İsviçre maçı sonrası yaralanan Grichting'e saldıran bulunamazsa, fatura federasyon ve Hakan Şükür'e kesilecek.

**Unvanı gol krallığıyla birleşen bir diğer isim ise Hakan Şükür adlı futbolcudur. Özellikle birden fazla gol kralı olan futbolculara gösterilen ilgi diğerlerine göre oldukça fazladır. Gazetenin 31 Aralık 2005 sayılı yayınında daha önce oynanan bir maç için kullanılan başlık, diğerleri gibi ayrımcı bir dile sahiptir. Fotomaç gazetesinin incelenen 2005 yılında, toplam 23 haberin 15'ini kral kavramı oluşturmuştur. Dolayısıyla Sevilay Çelenk'inde belirttiği gibi, "medya, ayrımcılığın iyiden iyiye kök salmasına, kanıksanmasına ve en iyi ihtimalle bireylerin ayrımcılık karşısındaki tepkilerinin törpülenmesine yol açmakta ve onları ayrımcılığa karşı duyarsızlaştırmaktadır". Kadınların futbola karşı duyduğu ilgiyi azaltan bu tip haberler, futbol üzerinden erkek egemenliğini pekiştirmektedir. Bu noktada kullanılan kelimelerin sıklığı ise, bir yandan da gazetelerin ideolojik yapısını ortaya çıkarmaktadır.

2006 Yılı

OCAK

Başlık: *EN KRALINI GETİRİRİM (04 Ocak 2006-Sütun)*

Spot: *Beşiktaş Teknik Direktörü Tığana, "Sezon sonunda en iyi transferleri biz yapacağız" dedi.*

**Futbol alanındaki kral telaffuzlarının çoğaltılması ile beraber ortaya çıkan bazı söylemlerin, erkeklik vurgusunu gösteren diğer bir haberde bu metinde ortaya çıkmaktadır. "En kralını" cümlesinde yatan birincil kişinin erkek olduğu düşünüldüğünde, Beşiktaş teknik direktörünün söyleminin haberleştiriliyor olması, bu egemen yapıyı meşrulaştırmaktadır. Fakat spot bölümüne bakıldığında, belirtilen söylemin başlıkta farklı yorumlandığı görülmektedir. Kelimenin gerçek söylemi olarak sunulan 'en iyi transferleri' ifadesi, gazetenin kendi inisiyatifleri doğrultusunda değiştirilmiştir. Ayrımcı görüşü benimseten gazete, kullandığı dille ön plana çıkmayı tercih etmiştir.

Başlık: *KRAL'A MÜTHİŞ TEKLİF (08 Ocak 2006-Sütun)*

Spot: Galatasaray'ın 'Kral' golcüsü Hakan Şükür'e Katar'ın Al Rayyan takımının yıllık 2 milyon Euro önerdiği belirtildi.

---

*Fotomaç gazetesi 16 Kasım 2005 tarihli haberin görseli EK-C'de gösterilmiştir.

**Daha önce de belirtilen golcülük sıfatının krallıkla birleştirilmesi, bu haber metninin de belirleyici unsuru olmuştur. Hakan Şükür ve daha birçok futbolcuya gösterilen bu tutumun sürekli gazetede yer alması, bir anlamda oynanan oyunun cinsiyetini ortaya koymaktadır. Eleştirel anlamda incelenmesi gereken gazetenin ideolojik düşünceleri, futbolun akıbeti adına önemlilik arz etmektedir.

Başlık: *HAYDİ KRAL (14 Ocak 2006-Sütun)*

Spot: Galatasaray'da eksiklerin çok fazla olması, son dönemde yedek oturan Hakan Şükür'e forma yolunu açmış oldu.

**İsim odaklı ele alınan ve sürekliliği olan bu ve benzeri haberlerin Fotomaç gazetesinde Kral olarak konumlandırılması, haber niteliği açısından bakıldığında uygun olmadığı görülmektedir. Futbolcunun nitelendirilmesi yapılırken çeşitlilik gösteren bu başlıkların çoğaltılması, futbolda erkek egemen yapıyı meşrulaştırdığı söylenebilir.

ŞUBAT

Başlık: *HERKÜL (12 Şubat 2006- MANŞET)*

Üst Başlık: Lider Fener, Samsunspor'u dağıttı

Spot: "Dünya devi Chelsea" bile yeniliyor, Fenerbahçe'nin bileğini büken çıkmıyor. Sarı Kanarya, Samsun'da Appiah'la öne peçti. Tuncay Şanlı iki defa fileleri havalandırıp Fener'i rahatlattı. Aurelio ve Anelka'nın golleri ile fark geldi.

**Mitolojik bir kahraman olan ve eski yunan mitolojisinde Herakles olarak geçen "Herkül" ismi, tarihte çeşitli konulara malzeme olmuştur. Özellikle Herkül'ün oldukça güçlü ve kaslı olduğunun bilinmesi, bu kahramanın erkekliğin simgesi halini almasını sağlamıştır. Öyle ki bir aslan gücü kuvvetinde olan Herkül simgesi, bugün örneklendirme olarak çizgi romanlara dahi konu olmuştur. Fotomaç gazetesinin 12 Şubat 2006 tarihli sayısından yola çıkarak vermiş olduğu manşet, dolayısıyla erkeklik mitini yüceltmek adınadır. Elde edilen başarıyı yenilmezlik olarak gösteren gazete, F.Bahçe'yi de Herkül olarak nitelendirmektedir. Herkül'ün yenilmezliğini, gazete burada takım üzerinden ele almıştır. Bu noktada Tanıl Bora'nın haber söylemlerindeki şiddet yorumsalı ele alınabilir. Bora, futbolun şiddet ve militarist yapısını cinsiyetçilik içerisinde birleştirmektedir.

Başlık: *PRENS PAF'A! (17 Şubat 2006-Sütun)*

Spot: Afrika kupası'nın 'En Değerli Oyuncusu' seçilen Mısırlı Ahmed Hassan, Jean Tigana tarafından PAF'a gönderildi.

**Kral, Kraliçe, Prens, Prenses gibi mitlerin kadın-erkek eksenini altında var olması ve bu kavramların futbol haberlerinde daha çok Kral ve Prens olarak gösterime sunulması, futbolun erkek oyunu olduğu görüşünü benimseten başka bir unsurdur. Spot bölümünde yer alan 'En değerli oyuncu' Paf takıma gönderildi cümlesi, Prens'in yapı olarak görünümünü vermektedir. Dolayısıyla buradaki ilk amaç, gazetenin erkek futbolunu örnek verdiği için Prens kavramını kullanması değildir. Bu ve buna benzer haberlerle sürekli olarak bilinçaltı mesajlarla toplumu yönlendirmesidir.

Başlık: *ADAM VARDI DA BEN Mİ OYNATMADIM (19 Şubat 2006-MANŞET)*

Üst Başlık: Fenerbahçe, başkentte yenilgi ile tanıştı

Spot: Süper Lig'in Chelsea'si" F.Bahçe, Ankaraspor'a yenilerek, şampiyonluk yarışında yara aldı. Başkent ekibinin Çek defans oyuncusu Adam Petrous attığı golle Kanarya'yı yıkıp, sezonun en büyük sürprizinde başrol oynadı.

**Futbolun erkek oyunu olarak lanse edildiği ve bunun ise gazetenin ilk sayfasında manşet olarak verildiği metinde adamlık kelimesi bir bütün halinde verilmiştir. Gazete futbolcu üzerinden ele aldığı adam ibaresini, ismi ile birleştirerek göstermiştir. Adam Petrous isimli futbolcuya göndermede bulunan Fotomaç gazetesi, ad aktarması yaparak bunu manşetlere taşımıştır. Burada erkeklik olgusu ön plana çıkartılmak istenmiştir. Haber söylem ilişkisi noktasında erkeği ön plana çıkartan gazete, kullandığı eril dille ise ayrımcılığı sağlamıştır.

Başlık: HEDEFTEKİ ADAM (28 Şubat 2006-MANŞET)

Üst Başlık: Beşiktaş'ı yenemeyen Fener'de fatura Daum'a kesildi

Spot: F.Bahçe'nin ligdeki son 3 maçta 7 puan kaybetmesi, yöneticileri tedirgin etti. Şampiyonluğun kaçması halinde ise teknik direktör Daum'la yolların ayrılması fikri ağırlık kazandı...

**"Hedefteki adam" isimli manşete bakıldığında, belirtilen kişinin isim olarak gösterilmemesi söz konusudur. Yenilgi sonrası yolların ayrılması planlanan teknik direktöre isim olarak yaklaşılması, bunun yerine ise adam kelimesinin tercih edilmesi, haber ayrımcılığı noktasında önemli bir örneği oluşturmaktadır. Bunun yanında haber başlığında geçen bir diğer ifadenin de şiddeti çağrıştırdığı görülmektedir. Hedefteki kelimesiyle şiddeti kurgulayan anlayış, gazete tarafından ayrımcı dil içerisinde sunulmuştur.

MART

Başlık: LA LİGA KRALI (01 Mart 2006-Sütun)

Spot: Villarreal'li Diego Forlan, geçen sezon Barcelona'lı Samuel Eto'o'yu geride bırakarak 25 golle İspanya Ligi'nin gol kralı oldu. Forlan, bu sezon da golleri ile Villarreal'i Şampiyonlar Ligi'nde çeyrek finale taşıdı.

**Gol krallığı yarışında sembol olarak gösterilen krallık kelimesi, türetilen haberde ülkelere ayrılmıştır. İspanya'nın futbol temsili olarak bilinen La Liga'nın kralı hükmündeki metin, diğer örneklerle aynı biçimde olup ayrımcı bir dille oluşturulmuştur.

Başlık: KRALLAR ÖNDE GİDER (20 Mart 2006-MANŞET)

Üst Başlık: Galatasaray, Kayseri Erciyesspor'u yenerek lider Fenerbahçe'yi amansız takibini sürdürdü

Spot: Ali Sami Yen'de nefesleri kesen maçta Cimbomlular'ın ümitsizliğe kapıldığı bir anda 'Kral' Hakan Şükür sahneye çıktı. 79'da oyuna giren 'Boğaz'ın Boğası', önce Ümit Karan'a sonra da Hasan Kabze'ye attırdığı şık gollerle geceyi aydınlattı.

**Liderliğin gösterime sunulduğu 20 Mart 2006 sayılı haberde, Galatasaray'ın ligdeki durumu krallık olarak ifade edilmiştir. Takibi sürdürmesi adına belirtilen imgeleme, liderlikle birleştirilerek verilmiştir. Burada takım üzerinden ele alınan kavramın yüceltilmesi, futbolun erilleşmesi adına yanlıştır.

NİSAN

Başlık: *FUTBOLA FUHUŞ DARBESİ (04 Nisan 2006-Sütun)*

Üst Başlık: YAKALANDILAR

Spot: İSTANBUL Emniyet Müdürlüğü Asayiş Büro Amirliği Ahlak Masası ekiplerinin operasyonlarında manken Ece Gürsel, şarkıcı Fulden Uras, 'Gelinim Olur musun?' yarışmasında tanınan Sinem Umay, 'Biri Bizi Gözetliyor' yarışmasından Hülya Ymanoğlu, DJ Özlem Ertem'in de aralarında bulunduğu 19 kadın gözaltına alındı. Fuhuş yapmakla suçlanan kadınların ilişkiye girdiği öne sürülen kişiler arasında F.Bahçe, G.Saray ve Beşiktaş'ta oynayan futbolcularında bulunduğu belirtildi.

**Futbol haberinden bağımsız olarak ele alındığı tespit edilen bu haber başlığı, tercih ettiği dille futbolda cinsiyetçi yaklaşımı ortaya koymaktadır. Futbolla herhangi bir şekilde ilgisi olmayan konunun, kadın merkezli ele alındığı görülmektedir. Burada haberin nitelik olarak değer kazanmasında, büyük kulüplerde oynayan futbolcuların payı bulunur. Fakat bunun bir sebep olarak gösterilmesi dahi oldukça şaşırtıcıdır. Aralarında mankenlerin de olduğu vurgusunun yapıldığı içerikte, haberin magazinsel boyutu ön plana çıkartılmıştır. Metinler arası uyuma bakıldığında ise, üst başlıkta yer alan ifadenin durumun vahametini ortaya çıkardığı görülmektedir. 'Yakalandılar' olarak verilen başlıkta, kadınların cinsiyetçi yönleri vurgulanmıştır. Öyle ki Ek-1'de gösterilen görsel bunu destekler niteliktedir. Kadının cinsel bir obje olarak kullanıldığı görselde, kadın figürünün metalaştırılması söz konusudur.²⁵⁰

Başlık: *İPEK DEĞİL, KRAL YOLU (08 Nisan 2006-MANŞET)*

Üst Başlık: Galatasaray, Diyarbakırspor'u farklı yenerken galibiyeti getiren isim 'Kral' Hakan Şükür oldu.

Spot: Cimbom, Diyarbakırspor'un cezası nedeniyle İzmir Atatürk Stadı'nda oynadığı maçta 2.dakikada Mikiç'in şok golüyle geriye düştü. Ardından sahneye çıkan Hakan Şükür, art arda attığı 2 golle Aslan'ı 3 puana taşıdı. Son gol Necati Ateş'ten geldi. Galatasaray yine 1 maç fazlasıyla ve üç puan farkla liderlik koltuğuna oturdu.

**Hakan Şükür üzerinden verilen bir başka haberde, Galatasaray'ın farklı galibiyeti vurgulanmak istenmiştir. Doğunun önemli yerlerinden geçen İpek yoluna ithafen yapılan haberin, vermiş olduğu mesaj liderlik üzerinden pekiştirilmiştir. Liderliğin konumlandırılmasını bu yoldan tercih eden gazete, krallık kelimesiyle ayrımcı bir dile imza atmıştır.

Başlık: *KRAL NİKAH TAZELEYECEK (09 Nisan 2006-Sütun)*

Spot: G.Saray yönetimi. Hakan Şükürle "devam" kararı aldı. Taraflar birkaç hafta içinde yeni sözleşme imzalayacak.

**Genellikle transfer sezonlarında gol kralı olarak tabir edilen isimlerin, sözleşme yenilerken de aynı isimle konumlandırılmaları söz konusudur. Burada belirtilen nikâh tazeleyecek sözünün evlilik üzerinden algılatılması ve bunun ise krallıkla bütünleştirilmesi, eril bir anlayışa tabidir. Haber söyleminde olmaması gereken bu ve benzeri başlıklar,

---

*Fotomaç gazetesi 04 Nisan 2006 tarihli haberin görseli EK-C'de gösterilmiştir.

gazetelerin tiraj kaygısı taşıdığıнын bir göstergesidir. Dikkat çekici bir başlık tercihini eril dille destekleyen gazete, kullandığı başlıklarla ayrımcılığı pekiştirmektedir.

Başlık: *İKİ DELİKANLI GİBİ (18 Nisan 2006-Sütün)*

Spot: Fenerbahçe ve Galatasaray'ı "Rekabetin iki delikanlısı" olarak baş başa bırakalım.

**18 Nisan 2006 tarihli Fotomaç yayınında gösterime sunulan 'Delikanlılık' kavramı, futbol alanı içerisinde ortaya çıkartılmak istenmiştir. Fenerbahçe ve Galatasaray gibi iki büyük kulübü şiddet içerisinde ele almayı tercih eden gazete, vermiş olduğu mesajla ise olayı farklı boyutlara taşımıştır. Haber incelendiği takdirde, futbolun delikanlılık söylemi içerisinde cinsiyetçi bir hal aldığı ortaya çıkacaktır. Hem cinsiyetçi bir ifade biçimi olan, hem de şiddet içeren bu haberin meşrulaştırılması son derece uygunsuz bir haber anlayışıdır.

MAYIS

Başlık: *'KRAL' HAKAN BİR YIL DAHA (13 Mayıs 2006-Sütün)*

Spot: G.SARAY, 'Kral' ile bir. Haşan Şaş ile de iki yıl daha sözleşme yeniledi. İki futbolcu da Galatasaray'da kaldıkları için mutlu olduklarını söyledi.

**Haber içerisinde belirtilen iki futbolcudan sadece birinin kral olarak verildiği metinde, Kral olarak sunulan Hakan Şükür'ün 1 yıl daha sözleşme imzaladığı vurgulanmak istenmiştir. Sabit olarak her haber metninde aynı futbolcu üzerinden yapılan tasvir, Fotomaç gazetesinin tercih ettiği bir biçimdir. İsmi önüne geçen bu tasvirleme, gücü temsil ederek erilleştirilmiştir.

Başlık: *ANNECİĞİM! (14 Mayıs 2006-MANŞET)*

Üst Başlık: Bugün lig tarihimizin en heyecanlı günlerinden biri, nefeslerimizi tuttuk ve 20.45'i beklemeye başladık

Spot: Düğüm çözülüyor... Süper Lig'de bugün şampiyon, UEFA'ya gidecek 2. takım ve düşecek 3. ekip belli olacak. Bugün Anneler Günü... Bugün; küfürsüz, kazananın alkışlandığı, kaybedenin teselli edildiği, dostluk ve sevgi rüzgârlarının estiği stat manzaraları görmek istiyoruz.

**Fotomaç gazetesinin 14 Mayıs 2006 tarihli sayısında atılan manşet, kadına yönelik gerçekleşen cinsiyetçi yaklaşıma birer örnektir. Süper Lig'de şampiyon ve küme düşecek takımların belli olacağı bu günde, heyecanı ve korkuyu yansıtmak amacıyla atılan başlık, son derece ayrımcı bir dile işarettir. Özellikle toplumda kutsal olarak bilinen anne kavramı üzerinden verilen korku mesajı, cinsiyetçi biçimle birleştirilmiştir.

Başlık: *KURT ADAM FENER'E (18 Mayıs 2006-MANŞET)*

Üst Başlık: F.Bahçe, Daum'un yerine ünlü İtalyan teknik direktör Giovanni Trapattoni için harekete geçti

Spot: Sarı-lacivertlilerin, üç hafta önce kariyeri şampiyonluklarla dolu olan Trapattoni ile temasa geçip, kurt hoca ile büyük ölçüde anlaşlıkları belirtildi.

**Adamlık kelimesi üzerinden verilen birçok haberde, başlık olarak değişimler söz konusudur. Örnek haberde ele alınan Trapattoni isimli çalıştırıcı, lakabı ile birlikte anılmıştır. Lakapların hangi anlamı ifade ettiğinden çok, erkekliği temsil etmesi gazetenin genel geçer durumlarından bir tanesidir. Aynı şekilde burada da ismin önüne geçen 'Kurt Adam' lakabının eril bir çerçevede sunulması söz konusudur.

Başlık: EN KRALINI İSTEDİ (28 Mayıs 2006-Sütun)

Spot: Daum'un yerine teknik direktörlük arayışlarını sürdüren F.Bahçe 100. yılda takımı Scolari'ye emanet etmeye hazırlanıyor... İşadamı Celalettin Bilgiç'in, 2002'de Brezilya'yı Dünya Şampiyonu yapan Scolari ile Fenerbahçe adına görüşerek prensipte anlaştığı belirtildi. Ancak ünlü Brezilyalı hocanın, sarı lacivertli kulüpten bazı şartlarının olduğunun altı çizildi. Scolari'nin, ilk şartının Inter'in süper golcüsü Adriano olduğu vurgulandı.

**04 Ocak 2006 tarihli gazetede verilen başlıkla aynı haberi paylaşan Fotomaç gazetesi, krallığın ucunu genişleterek vermektedir. En ifadesini öne koyarak paylaşan içerik, krallığın aslında bir kişi de olmadığını göstermektedir. Fenerbahçe teknik direktörü Daum'un golcü istemesi üzerine, gazetenin bunu tasvirleyerek değiştirmesi ve kral olarak lanse etmesi, Fotomaç gazetesinin erkek tabanlı haber yaptığının bir göstergesidir.

HAZİRAN

Başlık: TRABZON KRALINI ALACAK (04 Haziran 2006-Sütun)

Spot: TEKNİK direktör sorununu Brezilyalı Lazaroni ile çözen Trabzonspor, Hertha Berlinli Marcelinho, Corinthians'lı Ricardinho ve Real Betis'in Bordeaux'ya kiraladığı Denilson için müthiş bir atak başlattı.

**Bir önceki haber metninde de belirtilen en kralı, kralı gibi cümleler, burada da aynı şekilde ele alınmıştır. Transfer döneminin hareketli olduğu dönemlerde atılan başlık, yine krallık üzerine kurgulanmıştır. Futbolcu arayışlarına hız vermeden devam eden Trabzonspor, isimleri belirtilen 3 transferi gerçekleştirmek için harekete geçmiştir. Burada diğerlerinden farklı olarak sunulan krallık kelimesi, gol kralı anlamını taşımamaktadır. Gerçekleştirilecek 3 transferinde büyük olduğunu belli eden kral ibaresi, bu yönüyle ele alınmıştır. Dolayısıyla diğer haberlerde de olduğu gibi, ayrımcı bir dil tercih edilmiştir.

Başlık: G.SARAY KRALINI TRANSFER EDECEK (29 Haziran 2006-MANŞET)

Spot: G.Saray Başkanı Özhan Canaydın'dan camiaya müjde.. Thomas Gravesen ve Ze Roberto gibi çok ünlü futbolcularla görüştiklerini belirten Canaydın şunları söyledi: "Taraftarlarımız bir an önce transferlerin yapılmasını istiyor. Transferlerde hata yapmak istemiyoruz. G. Saray'a gelmek isteyen çok yıldız var. Öyle büyük bir transfer yapacağız ki tüm Avrupa bizi konuşacak. Camiamız merak etmesin. Galatasaray transferin kralını yapacak."

**Kralını alacak veya kralını transfer edecek gibi cümlelerle türeyen eril dilin, takımlar üzerindeki tutumları süreklilik göstermektedir. Bir önceki haber metninde Trabzonspor takımına uygulanan metin, burada da aynı şekilde Galatasaray'a uygulanmıştır. Gol krallığının aksine transferdeki iki ismin de kral olduğu vurgusu yapılmıştır. Haberin temel değerlerini hiçe sayan bu ve benzeri başlıklar, gazetenin kendi tercihi ile okuyuculara sunulmuştur.

TEMMUZ

Başlık: F.BAHÇE KRALINI ALDI (24 Temmuz 2006-MANŞET)

Üst Başlık: F.Bahçe'nin yeni transferi Lugano'yu Brezilyalı yazar Mallo göklere çıkardı

Spot: Hava toplarına kesinlikle geçit vermez. Ona 'Rey de America' yani Amerika'nın kralı diyorlar.

**Sırasıyla verilen Trabzonspor ve Galatasaray haberlerinden sonra gazete Fenerbahçe'yi de es geçmemiştir. Kullanmış olduğu dili hiçbir takım ayrımı gözetmeksizin veren Fotomaç gazetesi, bu haber metninde de aynı tutumu sergilemiştir. Lugano isimli futbolcuyu birincil konuma getiren haberde, ayrımcı bir dil kullanılmıştır. Daha çok kişiyi övmek üzerine atıldığı görülen krallık kelimesi, oyuncunun erkek olması nedeniyle eril bir dille sunulmuştur.

Başlık: *TRABZON KRALINI ALIYOR (29 Temmuz 2006-Sütun)*

Spot: FATİH'İ Zenit'e veren bordo mavililer Denilson ve Marcelinho ile anlaştı. Shakhtar'ın kalecisi Pletikosa da alınacak.

**Fotomaç gazetesi genelinde ele alınan haberlerde sıklıkla karşılaşılan kral telaffuzunun, tekrar tekrar başa dönülerek verilmesi söz konusudur. Bir döngü içerisinde özellikle 4 büyük kulüp ekseninde verilen bu haberler, daha çok simgesel bir tercihe dayandırılmaktadır. Haber metninde ismi geçen Fatih isimli futbolcunun kral olarak lanse edildiği daha önceki metinlerde, yeni transferlerin de adlarının kral olarak geçtiği görülmektedir.

AĞUSTOS

Başlık: *DEİVİD'E KRAL GİBİ KARŞILAMA (30 Ağustos 2006-Sütun)*

Spot: F.Bahçe'nin yeni transferlerinden Deivid De Souza dün eşi ve çocukları ile İstanbul'a geldi. Deivid'i F.Bahçe Dış İlişkiler Sorumlusu Turgut Acar ve çok sayıda taraftar karşıladı. Brezilyalı golcünün imza töreni, Luciaono'nun henüz bir takımla anlaşamaması nedeniyle ertelendi.

**Transferdeki hareketliliği atılan manşete yansıtmayı tercih eden Fotomaç gazetesi, 30 Ağustos 2006 tarihli sayısında da bu tutumu kullanmıştır. Fakat burada kullanıma sunulan krallık kavramı farklı şekilde değerlendirilmiştir. Futbolcunun kral olarak belirtilmediği metinde, karşılamanın kral gibi olduğunun altı çizilmiştir. Gösterişli bir hayatın parçası olan kralların, aynı zamanda gücü temsil etmesi, burada erkek egemen tarafından verilmiştir. Eleştirel noktada değerlendirilmesi gereken bu bölümde, gazete kendi ideolojik yapısını ortaya çıkarmaktadır.

EYLÜL

Başlık: *KEZMAN KRAL OLUR (09 Eylül 2006-Sütun)*

Spot: F.BAHÇE'nin efsane başkanı Ali Şen, tartışılan Sırp oyuncunun çok başarılı olacağını söyledi.

**Sütun haber olarak verilen bu metinde, Fenerbahçe'nin eski başkanı Ali Şen'in söylemleri ele alınmıştır. Fakat burada dikkat çeken unsur ise, söylemin kim tarafından nasıl söylendiği ve nasıl yorumlandığıdır. Spotta yer bulan ifadeye bakıldığında Sırp oyuncunun başarılı olacağını belirten cümleler, gazete tarafından 'kral olur' şeklinde değiştirilmiştir. Dolayısıyla gazete tercihi olarak göze çarpan bu başlık, cinsiyetçi bir tutuma eş değer biçimde oluşturulmuştur.

Başlık: BİR ADAM VARDI CANI SIKILAN

LUGANO GELDİ BİTTİ (10 Eylül 2006-MANŞET)

Üst Başlık: F.Bahçe, 100.yıl kadrosu ile çıktığı Antalyaspor maçını farklı kazanırken, Lugano ayakta alkışlandı

Spot: Sarı-lacivertliler, Kadıköy'deki maçta tam 68 dakika fileleri havalandıramadı. Geciken gol, Zico'nun canını sıktı ve stres yarattı. Galibiyet kilidini açan Lugano, attığı iki golle tribünleri bayram yerine çevirdi. Uruguaylı yıldız, hem defansta hem de gol bölgelerindeki etkili futbolu ile kaliteli bir transfer olduğunu ispatladı.

**10 Eylül 2006 tarihli Fotomaç sayısında atılan manşetin spotla uyuşmaması söz konusudur. Üst başlık ve spot bölümleri incelendiğinde, Fenerbahçe'nin gol yollarında etkisiz kaldığı belirtilmiştir. Teknik direktör Zico'nun ise bu nedenle huzursuzlaştığını belli eden gazete, bunu can sıkıntısı ve adamlık kelimeleri ile ifade etmiştir. "Bir adam vardı canı sıkılan" başlığının oluşumu, dolayısıyla gazetenin kendi inisiyatifi doğrultusunda ortaya çıkmıştır. Her ne kadar haber erkek futbolu üzerinden tasarlanmış olsa da, atılan manşet adamlık kelimesi ile meşrulaştırılmıştır.

KASIM

Başlık: ANNECİĞİM FENERLİLER (25 Kasım 2006-MANŞET)

Üst Başlık: Avrupa Fenerbahçe'nin Palermo zaferini konuşuyor

Spot: F. BAHÇE'nin İtalya da şampiyonluk mücadelesi yapan Palermo'yu 3-0 yenmesi Avrupa'yı sarstı. UEFA'nın internet sitesi, F.Bahçe'nin rakibini sahadan sildiğini ifade ederek, "3 gollü salvo, F.Bahçeyi ateşledi" başlığını attı. İtalyan Basını da temsilcimize övgüler yağdırdı. Tuttosport gazetesi, "Anneciğim Fenerliler" başlığını atarak, "Sicilyalı gençler baskısına ancak 19 dakika dayanabildiler" yorumunu yaptı.

**14 Mayıs 2006 tarihli bölümle bağlantılı olarak ele alınan "Anneciğim Fenerliler" başlıklı haber, cinsiyetçi yaklaşımın bir başka örneğidir. Korku ve endişe durumunu Anne üzerinden veren gazete, burada ayrımcı bir oluşum sergilemiştir. Fenerbahçe'nin Palermo zaferini Tuttosport gazetesi üzerinden ele alan gazete, vermiş olduğu mesajı değiştirmeden okuyuculara sunmuştur. Dolayısıyla eril bir çerçevede kendi inisiyatifleri doğrultusunda haber yapan Fotomaç gazetesi, burada kullanmış olduğu dille kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşımı ortaya koymuştur.

ARALIK

Başlık: ÖRÜMCEK ADAM (22 Aralık 2006-Sütun)

Spot: Yaptığı kurtarışlar nedeniyle "örümcek adam" lakabı takılan Martinez 24 yaşında ve 1.90 boyunda. Ligde 16 maçta 20 gol yiyen Martinez, Kolombiya Milli Takımı'nın da kalesini koruyor.

**Sinema ve çizgi film dünyasının önemli yapıtlarından biri kabul edilen, "Örümcek Adam" serisi, oluşturduğu izlenimle tüm dünyanın dikkatini çekmiştir. Başrollerini Tobey Maguire isimli erkek aktristin paylaştığı filmde temsil edilen güç, erkeklik mitiyle birleştirilmiştir. Atmış olduğu ağlarla birlikte her yeri saran Örümcek adam figürü, kurtarıcı rolüyle pekiştirilmiştir. 22 Aralık 2006 tarihli Fotomaç haberinde verilen başlık ise, bununla eş değer bir biçimde ortaya

çıkartılmıştır. Daha çok kaleciler üzerinden verilen Örümcek Adam lakabının, burada eril bir biçimde sunulduğu görülmektedir. Gazetenin kendi inisiyatifleri doğrultusunda oluşturduğu bu haber, futbolun ötekileştirilmesi adına yapılmış yanlış bir haber olduğu söylenebilir.

2007 Yılı

OCAK

Başlık: 'KRAL' HAKAN BOMBALADI (02 Ocak 2007-Sütun)

Spot: Galatasaray'lı Hakan Şükür'den Bülent Korkmaz'ın "Onu gördüğümde sadece selam veririm. Hakan'la aramız asla düzelmeyecek" sözlerine jet yanıt geldi. Kral, "Bana selam da vermesin" diyerek eski takım arkadaşına büyük tepki gösterdi.

**Daha önce de belirtildiği gibi Hakan Şükür üzerinden verilen haberler, krallık ile bütünleştirilmiştir. Bu haber metninde adı geçen iki isimden sadece birinin Kral olarak tabir edilmesi, gelecekte atılacak diğer başlıklarında örneği halinde olacaktır. Metinde geçen kral ifadesinin yanında 'bombaladi' ibaresi ise dikkat çekmektedir. Dolayısıyla analizi yapılan bu haber metni hem cinsiyetçi bir ifadeyi hem de şiddeti körükleyen bir anlayışı ortaya çıkarmaktadır. Şiddet ve cinsiyetçi tutumu bir arada bulunduran Fotomaç gazetesi, bu yönüyle eleştirel bakış açısı ile değerlendirilmelidir.

Başlık: YİNE EN KRAL TRANSFERLERİ BİZ YAPACAĞIZ (03 Ocak 2007-Sütun)

Spot: UEFA Kupası'nda finali, Turkcel Süper Lig'de ve Türkiye Kupası'nda şampiyonluğu hedefleyen F.Bahçe, gücüne güç katmak için transfer çalışmalarını sürdürüyor. Yöneticiler, "Yine en kral transferleri biz yapacağız" derken; Hamit Altıntop, Yıldırım Baştürk ve Mehmet Topuz ısrarı devam ediyor.

**Daha öncede üzerinde sürekli durulan 'En kral' ifadesinin, gazete incelemesi yapıldığında birçok kez aynı düşüncelerle ortaya çıktığı görülmektedir. Transfer döneminde yoğunlaşan bu metinlerin, gücü temsil etmesi ve spotta da bu güce değinilmesi, alanın erilleşmesine zemin hazırlamaktadır. Fenerbahçe'nin transfer yapacağı üç ismin de kral olarak tabir edilmesi ise bu zemini sağlamlaştırmaktadır.

Başlık: KARTAL YUVASINA KADIN ELİ (25 Ocak 2007-MANŞET)

Üst Başlık: DEMİRÖREN'İN LİSTESİNDE BİR BAYAN ÜYE DE YER ALDI

Spot: BEŞİKTAŞ Kulübü'nün 28 Ocak Pazar günü yapılacak olağan seçimli genel kurul toplantısı öncesi, yeniden başkanlığa aday olan Yıldırım Demirören, kesinleşmiş yönetim kurulu aday listesini Divan Kurulu Başkanlığı'na verdi, Demirören'in 18 kişilik listesinde bir bayan üye de yer aldı. Gülnaz Arsel, Demirören'in yeni yönetim kurulu aday listesine girdi.

**Sürmanşet olarak ele alınan bu haberde, Kadının başarısının küçümsenmesi söz konusudur. "Kartal Yuvasına Kadın Eli" başlıklı metinde haber olmasını sağlayacak unsurun kadın olması, başlı başına cinsiyetçi bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir. Haberin üst başlığında yer alan 'Bayan Üye de Yer Aldı' ifadesi de aynı şekilde ayrımcılığın tetikleyicisi durumundadır. Ayrıca gazetenin bu metinde kullanmış olduğu 'bayan' vurgusu, dil itibarıyla ayrımcı bir dile işaretler. Erkeklerle futbol alanında kullanılmayan 'bay' vurgusunun burada kullanılıyor olması dolayısıyla soru işaretidir. Bir bütün halinde değerlendirilebilecek haberde,

başlık, üst başlık ve spot aynı kategoride incelenmelidir. Son olarak Gülnaz Arsel isimli kadına karşı oluşturulan ayrımcılığın görselle bütünleştirilmesi ise, cinsiyetçi tutuma örnek bir başka durumdur. Haberde gösterime sunulan fotoğrafın gerekliliği tartışma konusudur.²⁵¹

ŞUBAT

Başlık: GALATASARAY BİZDEN ADAM ALAMAZ (21 Şubat 2007-MANŞET)

Üst Başlık: F.Bahçe İkinci Başkanı Nihat Özdemir Sarı-Kırmızılı kulübe meydan okudu:

Spot: “Ne Tuncay Şanlı ne de Alex, G.Saray’a gider. G.Saray bu iki oyuncuyu transfer edemez. Hiçbir futbolcumuzla sözleşme yenileme konusunda sıkıntı çekmeyiz. Alex, Türkiye’ye gelmiş en değerli oyunculardan biridir ve onu bırakmaya hiç niyetimiz yok”.

**Gazetenin inisiyatifleri doğrultusunda atılan manşetlere bakıldığında üst başlık ve spot, haberden bağımsız olarak ele alınmaktadır. Aynı şekilde bu haberde de ele alınan adamlık kelimesi, spot ve başlıklar incelendiğinde birbirinden bağımsız görülmektedir. Fenerbahçe İkinci başkanı Nihat Özdemir’in ifadelerinde geçen transfer kelimesi, gazete tarafından adam olarak lanse edilmiştir. Fotomaç gazetesi gerekli gereksiz kullandığı bu başlık seçimleriyle bilinçaltı mesajlar vermeye devam etmiştir.

MART

Başlık: KAYSERİ’Yİ KRAL SIRTILADI (04 Mart 2007-Sütun)

Spot: Bu sezonun en başarılı takımlarından Kayserispor, Çaykur Rizespor’u Gökhan Ünal’ın attığı golle 1-0 mağlup ederek çıkışını sürdürdü.

**Kral sıfatlandırmasına diğer bir örnek ise Kayserispor’lu Gökhan Ünal verilmektedir. Gol kralı unvanına sahip olan futbolcu, gazete tarafından unvanı ile birlikte ele alınmıştır. Attığı gole ithafen verilen bu adlandırma, kişiyi övmek üzerine kullanılmıştır. Haber ayrımcı dil metaforuna örnek olabilecek bu başlık, ayrımcı bir ifadeyle okuyuculara sunulmuştur.

NİSAN

Başlık: SONG İSTENMEYEN ADAM (06 Nisan 2007-Sütun)

Spot: GALATASARAY savunmasının sigortası durumundaki Song’un, menajeri vasıtasıyla Fenerbahçe ve Beşiktaş’a haber gönderdiği belirtildi. 2004- 2005 sezonunda Lensten transfer edilen Kamerunlu yıldız, G.Antepspor maçında Gerets’le yaşadığı tartışmadan sonra gözden düştü. Yönetimin de Gerets’in istemediği Song için "Gitsin diyeceği vurgulandı. İstanbul’da yaşantısını sürdürmeyi planlayan Song’un, menajerine Türkiye’de Fenerbahçe veya Beşiktaş’ta futbol yaşantımı devam ettirebilirim" dediği öğrenildi.

**Transfer sezonu yaklaşırken verilen haber, cinsiyetçi bir tutum içerisinde ortaya çıkmıştır. Gazete 06 Nisan 2007 tarihli sayısında istenmeyen futbolcu yerine “*istenmeyen adam*” ibaresini kullanmıştır. Dolayısıyla tercih ettiği dili kendi hükmüne göre kararlaştıran Fotomaç gazetesi, spotta verdiği haberden bağımsız olarak başlıklarını kullanmaktadır.

Başlık: KRAL MI? (10 Nisan 2007-MANŞET)

PAŞA MI?

Üst Başlık: Beşiktaş-F.Bahçe Fortis Türkiye Kupası maçı Alex ile Ricardinho kavgasına sahne olacak

---

*Fotomaç gazetesi 25 Ocak 2007 tarihli haberin görseli EK-C’de gösterilmiştir.

Spot: BJK İnönü Stadi'nda yarın oynanacak yarı final ilk maçı öncesinde iki dünya yıldızı da formunun zirvesinde. Bu sezon Süper Lig'de 16 golle krallık yarışında zirvedeki Alex, Beşiktaş için korkulu rüya olacak. Takımını bir maestro gibi yöneten ve rakip fileleri 6 kez havalandıran Ricardinho da Fenerbahçe karşısında Kartal'ın en büyük pençesi olacak. İki sambacı, futbolu ile yine büyüleyecek.

**Haber metinlerinde üzerinde sürekli durulan krallık kelimesi ile beraber gelişen bazı başlıklar bulunmaktadır. 10 Nisan 2007 tarihli sayıda görülen Kral ve Paşa kelimelerinin aynı anda kullanılması, futbol haberlerindeki erkek egemen yapıyı ortaya çıkarmaktadır. Paşa kelimesinin literatür anlamına bakıldığında, Osmanlı döneminde askeri alanda verilen unvan olduğu bilinmektedir. Kullanılan bu unvanın günümüzde daha çok erkekler üzerinden algılanması ise bu noktada önem kazanmaktadır. Gazetenin içeriğine bakıldığında, takımın kralları olarak ortaya çıkan, Alex ve Ricardinho adlı futbolcular, bu simgelemenin baş mimarı durumundadırlar. Üst başlık ve spotta geçen diğer ipuçlarının ise şiddeti çağırıyor olması, gerek ayrımcı dile gerekse de şiddetin körüklenmesine birer örnektir. İki takımın futbol mücadelesini iki kişi üzerinden ele alan gazete, bunu ise 'kapışma' ve 'pençe' olarak telaffuz etmektedir. Her iki adlandırmada da şiddetin tasvir edilmesi söz konusudur.

AĞUSTOS

Başlık: EN KRAL AVCI (26 Ağustos 2007-MANŞET)

Üst Başlık: Fenerbahçe Kadıköy'de Sivasspor'u 'Dünya Yıldızı' Roberto Carlos'un uçarak attığı kafa golü ile yendi

Spot: ROBERTO Carlos, Kadıköy'deki ilk lig maçında muhteşem taraftarını klasına yakışır süper bir golle selamladı. Roberto Carlos'un 30. Dakikada Kezman'ın ortasında topa uçarak vurduğu kafa, adeta yürek vuruşuydu. F.Bahçe'nin süper transferi Roberto Carlos, dün attığı golle takımının *en kral avcısı* olduğunu ispatladı.

**En kral golcünden sonra türetilen diğer bir başlıkta 26 Ağustos 2007 tarihli sayıda verilmiştir. Fenerbahçe'nin galibiyetinde önemli rol oynayan Roberto Carlos adlı futbolcu attığı golle takımına galibiyeti getirmiştir. Fakat bu galibiyet gazete tarafından hem ayrımcı bir dille hem de şiddeti körükleyici bir ifade ile verilmiştir. Öyle ki haberin başlık ve spot bölümlerinde geçen 'avcı' kelimesi, bunu destekler niteliktedir. Goldeki payın önemini kral olarak gösteren gazete, avcı olarak ise golü atan futbolcuyu esas almıştır. Futbol alanındaki eril dili ve şiddeti meşrulaştıran bu başlık, dolayısıyla tasvip edilen bir başlık değildir.

EYLÜL

Başlık: ERKEKÇE, SPORTMENCE DEĞİL (19 Eylül 2007-MANŞET)

TEKMELEYE TEKMELEYE

Spot: Beşiktaşımız, Şampiyonlar ligi'ndeki ilk maçında Velodrome Stadi'nda Marsilya'ya yenildi ve gruba kötü bir başlangıç yaptı. Son bölüme kadar temsilcimize dış geçiremeyen Marsilya, tekmeleye tekmeleye, çiğneye çiğneye sonuca gitti. Korkak İtalyan hakem Trefolini, Marsilya'nın kırmızı kartlık pozisyonlarını sadece seyretti!

**Erkeklik söylemlerinin çeşitlendiği haber metinlerinden biri de 19 Eylül 2007 tarihinde sunulan haberde gizlidir. Beşiktaş'ın Şampiyonlar Ligi'nde oynadığı maçın ardından sahadan

yenilgiyle ayrılması, Fotomaç gazetesinin atacağı başlığı da değiştirmiştir. İlk olarak başlık üzerinden değerlendirilen haberde, 'Erkekçe' söyleminin ön plana çıktığı görülmektedir. Futbolun direkt olarak erkek futbolu olduğu görüşünü savunan bu başlık, son derece ayrımcı ve cinsiyetçi bir şekilde okuyuculara sunulmuştur. Oynanan oyunun sertliğini erkekçe olarak belirten gazete, başlığın devamında kullandığı 'tekmeleme tekmeleme' ifadesiyle ise bu ayrımcılığı şiddete dönüştürmüştür. Spot bölümünde yer alan diğer kelimelerde yine aynı şekilde şiddetin bir parçası halinde verilmiştir. 'Çiğneye çiğneye' ve 'diş geçiremememe' adlandırmaları, başlık haricinde kullanılan diğer şiddet içerikli kullanımlara örnektir.

Başlık: BAŞKANSIZ (30 Eylül 2007-MANŞET)

SEYİRCİSİZ

10'SUZ

KRALSIZ'DA

ASLAN

Spot: Galatasaray, cezası nedeniyle Ali Sami Yen Stadı'nda seyircisiz oynadığı maçta Beşiktaş'ı yenerek zirvede tek kaldı. Hafta içinde ciddi bir operasyon geçiren başkan Özhan Canaydın tribünde yoktu! Kamp kurallarına uymadıkları için 10 numara Lincoln ve 'Kral' Hakan Şükür de 18'de yoktu. Ama sahada aslanlar gibi mücadele eden bir Galatasaray vardı. Sarı kırmızılı futbolcular, Beşiktaş'ı yenerek, Canaydın'ı galibiyetle selamladılar.

**Galatasaray üzerinden verilen ve galibiyetten sonra atılan bu başlık içerik olarak Hakan Şükür üzerine kurulmuştur. Daha önce sıklıkla bahsedilen kral kelimesi, Hakan Şükür ile birlikte sıralanmıştır. Tribünlerde ve sahada yer almayan başkan ve futbolcuların adlandırıldığı bölümde, krallık olgusu da manşetin içerisinde verilmiştir. Simge olarak kullanılan Aslan ibaresinin ise burada farklı açıdan verilmesi, gücün bir temsili olarak algılatılmıştır. Dolayısıyla erkeklik ve gücün ön plana çıkartıldığı bu haberde, başlık seçimi erilleştirilmiştir.

KASIM

Başlık: FENER'E GELİRSEM KRAL OLURUM (14 Kasım 2007-Sütun)

Spot: G. Antepspor'un Meksikalı golcüsü Antonio De Nigris, F.Bahçe'nin süper yıldızı Alex'e övgüler yağdırdı. Meksikalı forvet, "Alex'in futbol zekasına hayranım. Bir forvetin nereye kaçacağını ve onu nasıl topla buluşturacağını çok iyi biliyor. Alex ile birlikte oynarsam, çok gol atarım hatta kral olurum" dedi.

**Haber metninde sunumu yapılan krallığın, gol kralı olarak tasvir edilmesi söz konusudur. Esas olarak Gaziantepspor'un golcüsünü ele alan başlıkta, transfer sezonundaki değerlendirmeler üzerinde durulmuştur. Algılatılan başlıkta ise, oyuncunun daha önce gol krallığı yaşamadığı fakat Fenerbahçe'ye gelirse bunu yaşayabileceği vurgusuna değinilmiştir. Dolayısıyla gazete oyuncunun söylemlerini, inisiyatifleri doğrultusunda direkt olarak almayı tercih etmiştir.

ARALIK

Başlık: LİGİN KRALI SİVASSPOR (24 Aralık 2007-Sütun)

Spot: SİVASSPOR, 54 dakika 10 kişi oynadığı maçta G.Birliği'ni, Mehmet Yıldız'ın 8 ve 85 te attığı gollerle 2-0 mağlup ederek, ilk yarıyı 37 puanla lider tamamladı.

**24 Aralık 2007'de verilen bir başka haberde ise, Ligin birinci takımı Sivasspor'un konumu değerlendirilmiştir. Gazete incelendiği zaman, sürekli olarak Lig birincisi ve şampiyonuna Kral unvanını uygun görülmüştür. Bu haber metninde de görüleceği üzere, ilk yarının lideri konumunda olan Sivasspor'un Ligin kralı olduğu betimlemesi yapılmıştır. Böylelikle futboldaki eril tutumu güçlendirmeye çalışan Fotomaç gazetesi, burada bunu krallıkla sağlamıştır.

2008 Yılı

ŞUBAT

Başlık: KRALLARA LAYIK (10 Şubat 2008-MANŞET)

Spot: Lider Galatasaray, Ali Sami Yen'de Vestel Manisa'yı yerle bir etti, Bayer Leverkusen'in gözünü korkuttu.

**Krallığın yüceltildiği bir başka haberde 10 Şubat 2008 tarihinde okuyuculara sunulmuştur. Ligde lider durumda bulunan Galatasaray'ın, Vestel Manisaspor'u yenmesi ile birlikte gücünün arttığını ima eden gazete, "krallara layık" cümlesiyle bunu vurgulamaya çalışmıştır. Burada belirtilen layık kelimesi dolaylı yoldan erkeğe atfedilmiştir. Kralın erkek olduğu düşüncesinin yanında konumlanan bu kelime, dolayısıyla 'erkeğe layık' olarak algılatılmıştır. Gücün hakimi olarak verilen krallığın, burada erkeklik üzerinden verilmesi söz konusudur.

Başlık: KIZ TAKIMI GİBİYİZ! (12 Şubat 2008-Sütun)

Spot: BEŞİKTAŞ Asbaşkanı Levent Erdoğan, Kayserispor yenilgisi sonrasında futbolcuları çok ağır bir dille eleştirerek, "Kız takımı gibi oynuyoruz. Sahaya sanki kilo vermeye çıkıyorlar" dedi.

**Erkeklığın futbol alanındaki egemenliğine örnek olacak bu haberde, kadınların güçsüzlüğü ifade edilmiştir. Örnek olarak önemli bir yere sahip olan haber, 12 Şubat 2008 tarihinde okuyuculara sunulmuştur. Beşiktaş asbaşkanı Levent Erdoğan tarafından ele alınan bu cümleler, Fotomaç gazetesinin kendi inisiyatifleri doğrultusunda paylaşılmıştır. Kız futbol takımının asıl amacının kilo vermek olduğunu belirten bu cümleler, ayrımcı bir anlayışa sahiptir. Futbolun erkek oyunu olduğunu belli eden ve bunun üzerinden mesajlar vermeye çekinmeyen gazete ise bu doğrultuda eleştirel bakış açısı ile değerlendirilmelidir.

NİSAN

Başlık: BABAYİĞİT KARTAL (07 Nisan 2008-MANŞET)

Spot: Kartal, Yigido'yu güçlü forveti Holosko'nun golleri ile devirdi.

**Takımların simgelerine bakıldığında var olan gücü temsil etme noktasında birleştiği görülmektedir. 07 Nisan 2008 tarihli sayı incelendiğinde Beşiktaş üzerine yapılan haber dikkat çekmektedir. Burada *yigido* kelimesi altında kullanılan ifadenin Sivasspor takımını temsil etmesi söz konusudur. Beşiktaş'ın galibiyeti sonrası atılan manşet ise bu doğrultuda ele alınarak oluşturulmuştur. "*Babayiğit Kartal*" olarak sunumu gerçekleştiren haberde, baba ve

yiğit kelimeleri iç içe verilmiştir. Dolayısıyla bu metinde gücün temsili, yiğitlik ve erkeklik kavramları üzerinden değerlendirilmiştir. Erkek egemen yapıyı futbolda örneklendiren bu haber, eril bir çerçevede ele alınabilir.

Başlık: *ASLAN KRALINI ALACAK (30 Nisan 2008-MANŞET)*

Üst Başlık: ADNAN POLAT: ÖYLE BİR YILDIZ ALACAĞIZ Kİ F.BAHÇELİLER BİLE ONU İZLEMeye GELECEK

Spot: Gelecek sezon Avrupa'da büyük başarı hedefleyen G.Saray, bu amacına ulaşmak için kadrosuna müthiş bir yıldız katacak. Başkan Polat, transfer için her türlü fedakârlığa hazır.

**Yukarıda adı geçen takım simgelerinden biri olan Aslan figürü, Fotomaç gazetesinin sık kullandığı tercihlerden bir tanesidir. Daha önce transfer söylentileri üzerinden de ele alınan krallık kelimesi, burada yıldız oyuncuyla birleştirilmiştir. Adnan Polat'ın açıkladığı yıldız futbolcu ibaresini kral olarak sunmayı tercih eden gazete, dolayısıyla ayrımcı bir dil tercih etmiştir.

MAYIS

Başlık: *AVRUPA'NIN KRALI MANU (22 Mayıs 2008-Sütun)*

Spot: Şampiyonlar Ligi şampiyonu Manchester United oldu. Normal süre ve uzatmaları 1-1 biten maçta Kırmızılar, Chelsea'yi penaltılarla geçti, 'en büyük benim' dedi.

**Avrupa'nın kralı olarak atılan başlıkta spottaki "en büyük benim" ibaresi, futbol alanında sık kullanılan kelimelerden bir tanesidir. Şampiyonlar Ligi finalini kazanan takıma verilen bu unvan, daha önceki haberlerde farklı şekilde ele alınmıştır. La liga'nın kralı, İspanya'nın kralı, Süper lig'in kralı gibi telaffuzların bu çerçevede değerlendirilmesi, bu haber metnine örnektir. Bu nedenle bu ve benzeri başlıkların kullanımı futbol içerisinde verilmemelidir. Kadın ve erkek diye ayrılmayan futbol alanının, bu başlıklarla ayrılması eril dilin desteklendiğini göstermektedir.

HAZİRAN

Başlık: *DEMİRDEN KORKSAYDIK TRENE BİNMEZDİK*

HAYDİ KOÇLAR SALDIRIN (07 Haziran 2008-MANŞET)

Üst Başlık: Onların Ronaldo'su varsa bizim de mangal gibi yüreğimiz var

Spot: Türkiye' EURO 2008'de ilk maçını bu gece Portekiz'le oynuyor. Rakip şampiyon adayımış.. Ronaldo'su, Deco'su, Querasma'sı varmış!.. Hocalarıda kurt gibiymiş!.. Bizim için bunlar önemli değil. Türkiye geçmişte kimlere sahayı dar etmedi ki. Yine edeceğiz, yine sevineceğiz, yine sokaklara döküleceğiz.. Çünkü biz bu takıma güveniyoruz.. Haydi milliler, şimdiden maçı kazanmış havasına giren Portekizliler'e bu gece unutamayacakları bir ders verelim.

**Futboldaki tabirlerin çoğaltıldığı günümüzde, bir başka haberde 07 Haziran 2008'de atılmıştır. Türkiye'nin Uluslararası statüde oynayacağı Portekiz maçı öncesi, gazete dikkat çekici bir başlık daha kullanmıştır. Maç öncesi çarpıcı başlıklar kullanmayı tercih eden Fotomaç gazetesi, bu kısımda da bunu oluşturmaya çalışmıştır. İnsanlar üzerindeki heyecanı manşete yansıtan gazete, başlık olarak ise şiddet ve erkek gücünü ele almıştır. Haberi "Haydi koçlar saldırın" başlığıyla veren spor basını, koç ibaresiyle erkeği, saldırı kelimesiyle

ise, şiddeti okuyuculara sunmuştur. Bu nedenle erkek temelli atılan manşette bir körüklenme söz konusudur. Diğer taraftan spotta yer alan hemen hemen her kelimenin, şiddeti çağrıştırdığı görülmektedir. 'Sahayı dar etmek', 'sokaklara dökülmek', 'ders vermek' gibi kelimelerin yanında 'kurt hoca' adlandırması da yine bu çerçevede değerlendirilebilir. Keza üst başlıkta belirtilen 'mangal gibi yürek' ibaresi de Van Dijk'ın metin semantiğindeki deyimleri kullanmasına bir örnektir. Ayrıca Tanıl Bora'nın futbolda şiddeti yorumlarken ele aldığı, gömmek, koymak gibi kelimelerin burada benzer ifadelerle türetildiği görülür.

Başlık: ANALAR AĞLIYOR (08 Haziran 2008-MANŞET)

Üst Başlık: A Milli Takımımız, EURO 2008'deki ilk maçında şampiyonanın favorisi Portekiz'e yenildi! Dünya üzerindeki milyonlarca Türk'ü kahretti!

**Türkiye A Milli takım üzerinden verilen haberde atılan manşetin cinsiyet ayrımcılığı noktasında sunulduğu görülmektedir. Türkiye'nin uluslararası alanda çıktığı maçta Portekiz'e yenilmesi, gazetenin haber diline direkt olarak etki etmiştir. Öyle ki "Analar ağlıyor" başlığı altında verdiği haber, kadın cinsiyetinin metalaşmasını sağlamıştır. Haber ayrımcılığını oluşturduğu görülen başlığın, anne üzerinden tasvirlenmesi, söz konusudur. Üst başlıkta yer alan milyonlarca türk'ü kahretti cümlesi burada anne figürüyle çağrıştırılmıştır. Yenilginin ardından annelerin duygusal yönü ön plana çıkartılmıştır. Dolayısıyla neden babalar ağlamıyor? sorusunun cevabı toplumsal cinsiyet eşitsizliği altında bırakılmıştır.

Başlık: GOL KRALI GUÍZAYA 15 MİLYON EURO (18 Haziran 2008-Sütun)

Spot: MARCA gazetesi, Aragonese'in yanı sıra İspanya'nın gol kralı Guiza'nın da F.Bahçeli olacağını yazdı. Mallorca'da yıllık 600 bin euro alan Guiza'ya F.Bahçe'nin yıllık 3 milyon euro vereceğini İleri süren gazete, bonservis bedeli olarak da 15 milyon euro ödeneceğini yazdı. Gazete, İspanyol futbolcuyla Arsenal, Roma ve Valencia'nın da ilgilendiğini belirtti.

**18 Haziran 2008 tarihinde atılan bir başka başlıkta, krallık unvanı kişi üzerinden verilmiştir. Fenerbahçe'nin transfer listesinde olan Guiza adlı futbolcunun önceden gol kralı olması, bu unvanın gazete tarafından kullanılmasını sağlamıştır. Fakat bu kullanımın ayrımcı bir dile işaret olduğu düşünüldüğünde, ele alınması kabul edilmemektedir. İsmi önüne geçen adlandırmalarda asıl amaç, erkeklik söylemlerini çoğaltmaktır.

Başlık: İMPARATORUN ASLANLARI 70 MİLYON TÜRK'Ü CENNET'İN 7.KATINA TAŞIDI (21 Haziran 2008-MANŞET)

Üst Başlık: SEMİH 120 DE HIRVATİSTAN'IN HAYALLERİNE ADETA MEZAR TAŞI DİKTİ! 'ŞENTÜRK'LER ASLA PES ETMEZ! O KUPAYI KALDIRACAĞIZ!

Spot: Penaltılardan sonra kırmızı-beyaz sevinç dağı oluştu.

**30 Eylül 2005'teki "Muhteşem Süleyman" başlığıyla benzerlik gösteren bu haber, İmparator kelimesiyle türetilmiştir. Tarihte erkeklik üzerinden yorumlanan İmparator kavramı, özellikle futbol alanında Fatih Terim üzerinden ele alınmaktadır. Devletlerin yöneticisi olan İmparatorlar, krallarında üzerinde bir konuma sahiptir. Dolayısıyla bu bilgiler ışığında kavram, futbol alanında erilleştirilmiştir. Başlıkta yer alan ifade açık bir biçimde erkek egemen yapıyı işaret etmektedir. "İmparatorun Aslanları" olarak belirtilen Türkiye A Milli Takımı oyuncularını ise, bu yönüyle aslan olarak algılatılmıştır. Aslan'ın erkek olduğu vurgusu

ve gücü temsil ettiğini gösteren metinde, şiddet olgusu da üst başlıkta kendisine yer bulmuştur. “*Hayallerine adeta mezar taşı dikti*” cümlesi öldürdü anlamına geldiğinden, burada açık bir şekilde şiddet unsuru bulunmaktadır. Gerek gazetenin tercih ettiği ayrımcı dil, gerekse de şiddet biçimi, tasvip edilen bir anlayıştan oldukça uzaktır.

Başlık: *DAĞ ADAM KARTAL'A (24 Haziran 2008-MANŞET)*

Spot: Beşiktaş, Nürnberg'in ünlü Çek golcüsü Koller için girişimlere başladı. Kartal, 35 yaşında ve 2.02'lik dev santrafor için 5 milyon euro'yu gözden çıkardı.

**Söylemlerin giderek çoğaltıldığı ve tercih edilen dilin cinsiyetçi bir dile yakın olduğu gerçeği, Fotomaç gazetesinin ana problemi durumundadır. Bu haber metninde kullanılan başlığa bakılınca, gazetenin bundan vazgeçmediği görülmektedir. “*Dağ adam kartal'a*” başlıklı haberde asıl verilmek istenen boy sorununun, dağ olarak ifade edilmesi söz konusudur. 2.02'lik Koller adlı futbolcunun Beşiktaş kulübü tarafından transfer edilmek istenmesi, gazetenin de başlığına konu olmuştur. Öyle ki dev santrafor olarak lanse edilen futbolcu için gazetenin kullandığı dil, eril bir merkezde verilmiştir. İsmnin önüne geçen her iki kelime (dağ ve adam) cinsiyetçi bir durumu çağrıştırmaktadır.

EYLÜL

Başlık: *SON AĞA (23 Eylül 2008-MANŞET)*

Üst Başlık: F.BAHÇE'NİN YILDIZI ALEX, DÜNYANIN EN BÜYÜK GOLCÜLERİNİ GERİDE BIRAKTI.

Spot: Sambacı, gol ve Asist ortalamasında maç başına yüzde 0.86'lık istatistikle adeta futbolun son ağası oldu. İlk sıradaki Alex'i Luca Toni ve Klose izliyor.

**Futbol literatüründe olmayan, fakat gazeteler tarafından farklı mesajlar verilerek erilleşen spor basını, 23 Eylül 2008 tarihli Fotomaç sayısında da bu yöntemi kullanmıştır. “*Son Ağa*” başlıklı haber metninde ele alınan ‘Ağa’ kelimesine bakıldığı zaman, gazetenin oyuncu liderliği kavramını ağa olarak yansıttığı görülmektedir. Kelime anlamı olarak, halk arasında yaşlı ve sözü geçen kişiler olarak bilinen kavram, erkek cinsiyetini temsil etmektedir. Aynı zamanda köy ve kasabalarda bulunan zengin kimselere verilen bu unvan, genellikle cinsiyeti tek bir yöne itmektedir. Dolayısıyla haber metninde ele alınan ağa kelimesi, cinsiyetçi bir dil içerisinde verilmiştir. Bunu destekler nitelikte paylaşılan görsedel ise, futbolcu Alex'in ağa olarak konumlandırılması sağlanmıştır. Oyuncuya giydirilen yöresel kıyafetler ve elinde gösterilen tespah, erkek tabanlı haber niteliğini oluşturmaktadır.

EKİM

Başlık: *BU FUTBOL ÇOK SAKAT ABİ YA! (06 Ekim 2008-MANŞET)*

Spot: Galatasaray tam 9 futbolcusundan eksik gittiği Bursa'da hüsrana uğradı! Yusuf-Adriano- Sercan üçlüsünü durduramayan Aslan Timsah'a boyun eğdi, şampiyonluk yolunda ağır bir yara aldı.

**06 Ekim 2008 başlıklı haber metninde ele alınan manşet, futbolun dil olarak hangi konumda olduğunu açık bir şekilde ortaya çıkarmaktadır. Galatasaray kulübünün Bursaspor ile oynayacağı maça 9 kişi eksik gitmesi ve maçı kaybetmesi, gazetenin başlığını belirlemiştir. “*Bu futbol çok sakat abi ya*” başlığı incelendiğinde ‘abi’ kelimesinin erkeklik

vurgusu içerdiği söylenebilir. Sakat oyuncuların eksikliğini belli eden ilk cümle her ne kadar doğal olsa da, ikinci kısımdaki abi kelimesi buna uygun olarak kullanılmamıştır. Ayrıca spotta yer alan 'Aslan timsah'a boyun eğdi' ibaresi ise, kullanılan dilin yanında şiddet içeren bir cümle olarak kullanılmıştır. Burada belirtilen aslan ve timsah'ın takım simgelerinin yanında farklı kullanımı, bu niteliğin oluşmasını sağlamıştır. Hem kullanılan dil itibarıyla hem de spotta verilen şiddet biçimi, bu haberin uygun olmadığı gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

KASIM

Başlık: DEDE GİDECEK BABA GELECEK (05 Kasım 2008-MANŞET)

Üst Başlık: Brezilya medyası, F.Bahçe'nin Aragones'i gönderip yerine Luxemburgo'yu getireceğini iddia etti.

Spot: Globe Esporto gazetesinden Gustavo Poli, "Menejer Juan Figer'in F.Bahçeli yöneticilerle Luxemburgo konusunda görüşüklerini öğrendim" dedi. Poli Alex'in "baba" diye seslendiği Brezilyalı teknik adamı çok istediğini de sözlerine ekledi.

**05 Kasım 2008 tarihinde atılan manşete bakıldığı zaman, daha önce erilleşen dilin burada çift taraflı sunulması söz konusudur. Başlığın sunumunda yer alan 'Dede' ve 'Baba' kelimeleri, futbolun cinsiyetini belirlemiştir. Fenerbahçe'nin teknik direktör arayışında olduğunu belirten gazete, Dede olarak Aragones'i, Baba olarak ise, Poli Alex'i kullanmıştır. İki farklı ismin, başka adlandırmalarla ele alınması burada yanlış ifade biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla erkek tabanlı oluşturulan bu metnin, uygun olmadığı açıktır. Öte yandan kullanılan dilin, eril bir anlayışa sahip olduğunu gösteren diğer bir örnekte spotta gizlidir. 'Brezilyalı teknik adam' ifadesine bakıldığında teknik direktörün, 'adam' olarak kullanılması söz konusudur. Genel bütünlük içerisinde değerlendirildiğinde bu haberin cinsiyetçi vurgusu nedeniyle uygun olmadığı söylenebilir.

Başlık: LİGİN GERÇEK KRALI ARDA (15 Kasım 2008-Sütun)

Spot: --

**Spotun açıklanmadığı haberde Gerçek Kralın Arda olduğunu belli eden cümle, futbol alanı içerisinde türetilen başka bir haberdir. Krallığın anlamının sürekli yer değiştirildiği haber metninde başkahraman olarak Arda adlı futbolcu gösterilmiştir. Arda'nın ligdeki performansını övmek için kullanan gazete, kral kelimesiyle bunu erilleştirmiştir.

Başlık: ADAM GİBİ ŞUT ÇEKİN (21 Kasım 2008-Sütun)

Spot: Beşiktaş'ın hocası Denizli, idmanda gol vuruşlarının isabetsiz olması üzerine sert çıktı.

**Futbol haberlerinde büyük bir sorun olarak görülen dil problemi, gazetenin 21 Kasım 2008 tarihli sayısında da baş göstermiştir. "Adam gibi şut çekin" başlıklı haber metninde belirtilen 'adam gibi' ifadesi, futbolun erkek oyunu olduğunu belli eden cümle olarak görülmektedir. Kadın futbolunun sözü dahi edilmediği gazetede, atılan başlık son derece cinsiyetçi bir tutum içermektedir. Çekilen şutun güce dayalı olduğunun altı çizildiği haberde, şutu en iyi çekenin erkekler olduğu ifade edilmiştir. Bunu ise erkekliğin bir türemesi olan adamlık kelimesi ile okuyuculara sunmuştur.

ARALIK

Başlık: SÖYLEYİN ŞU ADAMA ÇİFT FORVETLE ÇIKSIN (02 Aralık 2008-Sütun)

Üst Başlık: Kötü futbol Polat'ı çıldırttı

Spot: Galatasaray Başkanı Adnan Polat'ın, Hacettepe maçının devre arasında teknik direktör Skibbe'ye büyük tepki gösterdiği öğrenildi. İlk yarıdaki etkisiz futbola çok sinirlenen Adnan Polat'ın, devre arasında VİP salonunda kurmaylarına, "Sahada kimin ne yaptığı belli değil. Meira, Kewel nerede oynuyor, anlamadım. Söyleyin su adama bari ikinci yarıya çift Forvetle çıksın" dediği ortaya çıktı,

**Adamlık kelimesinin türetildiği bir başka haber ise 02 Aralık 2008 tarihinde ortaya çıkmıştır. Galatasaray kulübü başkanı tarafından ifade edilen; "Söyleyin şu adama çift Forvetle çıksın" cümlesi Fotomaç gazetesi tarafından inisiyatif kullanılarak direkt olarak ele alınmıştır. Futbolun erilleştiğini gösteren adamlık kelimesi burada ve daha önceki metinlerde olduğu gibi, ayrımcı bir şekilde verilmiştir.

Başlık: KRALSIN TRABZON (21 Aralık 2008-MANŞET)

Spot: Bursa maçında hakem kurbanı olan Trabzonspor, Avni Aker'de Eskişehirspor'u süper bir futbolla yendi ve yeniden liderlik koltuğuna oturdu!

**Liderliğin belirtisi olarak kullanılan kral kavramı, gazetenin 21 Aralık 2008 tarihli sayısında da ön plana çıkmaktadır. Ligde liderliğe yükselen takımı belli etmek için atılan manşet, övmek üzerine kurulmuştur. Bu nedenle övmenin belirtisi olan bu kelimenin kullanımı, ayrımcı bir ifade olarak okunabilir.

2009 Yılı

OCAK

Başlık: KOD ADI: ADAM GİBİ ADAM (01 Ocak-2009-MANŞET)

Üst Başlık: BEŞİKTAŞ'TA ÇOK GİZLİ OPERASYON HAZIRLIĞI

Spot: FOTOMAÇ'a konuşan Ziya Doğan, "Şu an takımın başında bir hoca var ve görevine devam ediyor. Şimdi bunu konuşmak etik olmaz" yorumu yaptı. Ancak tecrübeli teknik adam aldığı teklifleri tek tek geri çeviriyor. Bu da onun Beşiktaş'a geleceğine ilişkin iddiaları güçlendiriyor.

**01 Ocak 2009 tarihinde atılan manşet habere bakıldığı zaman, erkeklik olgusunun ön plana çıkartıldığı görülmektedir. "Kod adı: Adam gibi adam" başlıklı haber metninde okuyuculara sunulan adamlık kelimesi, eril bir çerçevede verilmiştir. Özellikle sunulan çifte kullanım, 'gibi' kelimesi ile övülerek gösterilmiştir. Ayrımcı bir ifadeyi destekleyen diğer bir metinde, spotta yer almıştır. 'Tecrübeli teknik adam' cümlesi ile sürdürülen haber metninde, teknik direktörün adam olarak gösterilmesi söz konusudur. İncelendiğinde görülecektir ki teknik direktörlük kavramı sadece erkek futbolunda adam olarak lanse edilmektedir. Teknik kadın gibi bir cümlenin olmadığı futbol alanında, bu kelimenin kullanımı dolayısıyla cinsiyetçi bir tutumun örneğidir.

Başlık: GEL VE KRAL OL (19 Ocak 2009-MANŞET)

Üst Başlık: ROBERTO CARLOS'TAN, MORİENTES'E ANLAMLI ÇAĞRI

Spot: Sambacı, sarı-lacivertli ekiple ilgili bilgi almak amacıyla kendisini arayan Morientes'e Türkiye'yi ve F.Bahçe'yi övdü, "Burada gol kralı olursun" dedi.

**Fenerbahçe üzerinden yapılan haberde, ele alınan söylem kral ifadesiyle erilleştirilmiştir. Roberto Carlos adlı futbolcunun Morientes üzerinden yapmış olduğu övgüyü, farklı bir şekilde ele alan gazete, ayrımcı bir dil tercih etmiştir. 'Gol kralı' olarak verilen spotta ise, manşetten sadece 'kral of' cümlesiyle duyurulmuştur. Gazete bu yönüyle futboldaki erkek egemenliğini sürdürmüştür.

Başlık: 'TERRY' ve 'KRAL' TRABZON'DA (22 Ocak 2009-Sütun)

Spot: BORDO-mavili ekipte dün imza şov vardı. Trabzonspor, daha önce 4.5'ar yıllık anlaşma yaptığı Burundili Faty Papy ile PAF takımın gol kralı Göksu Alhas için imza töreni düzenledi. Daha önce Yattara'yı keşfedip getiren Özkan Sümer, Trabzonspor'a kazandırdığı yeni transfer Faty Papy'ye övgü yağdırarak "Ben onu Chelsea'li Terry'ye benzetiyorum. İleride onun gibi olacak. Ama zamana ihtiyacı var" dedi.

**Transfer sezonunda atılan bu haberde ise, iki farklı futbolcunun adlandırmaları söz konusudur. Trabzonspor odaklı metinde, Faty Papy isimli oyuncunun başka bir takımın oyuncusu üzerinden (Terry) benzetmede bulunulması normal olarak karşılanabilir. Fakat diğer Göksu Alhas isimli futbolcuya yapılan kral benzetmesi, futbol çehresinden bakıldığında ayrımcı bir dile sebebiyet vermektedir. Gol kralı olduğunun altı çizilen haberde Alhas üzerinden cinsiyet ayrımı yapılmıştır.

Başlık: THE GODFATHER 2 (29 Ocak 2009-MANŞET)

Üst Başlık: İŞTE EN İYİ GOLCÜ DALINDA OSCAR ADAYI "BOBO 2"

Spot: Beşiktaş, Fortis Türkiye Kupası çeyrek final ilk maçında Antalyaspor'u deplasmanda 2-0 yenerek yarı final yolunda çok büyük avantaj sağladı. Sakat Delgado ve cezalı Zapotocny'den yoksun sahaya çıkan Beşiktaş'ta Nobre yedek soyunurken Bobo uzun bir süre sonra ilk 11'de şans buldu. Brezilyalı futbolcu, 17'inci dakikada takımını 1-0 öne geçiren golü attı. Bobo 62'de bu kez penaltıdan kaydettiği goller skoru ilan etti. Antalyaspor'un çok etkisiz kaldığı maçta Beşiktaş; Tello, Serdar Özkan ve Bobo ile yakaladığı gol fırsatlarından ise yararlanamadı. Karşılaşmanın rövanşı 4 Şubat'ta İnönü Stadı'nda oynayacak.

**Başrollerini Al Paçino ve Marlon Brando'nun paylaştığı "Baba (The Godfather)" isimli dünyaca ünlü başyapıt, konu olarak erkekliği temsil eden film olarak bilinmektedir. Bir İtalyan mafyasını konu olan yapıtta erkeklik simgesi, şiddet üzerinden temsil edilmiştir. Dolayısıyla Fotomaç gazetesinin 29 Ocak 2009 tarihinde okuyucularına sunduğu haber, film merkezli ele alınmıştır. Beşiktaş'ın kupa maçında Antalyaspor ile oynadığı maçta 2 gol atan 'Bobo' isimli futbolcuya 'Baba' benzetmesi yapılması, ortaya bu başlığın çıkmasını sağlamıştır. Filmdeki orijinal ismin (The Godfather) kullanıldığı haberde, futbol alanı erilleştirilmiştir. Aynı zamanda hafızlarda şiddet içeren filmin başlık olarak sunulması ise, bu haber metniyle uyuşmamaktadır. Galibiyetin mimarı olan Bobo isimli futbolcunun haber olarak sunulması gayet normalken, atılan bu başlığın The Godfather adı altında olması eril dilin inşası olarak yorumlanabilir.

ŞUBAT

Başlık: ALANZİNHO: ŞOVUN KRALINI YAPACAĞIM (03 Şubat 2009-Sütun)

Spot: Cuma günü Ankaragücü maçında ilk kez Avni Aker Stadi'na çıkacak olan Trabzonspor'un yeni sambacısı iddialı konuştu. Alanzinho "Taraftarımızın ne kadar ateşli olduğunu biliyorum. Onların önünde şovun kralını yapacağım" dedi.

**Oynanan oyun kadar şovun da bir parçası olmak isteyen Fotomaç gazetesi, atmış olduğu başlıklarla konuyu farklılaştırmaktadır. Gazetenin 03 Şubat 2009 tarihinde verdiği mesaj, daha önce türetilen krallık kelimesiyle aynı anlamı taşımaktadır. Başlık olarak sunulan "*Şovun kralını yapacağım*" ifadesi, oynanan oyunun en iyisini ben yapacağım anlamını taşımaktadır. Fakat bu mükemmeliyeti krallık olarak tasvir etmesi, gazetenin okuyuculara ayrımcı bir dil inşa etme çabası olarak değerlendirilebilir.

Başlık: *GLADYATÖR (06 Şubat 2009-MANŞET)*

Spot: 'Futbol şövalyesi' ALEX komutasındaki Fenerbahçe, Bursaspor'u Deplasmanda farklı yenerek Fortis Türkiye Kupası'nda yarı finale yükseldi.

**Tarihte Roma döneminde ortaya çıkan "*Gladyatör*" kavramı, kelime anlamı itibariyle "kılıç ustası" anlamına gelmektedir. Fakat anlamı dışında bakıldığında, dönem içerisinde seyirci karşısına çıkan silahlı dövüşçüler olarak bilinmektedir. Eski Roma tarihindeki gladyatörlerin tamamını erkekler oluşturmaktadır. Gücü ve egemenliği temsil eden erkeklerin, savaşması ise bir gelenek halinde sürdürülmektedir. Haber bu bilgiler ışığında yorumlanacak olursa, atılan manşet son derece şiddet içeriklidir. Fenerbahçe'nin Bursaspor'u yendiği maçta ön plana çıkan Alex adlı futbolcunun, Gladyatör olarak anılmasını gerektirecek hiçbir unsur bulunmamaktadır. Spotta başlığa uygun verdiği '*Futbol Şövalyesi*' adlandırması ise, *Gladyatör* adı altında birleştirilmiştir. Şövalyenin aynı anlama yakın olduğu düşünüldüğünde (eski roma'da atlı savaşçı) ve bu anlamı anımsatan figürün erkek olması itibariyle, yapılan haber cinsiyet ayrımcılığı noktasında görülebilir. Tamamıyla erkek tabanlı olan bu haber, eleştirel bir açıdan değerlendirilmektedir. Buradaki haber başlığı Tanıl Bora'nın futboldaki şiddet argümanlarına birer örnektir.

Başlık: *LİGİN DE YİĞİDO'SU (08 Şubat 2009-Sütun)*

Spot: Fortis Türkiye Kupası'nda G.Saray'ı eleyerek yarı finale çıkan Sivasspor, dün de Süper Lig maçında Kocaeli'yi yendi ve averajla Trabzon'un önünde liderliğini sürdürdü. Şampiyonluk yolunda doludizgin ilerleyen Yiğidolar'a galibiyeti getiren golleri 18'de Kamanan ve 58'de Balili attı.

**Adı geçen bazı takım simgelerinin, gücü, erkekliği ve şiddeti temsil etmesi konunun cinsiyet ayrımcılığı noktasında önemlidir. Bu haber metninde Sivasspor'a verilen simge ise, Fotomaç gazetesi tarafından farklı anlamda kullanılmıştır. Yiğido kelimesinin anlam olarak, halk arasındaki 'yiğit' sözcüğüne denk geldiği bilinmektedir. Daha sonra yöresel olarak kalıplaşmış bir adlandırma haline getirilen bu kelime, gerek şehrin gerekse de şehrin takımı olan Sivasspor'un simgesi olmuştur. 08 Şubat 2009 tarihinde verilen haber başlığında, *yiğido* kelimesi '*ligin yiğidi*' anlamında kullanılmıştır. Halk arasındaki yiğitlik kelimesinin erkeklik üzerine kurulması ise bu noktada haberin erilleşmesini ve kadına yönelik ayrımcılığın oluşmasına neden olmaktadır.

MART

Başlık: *TERMINATÖR FLORYA YOLUNDA (04 Mart 2009-MANŞET)*

Üst Başlık: CİMBOM'DA BİRBİRİNDEN MÜTHİŞ İKİ TRANSFER GELİŞMESİ YAŞANIYOR

**Sonlandırıcı ve bitirici anlamında kullanılan “*Terminatör*” kelimesi, yabancı kökenli bir kavramdır. Daha önce *The Godfather* (29 Ocak 2009) üzerinden verilen örnekle birebir bağlantılı olan bu haber, *Fotomaç* gazetesi tarafından 04 Mart 2009 tarihinde atılmıştır. Sinema tarihinin önemli başyapıtları arasında gösterilen filmde, başrolleri Arnold Schwarzenegger ve Linda Hamilton paylaşmaktadır. Filmdeki Terminatörü canlandıran karakterin erkek olması ise konunun eleştiri yönünü belirlemektedir. Gazetenin transferdeki kişi için adlandırdığı bu karakterin, erkek futbolcu üzerinden belirtilmesi ve bu belirtinin karaktere dayalı gücü temsil etmesi, haber metnindeki erkek egemen yapıyı ortaya çıkarmaktadır. Filmler üzerinden kadın-erkek arasındaki ayrımcılığı güç ilişkileri ile kıyaslayan gazete, tercih ettiği başlıklarla toplumdaki düşünceleri etkilemektedir.

Başlık: *BABAYİĞİT (05 Mart 2009-MANŞET)*

Spot: Fenerbahçe, Fortis Türkiye Kupası yarı final ilk maçında Sivasspor'u Kadıköy'de 3-1 mağlup ederek, tur için büyük avantaj yakaladı

**“Fenerbahçe ile Sivasspor'un mücadelesinde gülen taraf Fenerbahçe oldu” cümlesi ile *Fotomaç* gazetesinin 05 Mart 2009 tarihinde manşetten attığı, “*Babayiğit*” başlığı arasındaki ayrımı, kadın ve erkeğin ayrımı kadar belirgindir. İçerik olarak daha öncede okuyuculara sunulan yiğido kelimesi, bu kez bu bölümde iki farklı adlandırma ile ele alınmıştır. Kupa mücadelesinde karşı karşıya gelen Fenerbahçe'nin, Sivasspor'u 3-1 ile geçmesi, atılan manşetin de içeriğini değiştirmiştir. Sivasspor üzerinden alınan Yiğitlik kelimesi, gazetenin kendi inisiyatifi doğrultusunda Baba ile birleştirilmiştir. Erkekliğin yüceltildiği bu başlıkta futbol alanı, eril bir dil içerisinde yeniden konumlandırılmıştır.

Başlık: *SÜPERMAN FENER'E (30 Mart 2009-MANŞET)*

Üst Başlık: FENERBAHÇE, 2-02'LİK UÇAN ADAM ZİGİÇ'LE DE İLGİLENİYOR

**Fotomaç gazetesinin dünyaca ünlü filmler üzerinden attığı başlıklardan bir diğeri de “*Süperman*” haberidir. Çizgi roman karakteri olarak ortaya çıkan Süperman, dünyanın en popüler ve en bilinen hayali karakterlerinden biridir. Amerikan kültür ikonlarından biri kabul edilen karakter, özellik olarak birçok unsuru bünyesinde barındırmaktadır. Üstün güçlere sahip olan bir karakter olarak ön plana çıkan süperman, erkek cinsiyet tarafından temsil edilmektedir. Dayanıklılığı, çevikliği, hızı ve daha birçok özelliğiyle çizgi roman dünyasının önemli figürlerinden biridir. Bu noktada gazetenin ele aldığı başlık ile cinsiyet ayrımcılığına neden olduğu söylenebilir. Futbolcu üzerinden adlandırılan bu karakterin, manşet olarak yansıtılması ise kullanılan ayrımcı dili ortaya çıkarmıştır.

NİSAN

Başlık: *“BURAYA GEL DE ERKEKLİĞİNİ GÖRELİM”*

“SENDEN Mİ KORKACAĞIM! ADRES VER GELEYİM” (14 Nisan 2009-MANŞET)

Üst Başlık: DERBİ BİTTİ, KAVGA SÜRÜYOR

**Bir derbi maçı sonrasında saha içerisinde geçen konuşmaları detaylandıran gazete, kullanmış olduğu dille hem şiddeti, hem de erkek tabanlı ayrımcılığı ön plana çıkarmıştır. Bunun bir futbol haberi olduğu düşünüldüğünde, erkeklik kavramının bastırılarak verilmesi son derece uygunsuzdur. Futbolun sadece erkekler tarafından oynanmadığı çok açıktır. Fakat gazete bu ve benzeri başlıkları sürekli olarak topluma yansıtmaktadır. Erkeklik vurgusunun yoğun olduğu bu haberlerde sadece cinsiyet ayrımcılığının olmadığı, bunun yanında şiddet unsurlarının da köruklenildiği görülmektedir. “Senden mi korkacağım, adresini ver geleyim” cümlesinde yatan öfke ve kontrolsüzlük, bir spor gazetesi olan Fotomaç gazetesine yakışmamaktadır.

Başlık: SÜREN'DEN ÜSTÜNEL'E İLGİNÇ BENZETME:

ÇAKMA DELİKANLI! (18 Nisan 2009-Sütun)

Spot: G.Saray eski başkanı Faruk Süren, Radyospor'da yayınlanan “Bülent Yüksel ile İmza” programında çarpıcı açıklamalarda bulundu. Süren, G.Saray yöneticisi Haldun Üstünel'in F.Bahçe Asbaşkanı Mahmut Uslu hakkında söylediği “Onu evinden aldırırım” sözleri için “Bunlar çakma delikanlı işi. Çünkü aldıracak adam aldırır, kimsenin haberi olmaz” yorumunu yaptı.

**Erkekliğin giderek yüceltildiği gazete başlıklarında, şiddet ve benzetmeler ön plana çıkmaktadır. Galatasaray eski başkanı Faruk Süren tarafından verilen mesajda, Üstünel'in yorumu eleştirilmiştir. Üstünel'in “onu evinden aldırırım mesajına,” “*Bunlar çakma delikanlı, aldıracak adam aldırır*” cevabıyla yanıt veren Süren, son derece şiddet ve ayrımcı bir dil kullanmıştır. Fakat burada önemli olan unsur, Süren'in kullanmış olduğu kelimedenden çok bunun basına ve topluma yansıtılmasıdır. Fotomaç gazetesinin bu haberi aynı şekilde okuyucularına sunmuş olması, haberin içeriğini eleştiri noktasına getirmektedir. Kelimelerin içerisinde geçen ‘*adamlık*’ ve ‘*delikanlılık*’ ibareleri, bir futbol haberinin vereceği metni yansıtmamaktadır. Dolayısıyla benzetilen bu ifade futbol alanında erilleştirilmiştir.

Başlık: TAÇSIZ KRAL F.BAHÇE'YE (30 Nisan 2009-MANŞET)

Üst Başlık: Yıldırım, dünyanın en iyi frikikçisi Juninho'yu istiyor

Spot: Başkan Aziz Yıldırım, Lyon'un Brezilyalı Juninho'yu seçim kozu olarak açıklamayı planlıyor. Her yıl bir dünya yıldızı transfer etme geleneğini sürdürecektir olan Fenerbahçe, süper sambacı için 5 milyon euro'yu gözden çıkardı.

**30 Nisan 2009 tarihli haber metninde yer alan “*Taçsız kral F.Bahçe'ye*” başlığı, incelen diğer haberler dikkate alındığında aynı yorumu ortaya çıkarmaktadır. Transfer sezonunda çoğu kez karşılaşılan kral telaffuzu, bu kez Juninho adlı futbolcu üzerinden okuyuculara sunulmuştur. Dünyanın en iyi Frikikçisi olarak lanse edilen haberde, kullanılan başlığın spotla ve üst başlıkla uyum sağlamadığı görülmektedir. Taçsız olarak ifade edilen bu kullanım, krallığın bir başka sıfatlandırması olarak göze çarpmaktadır. Burada sunulan başlığın ayrımcı bir dil içerisinde verilmesi, konunun detaylandırılması adına önemlidir.

MAYIS

Başlık: BOŞUNA YİĞİDO DEMEMİŞLER (17 Mayıs 2009-Sütun)

Üst Başlık: Sivas, Hacettepe'yi yenip maç fazlasıyla yeniden zirveye kuruldu

**08 Şubat 2009 tarihinde atılan “*Ligin’de yiğidosu*” adlı başlığın içeriği, 17 Mayıs 2009 tarihinde “*Boşuna yiğido dememişler*” ifadesi ile tekrar kullanıma sunulmuştur. Burada incelenen iki haberin Sivasspor’un simgesinden farklı olarak algılatılması söz konusudur. Ligdeki konumunu gösteren başlık seçimi, gazete tarafından liderlik olarak algılatılmıştır. Fakat zirvede yer almasını sağlayacak olan yiğitlik kelimesi, burada erkeğin gücü şeklinde yansıtılmıştır. Bu nedenle iki farklı haberin aynı içeriğe sahip olması bir tesadüf değil, gazetenin kendi inisiyatifi olarak görülmektedir.

HAZİRAN

Başlık: *FENER'E ROMA'LI GLADYATÖR BAPTİSTA (05 Haziran 2009-MANŞET)*

Spot: Başkan Aziz Yıldırım ile yeni teknik direktör Daum’un Zürih’teki buluşmasından “Baptista’yı alalım” kararı çıktı.

**06 Şubat 2009 tarihinde Fenerbahçe’li Alex adlı futbolcu üzerinden yapılan *Gladyatör* tanımlaması, 05 Haziran 2009 tarihinde yine aynı takım Fenerbahçe üzerinden yapılmıştır. Fakat bu kez Gladyatör olarak farklı bir oyuncu ele alınmıştır. Baptista isimli futbolcunun Fenerbahçe’ye transfer olma söylentisini 06 Şubat 2009’da belirtilen gerekçelerle ele alan gazete, aynı tutumu bir kez daha sergilemiştir. Erkek gücüne verilen önemi sunan haber metninde kurgulanan karakter, cinsiyetçi ve ayrımcı bir ifadeyle verilmektedir.

Başlık: *TRABZON KRALINI ALACAK (15 Haziran 2009-Sütun)*

Spot: Bordo-mavili ekip, İsrail liginin geçen sezonki gol kralı Ganalı Yeboah’ın peşine düştü.

**Daha önce 04 Haziran 2006 tarihinde aynı takım ve aynı başlıkla atılan haber, bu kez 15 Haziran 2009 tarihinde atılmıştır. Aradan geçen 3 yılın üzerine değişmeyen tek şeyin gazetenin başlık seçimi olduğu görülmektedir. Trabzonspor kulübü üzerinden türetilen erkeklik mitinin, sürekli olarak krallıkla birleştirilmesi ise, gazetenin temel düşüncesini tarif etmektedir. Ayrımcı bir ifade biçimi olan bu söylem, futbol gibi cinsiyeti tek taraflı olmayan bir alanı erilleştirmektedir.

Başlık: *GALATASARAY'A ÇAKI GİBİ ASKER SENDEROS (22 Haziran 2009-MANŞET)*

Spot: Servet Çetin’i Marsilya’ya satan Galatasaray, bu futbolcunun yerini en az onun kadar savaşçı olan Senderos’la doldurmayı planlıyor. Milan’da kiralık oynayan, bonservisi ise Arsenal’de bulunan 24 yaşındaki futbolcu için girişimler hızlandırıldı. Yönetici Haldun Üstünel, bu oyuncuya karşılık Arsenal kulübüne 2.5 milyon euro önerdi, İngilizler ise 4 milyon euro istedi. Pazarlık sürerken tarafların ortak noktada buluşacakları beklentisi yüksek.

**Futboldaki erkeklik söylemlerinin çoğaltıldığı gazete metinlerinde, ayrımcı ifadeler sürekli türetilmektedir. Galatasaray’ın transfer sezonunda kadrosuna katmak istediği Senderos adlı futbolcu üzerinden yapılan “*Çakı gibi Asker*” benzetmesi, tamamıyla cinsiyetçi ve militarist bir tutumun göstergesidir. Askerlik unvanına sahip olan kişinin erkek olması ve bu erkekliğin, duruşu temsil eden çakı ifadesiyle tabir edilmesi, kullanılan dilin eril milliyetçi ve militarist bir dil gerçeğini gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla bu haber kadın ve erkek futbolu arasındaki kutuplaşmaya zemin hazırlamaktadır.

Başlık: *HERKÜL FENER'DE (23 Haziran 2009-Sütun)*

Spot: İngiliz medyasına göre Fenerbahçe, Standard Liege'in 1.96'lık Stoperi Onyewu ile anlaştı. ABD Milli Takımı'nın da değişmez ismi olan Onyewu müthiş fiziğiyle rakip Forvetlerin korkulu rüyası.

**12 Şubat 2006 tarihli Fotomaç imzası taşıyan haberde atılan "*Herkül*" başlığı, 23 Haziran 2009'da tekrar okuyuculara sunulmuştur. Dönemin 2006'sında Fenerbahçe'nin yenilmezliğini Herkül olarak yorumlayan gazete, 2009'da ise, bunu oyuncu üzerinden ele almıştır. Daha öncede belirtildiği gibi gücü ve yenilmezliği ifade eden bu mitolojik kahraman, haberde oyuncunun 1.96 cm'lik fiziksel özellikleri ile desteklenmiştir. Dolayısıyla erkeğe atfedilen bu güçlülük imgesi, gazete tarafından eril bir anlayışla verilmiştir. Trabzonspor haberinde olduğu gibi 3 yıllık bir aradan sonra atılan aynı başlık ve aynı takım tercihi, gazetenin haberi inşa ederken bilinçli olarak eril bir dil kullandığını düşündürmektedir.

Başlık: *FENER'E ÖRÜMCEK ADAM (29 Haziran 2009-MANŞET)*

Üst Başlık: DAUM, 2.01'LİK CROUCH'UN TRANSFER EDİLMESİNİ İSTEDİ

Spot: Oyun sistemini kanat akınları üzerine kuracak olan Daum, "Yapılacak ortaları çok iyi değerlendirecek bir isme ihtiyacım var" dedi ve yönetime Portsmouth'lu Crouch'un ismini verdi.

**22 Aralık 2006'da "*Örümcek Adam*" başlığıyla verilen ve yine aynı takım üzerinden ele alınan haber, 29 Haziran 2009'da tekrar edilmiştir. Bu kez "*Fener'e Örümcek Adam*" başlığıyla ilave edilen metinde, anlamı oluşturan cümlelerin içerik olarak ayrımcı dile inşa ettiği görülmüştür. Genelde kaleciler üzerinden verilen bu haberin, 2.01'lik Crouch adlı oyuncu ekseninde sunulması, son derece ilginçtir. Oyuncunun uzun boyuna yapılan benzetme örümcek olarak alınsa da, başlık ve spotun birbiriyle uyumsuz olduğu dikkat çekmektedir. Sadece ilginç başlık seçmek için kullanıldığı görülen bu benzetme, futbol haberleri için cinsiyetçi bir yaklaşımdır. Son olarak üzerinde durulması gereken diğer bir ayrıntı da, ilk paragrafta bahsedilen yılların dağılımıdır. 2006 ve 2009'da aynı başlık, aynı haber ve aynı takım üzerinden verilen bu metnin, sadece içeriklerinin farklı olması gazetenin tesadüfi olarak kullanmadığını, aksine haber dilini inşa etme noktasında cinsiyetçi bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir.

Başlık: *LİNCOLN ADAM FİLAN DEĞİLMİŞ (30 Haziran 2009-Sütun)*

Spot: G.Saray'ın eski başkanı Alp Yalman, hâlâ dönmeyen Lincoln'e çok sert tepki gösterdi

**Galatasaray eski başkanı Alp Yalman tarafından telaffuz edilen "*Lincoln Adam filan değilmiş*" cümlesi içerik olarak hem şiddet, hem de cinsiyetçi bir dil kullanımına örnektir. Gazetenin bu haberi başlık olarak alması ise, bu noktada ayrımcılığı pekiştirmektedir. Bu nedenle topluma örnek olması gereken basın, buradaki kullanım ile ayrımcılığı teşvik ettiği söylenebilir. Spottaki 'çok sert tepki' ifadesinin yerine kullanılan adamlık kelimesi, eril bir çerçevede verilmiştir.

TEMMUZ

Başlık: *BETON ADAM FENER'E (02 Temmuz 2009-MANŞET)*

Üst Başlık: F.BAHÇE, NEWCASTLE'IN YILDIZI TAYLOR'IN PEŞİNDE

Spot: İngiltere'nin The Evening Chronicle gazetesi, sert futbolu nedeniyle "Beton" diye adlandırılan 23 yaşındaki stoperin İstanbul'un yolunu tutacağını yazdı.

**Adamlığın türetildiği bir başka haber ise, 02 Temmuz 2009 tarihli sayıda gösterilmiştir. Fenerbahçe takımının transfer listesindeki Taylor adlı futbolcu üzerinden benzetme yapılan 'Beton' ibaresi, sertlik olarak algılanmıştır. Fakat okuyuculara sunmuş olduğu başlığı, "*Beton adam*" şeklinde birleştiren gazete, futboldaki erkek egemenliğini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Sürekli olarak oynanan oyunu ve oyuncunun görevini farklı ele almayı tercih eden Fotomaç gazetesi, bu tutumlarını manşet üzerinden vermeyi tercih etmektedir.

Başlık: KARTAL KRALINI KAPIYOR (22 Temmuz 2009-Sütun)

Spot: Siyah-beyazlılar, Bobo'yu en az 6 milyon euro'ya elden çıkartabilirse, Rosenborg'un 27 yaşındaki Forveti Dario Zahora'yı renklerine katacak. Hava toplarında çok etkin olan Hırvat Forvet, 2007-08 sezonunda Slovenya Ligi'nde gol kralı olmuştu. Kulübüyle görüşmelere başlanan Zahora, Şampiyonlar Ligi'nde mücadele edecek olması nedeniyle Beşiktaş'a sıcak basıyor.

**Haberlerin krallık ekseninde erilleştiği bu haberde, sunulan metnin Dario Zahora adlı futbolcu üzerinden ele alındığı görülmektedir. Bir önceki haber metinlerinde bahsedilen takım simgelerinin, bu bölümde de aynı anlamı oluşturduğu söylenebilir. Beşiktaş Spor Kulübü üzerinden gösterilen kartal simgesi, krallık ifadesi ile birleştirilerek "*Kartal kralını kapıyor*" şeklinde sunulmuştur. Cümle içerisindeki üç kelime ayrı olarak incelenirse, '*Kartal*' ve '*kapıyor*' ibarelerinin, şiddeti körükleyen haber dili üzerinden verildiği anlaşılmaktadır. Bu iki kelimenin birleştiricisi olarak ise, krallığın kullanımı yapılmıştır. Her iki şekilde de değerlendirildiğinde, ayrımcı ve şiddet içeren dil kullanımı söz konusudur.

Başlık: GÜİZA'YI GOL KRALI YAPARIM (28 Temmuz 2009-Sütun)

Spot: F.Bahçe Teknik Direktörü Daum, satışına karşı çıktığı İspanyol oyuncuya yine övgüler yağdırdı.

**28 Temmuz 2009'da atılan ve birçok kez tekrarlandığı görülen krallık kavramı, gazetenin eril dil anlayışı içerisinde ele alınabilir. Fenerbahçe teknik direktörü Daum tarafından gösterilen ilgiyi, Fotomaç gazetesi gol krallığı üzerinden betimlemiştir. Guiza adlı futbolcunun gol kralı olacağını ifade eden cümle, futboldaki erkek egemen yapıyı perçinlemek üzerine atılmıştır.

Başlık: GELİRİM AĞABEY (29 Temmuz 2009-MANŞET)

Üst Başlık: CESUR YÜREK'TEN FENERLİLERİ HEYECANLANDIRAN SÖZLER:

Spot: Fenerbahçeli bir kongre üyesine duygularını açan milli futbolcu, "Belli olmaz. Bakarsın dönerim" dedi. İngiliz basını, M'Boro'nun Tuncay'ı sarı-lacivertlilere kiralık vermeye hazır olduğunu yazdı.

**Futbol alanında kullanılan *ağabey* kelimesinin bu alanı erilleştirme niyetinde olan habercilerin bakış açılarını yansıttığı söylenebilir. Gazetenin Fenerbahçe üzerinden verdiği haberde Tuncay Şanlı adlı futbolcunun görüşleri dile getirilmiştir. Fakat buradaki görüşün, gazetenin atılan manşetine uyumlu olmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla tercih olarak kullandığı ağabey kelimesi, gazetenin ayrımcı dilini ortaya çıkarmaktadır. Fotomaç gazetesinin

cinsiyetçi bakış açısını yansıtan bu haber, gazetenin ideolojik yapılanmasına dairde ipuçları sunar.

AĞUSTOS

Başlık: *BUGÜN VUR, HAFTAYA TUR (20 Ağustos 2009-Sütun)*

Spot: F.Bahçe, G.Saray, Trabzon ve Sivas, UEFA Avrupa Ligi play-off ilk maçlarına çıkıyor

**Fotomaç gazetesinin 20 Ağustos 2009 tarihinde attığı başlık, cinsiyet noktasında yapılan büyük bir ironinin örneğidir. Cinsel anlamda yapılan bu ironi, “*Bugün vur*” üzerinden betimlenmeye çalışılmıştır. UEFA maçlarının ilk bölümünü ele alan gazete, bunu ‘*vur*’ kelimesiyle cinsellik içerisinde vermiştir. Tartışmaya açık olan başlığın, okuyuculara sunulması bu anlamda doğru görülmemektedir. Ayrıca geçilecek turun cinsel bir tutumla anımsatılması, spor basınının ahlaki tutumuyla da çelişmektedir.

Başlık: *ERKEK OLSUNLAR (30 Ağustos 2009-Sütun)*

Spot: Sahada sert ve hırçın olduğu için eleştirilen Diego Lugano, “Evet, sert ve hırçınım. Hatta biraz deli, biraz da acımasızım” dedi. Futbolun erkek oyunu olduğunu belirten sarı-lacivertli oyuncu, “Sahada kadınlar gibi ağlayan futbolcuları sevmem. Karşımda her zaman yürekli rakipler isterim. Karşı tarafta cesur olacak. Futbol o zaman daha keyif verici oluyor. Adrenalinim yükseliyor, heyecanım artıyor” diye konuştu. Lugano, iddia edildiği gibi yönetimle ‘az kart yeme’ pazarlığı yapmadığını, bunun çok saçma olduğunu da sözlerine ekledi.

**Şiddet ve ayrımcı dilin beraber verildiği bazı haberlerde erkeklik miti yüceltilmektedir. Erkeğin gücünü ve aynı zamanda egemenliğini ortaya koyan “*Erkek olsunlar*” başlığı ise, bu anlamda okuyuculara sunulmuştur. Haber metni ele alınacak olursa, spottaki Lugano adlı futbolcunun söylemleri dikkat çekmektedir. Son derece eril bir dille yapılan açıklamada, futbol alanındaki şiddet ve cinsiyet ayrımcılığı ön plana çıkartılmıştır. Futbolun erkek oyunu olduğunu ifade eden cümlelerde, yansıtılan erkeklik imgesi Fotomaç gazetesi tarafından direkt olarak okuyuculara sunulmuştur. Bir tercih meselesi olan başlık seçimi, gazete tarafından desteklenerek verilmiştir. Her cümlesi ayrı ayrı ele alınması gereken spot bölümünde diğer bir ifade ise, konu itibarıyla önem arz etmektedir. “*Sahada kadınlar gibi ağlayan futbolcuları sevmem*” kısmındaki cinsiyetçi benzetme, futbolun hangi yapıda oluşturulmak istenildiğini ortaya koymaktadır. Bu anlamda cesurlük, yüreklilik, hırçınlık ve sertlik gibi kelimeler, erkeklik üzerinden verilmektedir. Dolayısıyla gazetenin bu kadar çok mesaj verdiği haber metninde, sunulan başlık ve spot içeriği son derece ayrımcı ve eril bir bakış açısına sahiptir.

EYLÜL

Başlık: *BROOS: BANA YÜREKLİ ADAM LAZIM (04 Eylül 2009-Sütun)*

Spot: Trabzonspor yönetiminin “Takımı bir an önce toparla” diye uyardığı teknik direktör Broos, futbolculara gözdağı verdi. Oyuncularla bir toplantı yapan Belçikalı hoca, “Artık kimsenin gözünün yaşına bakmayacağım. Bana yürekli futbolcu lazım. Sahada ter akıtmayan, formayı unutsun” dedi.

**Bir önceki haberde değinilen erkeklik kavramı, gazetenin 04 Eylül 2009 tarihli sayısında, adamlık üzerinden verilmiştir. Sürekli türetildiği görülen bu ve benzeri haber başlıkları, Fotomaç gazetesi tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Bu bölümdeki haber metnine bakıldığında ise, Trabzonspor teknik direktörünün söylemi eril bir çerçevede verilmiştir. “*Bana yürekli adam lazım*” başlığıyla sunumu gerçekleşen haber, futbol takımının cinsiyetini belli etmek üzerine hazırlanmıştır. Toplam sayısı genel itibariyle 28 kişiden oluşan futbol takımının, yapı olarak cinsiyetsiz olması burada es geçilmiştir. Bütün futbol takımının adamlık üzerinden cinsiyetlendirildiği bu başlık seçimi, dolayısıyla ayrımcı ifadenin bir örneğidir.

EKİM

Başlık: *GLADYATÖR G.SARAY'A (08 Ekim 2009-Sütun)*

Üst Başlık: CİMBOM, ARSENAL'İN SAVAŞÇISI SENDEROS'UN PEŞİNDE

Spot: Galatasaray Teknik Direktörü Frank Rijkaard, son maçlarda savunmada baş gösteren önemli hatalar üzerine yönetimden kesin olarak stoper transferi istedi. Rijkaard'ın “Ara transferde bu bölgeye çok kaliteli bir oyuncu alırsak büyük bir sorundan kurtuluruz” demesi üzerine yönetim, geçmişte de Galatasaray'ın gündemine gelen İsviçreli Senderos'u önerdi. Hollandalı çalıştırıcı, bu isme sıcak bakınca hemen kollar sıvandı ve Arsenal'in satmak istediği 24 yaşındaki futbolcu için girişimlere başlandı. Yapılan ilk temaslara olumlu geçtiği bildirilirken, yönetici Haldun Üstünel'in önümüzdeki günlerde İngiltere'ye gideceği öğrenildi. Senderos sert oyun stili nedeniyle “Gladyatör” olarak da adlandırılıyor.

**Daha önce 06 Şubat ve 05 Haziran 2009 tarihlerinde Fenerbahçe üzerinden iki kez kullanılan Gladyatör kavramı, bu kez de 08 Ekim 2009 tarihinde Galatasaray üzerinden ele alınmıştır. “*Gladyatör G.Saray'a*” başlıklı haberde, futbolcu üzerinden betimlenen kavram eril bir ifadeyle verilmiştir. Üst başlıkta yer alan ‘*Arsenal'in savaşçısı*’ ibaresiyle ise, gladyatör kavramının anlamı arasında benzerlik kurulmaya çalışılmıştır. Hatırlanacaktır ki ‘kılıç ustası’ ve ‘silahlı askerler’ olarak açıklanan bu kavram, burada da aynı güç sembolüyle kullanılmıştır. Haberde dikkat çeken bir diğer ifade ise, oyuncunun sert futbol oynaması sebebiyle gladyatör olarak anılmasıdır. Bu noktada konunun ilgi alanını gazete başlığı oluşturmaktadır. Çünkü gazetenin kendi inisiyatifi doğrultusunda attığı bu başlık, her ne kadar oyuncunun unvanı olmuş olsa da futbol alanında ayrımcılığı ifade etmektedir.

Başlık: *YİĞİDİM ASLANIM BURDA YATIYOR (26 Ekim 2009-MANŞET)*

Spot: 3-1

**Fotomaç gazetesinin Fenerbahçe-Galatasaray maçına özel çıkardığı, “Dünya derbisi özel gazetesi”nde maç sonu atılan manşet oldukça dikkat çekmektedir. Daha önce yiğitlik kelimesinin Sivasspor üzerinden Yiğido olarak verildiği haberlerde, gazete bu defa bunu Fenerbahçe'nin galibiyeti üzerinden kullanmıştır. Galatasaray'ın yenilmesiyle atılan “*Yiğidim Aslanım burada yatıyor*” başlığı, gerek cinsiyetçi gerekse de şiddet içeriğiyle ele alınmıştır. Bu nedenle gazetenin özel çıkardığı bu sayıda, Fotomaç gazetesi bir kez daha ayrımcı ve şiddet içerikli bir dil tercihinde bulunmuştur.

KASIM

Başlık: FENER'E GERÇEK KRAL (07 Kasım 2009-MANŞET)

Spot: İngiliz basını, F.Bahçe'nin devre arasında, Dinamo Kiev'in süper golcüsü Shevchenko'yu transfer edeceğini ileri sürdü.

**Gazetenin 15 Kasım 2008 tarihinde çıkardığı "Gerçek Kral Arda" başlığıyla benzerlik gösteren bu manşet, akıllara kralın kim olduğu sorusunu gündeme getirmektedir. İki aynı haberde, iki farklı oyuncu üzerinden değerlendirilen 'gerçek kral unvanı', bu bölümde Fenerbahçe haberi olarak ele alınmıştır. Spot bölümünde yer alan, 'süper golcü' ifadesini ise, manşetlerine "Gerçek kral" olarak taşıyan gazete, gerek duyduğu bu dille ayrımcılığı oluşturmuştur.

Başlık: GÜİZA'YI ADAM EDECEĞİM (14 Kasım 2009-Sütun)

Spot: F.Bahçe Teknik Direktörü Daum, bir türlü bekleneni veremeyen ve sık sık satılması gündeme gelen Daniel Güiza için özel mesai harcamaya başladı. Güiza'dan en iyi verimi almaya kararlı olan Daum, bu futbolcunun eski takımı Mallorca ile milli takımdaki maçlarının CD'lerini izliyor. Alman hoca, F.Bahçeli yöneticilere de "Güiza'yı istenen kıvama getireceğim" dedi.

**Fenerbahçe teknik direktörü Daum tarafından verilen mesajda, "Güiza'yı adam edeceğim" ifadesi, Fotomaç gazetesi tarafından değiştirilmeden verilmiştir. 28 Temmuz 2009'da yine Daum tarafından söylenen habere bakıldığında ise, verilen mesaj "Güiza'yı gol kralı yaparım" şeklindedir. İki metinde de ele alınan ve aynı kişi üzerinden yapılan yorumlama, gazete tarafından 14 Kasım 2009'da adamlık olarak değiştirilmiştir. Buradan yola çıkarak Güiza'ya yapılan adamlık benzetmesi, futbol alanı içerisinde değerlendirildiğinde cinsiyetçi bir başlık olarak ortaya çıkmaktadır. Yanlış başlık seçiminin görüldüğü bu metinde, ayrımcı ifadeler söz konusudur.

Başlık: BEŞİKTAŞ'A YERLİ KRAL (18 Kasım 2009-Sütun)

Spot: Gol sıkıntısını devre arasında sürpriz bir isimle çözmeye hazırlanan Beşiktaş, Karsspor formasıyla 12 maçta 10 gol atarak Türkiye liglerinin en skorer ismi olan Ercan Güneri'ye kancayı taktı. 27 yaşındaki golcüyü Trabzonspor ve Bursaspor da istiyor.

**Kelimelerin sık sık değiştirildiği ve benzetmelerin buna göre yapıldığı haberlerde, cinsiyet ayrımcılığı ön plana çıkmaktadır. "Beşiktaş'a yerli kral" başlığıyla verilen haber metninde krallık kelimesi, bu doğrultuda değerlendirilebilir. Türkiye liglerinin en golcü ismi olan Ercan Güneri adlı futbolcuya yapılan 'Yerli kral' benzetmesi, golcülüğü ön plana çıkartılarak verilmiştir. Fakat burada esas alınması gereken durum, ayrımcı dille oluşturulan haber metnidir. Gazetenin kavramı önüne koyduğu adlandırmalarla çeşitlendirmesi, konunun detaylandırılması adına önemlidir.

Başlık: BAYAN PARMAK İNÖNÜ'YE gidiyor (20 Kasım 2009-MANŞET)

Spot: Beşiktaş ile Fenerbahçe arasında yarın oynayacak derbi maçta sarı-lacivertli taraflarla ayrılan biletler dün satışa çıkarıldı. Olaylı Galatasaray Cafe Crown-Fenerbahçe Ülker derbisinde Galatasaray tribünlerine 'parmak' hareketi yapan Ayşe Demet K. adlı bayan taraflarla, arkadaşları Hakan Z. de bilet alan Fenerbahçeliler arasındaydı. Öte yandan sarı-

lacivertli taraftarlar, Şükrü Saracoğlu Stadı'nda Migros mağazasının önündeki Biletix gişesinde satışa çıkarılan biletlerden alabilmek için gecedan itibaren kuyruğa girdi. Bilet satışı sırasında izdiham yaşandı, sık sık kavga çıktı.

**Dikkat çekici bir başlıkla okuyuculara sunulan bu haber, içerik olarak kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşımı göstermektedir. Ayşe Demet K isimli bir kadının, daha önce Galatasaray-Beşiktaş basketbol maçında yaptığı parmak işaretini cinsiyetçi bir başlık ile ele alan gazete, bunu futbolla birleştirmiştir. "*Bayan parmak İnönü'ye*" başlıklı metinde kullanılan kelimelerin yersiz ve yanlış oluşu, futbolun kadına yönelik olmadığı görüşünü savunmuştur. Ayrıca kadına karşı kullanılan '*bayan*' kelimesi de yine aynı şekilde ayrımcı bir dile denk getirilmiştir. Fakat buradaki diğer bir ayrıntı ise, bunun haberleştirilmesidir. Kadın yerine erkek olsaydı, gazete bunu manşet haber olarak sunar mıydı bilinmez ama kadın vurgusunun ağırlıklı olduğu bu haberde cinsiyetçi bir bakış açısının izlerinin olduğu çok net olarak söylenebilir.

ARALIK

Başlık: *LİGİN KRALI KAYSERİSPOR (07 Aralık 2009-Sütun)*

Spot: Kayserispor ile Bursaspor arasındaki nefes kesen maçı sarı-kırmızılı ekip kazandı ve liderlik koltuğuna oturdu. Taraftarının müthiş desteğini arkasına alan Kayseri, güçlü rakibini Ömer ve Makukula'nın (2) golleriyle 3-0 yenerken "Şampiyonluk yarışında ben de varım" dedi.

**Kayserispor'un liderlik koltuğuna oturmasıyla beraber atılan başlık, Fotomaç gazetesinin tutumuyla 07 Aralık 2009'da krallık olarak ifade edilmiştir. Ligde bulunan 18 takım arasında Kral olarak lanse edilen Kayserispor, bu anlamda "*Ligin kralı*" olarak ön plana çıkartılmıştır. Gazetenin bu tutumu ise, eril dili destekler niteliktedir. Bu nedenle başlık ve spotun uyuşmadığı haber metninde, şampiyonluk yarışını temsil eden kelime ayrımcı bir nitelik taşımaktadır.

2010 Yılı

OCAK

Başlık: *FENER KRALINI ALIYOR (14 Ocak 2010-MANŞET)*

Üst Başlık: F.Bahçe Gökhan Ünal'ı bugün resmen isteyecek

Spot: Ankara'da gerçekleşecek transfer zirvesinde Trabzon, Gökhan'a karşılık Semih+Uğur'u talep edecek. Bordo-mavili kulübün genel sekreteri Hasan Yener, "Gökhan'ı G.Saray da istiyor ama F.Bahçe'nin teklifi çok daha ciddi" dedi.

**Fenerbahçe üzerinden verilen haberde, manşeti oluşturan ifadenin üst başlık ve spotla desteklenmemesi söz konusudur. Üst başlık ve spotta yer alan kelimelere bakıldığında, Fenerbahçe'nin oyuncu transfer etme noktasındaki girişimlerinden söz edilmiştir. Fakat bu girişimlerin manşetteki 'kral' ifadesini destekleyecek bir şekilde oluşturulmadığı anlaşılmıştır. Gökhan Ünal'ın diğer kulüpler tarafından da takip edilmesini normal bir dille ele alan gazete, manşetten verdiği kelimeyle ise, ayrımcı bir ifade kullanmıştır.

Başlık: *GUTİERREZ: GOL KRALI OLACAĞIM (18 Ocak 2010-Sütun)*

Spot: Trabzonspor'un yeni golcüsü Gutierrez, dün Antalya'da medya karşısına çıktı ve çok iddialı açıklamalar yaptı. Türkiye'ye gelmeden önce milli takımdan arkadaşları Cordoba ve Mondragon'dan bilgi aldığını söyleyen Kolombiyalı futbolcu, "Buraya büyük hedeflerle geldim. Türkiye liginin gol kralı olmak istiyorum ve bunu başarabileceğime inanıyorum" dedi.

**Trabzonspor'un yeni transferi Gutierrez ile ilgili yapılan haberde, 'Gol kralı' olma ifadesi eril bir anlayışla verilmiştir. Spot bölümünde bu ifadeyi destekleyecek "Türkiye liginin gol kralı olmak istiyorum" açıklaması ise, oyuncu üzerinden direkt olarak yansıtılmıştır. Gazetenin kendi tercihi olarak gözükken bu durum, ayrımcı ifadeyi perçinlemektedir. Erkeklik vurgusunun hakim olduğu haberde, cinsiyetçi bir ayırım söz konusudur.

Başlık: FENERBAHÇE'YE BİR KRAL DAHA: NENE (20 Ocak 2010-Sütun)

Spot: FRANSA'nın ünlü L'Eguipe gazetesi, F.Bahçe'nin Monaco'nun Brezilyalı Forveti Nene'yi istediğini iddia etti. Haberde, 12 golle gol krallığında ilk sırada bulunan 28 yaşındaki oyuncuya karşılık F.Bahçe'nin Monaco'ya 10 milyon euro teklif ettiği ileri sürüldü.

**Toplumsal anlamda bilgi verme anlayışı güden gazeteler, sunmuş olduğu başlıklarla düşünce biçimlerini ortaya çıkarmaktadır. Fotomaç gazetesinin bu anlamdaki düşünceleri ise, vermiş olduğu mesajlarla cinsiyetçi bir anlayışa sahip olduğunu göstermektedir. Futbolun daha çok erkek egemenliğinde olması gerektiğini ifade eden krallık kelimesinin, sürekli olarak ele alınması, bu anlayışın sürdürüldüğünü göstermektedir. Gazetenin 20 Ocak 2010 başlıklı haber metninde de gösterildiği gibi, transfer edilecek oyuncunun gol kralı olmasından bahsedilmiştir. Spot bölümünde bu ifadeyi destekleyecek şekilde atılan başlık ise, ayrımcı ifadeyle sürdürülmüştür.

MART

Başlık: SPİDERMAN (01 Mart 2010-MANŞET)

Üst Başlık: Lider G.Saray Ali Sami Yen'de Kasımpaşa'ya gol yağdırdı. Aslan ezeli rakibi Fenerbahçe ile arasındaki puan farkını 5'e çıkardı

Spot: Keita; 75'te attığı süper golle Kasımpaşa filelerindeki örümcek ağlarını aldı, akıllara 'Örümcek Adam'ı getirdi.

**2006 ve 2009 yılları içerisinde "Örümcek Adam" başlığı altında verilen bu haber, 01 Mart 2010 tarihli sayıda "Spiderman" olarak türetilmiştir. Bir çizgi film karakteri olarak ortaya çıkan bu kelimenin, gazete tarafından kullanımı ise erkeklik üzerinden verilmektedir. Galatasaray-Kasımpaşa maçında Keita adlı futbolcunun atmış olduğu güzel golü betimleyen haberin, zihinlerde oluşturduğu izlenim, eril çerçevede değerlendirilebilir. Bu ve benzeri atılan manşetlerde üst başlık ve spot bölümleri, başlıktan biçimsiz olarak ele alınmaktadır. Aradaki puan farkı ile golü atan oyuncunun belirtilmesi, başlığın bu şekilde atılmasına sebep değildir.

Başlık: DELİKANLI OZAN İPEK (19 Mart 2010-Sütun)

Spot: -

**19 Mart 2010 tarihinde gazetenin sütununda açıklamasız olarak belirtilen bu başlık, erkeklik kavramını şiddet üzerinden biçimlendirmektedir. Atılan başlığın bir futbol haberi olduğu düşünüldüğünde, erkeklik olgusunun türetildiği görülmektedir. "Delikanlılık" ibaresiyle

verilen bu haber, futbol alanının erilleşmesi adına yanlış bir haberdir. Futbolda bunun gibi haberlerin yapılması, erkeklik mitinin yüceltilmesine sebeptir.

NİSAN

Başlık: *G.SARAY'IN KRALI HALA NONDA (29 Nisan 2010-MANŞET)*

Spot: Devre arasında takımdan gönderilen Shabani Nonda, bu sezon G.Saray'ın resmi maçlardaki en golcü futbolcusu unvanını koruyor. 16 gol atan Kongolu futbolcuyu 15 golle Baros, 14 golle de Kewell izliyor. Nonda'nın yerine transfer edilen Jo ise tam bir hayal kırıklığı oldu ve ancak 3 gol atabildi.

**Golcülük sıfatının övüldüğü bu haber metninde, Galatasaray'ın yıldız oyuncusu Shabani Nonda üzerinden ayrımcı dil kullanılmıştır. Toplamda 16 gol attığı belirtilen futbolcunun, kral olarak lanse edilmesi, futbol alanında süregelen bir ayrımcılığı göstermektedir.

MAYIS

Başlık: *CİMBOM KRALINI ALIYOR; MAKAKULA (21 Mayıs 2010- MANŞET)*

Spot: Serdar Özkan ve Mehmet Batdal'a imza attırarak transfere fırtına gibi giren G.Saray asıl bombayı, Turkcell Süper Lig'in Gol Kralı Makukula ile patlatmaya hazırlanıyor. Makukula'nın nabzını yoklayan ve "G.Saray'a tabii ki gelirim" yanıtını alan Futbol A.Ş. Genel Müdürü Adnan Sezgin, önümüzdeki hafta Portekiz'e giderek, bu futbolcunun bonservisini elinde bulunduran Benfica kulübüyle görüşecek. G.Saray, Makukula'ya yıllık 1 milyon 750 bin euro vermeyi planlıyor.

**Transfer döneminde birçok isim üzerinden yapılan haberler, gerek cinsiyetçi tutum, gerekse de eril dil inşası olarak yorumlanabilir. Öyle ki bu bölümde ele alınan haberin içeriği, spot bölümünde 'Gol kralı' olarak verilirken, başlıkta "Cimbom kralını alıyor" şeklinde pekiştirilmiştir. Makakula isimli futbolcuya verilen bu unvan, dolayısıyla haber söylem ilişkisi çerçevesinde bakıldığında eril hegemonik bir anlam taşır.

Başlık: *MAÇ SATACAK ADAM MIYIM (21 Mayıs 2010-Sütun)*

Spot: Bursa maçında ilk golde hatası olan, ikinci golü de kendi kalesine atınca ağır suçlamalarla karşılaşan Beşiktaş kaptanı İbrahim Toraman öfkeli. ABD'den yönetici Serdal Adalı'yı arayan Toraman, "Abi herkes beni suçluyor. Beni nasıl tanırsın, maç satacak adam mıyım?" dedi. Adalı "Senin kişiliğine kimse laf edemez" karşılığını verince tecrübeli oyuncu biraz olsun rahatladı.

**Beşiktaş-Bursaspor maçı sonrası takımın yediği golde hatalı olduğu belirtilen kaptan İbrahim Toraman, hakkında ağır suçlamalar bulunanlara öfke duymuştur. Futbolcunun birincil ağızdan yaptığı iddia edilen bu haber metninde, atılan başlık erkeklik üzerinden vurgulanmıştır. Gazetenin "Maç satacak adam mıyım?" başlığında duyurduğu haber, futbolcunun söylemi olmasına karşın ayrımcı bir ifadeyle verilmiştir. Burada kullanılan kavram, gazetenin cinsiyetçi bakış açısı doğrultusunda değerlendirildiğinde, başlık seçiminin ayrımcı bir nitelik taşıdığı söylenebilir. Adamlık ve erkeklik gibi kavramların bu şekilde haberleştirilmesi, hem cinsiyet ayrımını devam ettirmekte hem de şiddeti ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla yanlış başlık seçiminin belirtildiği haberde, adamlık kelimesi uygun görülmemektedir.

Başlık: *İSKOÇYA KRALI TRABZON'A MI? (29 Mayıs 2010-Sütun)*

Spot: Golcü arayışını sürdüren bordo mavili ekip, Panteliç transferinin gerçekleşmeme ihtimaline karşı bir "B" planı hazırladı ve Kris Boyd'u gündemine aldı. Glasgow Raners'ta oynayan ve iki sezondur İskoçya'da gol kralı olan Boyd'un sözleşmesi 30 Haziran'da bitiyor.

**Trabzonspor'a transfer döneminde gelmesi gündemde olan Kris Boyd, gazete tarafından attığı goller üzerinden kral olarak tabir edilmektedir. Golcülük vasfının ön plana çıkartıldığı haberde, Boyd iki sezon üst üste gol kralı olmuştur. Spot bölümünde bu şekilde ele alınan oyuncu, gazetenin sütununda ise "*İskoçya kralı*" olarak sunulmuştur. İki türlü incelenen spot ve başlık bölümünde, krallık kelimesi türetilerek verilmiştir.

HAZİRAN

Başlık: *TRABZON'DAN GOL KRALINA ÇAĞRI*

MAKAKULA BİZE GEL ULA (04 Haziran 2010-Sütun)

Spot: Panteliç'in nazından usanan Trabzonspor, rotayı Kayserispor ile yollarını ayıran Ariza Makukula'ya çevirdi. Makukula'nın kulübü Benfica ile pazarlık masasına oturan bordo-mavili yönetim, 3.5 milyon euro'luk bonservis bedelinde indirim sağlamaya çalışıyor.

**İncelenen süreçte, Fotomaç gazetesinin Trabzonspor üzerinden verdiği haberlerin çoğunluğunu krallık kelimesi oluşturmuştur. Bir önceki haber metniyle benzer olan gol krallığı ifadesi, burada Ariza Makukula adlı oyuncu üzerinden yapılmıştır. Spotta yer alan metinde düz bir ifadeyle izah edilen süreç, gazetenin başlığında Trabzon şivesi ile birleştirilip verilmiştir. Dolayısıyla ayrımcı bir başlık olan bu sunumun gerçekleşmesi, futbol adına cinsiyet ayrımını ortaya koymaktadır.

TEMMUZ

Başlık: *KRALINI ALIYORUZ(10 Temmuz 2010-MANŞET)*

Üst Başlık: Yıldırım, Fenerliler'e müjdeyi verdi

Spot: Fransız Nancy kulübü "Dia için F.Bahçe ile görüşüyoruz" açıklamasını yaptı; İtalyan medyası "Grosso" dedi, taraftarların gönlünde ise Ronaldinho var.

**Fenerbahçe kulübü başkanı Aziz Yıldırım tarafından transfer müjdesi olarak nitelendirilen bazı futbolcular, gazete tarafından kral olarak sunulmuştur. Başlık, üst başlık ve spotun ayrı olarak ele alındığı metinde, sadece bir futbolcu kral olarak manşette yer almıştır. Kral kelimesinin üstü çizildiği ve dikkat çekici puntolarla yazıldığı haberde, gazete eril bir dil kullanmıştır. Bu haberlerin çoğaltıldığı gözlemlendiğinde ise, gazetenin futbolu erkek oyunu olarak düşündüğü anlaşılmaktadır. Hiyerarşik eşitsizliğe örnek olarak türetilen bu ve benzeri haberler, toplumsal anlamda sosyal bölünmeyi sağlamaktadır.

AĞUSTOS

Başlık: *KRALLARIN SAVAŞI*

BU BİR SÜPER GÜÇ GÖSTERİSİDİR (07 Ağustos 2010-MANŞET)

Spot: 2009-2010 futbol sezonunun süper gücü bu akşam belli olacak. Süper Lig şampiyonu Bursaspor ile Türkiye Kupası sahibi Trabzonspor, TFF Süper Kupa maçında İstanbul'da karşı karşıya gelecek. Atatürk Olimpiyat Stadı'nda oynanacak ve saat 20.30'da başlayacak karşılaşmayı Kuddusi Müftüoğlu yönetecek. Nefesleri kesecek müsabaka, Türkiye'nin bir

numaralı kanalı atv'den canlı olarak ekranlara gelecek. 20 ve 40 TL'den satılan biletler saat 16.00'ya kadar alınabilecek.

**Fotomaç gazetesinin dikkat çekici başlığı olarak görülen "*Kralların savaşı*" adlı haber, sunulan resimle birlikte şiddeti ve erkek egemen yapıyı ortaya çıkarmıştır. İki takımın Antrenörünü at üzerinde gösteren gazete, ortamı da bu yönde etkilemiştir. Spot bölümünde ifade edilen süper kupa finali ise, iki takımın birer güç gösterisi şeklinde verilmiştir. Ve son olarak "*Nefesleri kesecek müsabakanın*" cümlesiyle yaratılan gerilim durumu, gazete tarafından manşetin içeriğini belirlemiştir. Dolayısıyla manşet olarak sunulan bu haberin, hem şiddeti hem de futbolun içerisindeki ayrımcılığı körüklediği görülmektedir.

Başlık: *BİR ADAM VAR GAPGARA*

DİYİLER ONA YATTARA (24 Ağustos 2010-MANŞET)

Spot: Trabzonspor, Avni Aker'de 'Kara Bela' Yattara'nın yıldızlaştığı maçta Fenerbahçe'yi devirdi: 3-2. Bordo-mavililerin Gineli kaptanı; Jeneriklik bir gol attı, bir de Asist yaptı. Tribünleri dolduran bordo-mavili taraftarlar da derbiye damgasını vuran Yattara için işte bu dizeleri bestelediler:

**Trabzonspor'un Fenerbahçe'yi Avni Aker'de 3-2 yenmesiyle atılan manşet, oynanan oyunun cinsiyetini belli etmek üzerine atılmış bir manşettir. Gazetenin Trabzonspor oyuncusu Yattara üzerinden attığı başlık, aynı zamanda ayrımcı dili tetikleyen bir başlıktır. Bir gol ve bir de Asistle oynayan futbolcunun yıldızlaştığını belli eden gazete, bunu oyuncunun ten rengiyle vurgulamıştır. '*Kara bela*' olarak lanse edilen futbolcu, manşette '*gapgara*' ifadesiyle belirtilmiştir. Burada '*adamlık*' üzerinden türetilen haberin, erkek egemenliğini göstermesi söz konusudur. Diğer bir noktada ise haberin, dolaylı olarak oyuncu üzerinden ırk ayrımcılığını oluşturduğu görülür.

Başlık: *CİMBOM KRALIN PEŞİNDE (25 Ağustos 2010-MANŞET)*

Üst Başlık: G.SARAY ÇİZME'NİN HARİKA ÇOCUĞU Dİ NATELE'Yİ ALIYOR

Spot: Stili Hagi'ye benzetilen, Forvet arkasının yanı sıra kanatlarda da oynayabilen Udinese'li yıldız, Serle A'nın geçen sezon 29 golle gol kralı. Sarı-kırmızılılar, bu büyük transferi gerçekleştirmek için kıran kırana pazarlık yapıyor.

**"*Cimbom kralın peşinde*" başlığıyla atılan manşet, içerik olarak gol krallığını ifade etmektedir. 29 golle gol kralı olduğunun altı çizilen haberde, Di Natale isimli futbolcu bu kavramla eşleştirilmiştir. Futbolun kendi alanı içerisinde kadın-erkek ayrımının yapıldığını belli eden bu ifade biçimi, eril bir dille verilmiştir.

EYLÜL

Başlık: *11 FIRTINA ADAM (14 Eylül 2010-MANŞET)*

Üst Başlık: Basketbolda 12 Dev Adam'dan sonra dün de Trabzonspor'un 11 Fırtına Adamını izledik

Spot: Trabzonspor, Avni Aker'de Sivasspor'a gol oldu yağdı: 6-1. Yattara, attığı akıl almaz goller ve milimetrik paslarıyla futbolseverlere 'Messi de kimmiş! Yattara varken..' dedirtti. 31'de yattara Frikik golü ile perdeyi açtı. Gineli futbol sihirbazı, 34'te Sivasspor kalecisi Ramoviç'e öyle bir vücut çalımını attı ki (2008'de Serkan Kırıntılı'ya da aynı hareketi yaparak

Jeneriklik bir gol atmıştı) kaleci terse gitti, top filelerle kucaklaştı:2-0 38'de Selçuk'un 30 metreden attığı müthiş füzeyi Ramoviç seyretti:3-0. Yigidolar 47'de Cihan ile umutlandı. 59'da ve 76'da Teofilo şık gollerle farkı getirdi:5-1. 89'da Burak skoru belirledi:6-1. 79'da Sivas'tan Sedat kırmızı kart gördü. Şenol Güneş, Antalya maçından sonra dün de sahaya 4 hücumcu ile çıkarak; 'tek Forvet ve çağ dışı futbol' anlayışını çöpe attı. Meslektaşlarına hocalık dersi verdi, dünya futbolunda yeni bir çığır açtı.

**Fotomaç gazetesinin 14 Eylül 2010'da attığı manşet, futbolun erkek oyunu olduğunu belli eden bir ifade biçimidir. Trabzonspor'un, Avni Aker'de karşılaştığı Sivasspor maçından 6-1 galip ayrılması, gazetenin bu başlığını belirlemiştir. Spot bölümünde oynanan oyunun içeriği belirtilirken, üst başlık kısmında ise gazetenin bu başlığı atma sebebi gösterilmiştir. Basketbolda *12 dev adam* ibaresinin sıklıkla kullanıldığı günümüzde, adamlık kelimesi hem basketbol hem de futbola erilleştirilmiştir. Bu başlığa ithafen hazırlanan haber, son derece cinsiyetçi bir tutumun göstergesidir. Oynanan oyunun sadece adamlar veya erkekler şeklinde betimlenmesi, gazetenin kendi futbol anlayışını ortaya çıkarmıştır.

Başlık: *SÜPERMAN (27 Eylül 2010-MANŞET)*

Spot: Galatasaray, İstanbul BŞB'yi farklı yenerken süper golcüsü Milan Baros attığı üç golle kahramanlaştı. Cimbom, üst üste 4'üncü galibiyetini elde etti.

**İncelenen yıllar içerisinde daha önce 30 Mart 2009'da atılan bu başlık, son olarak 27 Eylül 2010'da tekrar manşetlere taşınmıştır. Galatasaray'ın İstanbul BŞB'yi farklı yenmesi ve gecenin yıldızının Milan Baros isimli futbolcu olması, bu başlığın atılmasını sağlamıştır. Görselle bütünleştirilen bu haberde, Baros'a giydirilen Süperman kıyafeti ise, kurtarıcı şeklinde gösterilmiştir. Dünyaca ünlü bir erkek karakter olan Süperman'in, bu haber metninde konumlandırılması son derece düşündürücüdür. Kurtarıcı olmanın güce dayalı olması ve bunun ise erkekliği temsil etmesi, oluşturulan manşetin ayrımcı tarafını ortaya koymaktadır.

EKİM

Başlık: *NIANG AVRUPA'NIN KRALI (05 Ekim 2010-MANŞET)*

Spot: SÜPER Lig'de7 golle krallıkta zirvede yer alan Fenerin süper Forveti Niang, 1.17'lik gol ortalamasıyla Avrupa'nın da zirvesinde. Senegalli yıldızı, 8 maçta attığı 9 golle 1.12'lik ortalama tutturmuş Utrecht'li Wolfswinkel izliyor.

**İncelenen haberler esas alındığında, daha çok "Avrupa'nın kralı" olarak belirtilen kulüplerin, burada oyuncu üzerinden verilmesi söz konusudur. Attığı golle bağlantılı olarak ele alınan bu haber, gazete tarafından 'gol ortalaması en yüksek oyuncu' şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca spot bölümündeki '7 golle krallıkta zirvede' ifadesi, atılan başlık ile uyumlu hale getirilmiştir. Dolayısıyla her iki metinde de yer alan bu söylemin, ayrımcı ifadeyi desteklemesi söz konusudur.

KASIM

Başlık: *BOBOYİĞİT (01 KASIM 2010-MANŞET)*

Spot: Ligdeki son 3 maçını kaybeden Beşiktaş, Yiğido Sivas'ı zor da olsa yenip kötü gidişe nokta koydu. Bobo henüz 5'inci dakikada attığı golle takımının maça adeta 3-0 önde başlamasını sağladı ve galibiyette kilit rol oynadı.

**Daha önce 2008 ve 2009 yıllarında iki kez kullanılan “*Babayiğit*” kelimeleri, bu kez burada oyuncuya atıfta bulunularak “*Boboyiğit*” şeklinde kullanılmıştır. Geçmişte Beşiktaş ve Fenerbahçe üzerinden yapılan haberde, değişmeyen tek takımın Sivasspor olduğu anlaşılmaktadır. Sivasspor ile adlandırılan Yiğido kelimesi ise, burada türetilmiş bir şekilde ortaya çıkmıştır. Spotta da yer bulan yiğido ifadesi, başlıkla bütünleştirilmiştir. Beşiktaş'ın Sivasspor'u Bobo'nun attığı golle yenmesi ise, isminin *Baba* kelimesini çağrıştırmaya adına atılmış başlık olarak görülmüştür. Bu şekilde yapılan adlandırmalarda, erkeklik ve yiğitlik kavramları ön plana çıkartılmıştır. Bu nedenle futbol alanında bu başlığın kullanımı son derece uygunsuzdur.

Başlık: *BAY ROTASYON ROTAYI ŞAŞIRDI (09 Kasım 2010-MANŞET)*

Spot: Sürekli kadroyla oynadığı için “Bay rotasyon” diye anılan Schuster, dün de İbrahim Üzülmez, Necip, Tabata ve Hilbert'i kulübeye çekti; Beşiktaş lig sonuncusu Kasımpaşa ile berabere kalarak şampiyonluk hedefinden biraz daha uzaklaştı.

**Beşiktaş'ın Kasımpaşaspor ile oynadığı maçta, teknik direktör Schuster'in sahaya sürdüğü kadro, gazete tarafından dikkat çekici bir başlık ile sunulmuştur. Maç öncesi rotasyon diye adlandırılan farkı oyuncu seçimleri, “*Bay rotasyon*” adı altında verilmiştir. Rotasyon kelimesinin bir nesne olmadığı düşünüldüğünde, burada kullanılan kavramın cinsiyet tabanlı hale getirilmesi söz konusudur. Futbolda “*bayan rotasyon*” diye bir kavramın olmaması, alanın sorunsalını ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla bu başlığın kullanımı futbol çehresi içerisinde erilleştirilmiştir.

Başlık: *TEKNİK ADAM SKANDALI (09 Kasım 2010-Sütun)*

Spot: -

**Futbolun zaman içerisinde erilleşmesini sağlayan bazı durumlar mevcuttur. Bunu mevcut hale getiren gazeteler ise, sağladıkları oluşumla çeşitli söylemler üretmektedir. Bunlardan bir tanesi de “*teknik adam*” kavramıdır. Tamamen kadına yönelik karşı tutum içerisinde ele alınan bu kavram, ayrımcı bir ifadenin unsurudur. Genel anlamıyla “*Teknik Direktör*” olarak kullanılması gereken bu ifade biçimi, gazete tarafından ön adlandırma yapılarak kullanılmaktadır. Teknik Direktörün adam olması gerektiğini belli eden bu cümlelerin kullanımı, tam anlamıyla eril bir dile denk gelmektedir.

Başlık: *GALATASARAY'A KRAL GOLCÜ GRAFİTE (13 Kasım 2010-Sütun)*

Spot: Sık sık sakatlanması nedeniyle Baros'tan verim alamayan G.Saray gözünü Wolsburg'a dikti. Önce Alman takımından Diego ile ilgilenen Cimbom, bu futbolcunun pek istekli görünmemesi üzerine aynı ekibin golcüsü Grafiye'yi gündemine aldı. 2009'da Bundesliga'da gol kralı olan Grafite'yi devre arasında renklerine katmak isteyen G.Saray temaslara başladı.

**Bu haber metinde Galatasaray'ın transfer etmek istediği oyuncuyu ‘*kral*’ olarak sunan gazete, ayrımcı bir dile imza atmıştır. Spot bölümünde başlığın gol krallığı ile desteklenmesi

ise, ortaya “*kral golcü*” ibaresini çıkarmıştır. Oyuncunun ve futbolun erkek tabanlı olduğunu gösteren bu ifade biçimi, eril dili destekler nitelikte sunulmuştur.

Başlık: *GUTİ ALEMDE (23 Kasım 2010-Sütun)*

Spot: Guti, Beşiktaş Konyaspor maçının oynandığı gün iki İspanyol bayanla Beyoğlu'nda sabaha kadar eğlendi.

**Fotomaç gazetesi tarafından futbolcuların hayatının esas alındığı haberde, belirtilen kişi veya kişilerin, kadınlarla eğlendiğini alt metinlerle ifade eden gazete, bunu kullanmış olduğu alem kelimesiyle birleştirmiştir. “*Guti alemde*” başlığının vermiş olduğu anlam, cinsiyetçi ve ayrımcı bir ifadeyle sunulmuştur. Ayrıca gazetenin görsel üzerinden ele aldığı haber, gösterilen kadın objesiyle bütünleştirilmiştir. Fotoğrafta konumlandırılan iki kadının cinsel bir obje olarak sunulduğu görülmüştür. Bir meta halinde vurgulanan alem kelimesi, dolayısıyla akıllara ilk olarak kadın figürünü getirmektedir. Başlıkla desteklendiği görülen görselde Guti adlı futbolcunun çok küçük boyutta yer alması ise, gazetenin kadını nasıl konumlandığını göstermektedir.²⁵²

ARALIK

Başlık: *AFRİKA'NIN KRALI FENER YOLUNDA (16 Aralık 2010-Sütun)*

Spot: FENERBAHÇE ara transferde ilk bombayı bir Afrikalı yıldızla patlatmaya hazırlanıyor. Fotomaç'ın Fransa'daki kaynaklardan edindiği bilgiye göre, orta sahada pres yapan, hırslı ve ayrıca ofansif yönü de güçlü olan bir oyuncu arayan Fenerbahçe, Nice takımının Fildişin yıldızı Emerse Fae için bir süre önce resmi girişimde bulundu. NİANG'ın tavsiyesi üzerine başlatılan transfer harekâtında Fenerbahçe, 26 yaşındaki futbolcu için 3 milyon euro önerirken, Nice ise 4 milyon euro istedi. İki taraf arasında görüşmeler devam ediyor. Afrika'nın en iyi orta saha oyuncusu olarak gösterilen ve Fildişi Milli Takımı formasını da giyen Fae, bu sezon ligde 16 maçta 3 gol attı.

**Genellikle gol krallığı ve Asist krallığı üzerinden verilen bu tip haberlerde, kahraman sürekli farklı oyunculardır. Fenerbahçe'nin transfer etmek istediği oyuncu Fae, haber metninde 'Afrika'nın en iyi orta saha oyuncusu' olarak gösterilmektedir. Spotta bu yönüyle aktarılan haber içeriği, başlıkta ise “*Afrika kralı fener yolunda*” olarak ele alınmıştır. İki farklı anlama gelen en iyi orta saha oyuncusu ve kralı kelimeleri, bu anlamda gazetenin kendi tercihi durumunda sunulmuştur. Görüldüğü üzere buradaki tercih meselesi, aslında tek taraflıdır ve bu taraf her zaman erkeğe/erkekliğe yöneliktir.

Başlık: *TRABZON ARJANTİN GOL KRALININ PEŞİNDE (28 Aralık 2010-Sütun)*

Spot: BORDO-Mavili ekip, Arjantin'in Velez Sarsfield takımında oynayan ve son üç sezonun ikisinde gol kralı olan Uruguaylı Santiago Silva için operasyon başlattı.

**Trabzonspor'un transfer adaylarından biri olan Santiago Silva adına yapılan haberde, oyuncunun gol krallığı üzerinde durulmuştur. Erkek futbolu ve kadın futbolu diye adlandırmanın olmadığı bu bölümde, gol kralı kullanımı cinsiyetçi bir ifade biçimi olarak görülmektedir. Ayrıca spot bölümünde cümle sonunda geçen '*operasyon başlattı*' kelimesi, genellikle savaş durumlarında kullanılan bir adlandırma olduğu için, şiddet üzerinden

---

*Fotomaç gazetesi 23 Kasım 2010 tarihli haberin görseli EK-C'de gösterilmiştir.

bilinçaltı mesajlar içermektedir. Her iki şekilde değerlendirilebilecek bu haber başlığı ve spotu, eleştirel bir şekilde ele alınabilir.

2011 Yılı

OCAK

Başlık: *RÜZGARIN OĞLU FENER'E DOĞRU (11 Ocak 2011-MANŞET)*

Üst Başlık: Lorient'in süper golcüsü Gameiro da listede

Spot: Aykut Kocaman, iki sezondur Fransa'da fırtına gibi esen ve müthiş süratiyle rakip savunma hatlarını yıkıp geçen 24 yaşındaki yıldızı istedi. Kolları sıvayan yönetim, Lorient kulübüyle pazarlıklara başladı.

**Futboldaki eril dili gösteren diğer bir örnekte gazetenin 11 Ocak 2011 tarihinde manşet olarak verilmiştir. "*Rüzgârın oğlu*" şeklinde sunulan haberde, oyuncunun hızı üzerinden benzetme yapılmıştır. Spot bölümünde sürati ile ele alınan oyuncu, manşette ise farklı bir şekilde değerlendirilmiştir. Oğul kelimesinin tabanında yatan erkeklik olgusu, metinde ayrımcı bir ifade üzerinden yer almıştır. Burada belirtilen haber metninin, Van Dijk'ın metin semantiğindeki deyimleri anımsatması söz konusudur. Her ne kadar kalıplaşmış bir kavram olarak sunulsa da, kadına karşı böyle bir söylemin türetilmediği görülmektedir.

Başlık: *STANCU BİRAZ DAHA ERKEKÇE OYNAMALI (25 Ocak 2011-Sütun)*

Spot: Romanya Futbol Federasyonu Başkanı Sandu ilginç bir açıklama yaptı ve "Gica(Hagi) Stancu'da risk aldı. İkisinin de üzerine büyük yük bindi. Stancu artık daha çok çalışmalı ve biraz daha erkekçe oynamalı" diye konuştu.

**Kadın-erkek alanı içerisinde farklılaştırılan futbol alanı, belirtilen ifadelerle kalıplaştırılmaktadır. Gazetenin incelenen sayısında söylenen söz, Butler'ın toplumsal cinsiyetin performatif yapısı dahilinde yorumlanabilir. Bu noktada futbolcuların sahada cinsiyetleri gösterdikleri erkeklik kalıpları ve erkeklik mitlerinin yüceltilmesi üzerinden şekillenmektedir. Romanya Futbol Federasyonu Başkanı Sandu tarafından dile getirilen erkeklik kavramı, Fotomaç gazetesi tarafından direkt olarak ele alınmıştır.

ŞUBAT

Başlık: *ADAM OLUN LAN! (16 Şubat 2011-MANŞET)*

Üst Başlık: Soyunma odasında ki kavganın ayrıntılarını FOTOMAÇ AÇIKLIYOR

Spot: İŞTE O DİYALOGLAR: Ankaragücü maçının ilk yarısı bitmiş ve Schuster'le birlikte tüm takım soyunma odasındaki yerini almıştır.

İbrahim Üzülmöz (odaya girer girmez kükrer): A..k herkesin! Adam olun lan!

Aurolio ve Nobre: Kaptan ne oluyor ya! (Üzülmöz birden Toraman'a saldırır ve iki yumruk atar; biri kulağa diğeri enseye. Futbolcular hemen araya girer.)

Simao: Bu nasıl iş, ben hayatımda böyle skandal görmedim. Çok yanlış, çok

İbrahim Toraman: Niye vurdun bana? Ne biçim adamsın sen ayaktayken vursana!

İbrahim Üzülmöz: Bana kimse küfredemez. Ben gideceğim ama seni de götüreceğim.

Schuster: Bu resaletin hesabını vereceksin Üzülmez; oyundan çıkıyorsun İsmail soyun giriyorsun. Ortalık yatışınca Schuster ve futbolcular İbrahim Toraman'a sorar: "Neden saldırdı sana"?

İbrahim Toraman: Bilmiyorum, şerefim üzerine yemin ederim ona bir laf etmiş değilim. Ettiği küfürleri üzerime alsam kendimi savunurdum.

**Fotomaç gazetesinin incelenen bu sayısında, soyunma odasında yaşanan olaylar birebir ele alınmıştır. "Gazetenin Adam olun lan" şeklinde attığı başlık, okuyuculara manşetten sunulmuştur. Olayın ayrıntılarının yer aldığı spot bölümü ise, bu anlamda dikkat çekici unsurları bünyesinde barındırmaktadır. İbrahim Üzülmez ile İbrahim Toraman arasında geçen konuşmalarda belirtilen argo ifadeler ve algıda tamamlayıcılık içeren kelimeler, hem cinsiyet ayrımını, hem de şiddeti ön plana çıkarmıştır. A.k ile başlayan ilk cümlede, kadının cinsel organı şiddetle biçimlendirilmiştir. Cümlenin devamında yer alan *Adam olun lan* kelimesi ise, manşet haberin içeriğini oluşturmuştur. Konuşmanın devamında geçen diğer şiddet ve öfke içerikleri, bu anlamda eleştirel bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Daha çok erkeklik ve adamlık üzerinden sunulan haber metninin, gerek başlığı gerekse de içerikleri, spor basının kullanmaması gereken bir sunum biçimidir.

Başlık: *PADİŞAHIM ÇOK YAŞA (21 Şubat 2011- MANŞET)*

Alt Başlık: 25 Milyon Fenerbahçe taraftarı, derbi zaferinin hükümdarı Alex'i işte bu sözle baş tacı yaptı

Spot: Fenerbahçe, Fi Yapı İnönü Stadı'nda Beşiktaş'ı farklı yenerek maç fazlasıyla liderlik koltuğuna oturdu. Nefesleri kesen derbiye 'dünya yıldızı Alex' damgasını vurdu. 3 gol atıp 1 de Asist yapan Alex; Beşiktaş'ın Guti, Querasma, Simao gibi yıldızlarını gölgede bıraktı. Evet Alex ile ligimizdeki diğer yabancı yıldızlar arasında güneş ışığı ile mum aydınlığı kadar fark var. Alex futbolun Güneş'i...

**Daha önce 30 Eylül 2005'te "Muhteşem Süleyman" başlığı altında verilen haber, gazetenin 21 Şubat 2011 sayısında "Padişahım çok yaşa" şeklinde okuyuculara sunulmuştur. Geçmişteki haberin örnek olarak gösterilmesine gerekçe ise, tarihsel anlamdaki isimlerin haber niteliği kazandırılmasıdır. Padişah kelimesi, Osmanlı imparatorluğunda devlet adamına verilen bir unvandır. Bu unvanın ise, dönem itibarıyla erkeğe atfedilmesi söz konusudur. Dolayısıyla erkek tabanlı atılan bu başlık, futbol alanında kadına yönelik oluşturulan cinsiyetçi yaklaşımı ortaya çıkarmaktadır. Ve son olarak gazetenin at başlık ve spot bölümleri incelendiğinde, atılan başlığın içeriği 'hükümdarlık' kelimesiyle birleştirilmiştir. Hükümdarlık kavramının erkek cinsiyetine denk getirilmesi de bu anlamda padişah ile örtüşmektedir. Fotomaç gazetesinin bu haber üzerinden verdiği diğer bir ayrıntı ise, görselde saklıdır. Fenerbahçeli futbolcu Alex'e giydirilen Padişah sarığı simgesinin, söylemsel çerçeve ile birleştirilmesi, haber ideolojisinin temelini, güç, iktidar, cinsiyetçi ve milliyetçi kavramların oluşturduğunu göstermektedir.

MART

Başlık: *SEN GİT ABİN GELSİN (04 Mart 2011-MANŞET)*

Spot: Kara Kartal, 16 yaşındaki Muhammed Demirci'nin ilk kez siyah-beyazlı formayı giydiği maçta Gaziantep BŞB'yi yine farklı geçerek Ziraat Türkiye Kupası'nda yarı finale çıktı ve Gaziantep'in rakibi oldu.

**Erkeklığın şiddet ile biçimlendirildiği bu haber metninde, gazete söylemi eril çerçevede vermiştir. Beşiktaş'ın Gaziantep BŞB ile oynadığı maçta görev alan 16 yaşındaki Muhammed Demirci üzerinden yapılan haber, takımının galip gelmesiyle farklı bir anlam oluşturmuştur. "Sen git abin gelsin" şeklindeki başlıkta, erkeklik kavramı ön plana çıkartılmıştır. Dolayısıyla maçı kazanmanın verdiği durumu, gazete tartışma yaratacak bir kelimeyle okuyuculara sunmuştur. Spotun bu yönüyle desteklenmediği başlıkta, atılan manşet okuyucuyu cinsiyetçi bir yöne sürüklemektedir.

Başlık: HAGİ ERKEKÇE CEVAP VEREMEDİ (07 Mart 2011-Sütun)

Spot: G.Saray'ın hocası Hagi'den geri vites. "İstifamı isteyenler erkekçe yüzüme söylesin" diyen Rumen hocayı Polat Otel'e çağıran başkan Adnan Polat "Erkekçe söylemeye geldik" dedi. Ancak Rumen çalıştırıcı "Yanlıı anlaşıldım, size söylemedim" diyerek çark etti.

**Futbol haberlerinde söylenen sözün içeriği, son derece eril bir biçimde sunulmaktadır. "Hagi erkekçe cevap veremedi" şeklindeki habere bakıldığında, bu ifadeyi kullanan kişinin cümleleri, gazeteci tarafından değiştirilmeden verilmiştir. Spot bölümünde iki farklı kişi tarafından söylenen erkeklik kavramı, aynı şekilde başlığa da yansıtılmıştır. Bu yönüyle ele alınması gereken söylemin, ayrımcı ifadeyi oluşturduğu söylenebilir.

Başlık: ERKEKSEN YÜZÜME KÜFRET (28 Mart 2011-Sütun)

Spot: -

**Futbol haberlerinde erkeklik ibaresinin meşrulaştırıldığı diğer bir haberde, gazetenin 28 Mart 2011 sayısında görülmektedir. Herhangi bir açıklaması bulunmayan metnin, haber olarak erkekliği pekiştirmesi söz konusudur. Gazete tarafından şiddet içerikli bir şekilde sunulan bu haber, gerek argo nitelik taşımakta gerekse eril hegemonik vurgular yansıtmaktadır.

Başlık: JAJA BLİCA İLE ALEMDE (28 Mart 2011-Sütun)

Spot: Trabzonspor'un Brezilyalı yıldızı Jaja, İstanbul gece hayatına daldı. Sambacı F.Bahçe'deki vatandaşı Blica ile birlikte alem yaptı.

**Fotomaç gazetesinin 23 Kasım 2010'da aynı başlık altında farklı karakterlerle sunduğu haber, bu kez 28 Mart 2011'de ele alınmıştır. Futbolcuların gece hayatlarını magazinsel boyutlarıyla değerlendiren gazete, tercih ettiği dille cinsiyet ayrımcılığını körüklemiştir. Jaja ve Blica'nın İstanbul gecelerindeki sosyal yaşantısı *alem* olarak ifade edilmiştir. Alem kelimesinin ise burada, kadın cinselliği noktasında çağrıştırılması söz konusudur. Görselle desteklenen bu haberin Ek-1'de sunumu bulunmaktadır.²⁵³

NİSAN

Başlık: EMENİKE İÇİN AĞIR ABİ DEVREDE (01 Nisan 2011-Sütun)

Spot: Fenerbahçe, K.Karabükspor'lu Emenike'yi rakiplerine kaptırmamak için elini çabuk tutacak. Sarı-lacivertli ekip bu transferde Emenike'nin vatandaşı Yobo'yu devreye sokmaya

---

*Fotomaç gazetesi 28 Mart 2011 tarihli haberin görseli EK-C'de gösterilmiştir.

hazırlanıyor. Emenike'yi Nijerya Milli Takımına aldırın ve kaptanlığını da yapan Yobo, konuyla ilgili olarak, "Onunla konuşacağım. Daha iyi takımlarda oynamayı hak ediyor" diyerek golcü oyuncuyu Fenerbahçe'ye getireceğini ima etti.

**Transfer için adı geçen oyuncuların biri olan Emenike adlı futbolcu, Fenerbahçe'ye gelme konusunda vatandaşı Yobo tarafından ikna edilecektir. Spot olarak bu içeriğe sahip haber metninde, atılan başlık ise bundan farklı olarak ele alınmıştır. Transfer için aracı olan Yobo'nun, gazete tarafından "ağır abi" olarak nitelendirilmesi, futbol haberlerindeki eril dili ortaya çıkarmaktadır. Erkeklik kelimesinin bir türemesi olan abi ifadesi, bu anlamda gazete tarafından bir tercih meselesi olarak görülmüştür. Spot ve başlığın uyumsuzluğu da aynı şekilde gazetenin tercihleri arasındadır.

Başlık: *TRABZON'A KRALI GELSE (07 Nisan 2011-Sütun)*

Spot: Bordo-mavili ekip Bank Asya 1.ligde 14 golle krallıkta ilk sırada yer alan Simon Zenke'yi yakın markaja aldı. Samsunspor formasıyla fırtına gibi esen 22 yaşındaki Nijeryalı Fotomaç'a yaptığı açıklamada "Trabzonspor gibi bir takımın formasını giymek bana gurur verir" dedi.

**"Trabzon'a kralı gelse" başlığıyla verilen haberde, gazete ele aldığı dille ayrımcılığı ön plana çıkarmıştır. Samsunspor'lu oyuncu Simon Zenke üzerinden verilen haberde, futbolcunun attığı gol sayısının altı çizilmiştir. Fakat üzerinde durulan bu kavram, gol krallığı olarak betimlenmiştir. Sürekli olarak kullanılması gerekliliği varmış gibi sunulan bu tip haberler, spor basını tarafından sıklıkla ele alınmaktadır. Dolayısıyla buradaki asıl amaç net olarak görülmektedir ki, futbol alanı bu ve bunun gibi söylemlerle erilleştirilmek istenmektedir. Bu nedenle bilinçaltı mesajlar veren başlıklar, Fotomaç gazetesi tarafından sürekli tekrarlanmaktadır.

Başlık: *TÜRKİYE'DEN ÇOK ADAM ALACAĞIZ (09 Nisan 2011-Sütun)*

Spot: Arda'yı alan Atletico Madrid'in sahibi Miguel Angel Gil, "Burada işimiz bitmedi. Türkiye'den alacağımız daha çok oyuncu var" diyerek yeni transferlerin işaretini verdi.

**Uzaktan bakıldığında haber değeri yansıtmayan bu başlığın kullanımı, eril bir dil içerisinde türetilmiştir. "Türkiye'den çok adam alacağız" kelimesinde yatan adamlık kavramı, futbolculuk anlamına gelmektedir. Fakat burada gazete bunu kullanırken adamlık kavramını ele almayı tercih etmiştir. Gazetenin normal kullanımının yanında bu kelimeyi okuyuculara sunması ise, tesadüfi olarak görülmektedir. Türetilen kelimelerin sıklığı, futbolun cinsiyete ayrılmasına sebep olmaktadır.

Başlık: *CENNETİN KRALLIĞI (10 Nisan 2011-MANŞET)*

Spot: Fenerbahçe, Eskişehirspor'u Deplasmanda farklı mağlup ederek maç fazlasıyla liderliğe oturdu. 8'de Batuhan'ın golü ile geriye düşen sarı-lacivertliler, 10'da Caner ile eşitliği sağladı. 14'te Niang, Kanarya'yı öne geçirdi. 87'de Semih maçın skorunu belirledi:3-1. Bu sezon golleri ve Asistleri ile adeta tek başına bir takım durumundaki Alex De Souza, dün de 3 golün mimarı oldu. Şampiyonluk yolunda çok büyük bir engeli kayıpsız geçen Fenerbahçe, bugünkü derbinin sonucunu beklemeye başladı.

**Şuana kadar incelenen haberlerde ele alınan krallık kelimesinin, sürekli türetildiği görülmüştür. Bu savı destekleyecek şekilde oluşturulmuş haber metninde de belirtildiği üzere, krallık kavramı tüm takım üzerinden verilmiştir. Fenerbahçe'nin Eskişehir'i yenmesiyle liderlik koltuğuna oturması, gazete tarafından farklı bir ön adlandırmayla sunulmuştur. Ligdeki lider konumu özetleyen “*Cennetin krallığı*” ibaresi, bakıldığı zaman hiçbir anlama denk getirilmemiştir. Bu başlığın atılmasını sağlayacak herhangi bir sebebin olmaması da, bu anlamda haberin eleştirel bakış açısını ortaya çıkarmaktadır. Bütün bu kapsamda spot bölümünden ayrı değerlendirilen başlığın, içerik olarak haberle uyum sağlamadığı anlaşılmıştır.

Başlık: *BİRKAÇ İYİ ADAM (12 Nisan 2011-MANŞET)*

Spot: Beşiktaş; Querasma, Necip ve Cenk'in başarılı oyunu ile Kasımpaşa engelini 3 puanla geçti.

**Beşiktaş'ın Kasımpaşaspor ile karşılaştığı maçta, oynanan oyunun kalitesi 3 puanın gelmesini sağlamıştır. Gazetenin spottan bilgilendirdiği bu haber metninde, Querasma, Necip ve Cenk, başlıkta “*Birkaç iyi adam*” olarak ifade edilmiştir. Tamamen içerikten bağımsız olarak atılan bu başlığın, manşetten ele alınması son derece düşündürücüdür. Kullanılan kelimenin hiçbir anlam içermediği düşünüldüğünde ise, gazetenin burada ayrımcı dili desteklediği anlaşılmıştır.

MAYIS

Başlık: *EMENİKE: ALEX BENİ KRAL YAPAR (27 Mayıs 2011-Sütun)*

Spot: -

**Spot bölümünde herhangi bir açıklamanın belirtilmediği haberde, Emenike adlı futbolcunun söylemi gazete tarafından birebir ele alınmıştır. Söylenen ifadenin tek başına anlam ifade etmemesi, burada türetilen kelimeyi farklı yerlere çekmektedir. Bir spor gazetesi olan Fotomaç gazetesinin sütundan verdiği haber, “*Alex beni kral yapar*” şeklinde okuyuculara sunulmuştur. Futbol alanındaki bu söylemin erilleştirilmesi, oynanan oyunun erkek tabanlı olduğu düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. Yanlış bir ifade biçimi olan bu haberin sunumu, dolayısıyla bu çerçevede değerlendirilmelidir.

Başlık: *AVRUPA'NIN KRALI BARÇA (29 Mayıs 2011-Sütun)*

Spot: -

**Birçok kez aynı haber metninin gösterildiği gazetede, “*Avrupa kralı*” ifadesinin süreklilik kazandığı görülmektedir. Ayrımcı bir dil içerisinde sunulan bu haberlerin tekrarlanması, gazetenin kendi cinsiyetçi bakış açısı doğrultusunda değerlendirilebilir. Öyle ki süreklilik kazanan bu ifade biçimi, zamanla sıradanlaşmış bir hale bürünmektedir. Bu da okuyucu üzerinde, sıradanlaşmış ve kabul edilmiş anlam bütünlüğünü oluşturmaktadır. Sonuç olarak kadın-erkek arasındaki cinsiyet eşitsizliğini gösteren haberin, içerik olarak ayrımcı dili desteklemesi söz konusudur.

HAZİRAN

Başlık: *F.BAHÇE, FRANSA GOL KRALINA TALİP (07 Haziran 2011-MANŞET)*

SOW

Spot: Aykut hoca, 36 maçta 25 gol atarak Lille'i şampiyon yapan Senegalli'yi istiyor.

**Futbol cinsiyeti olmayan bir alandır. Kadın veya erkek ayrımının olmaması gereken bu alanda, hiçbir cinsiyet ayrımı yapılmamalıdır. Bu açıklamalar esas alındığında, gazetenin atmış olduğu başlığın cinsiyet ayrımını oluşturduğu görülmektedir. “Fransa gol kralı” olarak sunulan metinde, atılan gol sayısı ne kadar fazla ise, oyuncu o derece krallık kelimesine yakındır. Sow’un kral olarak verildiği bu haber, hiçbir şekilde spotu desteklememektedir. Sadece atılan gol sayısının belirtildiği spotta, başlık olarak kullanılan kelime son derece cinsiyetçi bir yapıya sahiptir.

Başlık: ALEX, AZİZ YILDIRIM'A ÖYLE BİR İSİM ÖNERDİ Kİ

BU ADAMI KAÇIRMA BAŞKANIM (10 Haziran 2011-MANŞET)

Alt Başlık: Brezilya'nın yeni büyük yıldızı Ganso

Spot: Brezilya'da onun gibi bir yetenek yok. 3 yıl sonra 100 milyon euro'ya satarsın.

**Fenerbahçeli Alex ile başkan Aziz Yıldırım arasında geçen diyalogu birebir ele alan Fotomaç gazetesi, kullanmış olduğu başlıkla futbolculuk terimi üzerinden ayrımcı bir dil yaratmıştır. Transfer listesinde olan Ganso isimli futbolcunun alınması gerekliliği, adamlık kelimesiyle verilmiştir. “Bu adamı kaçırma başkanım” ifadesinde yer alan kelime, oynanan oyunun gerçek sahiplerinin erkekler olduğu düşüncesini vermektedir. İstenildiği takdirde “Bu futbolcuyu kaçırma başkanım” olarak da lanse edilebilecek bu cümlelerin eril bir dille sunulması, gazetenin bakış açısını gözler önüne sermektedir.

Başlık: TRABZONSPOR'A 10 NUMARA ADAM (12 Haziran 2011-Sütun)

Spot: JAJA'yı Al Ahli takımına satan Trabzonspor, bu oyuncunun yerine Polonya'nın Varşova kulübünün süper 10 numarası Adrian Mierzejewski ile doldurmak için harekete geçti.

**Haberin başlığının spottan farklı ele alındığı bu bölümde, gazete “10 numara adam” olarak, oyuncunun giydiği forma numarasını esas almıştır. Transfer edilecek ismin oynadığı oyuna dikkat çekilmesi ise, gazetenin başlığı atlında verilmiştir. Burada erkeklik kavramının forma numarasıyla ilişkilendirmesi son derece anlamsız görülmektedir. Gazete bu yönüyle eril dili tetikleyen bir anlayışın içerisinde. Öte yandan başlıkta sunulan kelimenin, Van Dijk'in metin semantiğindeki deyimleri anımsatması söz konusudur. 10 numara adam cümlesi, içerik olarak kusursuz, dört dörtlük insan anlamına gelmektedir.

Başlık: GALATASARAY'IN GLADYÖTÖRÜ İMZAYA GELDİ

UJFALUSİ İSTANBUL'DA (20 Haziran 2011-MANŞET)

Spot: GALATASARAY'ın Atletico Madrid'den transfer ettiği Ujfalusi İstanbul'a dün geldi. Çek savunma oyuncusu bugün sağlık kontrolünden geçecek. Savunmadaki savaşıllığıyla bilinen Ujfalusi daha sonra Florya Metin Oktay Tesisleri'nde sözleşme imzalayacak.

**Fotomaç gazetesinin daha önce 2009 yıllarında 3 kez kullandığı gladyatör kavramı, aradan geçen 2 yıldan sonra bir kez daha okuyuculara sunulmuştur. Galatasaray'ın yeni transferi olarak gösterilen haberde, Ujfalusi adlı futbolcu bu kavram üzerinden tanıtılmıştır. Spot bölümüne bakıldığında, kavramı destekleyecek ifadeler bulunmaktadır. Özellikle ‘savunmadaki savaşıllığı’ kelimesi, başlığın içerikle aynı anlamı çağrıştırmasını sağlamıştır. Habercilik kuralları esas alındığında, bu haberin başlığının uygun olmaması söz konusudur.

Futbol alanının erkeklik ve şiddet içeren yönlerine vurgu yapan haber, ideolojisinde eril hegemonik bir anlam barındırmaktadır.

TEMMUZ

Başlık: *BEN O FIFA'NIN KALIBINI S.. (07 Temmuz 2011-Sütun)*

Spot: Eski Futbol Federasyonu Başkanı Mahmut Özgener, FIFA menejerlik sınav sorularının sızdırıldığını öğrenince çok sinirlenip “Sınavı iptal edin. O FIFA'nın da kalıbını s..” diye küfür etmiş.

**Futbol haberleri içerisinde ele alınmaya çalışan bu metinde algıda seçicilik ve tamamlayıcılık unsurları ortaya çıkmaktadır. Daha önce tez içerisinde ele alınan haberin dili nasıl olmalıdır? Şeklindeki bölümlerde, haber dilinin bazı hususlara tabi tutulduğu belirtilmiştir. 5N1K çerçevesinde ele alınan haberlerde, asıl amaç okuyucuya bilgi vermektir. Bu bilginin ise sade ve anlaşılır olması önemlidir. Bu bilgiler ışığında ele alınan haberde ise, kullanılan başlık son derece uygunsuz bir içerikle ele alınmıştır. “*Ben o FIFA'nın kalıbını s..*” cümlesinde bırakılan boşluk, insan algısında argoyu ve cinsel organı çağrıştırmaktadır. Tamamen kadına yönelik cinsiyetçi bir ifadeyle ele alınan bu haber, ayrımcılığın inşasını güçlendiren bir haber olarak görülmektedir.

Başlık: *SİVASSPOR BAŞKANI MECNUN ODYAKMAZ:*

MAÇ SATAN KARISINI SATAR (08 Temmuz 2011-Sütun)

Spot: -

**Futbol haberlerindeki cinsiyetçi söylemlerin çoğaltıldığı gazetede, kullanılan kelimelerin çoğu sıra dışı bir başlıkla ele alınmıştır. Gazetenin 08 Temmuz 2011'de sunduğu haber, kadınların bir materyal olarak kullanıldığının ispatı şeklindedir. Sivasspor başkanı Mecnun Odyakmaz tarafından belirtilen ifade, (*Maç satan karısını satar*) gazetenin kendi bakış açısı doğrultusunda verilmiştir. Haber-söylem ilişkisi çerçevesinde oldukça propagandif bir dile sahip olan bu başlık, aynı zamanda gazetecinin toplumsal cinsiyet ilişkiler bağlamında sahip olduğu ideolojiyi de ortaya koymaktadır. Kadınlara karşı ayrımcı bir bakış açısının izleri, metinde geçen kadınlıktan türetilen (karı) kelimesinin kullanımında bulunabilir. Ayrıca haberin sonunda belirtilen ‘*satmak*’ kelimesi, kadının metalaşması düşüncesini güçlendiren bir argüman olarak kullanılmıştır. Bu noktada haberin cinsiyet ayrımını kışkırtan ve kadını metalaştıran bir dili ürettiği söylenebilir.

Başlık: *BEN O BAŞKANIN... (30 Temmuz 2011-MANŞET)*

Üst Başlık: Teknik takibe takılan konuşmaları yayınlıyoruz

Spot: Şike yapıldığı iddia edilen F.bahçe- İstanbul BŞB maçı sonrası, İstanbul BŞB'li futbolcu Metin Depe, bir kadınla yaptığı görüşmede “Bizimkiler yenmemizi istemedi” diyor, kadın da “Kim, başkan mı” dedikten sonra “Ben o başkanın...” karşılığını veriyor.

**Gazetenin bundan 23 gün önce aynı ifade biçimiyle okuyuculara sunduğu başlık, bu kez 30 Temmuz 2011'de gösterilmiştir. Psikolojinin literatüre katmış olduğu algıda tamamlayıcılık unsuru, burada açık bir şekilde görülmektedir. *Ben o başkanın..* cümlesinde yatan üç nokta durumu, insan zihninde argoyu ve cinselliği çağrıştırmaktadır. Belirtilen başlığın spotla

desteklendiği metinde, başkanın konuşmaları birebir ele alınmıştır. Dolayısıyla haber dilinin seçilmesinde, gazete kendi ideolojik tercihlerini kullanmıştır.

AĞUSTOS

Başlık: *FUTBOL ADAMINA KANAAT YETER (16 Ağustos 2011-Sütun)*

Spot: -

**Futbolun eril bir dile hakim olduğu gerçeğini gösteren diğer bir ifade ise, bu haber metninde gizlidir. “*Futbol adamına kanaat yeter*” başlığında belirtilen adamlık kelimesi, futbolun erkek oyunu olduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Oynanan oyunun cinsiyetini belli eden bu başlıkta, erkek futbolun lideri konumundadır. Sadece sütun halinde gösterilen haberde, içeriğin kullanılmaması ise dikkat çekmektedir.

Başlık: *SOW ULUN, KRAL FENER'E GELİYOR (20 Ağustos 2011-MANŞET)*

Üst Başlık: *FRANSA GOL KRALI KADIKÖY YOLUNDA*

Spot: Sarı-lacivertli yöneticiler, geçen sezon attığı 25 golle Lille’i şampiyon yapan ve Senegalli yıldız için Fransızlar’la tekrar masaya oturdu ve bu defa kiralama önerisinde bulundu.

**07 Haziran 2011’de Sow adlı futbolcu üzerinden belirtilen krallık ifadesi, çok geçmeden 20 Ağustos 2011 tarihinde tekrar ele alınmıştır. Oyuncu endeksli yapılan bu haberde, Fransa gol kralı olduğunun altı çizilmiştir. Spot bölümünde açıklanan kısımda ise, futbolcunun attığı gol sayısı başlıkla ilişkilendirilerek verilmiştir. Genel itibarıyla iki kez karşılaşılan bu haber metni, ayrımcı ifadeyi desteklemektedir.

EYLÜL

Başlık: *KRALLAR'DA AĞLAR (15 Eylül 2011-Sütun)*

Spot: FENERBAHÇE’nin yaşayan efsanesi Alex de Souza’nın dün Samandıra’da 34’üncü doğum günü kutlanırken duygusal anlar yaşandı. Brazilyalı yıldız, kendisi için hazırlanan pastayı ve kutlama için tesislerin kapısında bekleyen taraftarları görünce duygulandı ve gözyaşlarını tutamadı.

**Tezin içeriğine bakıldığında incelenen Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kavramının, futbol haberleri üzerinden değerlendirilmesi söz konusudur. Toplumun kadın ve erkek için uygun bulunduğu nitelikler olarak açıklanan toplumsal cinsiyet kavramı, var olan düzende sürekli eleştirilmektedir. Daha çok kadınların dışlandığı bir anlayışla ele alınan bu kavram, gazeteler tarafından kalıplaştırılmaktadır. Gol krallığı ve krallık gibi ifadelerin bu pencereden bakılması ise son derece olağandır. Çünkü inceleme alanını oluşturan Fotomaç gazetesinin, Toplumsal cinsiyete duyarlı bir dil geliştirmediği görülmektedir. Bu haber metninde de sunulduğu gibi Fenerbahçe’li futbolcu Alex üzerinden krallık vurgusu yapılmıştır. Daha öncede birçok kez gösterilen Alex haberleri, ya krallıkla ya padişah unvanıyla, ya da imparatorluk söylemleriyle ele alınmıştır. Dolayısıyla gazete kullandığı bu sıfatlandırmalarla, konunun ayrımcılığını ön plana çıkarmaktadır.

Başlık: *DÜNYA FENERLİ KADINLARI KONUŞUYOR (22 Eylül 2011-Sütun)*

Spot: SADECE kadın ve çocukların izlediği Kadıköy’deki F.Bahçe-Manisa maçının yankıları sürerken, bu tarihi olay dünya medyasında da geniş yer buldu. Dünyaca ünlü Amerikan

haber ajansı AP, 46 bin kişinin izlediği maçı ilk haber olarak verirken, Avrupa medyasında ise, "Kadınların tezahüratı erkekleri aratmadı. Futbolun daha temiz olması için bu uygulamalar Avrupa'da da olmalı" denildi.

**"Dünya fenerli kadınları konuşuyor. Dünya fenerli kadınları neden konuşuyor? Futbolun erkek oyunu olduğu ima eden bu başlık, son derece ayrımcı bir ifadeyle ele alınmıştır. Reel anlamda bakıldığında futbol seyircisinin bir cinsiyeti bulunmamaktadır. Fakat burada kadınların tribünlerde oluşu haber değeri taşımaktadır. Haber-ayrımcılık ilişkisi çerçevesinde değerlendirilebilecek bu başlık, gerek dünyada gerekse de ülkemizde aynı tutumda ele alınmıştır. Sadece kadınların ve çocukların izlediği maçta, bir anlamda 46 bin seyirci haber niteliği kazanmıştır. Spot bölümündeki ifadelerle bakıldığında, dikkat çekici başlıkların olduğu görülmektedir. 'Kadınların tezahüratı erkekleri aratmadı' şeklinde verilen içerik, bu oyunun gerçek sahiplerinin erkekler olduğu kanısını ortaya çıkarmaktadır. Tam anlamıyla ayrımcılığı körükleyen bir haber olan bu bölüm, Fotomaç gazetesi tarafından okuyuculara sunulmuştur.

Başlık: AVRUPA'NIN YENİ PRENSİ (28 Eylül 2011-MANŞET)

Alt Başlık: İnter'i deviren Trabzon Lille'den de puan almasını bildi

Spot: Trabzonsporumuz, Şampiyonlar Ligi B Grubu ikinci maçında Fransa Şampiyonu Lille ile 1-1 berabere kaldı ve liderliğini sürdürdü. Devler Ligi'ne Fransız kalmayan Fırtına, tarih yazmaya devam ediyor.

**Kelime anlamı itibariyle hükümdar ailesindeki erkek kişiyi temsil eden Prens kavramı, gazete tarafından "Avrupa'nın yeni prensi" şeklinde ele alınmıştır. Trabzonspor'un şampiyonlar ligi'ndeki başarısını bu kelimeyle birleştiren gazete, bir anlamda erkeklik simgesini de ön plana çıkarmıştır. Spotta 'tarih yazma' ve 'liderlik' olarak ifade edilen içerik, başlıkta prens olarak sunulmuştur. Dolayısıyla birbirleriyle örtüşmeyen bu kelimelerin, ayrımcı ve cinsiyetçi tutumu desteklemesi söz konusudur.

EKİM

Başlık: FATİH'İN FEDAİSİ (17 Ekim 2011-MANŞET)

Spot: K.Karabük ve A.Gücü maçlarında oyuna sonradan girip penaltı yaptıran Baros dün de 83'te Fatih Terim tarafından sahaya sürüldü. Çek yıldız 4 dakikada attığı golle G.Saray'a galibiyeti getirdi. Cimbom maçın büyük bölümünde futbol resitali sundu.

**Daha önce 21 Haziran 2008'de "İmparatorun Aslanları" olarak ele alınan haberde, Teknik direktör Fatih Terim bu kez, "Fatih'in Fedaisi" olarak konumlandırılmıştır. Görüldüğü üzere isminin önüne geçirilen bu adlandırmalar, gazete tarafından sık sık kullanılmaktadır. Oyuna sonradan girip bir de gol atan Baros adlı futbolcunun Fatih'in fedaisi olarak sunulması, bu başlığın eleştirel boyutunu ortaya çıkarmıştır. Haber dili açısından incelendiğinde ise, benzetme ile kullanılan kavramın ayrımcı dili oluşturması söz konusudur. Gazetenin genel geçer bir dil akışkanlığı içerisinde değerlendirilmeyen bu haber, cinsiyetçi başlık seçimiyle okuyuculara sunulmuştur.

KASIM

Başlık: TEMEL REİS (07 Kasım 2011-MANŞET)

Spot: Trabzonspor'un temel direği Burak, dur durak bilmiyor. Süper golcü, dün de 2 gol de Kayseri'ye attı, takımını 2.sıraya çıkardı.

**Başlık ve spot bölümünün hiçbir şekilde uyuşmadığı bu bölümde, gazete ele aldığı manşetle eril bir dile imza atmıştır. “*Temel Reis*” olarak sunulan metinde reis kelimesi, erkeğe atfedilmiş bir üstünlük olarak görülmektedir. Her ne kadar anlam olarak küçük tekne kaptanını çağırırsa da, toplum tarafından erkeğin yüceltildiği bir kavram olarak bilinmektedir. Dolayısıyla kelimenin kullanımı eril bir çerçevede ayrımcılığı güçlendirmek için verilmiştir.

Başlık: *FENER'DE KRAL OLURUM (29 Kasım 2011-MANŞET)*

Üst Başlık: Transfer listesindeki Borges, Fotomaç'a konuştu:

Spot: F.Bahçe'nin ara transfer dönemindeki hedefleri arasında yer alan Santos'un golcüsü Borges, sarı lacivertli camiayı heyecanlandıracak açıklamalar yaptı. Fotomaç'ın sorularını yanıtlayan yıldız futbolcu, “Menejerlerim bana ‘Seni Fenerbahçe’de götüreceğim’ dedi. Eğer transferim gerçekleşirse Fenerbahçe’de kral olurum. İki maçtan birinde gol atarım. Kendime güvenim tam” dedi.

**Ele alınan haber dili üzerinden ayrımcı bir ifadeyi oluşturan bu ve buna benzer başlıklar, gazetenin ideolojik yapısını ortaya koymaktadır. Bakıldığı zaman, Fenerbahçe'nin transfer listesinde olan Borges adlı futbolcunun söylemleri değiştirilmeden verilmiştir. Konunun asıl problemi ise bu noktada ortaya çıkmaktadır. Eril bir dili tetikleyen ifadenin, gazete tarafından direkt yansıtılması son derece yanlıştır. Haber-ayrımcı dil inşasında kullanılan metaforlara örnek olan bu kavram, eleştirel boyutta incelenmektedir.

ARALIK

Başlık: *SELÇUKLU İMPARATORLUĞU (22 Aralık 2011-MANŞET)*

Alt Başlık: İmparator Fatih Terim'in 'prensi' Selçuk İnan, dün de G.Saray'ı 3 puana taşıyan isim oldu.

Spot: Galatasaray, Manisa'yı devirdi; 6'da 6 yaptı; 10 yıl sonra ilk yarıyı zirvede tamamladı; Fenerbahçe ile puan farkını 2'ye çıkardı. 5 gol atıp 5 de Asist yapan Selçuk İnan, Aslan'ı ligin ilk yarısında sırtlayan isim oldu.

**Gazetenin 22 Aralık 2011 tarihinde “*Selçuklu İmparatorluğu*” üzerinden verdiği haberde, söylemin erilleştirildiği görülmüştür. Buna benzer haberlerde kişi endeksli ele alınan kavram, bu kez iki farklı kişiyi anımsatarak okuyuculara sunulmuştur. Galatasaray'lı Selçuk İnan'ın yıldızlaştığı maçta, gazete oyuncuyu hocasının unvanı üzerinden konumlandırmıştır. Burada Fatih Terim'in imparator olarak algılanması, futbolcu Selçuk İnan'ın ise, Ortaçağ'da bir devlet olan Selçuklu ile anımsatılması söz konusudur. Dolayısıyla birleşimi yapılan bu iki kavram, gazetenin ayrımcı tutumunu ortaya koymuştur. Haberde bir başka dikkat çeken nokta ise, alt başlıkta adı geçen oyuncunun ‘*prensi*’ olarak algılanmasıdır. Başlığın kullanımı ile spottaki bu kavramın birleştirilmesi, haber metninin manipülatif bir özellik kazanmasına neden olmuştur.

2012 Yılı

OCAK

Başlık: *BİR YİĞİT ÇIKTI MEYDANE (17 Ocak 2012-MANŞET)*

Spot: Fenerbahçe, Manisa'da 90+5'te galibiyete uzandı, lider Galatasaray'ı amansız takibini sürdürdü. Uzatmaların da uzatmalarında sahneye çıkan Yiğit İncedemir, kendi kalesine attığı kafa golü ile Kanarya'ya 3 puanı getirdi.

**Birçok kez farklı şekillerde ele alınan yiğitlik kelimesi, bu bölümde kişi üzerinden türetilmiştir. Fenerbahçe'nin Manisaspor'u Yiğit adlı oyuncunun kendi kalesine attığı gol sonrası yenmesi, gazetenin başlığını şekillendirmiştir. Öyle ki bu metnin erkeklik söylemini pekiştirmesi söz konusudur. '*İki yiğit çıktı meydana, ikiside birbirinden merdane*' adlı cümleden esinlenerek oluşturulan haber, futbol alanındaki eril dile örnektir.

Başlık: *ALEX: BURAK GOL KRALI OLUR (19 Ocak 2012-Sütun)*

Spot: -

**İçerik olarak ifade edilmeyen ve sadece gazetenin sütununda başlık olarak sunulan bu metin, haber-ayrımcı dil ilişkisinde kullanılan metaforları göstermektedir. Alex adlı futbolcunun konuşmasını birebir ele alan Fotomaç gazetesi, sunmuş olduğu gol krallığı kelimesiyle ayrımcılığı tetiklemiştir.

Başlık: *HIZIR REİS (25 Ocak 2012-MANŞET)*

Spot: 90+6'da Beşiktaş'ın imdadına adeta 'hızır gibi yetişen' Egemen Korkmaz 3 puanı getiren isim oldu.

**Gazetenin incelenen sayısında daha öncede ele alınan *Reis* kelimesi, 25 Ocak 2012 tarihinde "*Hızır*" şeklinde türetilmiştir. Farklı ön adlandırmalarla dikkat çeken gazete, tercih ettiği dille bütün dikkatleri üzerine toplamıştır. Dolayısıyla olumsuz anlamda değerlendirilmesi gereken bu tutumun, haberciliğin özelliklerindeki *dikkat çekme* maddesiyle ilişkilendirilmesi söz konusudur. 90+6'da atılan son dakika golünü betimlemeye çalışan gazete, bunu ise spot bölümüyle destekleyerek vermiştir. '*Hızır gibi yetişmek*' anlamında kullanılan kelimenin futbol alanında sunulması, hiçbir anlam ifade etmemektedir.

ŞUBAT

Başlık: *NE ŞİKESİ BEYLER! MEMLEKET ELDEN GİDİYOR*

HERKESİN PİSLİĞİNİ BİZ ÇEKİYORUZ

BURADAN ÇIKINCA HESAPLAŞACAĞIM

ERKEK ADAM BİR KERE ÖLÜR (15 Şubat 2012-Sütun)

Spot: 3 TEMMUZ'da 'şike depremi' ile sarsılan Türk Futbolu, dün mahkeme önüne çıktı. Futbolda şike iddiaları üzerine, aralarında F.Bahçe Başkanı Aziz Yıldırım'ın da bulunduğu 23'ü tutuklu 93 sanık hakkında açılan davanın ilk duruşması dün sabah saat 09.45'te Silivri'de başladı. Fenerbahçe Başkanı Aziz Yıldırım, mahkemeye verilen ara sırasında medya mensupları ile yaptığı kısa süreli sohbette fena bombaladı. Yıldırım, "İbrahim Akın'a 100 bin Euro vermişim. Nereden vermişim? Hangi hesaptan vermişim? Bunu ispat etsinler köprüden atarım kendimi. Ne şikesi beyler! Asıl şikeciler dışarıda! Herkesin pisliğini biz çekiyoruz. Memleket elde gidiyor kimse bundan bahsetmiyor. Buradan çıktığımda herkes ile

hesaplaşacağım. Erkek adam bir defa ölür. 10 defa ölmez” diyerek yaşananlara tepki gösterdi.

**Haber-söylem ilişkisi içerisinde değerlendirilmesi gereken bu metin, vermiş olduğu mesajlarla futbolun dilini değiştirmektedir. Şike soruşturmasından sonra atılan başlıkta, öne çıkan ifadeler bulunmaktadır. Özellikle “*beyler*” ve “*erkek adam*” kelimeleri bu anlamda önemlidir. 3 Temmuz sürecinde gelişen olayları kişiler üzerinden ele alan Fotomaç gazetesi, bunu okuyuculara direkt olarak yansıtmayı tercih etmiştir. Öte yandan spot bölümünde başlığın içerikle desteklenmesi söz konusudur. *Beyler* kelimesinin erkeklik üzerinden verildiği içerikte, erkek adam ibaresinin türetildiği görülmüştür. “*Erkek adam bir kere ölür*” şeklindeki metinde, adamlık ve erkeklik olguları kalıplaştırılmıştır. Ayrımcılığın oluşmasını sağlayan bu ifadelerde eril dil kullanıldığı tespit edilmiştir.

MART

Başlık: *DERBİLERİN ADAMI JOHAN ELMANDER (17 Mart 2012-Sütun)*

Spot: -

**Futboldaki eril söylemin ortaya çıkartıldığı diğer bir haberde, gazetenin 17 Mart 2012 sayısında gizlidir. “*Derbilerin adamı*” üzerinden verilen başlıkta, oyuncunun erkeklik figürü üzerinde durulmuştur. Spot bölümünün desteklenmediği başlıkta öne çıkan adamlık kavramı, ayrımcı dili destekler niteliktedir. “*Derbilerin kadını*” diye bir başlığın olmadığı düşünüldüğünde, söylemin yanlış olduğu ortaya çıkmaktadır.

Başlık: *BABALAR GİBİ (22 Mart 2012-MANŞET)*

Spot: F.Bahçe, Samsun’u ilk yarıda 16 dakika içinde bulduğu üç golle saf dışı bıraktı ve kupada yoluna emin adımlarla devam etti.

**Genel olarak bakıldığında haber-söylem ilişkisi çerçevesinde bazı kurallar bulunmaktadır. Bu kurallardan bir tanesi de, söylemin gazetecilerin ideolojileri doğrultusunda ortaya çıkartıldığıdır. Gazetenin şu zaman dilimine kadar incelenen sayılarına bakıldığında, kullanılan dilin cinsiyetçi bir bakış açısının ürünü olduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Özellikle erkeklik söylemlerinin övülerek sunulması, bu anlamda dikkat çekmektedir. 22 Mart 2012’li sayıda da bunun yansıması görülmektedir. “*Babalar gibi*” cümlesi ise bu noktada, Van Dijk’in metin semantiğinde kullandığı deyimlere denk gelmektedir. Futbolun sadece erkek oyunu olmadığı düşünüldüğünde, atılan manşetin ayrımcı tona sahip olduğu söylenebilir.

Başlık: *KADINLAR MATİNESİ KAPALI GİŞE (24 Mart 2012-Sütun)*

Spot: F.Bahçe’nin cezası nedeniyle sadece kadın ve çocukların izleyeceği bugünkü maçına müthiş bir ilgi gösterildi. Dün dağıtımı yapılan 50 bin bilet adeta kapışıldı ve birkaç saat içinde tamamen tükendi. Öte yandan F.Bahçe kulübü ise taraftarlara “Küfür etme, ettirme” çağrısında bulundu.

**Ayrımcılığın belirgin olarak yapıldığı futbol alanında, kadın sürekli olarak ikincil duruma düşmektedir. Özellikle erkek merkezli yapılan haberlerde kadın cinsiyetinin küçümsendiği söylenebilir. Bu düşüncelerin var olmasını sağlayan Fotomaç gazetesi ise, atmış olduğu başlıklarla belirtilen ifadelerin destekleyicisi durumundadır. Öyle ki “*Kadınlar matinesi kapalı gişe*” başlığıyla verilen haberde cinsiyet ayrımının yapıldığı görülmektedir. Spot bölümünde,

kadın ve çocuk taraftarların maça olan ilgisi üzerinde durulmuştur. Ayrıca haber, araştırma içerisinde değinilen ayrımcılık türlerini ortaya çıkarmaktadır. Dolaylı ayrımcılığa işaret eden haberin, okuyuculara sunulması son derece problemlidir.²⁵⁴

NİSAN

Başlık: *YİĞİTLER ÇIKTI MEYDANE (14 Nisan 2012-MANŞET)*

Üst Başlık: BEKLENEN GÜN GELDİ, SÜPER FİNAL BAŞLIYOOR

Spot: Normal sezonu ilk 4 sırada bitiren 4 dev Galatasaray, Fenerbahçe, Trabzon ve Beşiktaş'ın Süper Final Şampiyonluk Grubu'ndaki kapışma nefesleri kesecek. Altı hafta sürecek bu müthiş futbol şöleninde ilk perde, bugün Beşiktaş-Galatasaray derbisiyle açılıyor.

**Adı geçen haber, ayrımcı dil noktasında okuyuculara sunulmuştur. Yiğitlik kelimesinin erkeklik anlamında kullanıldığı haberde, kulüpler bu isimle anılmıştır. Daha önce sürekli olarak değiştiği görülen bazı ifadelerin, futbolu ayrımcılığa taşıması söz konusudur. Haber-eril hegemonya ilişkisinde de değinildiği gibi, eril söylemlerin giderek çoğaltılması, eril hegemonyayı meşrulaştırmaktadır. Medyanın sunmuş olduğu erkeklik söylemleri, bu söylemlerin gündelik yaşamda oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Başlık: *İMPARATOR MU?*

KRAL MI? (20 Nisan 2012-MANŞET)

Üst Başlık: Dev kapışmayı hangi komutan kazanacak?

Spot: Bir yanda bu sezon hiç derbi kaybetmeyen Fatih Terim'in G.Saray'ı diğer yanda son 5 sezonun derbi kralı Aykut Kocaman'ın F.Bahçe'si...

**Gazetenin kişiler endeksli verdiği bazı unvanlar, daha çok kalıplaşmış olarak ele alınmaktadır. Özellikle Fatih Terim üzerinden gerçekleştirilen İmparatorluk söylemi, en sık kullanılan ifade olarak görülmektedir. Öyle ki belirtilen haberde kişiler üzerinden erkeklik söylemleri türetilmiştir. Terim'in yanında Aykut Kocaman'ın da Kral olarak telaffuz edilmesi, bu haber metnini ön plana çıkarmıştır. Gazete ele aldığı eril söylemlerin yanında, tercih ettiği dille de konuyu başka bir boyuta taşımaktadır. Üst başlıkta adı geçen dev kapışma ve spotta bunu destekleyen ikili arasındaki zorlu mücadele, gazete tarafından bir futbol maçı olmaktan çok, savaş gibi anımsatılmıştır. Bu nedenle belirtilen iki farklı konu iki farklı eleştiriyi ele alınmalıdır. Militarist ve ayrımcı dilin etkilerinin görüldüğü haberde, futbol farklı şekillerde çağrıştırılmıştır.

Başlık: *HALİL İBRAHİM BEREKETİ (22 Nisan 2012-MANŞET)*

Spot: Trabzonspor, Avni Aker'de 21 bin 727 kadın ve 12 yaş altı çocukların izlediği derbide Beşiktaş'ı 1-0 mağlup etti. Karadeniz Fırtınası, Süper Final Şampiyonluk Grubu'nda aldığı bu galibiyet ile Şampiyonlar Ligi umudunu sürdürdü. Burak Yılmaz'sız bordo mavililere altın değerindeki 3 puanı getiren golü 69'da Halil Altıntop kaydetti. Üçüncülük yarışında Beşiktaş'ın 3 puan önüne geçen Trabzonspor, Avrupa Ligi'ne direkt katılma yolunda büyük bir avantaj yakaladı. Kartal'ın 55'te Manuel Fernandes ile Fırtına'nın da 70'te Olcan Adın'la birer şutunda top direktten döndü.

---

*Fotomaç gazetesi 24 Mart 2012 tarihli haberin görseli EK-C'de gösterilmiştir.

**Görsel üzerinden değerlendirilmesi gereken başlıkta, bazı cinsiyetçi yaklaşımlar bulunmaktadır. Söylem olarak ele alındığında Halil İbrahim bereketi, yapılan bir şeyin bereketli olduğunu çağrıştırmaktadır. Fakat burada kullanıldığı görülen başlığın oyuncu üzerinden farklı anımsatılması söz konusudur. Öyle ki Trabzonspor merkezli verilen haberde, tribünleri dolduran kadın ve çocuk taraftarların öneminden bahsedilmiştir. Trabzon'un Beşiktaş'la oynadığı maçta golü atan futbolcunun Halil Altıntop olması, gazetenin eril dilini ön plana çıkartmıştır. Toplam 21 bin 727 kadın ve çocuk taraftarın maçı izlemesi, bereket olarak lanse edilmiştir. Fotomaç gazetesi burada kullandığı görsel ve dille söz konusu ayrımcılığı ve cinsiyetçiliği pekiştirmiştir.²⁵⁵

MAYIS

Başlık: ÇIKARIN ŞU ADAMI DIŞARI (14 Mayıs 2012-Sütun)

Spot: F.BAHÇE'DE fatura, kırmızı kart görüp takımını 10 kişi bırakan Dia'ya kesildi. Futbolcular maç sonrası soyunma odasına girdiklerinde, Dia'nın yüzüne bile bakmazken, kaleci Volkan Demirel "Çıkarın şu adamı dışarı, gözüm görmesin" diye bağırdı.

**Futbol temsili olarak bir cinsiyetin hakimiyeti altında değildir. Erkek veya kadın, toplumda herkes tarafından oynanabilecek bir oyunun alanıdır. Fakat spor basınının tercih ettiği dile bakıldığında, bunun tek taraflı sunulduğu anlaşılmaktadır. Tezin evrenini oluşturan Fotomaç gazetesi 14 Mayıs 2012 tarihli sayısında, adamlık kelimesini futbol haberi içerisinde ele almıştır. Tamamen kendi tercihi olarak görülen bu başlık seçimi, ideolojik unsurlar içermektedir. Her ne kadar futbol müsabakasında oynanan oyunun figürleri erkek olsa da, haberin bunu eril bir dille sunması ve sürekli adamlığa göndermede bulunmaları, belli bir ifade biçimini desteklemektedir. Bu nedenle başta erkeklerin diğer erkekler üzerinde hegemonyasını güçlendiren bu başlık seçimlerinin yapıldığı haberlerde, kullanılan dilin ayrımcılığı pekiştirdiği görülmektedir.

Başlık: ANALAR NE ASLANLAR DOĞURUYOR (14 Mayıs 2012-MANŞET)

Alt Başlık: YER GÖK 'CİMBOM' SESLERİYLE İNLEDİ

Spot: Taraftara seslenen Terim, "Şampiyonluk kutlamak tüm Galatasaraylılar'ın hakkıdır. Her gün kutlayın, doya doya kutlayın, anamızın ak sütü gibi helaldir" diye konuştu. Şampiyon Cimbom, Anneler Günü'nde Türk Telekom Arena'da 60 bin taraftarının önünde göz kamaştırıcı bir törenle zaferini dünyaya bir kez daha ilan etti.

**Ömer Özer'in *haberde ideolojik çerçeveleme* adlı çalışmasında da değindiği gibi, bazı söylemlerin görünmeyen ideolojik unsurlar içermesi söz konusudur. Bu ideolojik söylemler, zamanla toplum tarafından kabul gören bir anlayışla ortaya çıkmaktadır. Fotomaç gazetesinin 14 Mayıs 2012 tarihli sayısında, Özer'i destekleyecek ifadeler bulunmaktadır. "Analar ne aslanlar doğuruyor" başlığında geçen analar ve aslanlar kelimeleri, belirtilen gizli ideolojik unsurları içermektedir. Galatasaray'ın şampiyonluğunun anneler gününe denk gelmesi, bu başlığın sunumu için adeta bir gerekçe olarak gösterilmiştir. Fakat buradaki söylemin aslanlar kelimesiyle farklı anımsatılması söz konusudur. Şampiyonlukta pay sahibi olan futbolculara ithafen yapıldığı görülen aslan betimlemesi, futboldaki erkek cinsiyetin ön

---

*Fotomaç gazetesi 22 Nisan 2012 tarihli haberin görseli EK-C'de gösterilmiştir.

plana çıkartılmasını sağlamıştır. Bu nedenle gazetenin başlığı, bilinçaltı alanında görünmeyen ideolojik unsurları ortaya çıkarmaktadır.

Başlık: *AVRUPA'NIN KRALI CHELSEA (20 Mayıs 2012-Sütun)*

Spot: -

**Haberlerin dikkat çekmesi noktasında atılan çoğu başlıkların, eril bir dile hakim olması söz konusudur. Gerekli gereksiz, spottaki açıklamaların başlıkla uyuma zorunluluğu olmadığı haberlerde, kral veya erkeklik söylemleri türetilmektedir. Bülent Çaplı'nın da değindiği gibi, medyadaki bazı haberler, değer yargıları tarafından oluşturulmaktadır. Neyin haber değeri taşıyıp taşımayacağı gazetenin çıkarlarına ve siyasal tercihlerine bağlıdır. Dolayısıyla haber değeri kavramı bir noktada çıkarlar hususuna tabidir. Bu başlıkta olduğu üzere, adı geçen takımın kupayı alması, o takımın büyüklük ifadesiyle birleştirilmek istenmiştir. Fakat bu büyüklüğün kral olarak tasvir edilmesi, olayın erkeklik tarafını gün yüzüne çıkarmıştır. Futbol haberinin eril bir dille yazılması alışkanlığı, bu bölümde de devam etmiştir.

HAZİRAN

Başlık: *G.SARAY 'BAY GOL' LAKAPLI SOLDADO'NUN PEŞİNDE (20 Haziran 2012-MANŞET)*

Alt Başlık: CİMBOM'A GOL MAKİNESİ

Spot: Valencia ile pazarlıklara başlandı. İspanyol kulübü 18 milyon Euro talep etti, Galatasaray indirim istedi. Aslan, geçen yıl 54 maçta 30 gol atan Soldado'ya ilk sene için 3.2 milyon euro'luk bir teklif sunacak.

**Manşet ve spot olarak iki taraflı ele alınabilecek haberde, başlığın cinsiyet ayrımına sebep olduğu görülmektedir. Fotomaç gazetesinin okuyucularına manşetten duyurduğu haber, alt başlıkta yer alan '*gol makinesi*' kelimesiyle ilişkilendirilmiştir. Futbol haberlerinin cinsiyet temelinde ele alınması, kadını bir anlamda ayrımcılığa sürüklemektedir. Öyle ki atılan gol sayısının önemine dikkat çekmek için kullanılan başlık, haber-söylem ilişkisi çerçevesinde ayrımcı kriterler olarak değerlendirilebilir. Futbol haberleri içerisinde tek tipleştirilmek istenen bu ve benzeri başlıklar, eril hegemonik söylemin alanının genişletilmesine zemin hazırlamaktadır.

TEMMUZ

Başlık: *TRABZON'A AFRİKALI KRAL (17 Temmuz 2012-Sütun)*

Spot: GOL kralı Burak Yılmaz'ı kaybeden bordo-mavili ekip bu futbolcunun yerini bir başka gol kralıyla dolduracak. Başkan Sadri Şener, Kopenhag'ın Senegalli yıldızı N'Doye'yi bitirmek için dün Danimarka'ya gitti. 27 yaşındaki N'Doye geçen sezon 18 golle gol kralı oldu.

**Haberin dili bölümünde ele alındığı gibi, atılan başlıkların içerikleri tiraj kaygısı taşıyan gazeteler için önemli anlamlar ifade etmektedir. Ne kadar dikkat çekici bir başlık kullanırsa o kadar okunacağını düşünen gazete editörleri, sunmuş oldukları içeriklerle futbolu erilleştirmektedir. Bu bölümde gol kralı olarak tabir edilen N'Doye adlı futbolcu, başlıkta

doğduğu ülkenin adıyla anılmıştır. Söz konusu "Afrika kralı N'Doye" başlığı, burada gücü temsil eden bir anlam taşımaktadır.

Başlık: *YENİ YUVANA HOŞGELDİN ASLAN KRAL!*

HOŞBULDUK!

İMPARATOR'UN YILMAZ SAVAŞÇISI OLMAYA GELDİM! (20 Temmuz 2012-Sütun)

Spot: Burak Yılmaz, dün G.Saray ile 4+1 yıllık sözleşme imzaladı.

**Söylemlerin her gün yeniden türetildiği haber metinlerinde kullanılan başlıklar, oynanan oyunun cinsiyetini belirlemek üzerine sunulmaktadır. Daha önce sürekli olarak kişiler üzerinden verilen adlandırmalar, bu haber metninde de benzer özelliklerle okuyuculara sunulmuştur. Öyle ki Galatasaray kulübünün yeni transferi Burak Yılmaz üzerinden yapılan haber, ayrımcı dili destekler niteliktedir. Kulübün bir simgesi olan 'Aslan' ibaresinin, oyuncunun unvanı olduğu belirtilen 'Kral' ifadesiyle birleşimi söz konusudur. Oyuncu ile teknik direktör Fatih Terim üzerinden geçtiği iddia edilen konuşmalar, eril bir dille oluşturulmuştur. İmparator lakaplı Terim'in, Kral lakaplı Burak Yılmaz'a Hoş geldin olarak yaklaşımı, gazetenin başlığını belirlemiştir. Tamamen cinsiyetçi bir ifade olan bu başlık, aynı zamanda şiddeti de içerisinde barındırmaktadır. "İmparator'un yılmaz savaşçısı olmaya geldim" ifadesi, şiddetin oluşumu kapsamında değerlendirilebilir. Futbol ve şiddetin aynı anda sunulduğu bu tip haberlerde, ayrımcılıkta belirgin olarak görülmektedir.

AĞUSTOS

Başlık: *OĞLUM BAK GİT (02 Ağustos 2012-MANŞET)*

Üst Başlık: VASLUI, KADIKÖY'DE EFELENDİ, FENERBAHÇE RÖVANŞTA GEREKENİ YAPMAYA KARAR VERDİ

Spot: Henüz hazır görünmeyen temsilcimiz 1-0 geriye düştüğü maçta 90'nci dakikada Bekir'in attığı golle beraberliği kurtarıırken, turu rövanşa bıraktı.

**Toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerinden değerlendirilebilecek bu haberde, verilen başlığın futbolla hiçbir ilgisinin olmadığı söylenebilir. Fenerbahçe ile Vaslui takımının Kadıköy'de oynadığı maçta 1-1 berabere kalması, gazetenin haberi Fenerbahçe üzerine yapmasını sağlamıştır. Fakat gerek üst başlık gerekse de spot bölümüne bakıldığında, içeriğin başlıkla uyummadığı anlaşılmaktadır. Burada kullanılan oğul kelimesinin erkeklik söylemini pekiştirmesi söz konusudur. Dolayısıyla hiçbir açıklaması olmayan bu başlık, futbol alanında erkek egemen yapıyı ortaya çıkarmaktadır.

Başlık: *İMPARATOR MU YOKSA KRAL MI KAZANACAK?*

TAHT OYUNLARI (10 Ağustos 2012-MANŞET)

Alt Başlık: Süper Kupa finaline 2 gün kala G.Saray'da F.Bahçe de zafere şartlandı

Spot: Bir yandan Lazio ve Fiorentina'yı deviren 'İmparator' Fatih Terim'in G.Saray'ı, diğer yanda Vaslui'yi sahadan silen 'Kral' Aykut Kocaman'ın F.Bahçe'si. Türkiye nefesini tuttu, "En büyük kim" sorusunun yanıtını beklemeye başladı.

**20 Nisan 2012 tarihinde atılan manşet ile 10 Ağustos 2012 tarihinde atılan manşet arasındaki tek fark, başlıktaki kelime değişiklikleridir. Öyle ki Süper kupa statüsü altında

oynanan 6 karşılaşmayı ele alan gazete, Galatasaray-Fenerbahçe maçını bu başlıkla sunmayı tercih etmiştir. “*İmparator mu yoksa Kral mı kazanacak?*” Sorusunun sorulduğu haberde, futbolun dili erilleştirilmiştir. Ayşe İnal’ın da belirttiği gibi, “haberlin söylemi medyanın ekonomi politikası içinde yapılır. Diğer bir deyişle kârlılık kaygısı, daha fazla kişiye yönelik içeriklerin hazırlanmasını gerektirir. Bu da çeşitliliği sınırlarken, benzeşmeye yol açan ve daha çok satan konuların seçilmesine neden olur.” Bu nedenle atılan başlıkların içerikleri de çoksatar mantığı altında oluşturulmuştur.

Başlık: 54 YILLIK LİGİN KRALI F.BAĞÇE (15 Ağustos 2012-Sütun)

Spot: SARI-LACİVERTLİ ekip, geride kalan 54 sezon göz önüne alınarak yapılan değerlendirmede, “en çok puan toplayan”, “en çok galip gelen” ve “en çok gol atan” takım unvanlarını elinde bulunduruyor.

**Futbolda krallık kelimesi bir unvan olarak sunulmaktadır. Genel olarak oyuncu üzerine yapılan bu tip haberlerde, belli bir tutumun olmadığı anlaşılmaktadır. Fakat bu sunumun ayrımcı dili desteklemesi nedeniyle aynı eleştirel açıdan verilmesi gerekliliği bulunmaktadır. Tüm takımların olduğu bir ligde kral olarak görülen Fenerbahçe, gazetenin ayrımcı dilinde birer araç olarak kullanılmıştır. Takımların cinsiyeti olmadığı düşünüldüğünde ise, buradaki başlığın cinsiyetçi bir tutuma işaret olduğu ortaya çıkmaktadır.

Başlık: SARAÇOĞLU’NDA KADINLAR MATİNESİ (25 Ağustos 2012-Sütun)

Spot: YENİ sezona SB Elazığ beraberliğiyle başlayan Fenerbahçe bu gece Kadıköy’de Gaziantep’i ağırlıyor. Fenerbahçe, cezası nedeniyle sadece kadın ve çocukların izleyeceği maçta kazanıp hem hanesine üç puan yazdırmayı hem de Çarşamba günkü Spartak Moskova rövanşı öncesi moral depolamayı amaçlıyor.

**Fotomaç gazetesinin incelenen sayılarında benzer haber uygulama politikası bulunmaktadır. Öyle ki kadınlar matinesi adı altında yapılan bu haberin daha önce 24 Mart 2012 tarihinde de verildiği anlaşılmaktadır. “*Saraçoğlu’nda kadınlar matinesi*” başlığıyla sunulan haber, direkt olarak kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşımı ortaya çıkarmaktadır. Futbol alanının erkek egemenliği altında olduğunu ifade eden başlık, tribünlerdeki kadın taraftarları yadırgamak üzere atılmıştır. Bu noktada akıllara ise şu soru gelmektedir. Erkek taraftarların gitmiş olduğu maçlarda gazete böyle bir başlığa yer veriyor mu? Dolayısıyla ayrımcılığın esas alınması gereken bu bölümünde, kadın-erkek arasındaki cinsiyet ayrımı ön plana çıkartılmıştır.

EYLÜL

Başlık: AYBABA ADAM OLMAM İÇİN UĞRAŞIYOR (12 Eylül 2012-Sütun)

Üst Başlık: Batuhan Karadeniz açık konuştu:

Spot: BEŞİKTAŞ Teknik Direktörü Samet Aybaba’nın ısrarı üzerine yeniden yuvaya dönen Batuhan Karadeniz, hocasına övgü yağdırdı, “O benim için eleştirilere kulağını tıkadı. Adam olmam için ne gerekiyorsa yapıyor. Onun bana olan güvenini boşa çıkarmayacağım” dedi.

**Haber metinlerinin haber değeri noktasında tartışılması son derece olağandır. Özellikle erkeklerin egemenliğini perçinleyen haber başlıkları, eril bir dil içerisinde sunulmaktadır. 12 Eylül 2012 sayılı metinde de görüldüğü üzere, adamlık kelimesi futbol alanıyla birleştirilmiştir.

Birçok haberin bu yönüyle oluşturulduğu düşünüldüğünde, gazetenin tutumlarının değişmediği anlaşılmaktadır. “*Aybaba adam olmam için uğraşiyor*” ifadesini birebir ele alan Fotomaç gazetesi, bu yönüyle futbol alanını erilleştirmektedir.

Başlık: *BİZ BABA'DAN BÖYLE GÖRDÜK (19 Eylül 2012-Sütun)*

Spot: BEŞİKTAŞ “evladı” Samet Aybaba yönetiminde, eski parlak günlerine dönüş sinyalleri vermeye başladı. Alt yapı takviyeli Kartal, ligin ilk 4 haftasında 10 gol atarak son 9 sezonun en gollü başlangıcını gerçekleştirdi. Oynanan hırslı futbol taraftarın da yüzünü güldürüyor.

**Bir önceki haber başlığıyla aynı anlamı oluşturan bu metin, erkeklik söylemlerinin türetilmesiyle ortaya çıkarılmıştır. Öyle ki ‘adam’, ‘erkek’, ‘baba’ gibi kelimelerin farklı şekillerde sunumu, içinde bulunulan futbol alanının yapısını belirlemektedir. Günden güne artan şekilde verilen erkeklik söylemleri, kadının futbola olan ilgisini de zamanla azaltmaktadır. Başta spor gazeteleri diye adlandırılan fakat futbol endeksli haber yapan gazeteler, bu tutumu sürdürmeyi tercih etmektedir. “*Biz baba'dan böyle gördük*” başlıklı habere bakıldığında, söylemin ne kadar ayrımcılık içerdiği net bir şekilde görülmektedir.

EKİM

Başlık: *KRALIN DÖNÜŞÜ (19 Ekim 2012-MANŞET)*

Üst Başlık: ALEX'TE DÖRT FLAŞ GELİŞME BİRDEN

**Belirtildiği gibi oyuncu profilleri üzerinden kalıplaşmış bir ifade olarak sunulan krallık unvanları, bu bölümde Alex adlı oyuncuyla birlikte ele alınmıştır. Daha önce de birçok defa Alex'e ithafen yapıldığı anlaşılan benzeri haberler, gazete tarafından aynı tutumla verilmiştir. Bunun bir futbol haberi olduğu varsayılırsa, okuyucunun düşüncelerini tek taraflı etkilemesi ne kadar doğrudur? Dolayısıyla bu ifade biçimi gerek toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında, gerek ayrımcılık anlayışında, gerekse de eril dili destekleyecek anlamda sunulmuştur.

Başlık: *KOÇUM BENİM (26 Ekim 2012-MANŞET)*

Üst Başlık: EGEMEN KORKMAZ KAFAYI KOÇ GİBİ VURDU AEL'İ YERE SERDİ

Spot: Fenerbahçe, UEFA Avrupa Ligi'nde Kıbrıs Rum Kesimi ekibini kendi sahasında 1-0 yenerek grup liderliğini ele geçirdi.

**Toplum içerisinde bazı kelimeler erkekliliği temsil etmektedir. Öyle ki bu haber metninde de ele alındığı gibi, “*Koçum benim*” ifadesi oyuncu Egemen Korkmaz üzerinden sunulmuştur. Toplumsal cinsiyet açısından son derece cinsiyetçi bir başlığı anımsatan haberin, manşetten verilmesi söz konusudur. Haber toplumsal cinsiyet ve ayrımcılık bağlamında değerlendirilmeye açık olan metin, futbolun eril söylem içeren altyapısını ortaya çıkarmaktadır. Bazı ideolojik unsurların gazete tarafından benimsetilmek istenmesi, alanın en büyük sorunu olarak görülmektedir. Haberi destekleyecek üst başlıktaki ifadeye bakıldığında, ‘*kafayı koç gibi vurma*’ deyiminin kullanılması, başlıkla bütünleştirilerek verilmiştir. Özellikle küçük yaşlardaki erkek çocuklarına söylenen bu ifade, erkekliliğin tüm sosyal ve toplumsal alana kaydığının bir göstergesidir.

Başlık: *KARADAYI (27 Ekim 2012-MANŞET)*

Üst Başlık: ESKİ İSTANBUL'UN KABADAYILARIYLA ÜNLÜ SEMTİ KASIMPAŞA'DA, BEŞİKTAŞLI FERNANDES RACON KESTİ

Spot: Siyahi yıldız 1 gol, 1 Asistle galibiyetin mimarı oldu.

**İlk olarak kelimenin yaptığı çağrışıma bakıldığında 'Kabadayı' olarak konumlandırılan başlık, gazetede belli bir gerekçe gösterilerek "Karadayı" olarak kullanılmıştır. Beşiktaş'ın siyahi oyuncusu Fernandes'e atıfta bulunulan haberde, kullanılan başlık iki şekilde ele alınmıştır. Öyle ki haber metninde öne çıkarılan oyuncunun siyahi olması ve bu oyuncunun, başlığın simgesi halinde sunulması dolaylı yoldan bir ayrımcılığı gün yüzüne çıkarmıştır. Fakat tezin ana konusu itibarıyla, buradaki başlığın eril bir dil çerçevesinde sunulması söz konusudur. Aynı zamanda kelimeyi çağrıştıran söylemin şiddeti de anımsatması, bu anlamda erkek egemen yapıyı meşrulaştırmaktadır. Dolayısıyla haberin çok çeşitli eleştirel boyutu bulunmaktadır. Keza üst başlıkta kelimenin asıl anlamına değinilmesi, gazetenin ideolojik yapısını da ortaya çıkarmaktadır.

KASIM

Başlık: Q7 ADAM GİBİ ADAM (02 Kasım 2012-Sütun)

Spot: BEŞİKTAŞ'ın eski hocası Tayfur Havutçu, Querasma'ya tam destek verdi. Havutçu, Quresma ile 2 yıl çalıştığını belirterek, "Hiçbir saygısızlığını görmedim, insan olarak üst düzeyde. Çok alçak gönüllü. Querasma gibi bir futbolcuyu her zaman kadromda görmek isterim" dedi.

**Futbol dilinin hangi yapıda olduğunu açıkça ortaya koyan bu başlık, içerik olarak cinsiyetçi bir yaklaşımı konu edinmektedir. Adamlık kavramının birçok haberde gösterildiği başlıklarda, kişilerin sürekli değiştiği görülmüştür. Tamamen erkekliğin meşrulaştırılmak istenildiği futbol alanı, gazetenin tercih ettiği dille beraber oluşturulmaktadır.

ARALIK

Başlık: KRALİYET SARAYI (09 Aralık 2012-MANŞET)

Üst Başlık: Aslan; Sivas'ta Devler Ligi'nin kralı Burak Yılmaz ve ligin kralı Umut Bulut ile kükrete

Spot: Sivas'ta Aslan'ın muhteşem ikilisi Umut Bulut ve Burak Yılmaz sahneye çıktı ve galibiyeti getirdi. Sarı-kırmızılılar, Cuma günü Beşiktaş'a kaptırdıkları liderliği tekrar geri almayı başardılar. Cimbom, 16 Aralık'ta oynayacağı Fenerbahçe derbisi öncesinde moral depoladı ve futbolu ile göz doldurdu.

**Galatasaraylı futbolcular üzerinden ele alınan haber, dikkat çekici bir başlıkla sunulmuştur. İlk olarak haberin değerinin tartışıldığı başlıkta, gazetenin tutumları incelenmelidir. Fotomaç gazetesi, tercih ettiği dili topluma yansıtırken bazı mesajlar vermektedir. Öyle ki ideolojik unsurların dayanıklılığı bu haber metinlerinde açıkça görülmektedir. Kraliyet Sarayı'nın kralları olarak gösterilen Burak Yılmaz ve Umut Bulut isimli futbolcular, gazete tarafından erkek himayesini temsil etmektedir. Üst başlıkta bu ifadeyi destekleyecek şekilde verilen gol krallığı ibaresi, konunun bütünselliği açısından önemli bir ayrıntıdır. Dolayısıyla böyle bir haberin sunumu eril bir çerçevede değerlendirilebilir.

Başlık: *KRALLARIN DERBİSİ (14 Aralık 2012-MANŞET)*

Alt Başlık: Fotomaç, kritik maç öncesi golcülerini mercek altına aldı

Spot: G.Saray-F.Bahçe derbisinde gözler ikisi de “gol kralı” unvanı taşıyan Burak ile Sow’un üzerinde olacak. Otoritelere göre, 9 gollü Burak ile 7 gollü Sow’un bazı özellikleri şöyle

**Futbol basınında kullanılan metaforların cinsiyetçi bir dille oluşturulması söz konusudur. Ayrımcılığın net bir şekilde gösterime sunulduğu haberlerde, futbol alanı kadın-erkek noktasında ayrılmaktadır. Galatasaray ve Fenerbahçe takımlarının mücadelesini iki futbolcu üzerinden yansıtan gazete, bu oyuncuların attıkları gollere atıfta bulunmuştur. Gol kralı olarak adlandırılan her iki futbolcu da, eril dilin oluşması adına birer aracı olarak kullanılmıştır. Haberin içerik ve başlık olarak, krallık üzerine sunulması bu noktada yanlıştır. Çünkü çağrışım yaptırılmak istenen kelime, anlam olarak erkeği ve gücü temsil etmektedir. Dolayısıyla sürekli bu haberlerin yansıtıldığı metinlerde, bilinçaltı mesajlar bulunmaktadır.

Başlık: *AK TOLGA’LI KUPA BEYİ (14 Aralık 2012-MANŞET)*

Spot: Kasımpaşalı Halil ve Elyasa’nın penaltı vuruşlarını kurtaran kaleci Tolga Zengin, Trabzonspor’un Türkiye Kupası’nda son 8’e kalmasını sağladı.

**Haberde kullanılan bey kelimesinin futbol alanı ile birleştirilmesi, oynanan oyunun cinsiyetini ortaya çıkarmaktadır. Metnin içeriğine bakıldığında, oyuncunun performansı statüdeki kupa mücadelesi içerisinde verilmiştir. Kişiyi endeksli yapıldığı görülen haber metninde, Trabzonsporlu kaleci Tolga Zengin, yaptığı kurtarışlarla “Kupa Beyi” olarak anılmaktadır. Erkeklığın bir türemesi olan bey kelimesi, bu anlamda eril dili destekleyen bir anlayışla verilmiştir. Toplumsal cinsiyet temelli atılan başlıkta bey kelimesi, evin direği, erkeği şeklinde anımsatılmaktadır.

Başlık: *CİMBOM’A KALE KAPISI GİBİ ADAM! (30 Aralık 2012-Sütun)*

Spot: G.Saray, Premier Lig Şampiyonu M.City’nin İngiliz milli defans oyuncusu Joleon Lescott’un peşinde.

**Spor basınında kullanılan bazı başlıkların spotla uyumsuzluğu söz konusudur. Öyle ki 30 Aralık 2012’de erkeklik kavramının türetilmesi, adamlık kelimesiyle verilmiştir. Galatasaray’ın transfer sürecinde olduğu İngiliz futbolcu Joleon Lescott, gazete tarafından “Kale kapısı gibi adam” başlığıyla sunulmuştur. Buradaki haber metni, Van Dijk’ın metin içerisindeki semantiğine birer örnektir. Benzetmenin yapıldığı başlıkta, anımsatılan kelimenin gücünü temsil ettiği görülmektedir. Erkek cinsiyetinin güçlü yapısının ‘kale kapısı’ olarak gösterilmesi, futbol haberi olarak sunulan içeriğe uymamaktadır.

2013 Yılı

OCAK

Başlık: *GOLÜN KRALI STOCH’UN (08 Ocak 2013-Sütun)*

Spot: FENERBAHÇELİ Miroslav Stoch’a büyük onur. Slovak futbolcu, Falcao ve Neymar’ı geride bırakarak dünyada yılın en iyi golüne verilen Puşkaş Ödülü’nün sahibi oldu. 3 Mart 2012’de oynanan G.Birliği maçında Alex’in kornesine ceza alanının dışından voley vuran Stoch, örümcek ağlarını almıştı. Günlerce konuşulan bu gol ödülü getirdi.

**Atılan gole dahi bir ön adlandırmanın yapılması, gazete tarafından bir gereklilikmiş gibi sunulmaktadır. Öyle ki incelenen yıllara bakıldığında, gazetenin bunu ilk defa kullandığı görülmektedir. Golün çok iyi olduğunun anımsatıldığı haberde, Fenerbahçeli futbolcu Miraslav Stoch üzerinden başlık oluşturulmuştur. Haber ayrımcılık bağlamında değerlendirilmesi gereken bir başlıktır. Gazete bu ve bundan önceki haber başlıkları ile futbol kavramını eril bir söylem kalıpları içerisinde her gün yeniden inşa etmektedir.

Başlık: SNEIJDER G.SARAY'A HAYIRLI OLSUN

HELAL YENGE (10 Ocak 2013-MANŞET)

Alt Başlık: HOLLANDALI SÜPER YILDIZI, EŞİ YOLANTHE İKNA ETTİ

Spot: Son yılların en büyük transferinde işlem tamam. Galatasaray'ın yarın resmi açıklamayı yapması bekleniyor.

**Futbol haberlerinde özellikle eril dili inşa eden haberlerin sunumu önemli bir yere sahiptir. Çalışmanın araştırma alanını oluşturan bu sunumlar haberlerin cinsiyetçi yaklaşımları çerçevesinde yeniden üretildiğini gözler önüne sermektedir. Öyle ki Fotomaç gazetesinin 10 Ocak 2013'te ele aldığı başlık, manşetten sunulmuştur. Haber iki noktada önem kazanır; ilki haberin manşet bölümünde yer alan dil, ikincisi ise bu dili güçlendirmek için kadının metalaştırılmasıdır. Haber dilinin biraz daha detaylı incelenmesinde fayda vardır. Galatasaraylı futbolcu Sneijder üzerinden yapılan haberde, oyuncu eşiyile birlikte ele anılmıştır. Fakat eşinin gösterimi, gazete tarafından transferini gerçekleştirdiği iddiasıyla övülerek verilmiştir. Bu haber başlığında, "*Sneijder G.Saray'a hayırlı olsun*" yerine "*Helal Yenge*" başlığı ön plana çıkartılmıştır. Haberin desteklendiği görselde ise, oyuncunun eşiyile futbol haberinden daha çok, magazinsel boyutta cinsel bir meta halinde sunulmuştur. Dolayısıyla transfer edilen oyuncu Sneijder olmasına rağmen, gazete eşiyile odaklanan bir habere ihtiyaç duymuştur. Son derece eril ve cinsiyetçi bir başlık olan bu haber, kadının bedenini ifşa etmek üzerine kurgulanmıştır.²⁵⁶

Başlık: VE HUZURUNUZDA ALEMİN KRALI (22 Ocak 2013-MANŞET)

Spot: Son yılların en büyük transferini gerçekleştiren G.Saray, Hollandalı süper starı dün öğleden sonra özel uçakla İstanbul'a getirdi. Sneijder'i havalimanında yaklaşık iki bin taraftar karşıladı. Gördüğü olağanüstü ilgiden şaşkına dönen yıldız futbolcu, "İnanılmaz bir karşılama oldu" diye konuştu.

**Ayrımcı bir ifadeye örnek olan bir diğer başlıkta, bu metinde ortaya çıkmaktadır. "*Alemin kralı*" olarak sunulan haberde, Galatasaray'ın yıldız oyuncusu Sneijder konu edinilmiştir. Bir önceki haber metniyle bağlantılı olarak değerlendirilebilecek başlık, gazete tarafından iki günde iki farklı şekilde ele alınmıştır. Son yılların en büyük transferi olduğunun altı çizildiği haberde, kullanılan dilin eril bir dile denk geldiği görülmektedir.

ŞUBAT

Başlık: SARAY'IN YENİ KRALI (09 Şubat 2013-MANŞET)

Üst Başlık: FUTBOLUN YAŞAYAN EFSANESİ DROGBA İSTANBUL'A GELDİ

---

*Fotomaç gazetesi 10 Ocak 2013 tarihli haberin görseli EK-C'de gösterilmiştir.

Spot: Cimbom, birçok otoritenin “Dünyanın 1 numaralı golcüsü” dediği yeni transferine kavuştu.

**Ayrımcı ifadelerin sık sık gösterildiği gazetede, kral kelimesi örneğin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Sürekli yeni bir başlık arama yerine, kullanılan kelimelerin türetilmesinin daha kolaycı bir yaklaşım bulan Fotomaç gazetesi, özellikle bu kavramla birlikte eril dil kullanımını pekiştirmektedir. “Yeni kral” ifadesinde de olduğu gibi, erkekliğin gösterimi transfer edilen yeni oyuncuyla birlikte ele alınmıştır. Bunun anlamı ise şu noktada bütün futbol takımına işaret etmektedir. Daha önce yapılan transferlerin de kral olduğunu çağrıştıran kelime, futbolu bir anlamda erkek oyunu haline getirmektedir. Bu nedenle söylemin eleştirilmesi son derece olağandır.

Başlık: ANNECİĞİM TÜRKLER (19 Şubat 2013-MANŞET)

Üst Başlık: Schalke 04 G.Saray korkusundan titremeye başladı

Spot: Fatih Terim yarınki Devler Ligi maçında Drogba-Sneijder-Burak üçlüsünü ilk 11’de sahaya sürecektir. “Drogbadan çekiniyorum” diyen Alman ekibinin hocası Keller ise takımına katı savunma yaptırarak.

**Spor basınında sunulan çoğu haberlerin, dikkat çekme noktasında ele alındığı görülmektedir. Gazetenin bu haber başlığında değindiği Anne kelimesi, futbol alanında hiçbir anlam ifade etmiyorken manşetten okuyuculara sunulmuştur. Üst başlık ve spotta desteklenen korku ve endişe, kelimenin anneyi bir sığınma aracı olarak göstermesine neden olmuştur. Futbol haberlerinde gerçekleşen söylemlere bakıldığında, cinsiyetin tek tipleştirildiği görülür. Bu nedenle etik dışı gösterilebilecek haberlerin çoğunluğunda, eril dil ve ayrımcı ifadeler bulunmaktadır. Futbolun milliyetçi ve militarist yapısını ön plana çıkartan *Türkler* kelimesi ise, haberin farklı şekilde yorumlanmasını sağlamıştır. Burada iki takımın mücadelesi, milliyetçilik içerisinde verilmiştir.

MART

Başlık: KRALI ÇIKSA NE YAZAR (15 Mart 2013-Sütun)

Üst Başlık: G.Saray ve F.Bahçe’nin rakipleri bugün belli oluyor

Spot: Türkiye’nin Avrupa’daki iki gururu G.Saray ile F.Bahçe için kritik gün. G.Saray’ın Şampiyonlar Ligi çeyrek finali, F.Bahçe’nin de UEFA Avrupa Ligi çeyrek finalindeki rakipleri belli oluyor. Kura çekimi saat 13’te başlayacak.

**Söylemlerin çeşitli şekillerde türetildiği haberde kral kelimesi, kurada beklenen rakipleri temsil etmektedir. Galatasaray ve Fenerbahçe’nin rakiplerini kral olarak ele alan gazete, kullandığı dille ayrımcı ifadeleri meşrulaştırmaktadır.

NİSAN

Başlık: EYVAH ANNECİĞİM TÜRKLER GELİYOR (06 Nisan 2013-MANŞET)

Üst Başlık: İTALYANLARA BU BAŞLIĞI BİR KEZ DAHA ATTIRDIN YA, HELAL OLSUN F.BAHÇE!

Spot: İtalyan devi Lazio’yu yerle bir eden Fenerbahçe, Çizme’de şok etkisi yarattı. La Gazetta dello Sport, “Eyvah anneciğim Türkler Geliyor (Mamma Li Turchi)” deyimini başlığa

taşıdı. Tuttospor, Lazio'nun nakavt olduğunu yazarken, Foc Sport'un yorumu ise, "Lazio'nun ikinci maçta Papa'nın duasına çok ihtiyacı olacak" şeklindeydi.

**Jutith Butler toplumdaki kimlik kavramını, toplumsal cinsiyet kapsamında değerlendirmektedir. Cinsiyetin farklılık göstermesini sağlayan bazı gazete manşetleri ise, Butler'ın kimlik kavramından yola çıkarak ele alınabilir. Gazetenin 06 Nisan 2013 sayısında "Eyvah anneciğim" başlığında sunduğu manşet haber, bu doğrultuda değerlendirilebilir. Fenerbahçe ile Lazio takımlarının karşı karşıya geldiği haberde, La Gazetta dello Sport, atmış olduğu başlıkla dikkatleri üzerine toplamıştır. Öyle ki tüm toplumlarda kalıplaşmış bir ifade olarak kullanılan bu kelime, aynı zamanda korku ve endişeyi anımsatmaktadır. Anne figürünün bir sığınma aracı olarak kullanıldığı metinde söylemi gerçekleştiren iki gazete, kullanmış olduğu dille cinsiyetçi bir bakış açısını ortaya koymaktadır. Anne kelimesi burada her ne kadar farklı anlamda kullanılmış olsa da, futbol alanında eril ve ayrımcı dilin oluşmasını sağlamıştır. Son olarak 19 Şubat 2013 tarihinde verilen "Anneciğim Türkler" başlığıyla, "Eyvah Anneciğim" başlığı arasında hiçbir farkın olmaması, gazetenin ideolojik yapısını ortaya çıkarmaktadır. Aradan geçen zaman diliminde kullanılan başlığın değişmemesi, üzerinde durulan savı kanıtlamaktadır.

MAYIS

Başlık: AVRUPA'NIN PRENSİ CHELSEA (16 Mayıs 2013-Sütun)

Spot: -

**İncelenen yıllar içerisinde aynı benzetme 28 Eylül 2011'de Trabzonspor üzerinden yapılmıştır. "Avrupa'nın Prensi Chelsea" başlığıyla sunulan haberde, prens kelimesi erkek cinsiyeti olarak çağrıştırılmıştır. Futbolun cinsiyetinin erkek çerçevesinde oluşturulduğu başlıkta, kullanılan dil cinsiyet ayrımcılığı noktasında ele alınmaktadır. Futbol endüstrisi içerisinde kulüpler sadece futbola anılmamaktadır. Bakıldığı zaman her kulüp çeşitli branşlarda (voleybol, basketbol, su topu, atletizm vs) faaliyet göstermektedir. Dolayısıyla adı geçen kulüplerde erkek ve kadın birlikteliği söz konusudur. Bu oluşum içerisinde tekrar başlığa dönecek olursa, haberde Chelsea kulübünün Prens olarak betimlenmesi, alanın ayrımcılığını ortaya çıkarmaktadır.

Başlık: TRABZON KRAL'INI ALIYOR (16 Mayıs 2013-Sütun)

Spot: BORDO-MAVİLİ ekip, Kayseri Erciyes formasıyla 19 gol atarak PTT 1.Ligin Gol Kralı olan Gerard Gohou'nun peşine düştü. Kulübüyle sözleşmesini fesheden 25 yaşındaki Fildişili futbolcu için vatandaşı Zokora da devreye girecek.

**29 Mayıs 2006'da aynı başlık altında verilen haber, 16 Mayıs 2013'te tekrar okuyuculara sunulmuştur. Aradan geçen zaman dilimine bakıldığında, gazetenin tutumunun değişmediği görülmüştür. Haber-ayrımcı dil ekseninde ortaya çıkartılan metaforların bu bölümde krallık üzerinden türetilmesi, konunun ayrımcılık noktasında önemlidir. Spotta Gohou adlı oyuncunun gol kralı olduğu belirtilmiştir. Fakat bu belirti, gazete tarafından başlıkta yalnızlaştırılmıştır. Gol krallığı, belli bir gol sayısını ifade ederken, kral kelimesi daha farklı bir anlam içermektedir. Bu nedenle eril dilin tek bir haberde farklılaştığı görülmektedir.

Başlık: *FENER KRALINI ALIYOR KİESSLİNG(21 Mayıs 2013-MANŞET)*

Spot: Bu sezon 25 golle Bundesliga'da Gol Kralı olan Stefan Kiessling için Almanya'ya giderek Bayer Leverkusen'le görüşen İdari Menajer Hasan Çetinkaya İstanbul'a umutlu döndü.

**14 Ocak 2010'da Fotomaç gazetesi tarafından manşet olarak verilen haberin aynısı, bu kez 21 Mayıs 2013 tarihinde atılmıştır. Gol kralı olarak yapılan betimlemede gazete, oyuncuları değiştirerek vermiştir. İlk haberde kral olarak sunulan Gökhan Ünal, bu haberde yerini Kiessling adlı futbolcuya bırakmıştır. Aynı şekilde spot bölümünde de belirtilen gol krallığı ifadesi, manşetle bütünleştirilmiştir. Atılan gol sayısının önemini krallıkla gösteren gazete, kullandığı eril dille dikkat çekmektedir. Bu noktada dikkat çeken diğer bir unsur ise, gazetenin daha önceki farklı haberlerde kullandığı başlıkların, yıllara göre dağılımının 3 yıl gibi bir arayla okuyuculara sunulmasıdır. Aynı haberin farklı zaman dilimlerinde kullanılması son derece ilginçtir. Tesadüfi olarak gözükmeyen bu tutumun, gazetenin söylemi yeniden inşa etme yöntemi olduğu söylenebilir.

Başlık: *AVRUPA'NIN KRALI (26 Mayıs 2013-Sütun)*

Spot: VE futbolda Avrupa'nın en büyüğü belli oldu.. Şampiyonlar Ligi'ndeki 'Panzer savaşı'nda gülen taraf Bayern Münih oldu:2-1. Bundesliga'da rekorlar kırarak şampiyon olan Heynckes'in talebeleri, İlkay Gündoğan'ın penaltısına Mandzukic ve Robben ile karşılık vererek Dortmund'u yıktı.

**Daha önce incelenen haberler arasında dört kez kullanılan "Avrupa'nın Kralı" ifadesi, Şampiyonlar Ligi finalini kazanan tüm takımlara verilen unvanı göstermektedir. Eril bir dile sahip bu habercilik anlayışının sürekli olarak kullanılması, gazete tarafından kalıplaştırılmıştır. Dolayısıyla değişen krallık simgesinin farklı farklı takımlar üzerinden algılatılması, bu anlamda ayrımcılığı ortaya çıkarmaktadır.

HAZİRAN

Başlık: *HOCANIN EN KRALINI GETİRİYORUM VOLKAN (09 Haziran 2013-Manşet)*

Spot: F.BAHÇE'nin yeni sezonda hocasının kim olacağı merakla beklenirken, yönetim sessizliğini koruyor. Kesin olan; yerlide karar kılınırsa, adaylar Ersun Yanal ile Mustafa Denizli. Yabancı adaylar arasında; Van Gaal, Marwick, Lucescu ve Le Guen var. Yeni teknik direktörün bir türlü açıklanmaması futbolcuları da iyice meraklandırdı. Bunlardan birisi de kaptan Volkan Demirel. Volkan'ın Aziz Yıldırım'ı arayarak, "Başkanım, takım arkadaşlarım sürekli beni arıyor. Yeni hocamız kim söyler misiniz?" dediği öğrenildi. Yıldırım'ın yanıtı ise gizem yüklüydü: "Kaptan sen hiç merak etme, hocamız tamam. En kralını getiriyorum. Bizi şampiyon yapacak bir teknik direktör ile anlaştım. Ama şu anda ismini sana da söyleyemem. Biraz daha sabredin."

**Transferlerde genellikle oyuncular üzerinden atılan başlık, bu bölümde teknik direktörlük üzerinden verilmiştir. Şunu açıkça belirtmek gerekir ki; gazete genel anlamı dışında da eril dili destekleyecek ifadeler bulmaktadır. Burada haberin içerik olarak teknik direktörlük üzerine kurulması, atılan manşetin kapsamını genişletmiştir. Adı geçen kişilerin ifadelerinin

birebir sunulduğu metinde, “en kral” ibaresi dikkat çekmektedir. Dolayısıyla bu haberin içeriğinde geçen söylemlerin, ayrımcı dili tetiklemesi söz konusudur.

TEMMUZ

Başlık: *KRAL JO BEŞİKTAŞ YOLUNDA (27 Temmuz 2013-Sütun)*

Spot: DAHA önce G.Saray’da da forma giyen Atletico Mineiro’lu Jo için Beşiktaş resmi teklif sunmaya hazırlanıyor. En son attığı 7 golle Atletico Mineiro’nun Libertadores Kupası’nı kazanmasında büyük rol oynayan ve turnuanın gol kralı olan 26 yaşındaki Brezilyalı Forvet, Beşiktaş’a gelmeye hazır.

**Futbol haberlerindeki ayrımcılık, cinsiyet ayrımcılığıyla birebirdir. Genel geçer bütün habercilik kurallarının bu başlıklarda es geçilmesi söz konusudur. Sade ve yalın olması gereken habercilik anlayışında, türetilen kelimeler cinsiyet ayrımcılığı noktasında birleştirilmektedir. Tıpkı “Kral Jo” ile başlayan haberde, bunun bir örneği şeklindedir. Oyuncunun transfer listesinde olmasına gerekçe olarak, gol krallığı gösterilmiştir. Fakat diğer haberlerin tümünde olduğu gibi burada dikkat çeken başka bir ayrıntı söz konusudur. Spotta belirtilen gol krallığı ibaresinin, başlıkta sadece kral olarak sunulması oldukça ilgi çekicidir. Çünkü türetilen kelimeler arasında, krallık ve gol krallığı gibi kelimeler farklı anlamlar içermektedir. Bu noktada ise, her iki şekilde dildeki ayrımcılık ön plana çıkmaktadır.

AĞUSTOS

Başlık: *KRAL HENRÍQUE (02 Ağustos 2013-MANŞET)*

Spot: Bir önceki turda Derry City’ye üç gol atan Henrique dün akşam da Dinamo Minsk’i deplasmanda yıktı. Sambacının bir füzesi de direkt patladı. UEFA Avrupa LİGİ 3.ön eleme turu ilk maçında Belarus ekibini 1-0 yenen Trabzonspor, 8 Ağustos’taki rövanş için büyük avantaj sağladı.

**“Bu haberde “Kral Henrique” başlığıyla atılan manşetin, spotla uyummadığı görülmektedir. Trabzonsporlu futbolcunun Derry City’ye üç gol atmasının karşılığı, gazete tarafından cinsiyetçi başlık seçimiyle verilmiştir. Futbol alanını erileştiren bu başlık, aynı zamanda cinsiyetçi bir bakış açısını ortaya çıkarmaktadır.

Başlık: *ADA’NIN KRALI ASLAN (05 Ağustos 2013-Sütun)*

Spot: Arsenal’i 13 yıl sonra bir kez daha devirip kupayı kaldırdı.

**Sadece oyuncu üzerinden verilmediği anlaşılan krallık kelimesi, takımlarında önemli kullanımlarını oluşturmaktadır. Özellikle Galatasaray endeksli yansıtılan aslan ve kral ifadeleri, gazete tarafından belli bir mesajı okuyuculara sunmaktadır. Spor basınında her ne kadar futbolun erkek oyunu olduğu görüşü (direkt olarak) dile getirilmese de, bu tip haberlerde kalıplaşan ifadeler toplum tarafından dikkate alınmaktadır. Öyle ki BİAK’ın araştırmalarına bakıldığında Fotomaç gazetesini okuyan kitlelerin %97’sini erkeklerin oluşturduğu bilinmektedir. Bu oranın bu kadar düşük olmasında kullanılan dilin payı oldukça büyüktür. Eril dili destekleyerek oluşan tüm haberlerde, cinsiyet ayrımının yapılması söz konusudur. Hâlbuki futbol alanı, yapı itibarıyla tüm topluma hitap eden bir yapıya sahiptir. Bu nedenle konunun eleştirel açıdan yorumlanmasında fayda vardır.

EYLÜL

Başlık: *ASLAN KRAL BRUMA (03 Eylül 2013-MANŞET)*

Üst Başlık: Galatasaray, 18 yaşındaki süper yıldızı sabaha karşı İstanbul'a getirdi

Spot: Cimbom, Sporting Lizbon'lu Bruma transferinde nihayet mutlu sona ulaştı. Sarı-Kırmızılıların, genç oyuncusu için 12 milyon Euro ödeyeceği açıklandı.

**Daha önceki haberlerde de değinildiği gibi, takımların simgeleri sürekli farklı çağrışımlar yapılarak ele alınmaktadır. Galatasaray'ın simgesi olan aslan figürünün oyuncu üzerinden verilmesi, kelimenin anlamını da dolaylı yoldan değiştirmektedir. "Aslan kral bruma" adlı başlığın manşetten okuyuculara sunulması dikkat çekmektedir. Dikkat çekme noktasında önemli bölümü oluşturan manşetler, eleştirel açıdan ise önemli bir detaya sahiptir. Haber başlığında sunulan kelimelerin ayrımcı dili oluşturduğu bu bölümde, futbol alanının erilleştiği görülmüştür. Sadece Galatasaray'ı simgelemek amacıyla verilen başlıkta, kral kelimesinin kullanımı konuyu detaylandırmıştır. Bir önceki haber metninde tersten kullanılan başlığın, burada ise farklı anlamlandırılması söz konusudur. Son olarak *Aslan Kral'ın* bir animasyon filmini de çağrıştırdığı unutulmamalıdır.

Başlık: *KUYT ADAM (30 Eylül 2013-MANŞET)*

Üst Başlık: Fenerbahçe Gençlerbirliği engelini kurt yıldızı Kuyt'ın golüyle aştı, liderliğe yükseldi

Spot: Ligde engel tanımayan sarı-lacivertli ekip galibiyet serisini 5 maça çıkardı

**İdeolojik söylemlerin belirginleştirildiği haberlerde, erkek cinsiyetinin ön plana çıkartıldığı görülmektedir. Fotomaç gazetesinin 30 Eylül 2013'te sunduğu başlık, cinsiyet noktasında kadını ötekileştirmektedir. "Kuyt adam" şeklinde sunumu gerçekleşen ifade, aynı zamanda eril dili destekler niteliktedir. Üst başlıkta adı geçen oyuncunun 'Kurt yıldız' olarak ele alınması, bu başlığın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Spotta ise haberin desteklenmemesi, konunun anlamsızlaşması adına önemlidir. Öyle ki haberin toplumsal cinsiyet eşitsizliği kapsamında sunulması, başlığın eleştirel boyutunu ortaya çıkarmaktadır.

EKİM

Başlık: *ÜVEY AYBABA (01 Ekim 2013-MANŞET)*

Spot: Samet Aybaba eski takımı Beşiktaş'a ağır darbe vurdu... Antalya, Diarra'nın iki golüyle Bilic'siz Kartal'ı yaktı...

**Haber söyleminin kişiler üzerinden geliştirildiği başlıklarda, yapılan ironinin erkeği temsil ettiği görülmektedir. Öyle ki bu haber başlığında da belirtildiği gibi, Beşiktaş'ın eski teknik direktörü Samet Aybaba, soyadı üzerinden "Baba" kelimesiyle ele alınmıştır. Aybaba soyadının gazetenin kendi tercihi doğrultusunda okuyuculara sunduğu başlık, cinsiyetçi bir ifade biçimiyle verilmiştir. Siyah puntolar halinde gösterilen başlıkta baba kelimesinin belirginleştirilmesi, gazetenin söylemi hangi açıdan vermek istediği ortaya çıkarmaktadır. Futbolda sunumu gerçekleştirilen bu tip haberlerin, cinsiyet ayrımcılığı noktasında ele alındığı söylenebilir.

Başlık: EN KRAL DERBİ (05 Ekim 2013-MANŞET)

Spot: Bir yanda ligin kralı F.Bahçe diğer yanda Avrupa'nın kralı Trabzon.. Kritik derbiye 24 saat kala heyecan doruğa çıkarken, iki takımda tüm planlarını galibiyet için yapıyor. Ligde 5'te 5 yapan Ersun Yanal'ın F.Bahçe'si ile ligde 3'te 3 yapan, Avrupa'da ise bileği bükülmeyen Mustafa Akçay'ın Trabzon'u arasındaki mücadele nefesleri kesecek.

**Daha önce 2007 yıllarında iki kez kullanıldığı tespit edilen "En kral" ifadeleri, gazetenin ideolojik unsurlarının değişmediğinin kanıtı şeklindedir. Türetilen haber başlıklarından en yoğun gösterime sahip olan krallık kavramı, belirtilen metinlerin hemen hemen hepsinde eril bir dil içerisinde sunulmuştur. Hiçbir gerekçe olmadığı halde futboldaki ayrımcılığın sürdürülmesi, son derece şaşırtıcıdır. Bu haber başlığında da görüleceği üzere, Fenerbahçe ile Trabzonspor arasındaki karşılaşma herhangi bir anlam ifade etmiyorken kral olarak lanse edilmiştir. Dolayısıyla gerekli gereksiz, sadece dikkat çekmesi ve bilinçaltında erkek egemenliğinin benimsetilmesi amaçlanan haberde, kullanılan dilin yanlışlığı söz konusudur.

Başlık: YİĞİDİM, ASLANIM BURADA YATIYOR (07 Ekim 2013-MANŞET)

Alt Başlık: DROGBA'NIN ÇABASI YETMEDİ

Spot: SEZONA iyi başlamayan Galatasaray, yeni hocası Mancini ile çıktığı ilk lig maçında yenilgiyle tanıştı. Ev sahibi Akhisar Belediye, Senegalli golcüsü Omar Niasse'nin 34 ve 57'nci dakikalarda attığı iki golle güçlü rakibinin bileğini bükte. CİMBOM, tek sayısını 67'de takımın en iyisi Drogba ile buldu. Çok tutuk görünen Galatasaray, Drogba'nın attığı usta işi gol dışında pozisyona giremezken, Burak ve Sneijder etkisiz futbollarıyla şaşırtmaya devam ettiler.

** Haberin eleştirel boyutunu ele alırken, bütünlüğüne bakmakta fayda vardır. Başlık, alt başlık ve spotun birbirini desteklemediği bu metinde, oluşturulan söylemin cinsiyetçi bir ifadeyi çağrıştırdığı görülür. Haberde kullanılan 'Yiğitlik' ve 'Aslan' kelimeleri ise, erkeğin gücünü temsil etmesinin yanında, ayrımcı ifadeyi desteklemesi söz konusudur. Bu kapsamda değerlendirilmesi gereken haber başlığı, anımsattığı içerikle kadının futboldaki konumunu belirlemektedir.

Başlık: İFTİRA ATMAK ADAMLığA SIĞMAZ (25 Ekim 2013-Sütun)

Üst Başlık: Saran'dan Yıldırım'a sert eleştiri:

Spot: F.BAHÇE'nin eski yöneticisi Sadettin Saran, kongrede Mehmet Ali Aydınlar'ı destekleyeceğini söylerken, başkan Aziz Yıldırım'ı adeta topa tuttu: "Yıldırım başkanlığı ondan iyi yaparım diye benden korkuyor. İftira atmak adamlığa sığmaz. Çocuklar onun yüzünden artık F.Bahçeli olmuyor."

**Fotomaç gazetesinin incelenen tüm sayılarında en çok kullanılan başlıklardan biri olan adamlık kelimeleri, toplumsal cinsiyet temelli ele alınmaktadır. Futbol haberlerinde erkeğin ön plana çıkmasını gerektirecek hiçbir geçerliliğin olmadığı düşünüldüğünde, sunulan başlıkların ayrımcılığı tetiklediği anlaşılmaktadır. Gazetenin 25 Ekim 2013 sayısında buna benzer bir yaklaşım söz konusudur. Öyle ki Fenerbahçeli eski yönetici Sadettin Saran tarafından söylendiği belirtilen konuşmanın, birebir ele alındığı görülmektedir. Haber değeri noktasında eksik unsurları bünyesinde barındıran gazete, futbolun gidişatını da dolaylı

yoldan etki etmektedir. Toplumsal bir olgu olan sporun, insanlar tarafından dikkatle takip edilmesi, bu alanın kadın-erkek ayrımı gözetmeksizin aynı haklara sahip olduğu gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Fakat bu ve benzeri haberlerin yapılması, değinilen noktanın merkezini değiştirmektedir. Kısacası erkeklik ve adamlık gibi kelimelerin çoğaltılması, alanın cinsiyetli bir hal almasını sağlamaktadır.

KASIM

Başlık: 11 ALTIN ADAM (22 Kasım 2013-MANŞET)

Üst Başlık: DÖRT BÜYÜKLER, BU YETENEKLER İÇİN YANIP TUTUŞUYOR

Spot: F.Bahçe, G.Saray, Beşiktaş ve Trabzon, yabancı kontenjanındaki kısıtlama nedeniyle yerli isimlere hücum ediyor. Özellikle 11 genç oyuncu, büyüklerin iştahını kabartıyor. Hangi futbolcuyu hangi takımın kapacağı ise şimdiden merakla bekleniyor.

**14 Eylül 2010'da "11 Fırtına adam" manşetiyle ele alınan haber, aynı gazete tarafından 22 Kasım 2013'te tekrarlatılmıştır. Futbol alanındaki benzer anımsatmaları çağrıştıran haberde, konu olarak transfer dönemindeki "11 altın adam" seçilmiştir. Daha önce tek bir kulüp üzerinden konumlandırılan oyuncular, bu bölümde dört büyük kulübün oyuncuları şeklinde ele alınmıştır. Söylemsel düzeyde değerlendirildiğinde futbolcuların değeri altın kelimesi ile vurgulanmaya çalışılır. Spotta da bunu destekleyecek ibareler bulunmaktadır. Eril dili destekleyen başlığın kullanımı, ayrımcı ve cinsiyetçi ifadeyle verilmiştir.

2014 Yılı

OCAK

Başlık: KIZ GİBİ OYNAMAKTANSA

ERKEK GİBİ OYNAR

KART GÖRÜRÜM (11 Ocak 2014-Sütun)

Spot: F.BAHÇE'nin Portekizli yıldızı Raul Meireles, sahadaki agresifliği ve gördüğü kartlar nedeniyle kendisine yöneltilen eleştirilere çarpıcı yanıtlar verdi. Meireles, "Kırmızı kart görme korkusuyla kız gibi oynamaktansa, erkek gibi oynar ve kart görürüm. Sorumluluktan kaçan oyuncular var; ben bunu yapmam. Saklanarak, gizlenerek para kazanmak bana ters" dedi.

**Dilbilimsel bir yaklaşım olarak ortaya çıkan söylem, anlam olarak herhangi bir konu üzerinde yapılan yorumlamayı göstermektedir. Bülent Evre'nin önemle üzerinde durduğu bu kavram, konuşma veya yazı dili olarak açıklanmaktadır. Ayrıca söylemin ideolojik belirtileri oluşturması da bu noktada önemlidir. Fotomaç gazetesinin 11 Ocak 2014 tarihindeki habere bakıldığında, söylemin eril dili desteklediği görülür. "Kız gibi oynamaktansa erkek gibi oynar kart görürüm" şeklindeki metinde, futbolun oyun olarak erkek çerçevesinde oynandığı ima edilmiştir. Kız-erkek arasındaki ayrımı belirginleştiren bu ifade, toplumsal cinsiyet eşitsizliği altında değerlendirilebilir. Adı geçen söylemde futbol, oynandığı sertlikle ön plana çıkarılmıştır. Kadının ise bu noktada fiziksel olarak yetersizliğinden bahsedilmiştir.

Başlık: SARAY'IN YENİ PRENSİ Dİ MARÍA (15 Ocak 2014-MANŞET)

Spot: Real Madrid'in yıldızı için G.Saray ile Arsenal'in yarıştığını yazan İngiliz medyası, sarı-kırmızılı kulübün teklifinin çok daha iyi olduğunu duyurdu.

**Daha önce 2006, 2011 ve 2013 yıllarında 3 kez kullanıldığı tespit edilen Prens kelimesi, bu kez 15 Ocak 2014'te okuyuculara sunulmuştur. Belirtilen üç haberin ikisinde kişi üzerinden ele alınan haber, bir kez de takım içerisinde verilmiştir. Görüldüğü üzere gazetenin kullandığı kelimeyi her şekilde ele alması söz konusudur. Bu haber metninde ise kullanılan başlık, birden fazla anımsatmayı çağrıştırmaktadır. “*Saray’ın yeni prensi*” başlığında geçen yeni ibaresi, futbol takımına atfedilen erkek rolünü ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla anlam olarak erkekliği temsil eden ifadenin, bu metinde Real Madrid’in yıldız oyuncusu Di Maria üzerinden kullanıldığı görülmektedir. Gazetenin transfer sürecini ele alırken benzetmede bulunduğu söylem, eril ve aynı zamanda cinsiyetçi bir tutumla verilmiştir.

ŞUBAT

Başlık: *KRAL YOLU (09 Şubat 2014-MANŞET)*

Spot: 6’da ‘Kral’ Burak geceye hükmetti. 32’de Chedjou ve 90+2’de Umut Bulut zaferi getirdi. Aslan Cimbom’un yeni transferleri Alex Telles ve İzet Hayrovic tek kelime ile muhteşemdi. 1 gol atıp, 1 de asist yapan ‘Kral’ Burak Yılmaz geceye mührünü bastı. G.Saray son 4 maçta tam 15 gol atarken, kalesinde hiç gol görmedi.

**Toplumsal kimlik anlamında türetilen söylemler, spor basını tarafından farklı biçimlerle ele alınmaktadır. Haber söyleminde verilmek istenen mesajı dille şekillendirerek veren gazeteler, bu yönüyle eleştirel yönden incelenmektedir. Krallık kelimesinin eril söylemi ise, belirtilen spor basınında en sık karşılaşılan haber başlıkları olarak göze çarpmaktadır. Öyle ki “*Kral yolu*” olarak verilen metne bakıldığında, söylemin erkek merkezli oluşturulduğu görülmektedir. Aynı şekilde haber içeriğinde de desteklendiği görülen bu kelime, başlık ve spotun uyumuyla daha eril bir noktaya getirilmiştir.

Başlık: *PAŞAZADE (12 Şubat 2014-MANŞET)*

Spot: Kasımpaşa’yı deviren Kartal zirveye mührü bastı.

**Söylem analizinde iki farklı geçerlilik bulunmaktadır. Bunlar *tutarlılık* ve *fonksiyonellik* gibi önemli kavramlardır. Bir haber metni ele alınırken veya analizi yapılırken bunlar üzerinde durmakta fayda vardır. Öyle ki gazete manşetlerinin bu doğrultuda incelenmediği görülmektedir. 12 Şubat 2014 Fotomaç imzası taşıyan habere bakıldığında bunun farklı şekillerde geçerlilik kazandığı anlaşılmaktadır. Tutarlılığı olmayan gazete manşetleri, sürekli olarak değişkenlik göstermektedir. Özellikle gazetenin ele almış olduğu dilin söylemsel çeşitlilik içerisinde verilmesi, bu geçerliliğin oluşmasını sağlamaktadır. “*Paşazade*” olarak okuyuculara sunulan haberin manşetten verilmesi, Fotomaç gazetesinin tutarlılığından ziyade tutarsızlığını ortaya çıkarmaktadır. Spotta detaylı bir açıklamanın olmaması ise, atılan başlığın ne tür bir amaçla atıldığı sorusunu gündeme getirmektedir. Paşalık söyleminin erkekliği temsil etmesi nedeniyle cinsiyetçi bir vurguya hakim olduğu söylenebilir.

Başlık: *KOVUN BU ADAMI (19 Şubat 2014-MANŞET)*

Üst Başlık: Mancini Drogba’yı defterden sildi

Spot: İtalyan hoca, MP Antalyaspor maçında oyundan çıkarken kendisinin yüzüne bakmayan, Tugay Kerimoğlu’nun ise elini havada bırakan Fildişili golcünün gönderilmesini istedi.

**İdeolojik bir söylem bağlantısı içerisinde ele alınan dilin, içerik olarak eril bir dili çağrıştırması söz konusudur. Gazetenin incelenen sayıları üzerinden gidilecek olursa tercih edilen dilin, bazı ideolojik unsurları barındırdığı görülmektedir. Tıpkı adamlık kelimesinin yoruma açık bırakıldığı bu bölümde olduğu gibi, söylemin farklı algılatılması sağlanmıştır. Futbol söylemi olarak görülmeyen başlığın, anlam olarak erkekliği çağrıştırması, toplumsal cinsiyet eşitsizliği altında değerlendirilebilir. Alanı sorunlu hale getiren bu tür başlıklar, erkek hegemonyasını güçlendirmektedir.

Başlık: ADAM GİBİ ADAM SEMİH KAYA (24 Şubat 2014-MANŞET)

Spot: DERBİDE “Top benden çıktı” diyerek hakemin kararını değiştiren Semih Kaya, 2014 Fair Play Ödülü’ne aday gösterilecek. Ayrıca Ünal Aysal’da Semih’e zam yapacak ve özel prim verecek.

**Daha önce 2009 ve 2012 yıllarında iki kez gösterilen bu başlık, gazetenin 24 Şubat 2014 tarihinde tekrardan ele alınmıştır. Sürmanşet olarak okuyucuya sunulduğu anlaşılan başlığın, dikkat çekici puntolarla belirtilmesi söz konusudur. Adamlık ifadesinin *gibi* bağlacıyla desteklendiği başlıkta, erkeklik söylemleri geliştirilmeye çalışılmıştır. Genellikle toplumsal anlamda sık sık kullanıldığı görülen ifadenin, aslında bir çeşit eril hegemonya unsurunu tetiklediği görülmektedir. Kalıplaşmış bir anlamı çağrıştıran “*adam gibi adam*” ibaresi, erkekler arasında sağlam kişiliği olan anlamına gelmektedir. Bunun bir haber niteliği taşıdığı düşünüldüğünde ise, konunun ayrımcılık yönü ön plana çıkmaktadır.

Başlık: BURAK YILMAZ AVRUPA’DA ‘OFSAYT KRALI’ (24 Şubat 2014-Sütun)

Spot: -

**Fotomaç gazetesinin kelime seçimlerine dikkat edildiğinde, incelenen 10 yıllık süreçte benzerliklerin görüldüğü anlaşılmaktadır. Özellikle bu başlık altında türetilen kelimelerin çok sık oluşumu söz konusudur. Kral’ın kim olduğu, hangi şekillerde nerede konumlandırıldığı, sürekli değişkenlik göstermektedir. Bu haber metninde de bu tutumun devam ettiği görülür. “*Ofsayt kralı*” olarak belirtilen ifade, kesinlikle futbol alanı içerisinde hiçbir anlamı oluşturmamaktadır. Futbol literatüründe ofsayt kavramının bilinirliği mevcuttur fakat kral olarak birleştiğinde, gazete kendi ideolojik düşüncelerini benimsetmektedir. Gazeteye göre bu metin, ofsaytta en fazla kalan oyuncuyu göstermektedir. Atılan *en fazla gole* kral unvanını layık gören spor basını, burada da söz konusu *en fazla ofsaytta* kalan oyuncuyu kral olarak ele almıştır.

MART

Başlık: VAYBABA (01 Mart 2014-MANŞET)

Üst Başlık: Samet Aybaba; eski takımı Beşiktaş’a şampiyonluk yarışında dün ağır bir darbe vurdu. Kara Kartal, bu sezon iki maçta Aybaba’nın Antalyaspor’u karşısında 5 puan kaybetti!

Spot: ŞAMPİYONLUĞUN güçlü adayı Beşiktaş, Atatürk Olimpiyat Stadı’nda Antalyaspor ile 0-0 berabere kalarak, zirve yarışında bir yara daha aldı. İlk yarıda iki takım da rakip kaleye gitmekte zorlandı. İkinci yarıda gerçek kimliğine bürünen Kartal; Holosko, Almedia, Olcay, Uğur Boral ve Motta ile rakip kaleyi şut yağmuruna tuttu. 75’te Almedia, 90+4’te Uğur Boral

çok net iki pozisyonda topu filelere göndermeyi başaramadı. Yeni transfer Jones ise dün ilk kez siyah-beyazlı formayı giydi.

**01 Ekim 2013'te "AYBABA" olarak, aynı kişi üzerinden verilen haber, 01 Mart 2014'te bu kez "VAYBABA" olarak sunulmuştur. Eleştirel söylem analizi yönteminde en güçlü anlam nosyonlarından biri de ima (Implication)'dir. Öyle ki metinsel açıklamalarda kelimelerin ve cümlelerin birbirleriyle olan bağlantısı imalarla sağlanmaktadır. Edibe Sözen'in haber üzerinden değerlendirdiği kavramsal önermelerin, bu haber metninde ortaya çıkması söz konusudur. İma edilen baba kelimesi, teknik direktör Samet Aybaba üzerinden anlamlandırmaya çalışılmıştır. Spotla desteklenmediği görülen kelimenin, anlam olarak erkekliği çağrıştırdığı görülmektedir. Adamlık ve babalık gibi kelime çağrışımları, haber dilinin etik olmayan yönlerinden birisi olarak kabul edilmektedir.

NİSAN

Başlık: ALEMİN KRALI GELİYOOOOR (14 Nisan 2014-MANŞET)

Alt Başlık: FENERBAHÇE 4 NALA ŞAMPİYONLUĞA KOŞUYOR

Spot: Sarı-lacivertli ekip Antalya engelini 4-1'le geçerek, takipçileri Beşiktaş'a 12, G.Saray'a 13 puan fark attı. Fenerbahçe Pazar günü Olimpiyat Stadı'ndaki derbide Beşiktaş'ı yenerse şampiyonluğu ilan edecek. Muhteşem taraftarının önünde şov yapan Fenerbahçe, Caner, Kadlec (2) ve Sow'un golleriyle farka gitti.

**22 Ocak 2013'te transfer sürecinde ele alınan bu başlığın, 14 Nisan 2014 tarihinde yeniden türetildiği görülmüştür. Fenerbahçe takımının şampiyonluğa doğru emin adımlarla ilerlediğinin altı çizildiği haberde, kullanılan dilin ayrımcı dili desteklediği anlaşılmıştır. Ayrıca spot ve alt başlığın, gazete tarafından metin semantiği içerisinde uyumlu bulunmadığı ortaya çıkmıştır. Alem kelimesi burada tüm futbol camiasını temsil etmektedir.

Başlık: ÇALSIN SAZLAR OYNASIN KIZLAR (27 Nisan 2014-MANŞET)

Üst Başlık: F.BAHÇE ŞAMPİYONLUĞA, KADIKÖY İSE CÜMBÜŞE HAZIR

KADINLAR TRİBÜNLERDE, ERKEKLER STAD DIŞINDA DESTEK VERECEK

Spot: Çaykur Rizespor'u ağırlayacak olan F.Bahçe'ye 19.mutlu son için sadece 1 puan yetecek. 50 bin kadın ve çocuk taraftar dünya rekoru kıracak. Şampiyonluk gelirse, Kadıköy yanacak.

**Sibel Arkonaç'ın da dediği gibi söylem analizinde bireyin etkileşime girdiği ve anlamlandırmaya çalıştığı bir takım semboller bulunmaktadır. Bu semboller birey-söylem ilişkisinin ön plana çıkması adına önemlidir. Fotomaç gazetesinin 27 Nisan 2014'teki haber başlığına bakıldığında, futbolda oynanan oyunun cinsiyetçi yönü ortaya çıkartılmıştır. Gazete Kadıköy'deki karşılaşmada F.Bahçe'nin şampiyonluğunu ilan etmesi için gerekli durumlar üzerinde durmuştur. Özellikle üst başlık ve spotta üzeri çizilen kadınların ve çocukların maçı izlemesi dipnotu, açık bir şekilde belirtilmiştir. Başlığa tekrar dönülecek olursa, konunun cinsiyet ayrımcılığı noktasındaki önemi görülmektedir. Galibiyet sonunda oluşabilecek havayı, *çalsın sazlar oynasın kızlar* başlığıyla veren Fotomaç gazetesi, tercih ettiği dilde toplumsal cinsiyet eşitsizliğini hedef almıştır. Direkt olarak kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşımı örneklendiren bu başlık, içerik olarak aynı haber dili merkezinde uyumlaştırılmaya

çalışılmıştır. Burada tribünlerde yer alan kadın taraftarların haber olarak sunulması dahi, başlı başına eleştiri konusudur. Oynatılan figürün kadın objesi olması ise, haber değeri açısından cinsiyetçi bir yaklaşımdır. Cinselliği ön plana çıkartan gazetenin, kadın-erkek arasındaki ayrımı futbol üzerinden belirginleştirmeye çalışması, konunun incelenmesi adına önemlidir.

MAYIS

Başlık: *UEFA'NIN KRALI SEVİLLA (15 Mayıs 2014-Sütun)*

Spot: -

**Erkeklik mitinin vurgulandığı bu haber metninde, söylemin meşrulaştırıldığı görülür. Uluslararası karşılaşmalarda sonucun ifadesi kral olarak ele alınmaktadır. Gazetenin bu söylemi eril çerçeveden sunması sık karşılaşılan bir durumdur. Dolayısıyla buradaki haber başlığında, futbolun cinsiyetçi yapısı belli edilmek istenmiştir.

Başlık: *İSPANYA'NIN KRALI ATLETİCO MADRİD (18 Mayıs 2014-Sütun)*

Spot: ARDA Turan'lı Atletico Madrid, Barcelona ile 1-1 berabere kaldı ve 18 yıl sonra La Liga'nın şampiyonu oldu.

**Bir önceki haberle benzer anlamı oluşturan kral kelimesinin, ülke olarak değiştirildiği görülmektedir. Gazetenin farklı futbol ülkelerinde şampiyon olan takımlara kral olarak telaffuz etmesi, haber söyleminde eril yapıyı ortaya çıkarmaktadır.

Başlık: *LİGİN BİYONİK ADAMI BELLİ OLDU (24 Mayıs 2014-Sütun)*

Spot: -

**Gazetenin kendi söylemi olarak ön plana çıkan "Biyonik adam" başlığı, futbol alanındaki erkek egemen yapıyı göstermektedir. Burada çalışkanlığı ve sürekliliği ifade eden biyonik kelimesi, adamlık üzerinden türetilmiştir. Futbolun erkek temaslı bir oyun olduğunu belli eden bu söylem, gazetenin sütununda açıklamasız olarak ele alınmıştır.

HAZİRAN

Başlık: *FIRTINA'NIN SOL BEKİNE ALİ ADNAN*

FORVETİNE GOL KRALI GÖKHAN (01 Haziran 2014-Sütun)

Spot: -

**Spor basınının özellikle transfer sezonlarında söylemi ayrımcılık noktasında türettiği görülür. İncelenen yıllar içerisinde sürekli kullanıldığı tespit edilen krallık unvanları, gazetenin kendi ideolojik yapısıyla birebir ele alınmaktadır. Oyuncunun daha önce attığı gol sayısının krallıkla taçlandırıldığını belli eden söylemde, ayrımcı metafor kullanımına rastlanmaktadır. Bu haberde sunulan gol kralı ifadesinin, haber ayrımcılığını oluşturması söz konusudur.

TEMMUZ

Başlık: *BALATOLLİ G.SARAY'DA KRAL OLUR (08 Temmuz 2014-Sütun)*

Spot: -

**Spot bölümünün açıklamadığı haberde, kral söyleminin eril çerçevede verildiği görülmektedir. Gazetenin kendi tercihi olarak ön plana çıkartılan başlık, haber ayrımcılığı noktasında değerlendirilmektedir. Futboldaki cinsiyet eşitsizliğini belli eden bu ifadenin, kadın-erkek arasındaki ayrımı belirginleştirmesi söz konusudur.

Başlık: *KARTAL'A BABA GOLCÜ (16 Temmuz 2014-MANŞET)*

DEMBA BA BEŞİKTAŞ'TA

Alt Başlık: Senegalli bugün geliyor

Spot: Siyah-beyazlılar Chelsea'li yıldıza 4 yıllık imza attıracak. Beşiktaş, Demba Ba için 4 taksitte 8 milyon Euro ödeyecek.

**Toplumsal pratikler yoluyla içselleştirilen ideolojiler, dil anlamında yeniden üretilir. Bülent Evre'nin üzerinde önemle durduğu bu kavram, nesnelere ve olayların nasıl anlamlandırıldıklarını sorgulamaktadır. Belirlenimlerin dil kullanımına nasıl yerleştikleri veya yerleştirildikleri burada önemlidir. Spor basınındaki ideolojik yansımalar ise bu noktada benzerlik göstermektedir. Kelimelerin türetilmesiyle yeni haber başlıklarının ortaya çıkması söz konusudur. Özellikle babalık ve erkeklik söylemleri gibi eril dilin konumlandırılması çok sık yapılmaktadır. 16 Temmuz 2014 tarihinde bunun örneğine rastlanılır. "*Kartal'a baba golcü*" adında verilen metinde, baba kelimesi futbol alanında erilleştirilerek verilmiştir. Burada spot ve alt başlıkla hiçbir ilgisi olmadığı anlaşılan başlığın, uyumsuzluğu bulunmaktadır. Golcülük vasfının yüceltilmesi, oyuncunun ismine (Demba ba) atıfta bulunularak yapılmıştır. Genel olarak bu yöntemi kullanmayı tercih eden Fotomaç gazetesinin, oyuncular üzerinden ima da bulunduğu haber başlıkları oldukça fazladır.

Başlık: *VAHİD HOCADAN ADAMLIK DERSİ (16 Temmuz 2014-Sütun)*

Spot: Trabzon'a verdiği sözü tutmak için 2-3 misli parayı bile geri çevirdi.

**Bu haber metninde kelime literatürü olarak erkekliliği ifade eden adam kelimesinin, gazetenin ayrımcılık noktasında verildiği anlaşılmaktadır. "*Adamlık dersi*" olarak lanse edilen söylemin futbol üzerinden sunulması, haber ayrımcılığı hususunda değerlendirilebilir. Bir davranış şekli olarak anlamlandırılan adamlık kelimesi, toplumda kalıplaşmış bir ifadeyi çağrıştırmaktadır. *Adam gibi sözünde dur, adam ol* vb. söylemlerle türetilen kelimenin spor basını tarafından desteklenmesi söz konusudur.

Başlık: *ASLAN KRAL BALOTELLİ (21 Temmuz 2014-Sütun)*

Spot: Ünal Aysal'ın büyük hayali Mario Balotelli'nin instagram hesabından aslan fotoğrafı paylaşması Galatasaraylı taraftarları çok heyecanlandırdı.

**Sıkça kullanıldığı tespit edilen "*Aslan kral*" ibaresinin, sürekli olarak G.Saray üzerinden ele alındığı görülmektedir. Takım simgesinin farklı anlamlarda çağrıştırdığı bu haber başlığında, Balotelli adlı futbolcu kral olarak sunulmuştur. Oyuncunun önemli bir futbolcu olduğunu belli eden ifade de, transfer süreci takımın simgesi üzerinden değerlendirilmiştir. Dolayısıyla eril söylemi destekleyen gazetede söylem, cinsiyet eşitsizliği altında yorumlanabilir. Ayrıca bu bölümde gazetenin Galatasaray'ı aracı olarak kullanması söz konusudur.

AĞUSTOS

Başlık: *KRALLARIN TAKIMI F.BAHÇE (01 Ağustos 2014-Sütun)*

Spot: F.Bahçe'ye çok çabuk uyum sağlayan yeni transfer Diego idmanlarda özellikle birbirinden şık asistleriyle herkesi kendine hayran bırakıyor. Yardımcı antrenör İsmail Kartal

sambacıya övgüler yağdırarak, “Diego sayesinde bu sene gol kralı da asist kralı da bizden çıkacak” diye konuştu.

**Haber eleştirel söylem üzerinden değerlendirildiğinde, başlığın uygunsuz olduğu ortaya çıkmaktadır. Bir futbol takımının 11+ kişiden oluştuğu düşünülürken, haber başlığındaki kelimenin futbolu erkek oyunu olarak çağrıştırdığı görülmektedir. Fenerbahçe yardımcı antrenörünün söylemlerini değiştirmeden ele alan Fotomaç gazetesi, kullandığı dille ise cinsiyet ayrımcılığını tetiklemiştir. Spotta yer bulan gol kralı ve asist kralı gibi ifadeler, bu ayrımcılığı oluşturan söylemler olarak görülmektedir.

Başlık: *KADINLARI GETİRDİM HOCAM (14 Ağustos 2014-MANŞET)*

Üst Başlık: Ersun Yanal’ın bayan arkadaşlarını Topuk Yaylası’na getiren kulüp çalışanı, başarılı hocaya böyle sesleniyor:

Spot: Kim bu çalışan

**Edibe Sözen, söylem analizini ele alırken beş farklı yöntem kullanmaktadır. Bunlardan en önemlisi ise, semiotik yönün toplumsal sorunlar üzerinde durmasıdır. Özellikle kadınların cinsel bir obje olarak gösterildiği toplumlarda, cinsiyet ayrımının yapıldığı görülmektedir. Söylemin cinsiyet noktasında sunulduğu bu haber başlığında, konu kadının varlığının ima edilmesidir. Öyle ki görselde de (Ek-1) gösterildiği üzere, ima edilen figürün kadın(lar) olduğu anlaşılmaktadır. “Kadınları getirdim hocam” başlığıyla sunulan manşette, dikkat çeken ibareler kullanılmıştır. Kadın figürünün pazarlanması açısından anlamlandırılan başlık, üst başlıkla ilişkilendirilmiştir. Ayrıca *bayan* söyleminin kullanımı, bu noktada ayrımcı bir dille sunulmuştur. Bütün bu çerçevede tezin önemini belli eden unsurlar ortaya çıkmaktadır. Futbol haberlerinde kadına yönelik gerçekleşen cinsiyetçi yaklaşım, Fotomaç gazetesinin 14 Ağustos 2014 tarihli sayısında örnek olarak gösterilmiştir.²⁵⁷

Başlık: *PİRİ REİS (22 Ağustos 2014- MANŞET)*

Alt Başlık: Golcülerin Piri Oscar Cardozo jeneriklik golü ile taraftarı mest etti

Spot: TRABZONSPOR, Avni Aker’de UEFA Avrupa Ligi play-off turu ilk maçında Rusya’nın Rostov takımını 2-0 yenerek tur kapısını araladı. 19 yeni transferlerle sezona giren bordo-mavilerde yeni futbolcular tam not aldı. Süper transfer ‘Kral’ Oscar Cardozo ise ilk resmi maçında jeneriklik bir gol atarken, pasları ve bazuka gibi şutları ile taraftarı büyüledi. Fırtına’ya zaferi getiren golleri 37’de Medjani ve 73’te Oscar Cardozo kaydetti. Bu maçın rövanşı 28 Ağustos’ta Rusya’da oynanacak.

**2011 ve 2012 yıllarında “*Temel Reis*” ve “*Hızır Reis*” olarak türetilen Reis kelimesi, 22 Ağustos 2014’te “*Piri Reis*” olarak kullanılmıştır. Kelime anlamı olarak daha öncede değinildiği üzere, toplumsal hafızada erkeklik söylemini çağrıştıran kelimenin, spor basını tarafından eril bir dille sunulması söz konusudur. Eleştirel dilbilimci Fairclough, söylemin metinler arasındaki uyumundan bahsetmektedir. Metin analizi adını verdiği yöntemle değerlendirilmesi gereken bu haber başlığının, semantik olarak birbirinden bağımsız olduğu görülmektedir. Alt başlık ve spot ayrı ayrı ele alınırsa, başlığın ortaya çıkmasını gerektirecek

---

*Fotomaç gazetesi 14 Ağustos 2014 tarihli haberin görseli EK-C’de gösterilmiştir.

hiçbir unsurun olmadığı çok net bir biçimde anlaşılacaktır. Şüphesiz *golcülerin piri* cümlesiyle verilen hiçbir anlam, bu kelimenin karşılığı değildir. Futbol haberi esas alınarak atılan manşetin, ayrımcı bir ifadeyi oluşturduğu görülmektedir. Eril dili destekleyen bir başka ifade ise, spottaki kral kelimesiyle devam ettirilmiştir. Kral transfer olarak lanse edilen Oscar Cardozo adlı futbolcunun, başlıkta farklı ele alınması, gazetenin haber dili noktasındaki tutarsızlığına işaret eder.

Başlık: 'KURT ADAM' FENER'E DOĞRU (22 Ağustos 2014-Sütun)

Spot: Sivas'ın başarılı stoperi Ümit Kurt yeniden gündemde.

**Benzetme amacı taşıyan bir diğer başlıkta, gazetenin 22 Ağustos 2014 sayısında ortaya çıkmıştır. "Kurt adam" başlığıyla verilen haberde, kullanılan dilin belli bir ironiyi oluşturması söz konusudur. Oyuncu Ümit Kurt üzerinden yapılan haberde tercih edilen başlık, kişinin soyadı kapsamında ele alınmıştır. Kurt adlı oyuncunun transfer sürecindeki hareketliliği, gazete tarafından anlam gözetmeksizin oluşturulmuştur. Özellikle spottan bağımsız olarak atılan başlığın, semantik olarak metinler arası uyumsuzluğu bulunmaktadır.

EYLÜL

Başlık: MELO ADAMDIR (09 Eylül 2014-MANŞET)

Üst Başlık: GALATASARAY BAŞKANI ÜNAL AYSAL, YILDIZINA İŞTE BÖYLE SAHİP ÇIKTI:

Spot: Aysal, Fenerlilerin büyük tepki gösterdiği Melo'nun terbiyeli ve düzenli bir hayat kurduğunu belirterek, "Onu takdir ediyorum. Üzerine gidilmesi bir kasıttır" dedi.

** Eleştirel dilbilimci Fairclough söylemi metinlerarasındaki uyuma göre yorumlar. Bir çeşit yöntemle aralarındaki bağı ortaya çıkarır. Fakat Fotomaç gazetesinin 09 Eylül 2014 tarihli sayısına bakıldığında, bu uyumun olmadığı anlaşılmaktadır. "Melo adamdır" başlığıyla verilen haberde, erkeklik söyleminin adam ifadesiyle türetildiği görülmektedir. Gazetenin üst başlık ve spot bölümlerinin ise bu noktada uyumsuz olması söz konusudur. Öyle ki başlıkta adam olarak ifade edilen kelimenin karşılığı, spotta *terbiyeli ve düzenli bir hayat* ile açıklanmıştır. Metinlerarası uyumsuzluğun olduğu bölümde dil, cinsiyet eşitsizliği altında sunulmuştur.

Başlık: BUNLAR KIZ GİBİ (25 Eylül 2014-Sütun)

Alt Başlık: Başkan Orman'dan saldırgan gruba sert tepki

Spot: Bekliyorum ki karşıma yeke yeke gelsinler ama gelemeler.

**Beşiktaş Kulübü Başkanı Fikret Orman'ın söylemi olarak sunulan haberde, kullanılan dilin erkek hegemonyasını kuvvetlendirdiği görülmektedir. Futbol haberinden bağımsız olarak ele alınabilecek başlık, erkek gücünün ön plana çıkartılması adına yapılmıştır. Gazetenin "bunlar kız gibî" diyerek bu haberi sunması, toplumsal cinsiyet eşitsizliği altında pekiştirilmiştir. Futbol haberinden ziyade şiddet üzerinde kurulduğu anlaşılan haberin, spor basını çevresinde konumlandırılması söz konusudur.

EKİM

Başlık: YİĞİT DÜŞTÜĞÜ YERDEN KALKAR (08 Ekim 2014-Sütun)

Spot: TRABZONSPOR Başkanı İbrahim Hacıosmanoğlu ve yöneticiler, Karabük yenilgisinin ardından eleştirilmeye başlanan Halilodziç'e tam destek verdi. Hacıosmanoğlu, "Teknik direktörümüzün arkasındayız, şanssızlığı kıracağına inanıyoruz" derken, başkan yardımcısı Ali Uzunay ise "Bir söz vardır; 'yiğit düştüğü yerden kalkar.' Biz bu takıma güveniyoruz. Camianın beklediği iyi sonuçlar gelecektir" ifadesini kullandı.

**Trabzonspor üzerinden verildiği görülen başlıkta, erkeklik ifadelerinin *yiğit* kelimesiyle yansıtıldığı anlaşılmaktadır. Başkan yardımcısı Ali Uzunay'ın belirttiği bu ifade, gazete tarafından değiştirilmeden verilmiştir. Halk arasında bir deyim olan ve bu deyimde yiğit olarak konumlandırılan erkeklik figürü, spor basını tarafından kendi inisiyatifleri doğrultusunda sunulmuştur. Erkek gücünün deyim olarak yansıtıldığı haberde, ayrımcı ifadelerle rastlamak mümkündür.

Başlık: *KRAL ADAM (11 Ekim 2014-Sütun)*

Spot: TRABZONSPOR'un Paraguaylı golcüsü Cardozo'dan iddialı sözler. Kulüp dergisine konuşan yıldız futbolcu, Türk futboluna kısa süre içinde uyum sağlayacağını söyledi ve "Amacımız Trabzonspor'u şampiyon yapmak. Ben de gol kralı olmak istiyorum" dedi.

**Fotomaç gazetesinin başlık tercihinde ideolojik yansımalar bulunur. Öyle ki 11 Ekim 2014 tarihli sayıda bu açık bir biçimde görülmektedir. Spotla başlığın uyuşmadığı bölümde, türetilen kelimenin içerikten bağımsız olarak ele alınması söz konusudur. "*Kral adam*" başlığında yatan erkeklik hegemonyası iki taraflı olarak sunulmuştur. Gerek kral gerekse adam kelimeleri ayrı ayrı olarak değerlendirildiğinde, söylemin ayrımcılık noktasındaki önemi belirginleşmektedir. Trabzonsporlu oyuncunun ifadelerinde söylemi destekleyecek açıklamaların bulunmaması, gazetenin ideolojik başlık tercihinin ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla futbol alanındaki bu ayrımcılık, cinsiyetçi bakış açısıyla eleştirilebilir.

Başlık: *TERİM, ALAYCI ADAMA HADDİNİ BİLDİRDİ (13 Ekim 2014-Sütun)*

Spot: Letonya gazetecinin "Kornerlerden sürekli gol yiyorsunuz bu konuda antrenmanlarda çalışıyor musunuz? Şeklindeki alaycı sorusuna çok kızan Terim " Bulduğumuz konum size böyle ciddiye soru sorma hakkı vermez" dedi ve şöyle devam etti: "11 sene evvel tesadüfen bizi eleme imkanı bulduğunuz Türk Milli Takımı o zaman da iyi bir takımdı, şimdi de iyi takım. Birkaç kornerde gol oldu diye, bu seviyedeki takıma bu soru sorulmaz. Yok, sadece gol yemek için antrenman yapıyoruz! Sorunuzu dikkatli sorun."

**Türkiye A Milli Takım teknik direktörünün basın toplantısında söylediği ifadeler, gazete tarafından farklı başlık seçimiyle ele alınmıştır. Konuşma sırasında geçen diyalogda Fatih Terim'in muhabiri eleştirmesi, Fotomaç gazetesinin başlık tercihinin belirlemişti. Alaycı adam olarak sunulan başlıkta, eril ifadenin tercih edildiği görülmektedir. Burada önemli olan haberdeki kişinin erkek olması değil, gazetenin kullandığı ayrımcı dildir. Sürekli olarak bu haberlerin erillik vurgusu içersinde verilmesi, spor basınının dilini değiştirmektedir.

Başlık: *BU ADAMI FENER'DE GÖRMEK İSTEMİYORUM (20 Ekim 2014-Sütun)*

Spot: Aziz Yıldırım, Alves için kurmaylarına "Bu adamın F.Bahçe'de işi bitti. Onu burada görmek istemiyorum. Kulüp bulun" diye talimat verdi.

**Yanlış başlık seçimine bir yenisini daha ekleyen Fotomaç gazetesi, tercih ettiği dille haber-cinsiyet ayrımcılığını körüklemektedir. Gazetenin 20 Ekim 2014 sayılı yayınında, buna rastlamak mümkündür. Fenerbahçe başkanı Aziz Yıldırım tarafından bizzat söylendiği iddia edilen ifadenin, erkeklik çerçevesinde birleştirildiği görülmektedir. Adam kelimesinde yatan eril söylemin futbol alanı ile içselleştirilmesi ise, araştırmamızın problemi açısından önemi bulunmaktadır.

KASIM

Başlık: *BURASI BBG EVİ Mİ FİKRET BEY! (01 Kasım 2014-Sütun)*

Üst Başlık: Aziz Yıldırım Beşiktaş başkanını bombardımana tuttu:

Spot: G.Saray'ı daha kötü günler bekliyor. Hiçbir güçleri yok. Beşiktaş'ın da arkası boş. Yani parasal olarak yetersiz. Fikret Bey hakemi gözleyecekmiş. Burası BBG evi mi! Demirören de zamanında hakem odasına gitmedi mi! Fikret Orman'a Demba Ba'yı al dedim. Biz böyle samimiyiz. Konuşmaya başlarsam altında kalırlar. Her şeyi biliyorum. (Fikret Orman'a) varsa gücün sen de in soyunma odasına. İnebiliyorsan in.

**Fotomaç gazetesinin incelenen sayılarına bakıldığında, başlık tercihlerinin kendi tercihleriyle uyumlu hale getirildiği görülür. İdeolojik olarak da yansıtılabilen bu tutum, ayrımcı ifadeler altında yorumlanmaktadır. Genellikle veya çoğunlukla futbolda kadınları ötekileştiren başlık seçimlerinin, eril dili desteklediği görülmüştür. Gazetenin 01 Kasım 2014'te "*Fikret Bey*" kelimesiyle sunduğu haber, bu ideolojik yansımaların birer örneği şeklindedir. Fenerbahçe başkanı Aziz Yıldırım tarafından söylendiği iddia edilen kelimenin, gazete tarafından hiç düşünülmeden tercih edilmesi, gazetenin haber diline bakış açısını göstermektedir.

Başlık: *EN BABA ÖPÜCÜK (24 Kasım 2014-MANŞET)*

Spot: Beşiktaş, Kasımpaşa'yı Demba Ba'nın biri penaltıdan iki golüyle yenerek, maç fazlasıyla liderliğe yükseldi.

**Cinsiyetçi bir dille oluşturulduğu görülen haber başlığında, erkeklik söylemlerinin türetilmesine devam edilmiştir. "*En baba öpücük*" olarak kurgulanan başlıkta eril dil, cinsiyetçi bir yaklaşımla verilmiştir. Daha önce aynı oyuncu (Demba Ba) üzerinden çağrıştırılan baba kelimesinin, burada da aynı çerçevede ele alındığı görülmektedir. Dolayısıyla spotla metinler arası uyumun olmadığı bölümde, konu haber ayrımcılığı noktasında değerlendirilebilir. Gazetenin başlık tercihi konusundaki söylemleri sık sık aynı mantalitede ele alması ise, haberin eleştirel boyutunu ön plana çıkarmaktadır.

Başlık: *OĞLUM BAK GİT (25 Kasım 2014-MANŞET)*

Spot: Fenerbahçe, çekinerek gittiği Bursaspor deplasmanında beraberliğe razı oldu:1-1. Şampiyonluk yolunda 2 puan bırakan Fenerbahçe, Beşiktaş'la birlikte aynı puan ve aynı averajla zirvede yer aldı. (ikili averaj sezon sonunda dikkate alınıyor) 10. Hafta sonunda zirvede iki lider var: Beşiktaş ve Fenerbahçe.

**Cinsiyet ayrımcılığı noktasında kullanıldığı tespit edilen bazı kelimelerin, spor basını tarafından sürekli ele alındığı görülmektedir. Öyle ki futbol alanında buna sıkça rastlanılmaktadır. Spor basınından ziyade futbol basını olarak bilinen alanın, kadın-erkek

ekseni altında ayrıldığı anlaşılmaktadır. 25 Kasım 2014 tarihinde oluşturulan haberde, söylemin ideolojik yansımaları görülür. Başlıkta kullanılan *oğul* kelimesinin, erkekliği çağrıştırmaları söz konusudur. Burada Fenerbahçe takımının Bursaspor'a puan kaybetmesi, gazetenin kendi başlık seçimini oluşturmuştur. Takımlar ise gazete tarafından iki cinsiyet olarak tanımlanmıştır.

Başlık: ADAM GOL MAKİNESİ ÇIKTI (25 Kasım 2014-Sütun)

Spot: BEŞİKTAŞ'IN Almedia'nın yerine aldığı Demba Ba, 15 resmi maçta 12 gol atarak Türkiye liglerinin en golcü oyuncusu oldu.

**Bir günde iki farklı ayrımcı dilin oluşturulduğu Fotomaç gazetesinde (25 Kasım 2014) söylem olarak kullanılan *adam* kelimesinin, eril dili oluşturması söz konusudur. Futbol alanında erkekliği çağrıştıran ifadenin, cinsiyet eşitsizliğini anımsattığı görülmektedir. Demba Ba adlı oyuncunun attığı golleri *gol makinesi* olarak ele alan gazete, oyuncunun kendisini ise adam olarak konumlandırmıştır.

ARALIK

Başlık: SÜPER BABA (08 Aralık 2014-MANŞET)

Üst Başlık: DEMBA BA ÖNDERLİĞİNDEKİ BEŞİKTAŞ, ÖNCEKİ GÜN BABA OLAN BİLİC'E GALİBİYET HEDİYE ETTİ

Spot: Büyük heyecana sahne olan derbide Kara Kartal, Trabzonspor'u Veli, Ba ve Cenk'le geçti. Belkalem'le çarpışan Pektemek'in burnu kırıldı. Beşiktaş ligde 4'te 4 yapan ilk takım oldu. Siyah-beyazlı ekip derbi zaferiyle, liderlik koltuğunu G.Saray'dan geri aldı.

**Söylem analizi daha çok konuşmanın yapısıyla ilgilidir. Eylemin hangi şartlarda sunulduğunu ortaya çıkarır. Fotomaç gazetesinin 08 Aralık 2014 tarihli haberinde, söylemin metinlerarası uyumu gözetmeksizin sunulduğu görülmüştür. Ayrıca haber eleştirisinin en güçlü nosyonlarından biri kabul edilen ima'nın burada kullanımı söz konusudur. Öyle ki Beşiktaş teknik direktörü Bilic üzerinden verilen haberde, bir ima bulunmaktadır. Maçtan önce Bilic'in baba olması, Beşiktaş'ın galip gelmesiyle gazete manşetlerine taşınmıştır. Galibiyeti Bilic üzerinden vermeyi tercih eden spor basını, kullandığı dille erkeklik olgusunu ön plana çıkarmıştır. "*Süper baba*" başlığı altında oluşturulan haberde, baba olarak hem Bilic, hem de Beşiktaş'ın futbolcusu Demba Ba çağrıştırılmıştır. Galibiyette başrol oynayan Demba Ba'nın soyadı ile anılması ise, gazetenin eril söylemi için adeta bir sebep oluşturmuştur.

Başlık: BU SAATTEN SONRA

KRALI GELSE FARK ETMEZ (15 Aralık 2014-Sütun)

Spot: UEFA Avrupa Ligi'ndeki temsilcilerimiz Beşiktaş ve Trabzonspor'un ikinci turdaki rakipleri bugün belli oluyor. UEFA'nın Nyon kentindeki merkezinde gerçekleştirilecek kura çekimi saat 14.00'te başlayacak. Gruptan lider çıkan Beşiktaş kuraya seri başı olarak katılacak. Trabzonspor ise 2.torbada yer alacak.

**Daha önce uluslararası (UEFA ve Şampiyonlar Ligi) kura çekimlerinde de görüldüğü üzere, takımlara birer kral telaffuzunun yapılması zarurieti vardır. "*Kralı gelse*" başlığıyla ele alınan haberde kral olarak gösterilen tüm futbol kulüpleri, aslında bir anlamda cinsiyetçi

kimliğe büründürülmüştür. Futbolun sadece erkekler tarafından oynanmadığı bilindiğinde, buradaki başlığın ayrımcılığı oluşturduğu görülmektedir.

Başlık: *AVRUPA'NIN ABİSİ (19 Aralık 2014-Sütun)*

Spot: Sarı-lacivertli ekip, 500 Avrupa takımı içinde en yaşlı ikinci kadroya sahip.

**Futbol alanının erkek tabanlı olduğunu belli eden bu haber metninde abi kelimesi, cinsiyetçi bir yaklaşımla sunulmuştur. Fenerbahçe takımının yaş ortalamasının yüksek olduğunu abi olarak sunan Fotomaç gazetesi, kullandığı dille ayrımcılığı pekiştirmiştir. Gazetenin sadece yaş ortalaması yüksek diye takımları abi olarak nitelendirmesi, son derece şaşırtıcıdır. Burada abi kelimesiyle verilmek istenen mesaj, futbolun erkek oyunu olduğu görüşüdür.

Başlık: *SON İMPARATOR CENKİZ HAN (22 Aralık 2014-MANŞET)*

Alt Başlık: Cenk Tosun, Akhisar Belediye'ye attığı şık golle Kartal'ı galibiyete uçuran yolu açarken Demba Ba'yı yine aratmadı

Spot: Sosa ve Gökhan Töre'yle iki süper gol daha bulan Beşiktaş, maç fazlasıyla lider olan Galatasaray'dan emaneti geri aldı.

**Oyuncuya atıfta bulunarak oluşturulan haber başlığında, Cenk Tosun adlı futbolcu gazete tarafından farklı çağrışımlar yapılarak ele alınmıştır. Burada Moğol imparatorluğunun sembollerinden biri kabul edilen Cengiz Han'ın, oyuncu üzerinden çağrıştırılması söz konusudur. Bunu son imparator "Cenkiz Han" başlığıyla veren Fotomaç gazetesi, aynı zamanda tercih ettiği söylemle eril dili desteklemiştir. Gazetenin sadece ismiyle olan benzerliğini gerekçe göstererek ayrımcı bir ifadeye yer vermesi, ideolojik tutarlılığının da bir yansıması olarak görülmektedir.

2015 Yılı

OCAK

Başlık: *'ÖRÜMCEK ADAM' G.SARAYA*

ADEBAYOR (08 Ocak 2015-MANŞET)

Alt Başlık: Hamza Hamzaoğlu geldikten sonra Cimbom'un ligde adeta uçuşa geçmesi, başkan yardımcısı Abdurrahim Albayrak'ı çöştürdü.

Spot: Hamzaoğlu'na yıldız sözü veren Albayrak, başkan Yarsuvat'ı da ikna etti ve Örümcek adam' lakaplı Adebayor için düğmeye bastı.

**2006 ve 2009 yılları içerisinde iki kez kullanıldığı tespit edilen başlığın, 08 Ocak 2015'te tekrardan sunulduğu görülmektedir. "Örümcek adam" başlığının türetilmesiyle oluşan haberde, futbolun cinsiyetçi yapısı ön plana çıkartılmıştır. Oyuncunun isminin lakabıyla birlikte konumlandırılması, bu haber metninin haber-ayrımcı dil ekseninde yorumlanmasını sağlamaktadır. Dil kullanım tercihini bu yönde kullanan Fotomaç gazetesi, ele aldığı başlıkla eril hegemonya kavramını güçlendirmiştir.

Başlık: *2012'NİN GOL KRALI F.BAĞÇEYE GELİYOR (20 Ocak 2015-MANŞET)*

Üst Başlık: İtalyan medyasından Avrupa'yı sarsan iddia

Spot: Corriere Dello Sport gazetesi, Everton'ın golcüsü Kevin Mirallas'ı Fenerbahçe'nin transfer etmek istediğini yazdı. 2012'de Olympiakos'ta oynarken 20 gol atarak gol kralı olan 27 yaşındaki Belçikalı için görüşmeler başladı.

**"2012'nin gol kralı" başlığı altında sunulan haberde, oyuncunun attığı gollere dikkat çekilmiştir. Fakat bu haberin sunumunda ayrımcı ifadelerin kullanımı tercih edilmiştir. Öyle ki haber başlığına bakıldığı zaman bu haberin içerik olarak birbiriyle uyumlu hale getirildiği görülmektedir. Spotta da yer bulan gol kralı ifadesi, bu nedenle eleştirel haber analizi yöntemiyle değerlendirilmektedir.

Başlık: KARADAYI (27 Ocak 2015-MANŞET)

Spot: Kara Kartal'ı başkentte 'gol sihirbazı' Demba Ba uçurdu

**27 Ekim 2012'de Fotomaç gazetesi tarafından verilen "Karadayı" başlığı, aradan geçen 3 yılın ardından 27 Ocak 2015'te tekrar ele alınmıştır. Beşiktaş üzerinden yapılan haberlerin ikisinde de siyahi oyuncuların olması dikkat çekmektedir. Öyle ki ayrımcılığın belirgin olarak yapıldığı başlıkta kelimenin kullanımı dışında, oyuncuya da dolaylı yoldan ayrımcılık yapılmaktadır. Normal şartlarda futbol haberi olarak değerlendirilmesi gereken bu başlığın, cinsiyet ayrımcılığı noktasında ele alınması söz konusudur. Gazetede benzetme olarak gösterilen futbolcunun siyahi olması ise bir tesadüf olarak görülmemektedir. Fakat buradaki ayırım her ne kadar oyuncunun ten rengi üzerinden yorumlansa da, araştırmanın önemi noktasında eril dili desteklediği anlaşılmaktadır. Karadayı kelimesinin sonunda geçen *dayı* ve çağrışım yaptığı görülen *kabadayı* algısı, okuyucu üzerinde farklı düşünceleri barındırmıştır. Ayrıca kelimenin algıda tamamlayıcılık noktasında edindirdiği izlenim, şiddetle beraber ele alınmıştır.

ŞUBAT

Başlık: KABADAYI (16 Şubat 2015- MANŞET)

Üst Başlık: VAR MI BEŞİKTAŞ'A YAN BAKAN!

Spot: Beşiktaş ile Bursa arasındaki nefes kesen düelloyu siyah-beyazlı ekip, 90+4'teki penaltı golüyle kazandı.

**Söylem, sosyo-kültürel yapı içerisinde meydana gelerek dile etki eder. Van Dijk'ın söylem üzerinden değindiği bu açıklama, dilin oluşumu içerisinde önemli bir noktadır. Bugün bakıldığı zaman toplumun kültürel yapısı, medya tarafından şekillenmektedir. Medya ele aldığı söylemlerle bir anlamda kendi ideolojik yapısını topluma kabul ettirme amacındadır. Dolayısıyla konunun ilgi alanında spor basını üzerinden bir değerlendirme yapılacak olursa, durumun değişkenlik göstermediği söylenebilir. Özellikle spor gazetesi diye adlandırılan Fotomaç gazetesinin, bu konuda kendi ideolojik yapısının olduğu görülmektedir. Bu haber metninde başlık olarak kullanılan "Kabadayı" kelimesinin semantik olarak içerikle uyumsuzluğu söz konusudur. Öyle ki gazete Beşiktaş'ın x futbolcusunun attığı golü farklı şekilde anlamlandırmaya çalışmıştır. Son dakikada atılan golün önemi, *var mı bana yan bakan* cümlesiyle ilişkili duruma getirilmiştir. Burada öne çıkan diğer bir husus ise, başlığın şiddeti çağrıştırmasıdır. Sokak mafyası anlamına gelen kabadayı kelimesi, haberin manşetinde farklı çağrışımları anımsatmıştır. Bir önceki habere bakılırsa gazete tercih ettiği

dille, eleştirel ortamın hazırlanmasına sebep olmuştur. Benzer başlığın 20 günlük arada tekrar sunulması, gazetenin ideolojik yapısını göstermektedir.

MART

Başlık: *SABRİ ÖNCE ADAM GİBİ TOP OYNASIN (20 Mart 2015-Sütun)*

Spot: -

**Gazete editörlerinin açıklamaya ihtiyaç duymadığı haber metni, sayfada sütun olarak yer bulmuştur. Konunun araştırma çerçevesindeki önemi ise kullanılan haber diliyle ortaya çıkmıştır. Daha öncede belirtildiği gibi, eleştirel haber analizinde ima'nın önemi oldukça büyüktür. Özellikle eril dilin kalıplaşması adına atılan başlıkların, araştırma çerçevesinde öne çıkması söz konusudur. Dolayısıyla bu metinde adı geçen "*adam gibi*" ifadesi, futbol alanını kadın-erkek arasında ayrımcılığa sürüklemektedir. Futbolun kadınlar tarafından daha kırılğan şekliyle oynandığını çağrıştıran kelime, gibi bağlacıyla desteklenmiştir. Futbolun aynı zamanda güce dayalı olduğunun anımsatıldığı metinde, cinsiyet ayrımının yapıldığı görülmüştür.

NİSAN

Başlık: *FENER'E KRAL GOLCÜ DZEKO (03 Nisan 2015-MANŞET)*

Alt Başlık: Sarı-lacivertli kulübün "Gol kralı" unvanına sahip Edin Dzeko için gizli bir operasyon yürüttüğü ortaya çıktı.

Spot: Hem Manchester City kulübüyle hem de oyuncunun menajeriyle görüşmeler sürüyor.

**Spor basınının herhangi bir oyuncuya yaklaşımında öncelik olarak bazı unvanlara sahip olup olmadığı araştırılmaktadır. X bir oyuncunun bir defa dahi gol kralı olması (gazetenin kendi adlandırmasına göre) gazete tarafından hiçbir ayırım gözetmeksizin kral olarak lanse edilmektedir. Adı geçen haber başlığına bakılırsa, bunun geçerlilik kazandığı anlaşılacaktır. Edin Dzeko'nun daha önce gol kralı unvanına sahip olması, transfer sürecindeki gazetenin manşetini belirlemeye yardımcı olmuştur. Cinsiyet ayrımcılığı esas alınarak değerlendirilmesi gereken başlığın, bu noktada önemi oldukça büyüktür.

MAYIS

Başlık: *TEMEL REYİZ (01 Mayıs 2015-MANŞET)*

Spot: G.Saray kupada Sivas'ı 4-1 yenerek final yolunda büyük avantaj sağlarken takımının temel taşı "Sabri Reyiz" bir gol atıp bir de penaltı yaptırarak sahanın yıldızı oldu.

**Popeye veya Türkçe dublajda bilinen adıyla *Temel Reis*, Elzie Crisler Segar'ın oluşturduğu dünyaca ünlü, ıspanak yiyerek güçlenen çizgi roman karakteridir. Karakter olarak erkek canlandırılmaktadır. Dolayısıyla Fotomaç gazetesinin eril söylem içeriğinde attığı bu manşet, futbolcu Sabri Sarioğlu üzerinden verilmiştir. Gündelik hayatta taraftarların oyuncuya seslenişi olarak bilinen kelimenin, gazete tarafından birebir ele alınması ise, araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Görselle bütünleştiği görülen manşette, Sabri Sarioğlu'nun Temel Reis kıyafetleri içerisinde sunulması söz konusudur. (Reyiz kelimesi Türk dil kurumunda il ve ilçe anlamlarını çağrıştırmaktadır. Fakat kelime gündelik hayatta reis olarak türetilmiştir.) Güçlülüğü simgeleyen bu başlığın ve karakterin, erkek cinsiyeti üzerinden konumlandırılması, futbol alanının eril yapısını ortaya koymaktadır.

Başlık: *HIZIR REİS (04 Mayıs 2015-MANŞET)*

Üst Başlık: Demba Ba; 57'de oyuna girdi ve topla buluştuğu ilk pozisyonda meşin yuvarlağı köşeden filelere yapıştırdı.

Spot: Senegalli gol sihirbazı, Kara Kartal'ı Avni Aker'de galibiyete ve liderliğe uçurdu!

**Van Dijk, haber söylemlerini sosyo-kültürel noktada incelemektedir. Toplumsal anlamda çağırışım yapan kelimeler, dil aracılığıyla türetilmektedir. 04 Mayıs 2015 tarihli haber başlığında olduğu gibi, reis kelimesi anımsatılan anlamda okuyuculara sunulmuştur. Dinsel bir çağırışımdan adını aldığı görülen "Hızır reis", toplumda en zor zamanlarda ortaya çıkan kişi anlamında kullanılmaktadır. Adı geçen haber başlığında ise, Demba ba bu kelimenin karşılığı olarak ele alınmıştır. Oyuncuya dikkat çekmek için atıldığı görülen başlıkta, kelime sonunda yatan reis kelimesinin erkek cinsiyetini temsil etmesi söz konusudur. Dolayısıyla araştırmanın temel çerçevesinde bu başlık eleştirel yönden değerlendirilebilir.

Başlık: *ŞİKİ ŞİKİ BABA (05 Mayıs 2015-MANŞET)*

Spot: Akhisar Belediye engelini "taze baba" Burak Yılmaz'ın iki golüyle geçen Galatasaray'ın neşesi yerinde.

**Postmodern yaklaşımın öncülerinden biri kabul edilen Michel Foucault, söylemi ifade düzleminde ele almaktadır. Söylemsel pratikler adını verdiği bölümde, dilbilimsel yaklaşımlardan söz etmektedir. Söylem anlayışı içerisinde değerlendirilen bu haber başlığı ise, babalık üzerinden erkekliği pekiştirmektedir. "Şiki şiki baba" olarak belirtilen başlığın, manşetten sunumu söz konusudur. Öyle ki Türk sinemasında Kemal Sunal'ın oynamış olduğu bir filmde şarkı olarak tekrarlanan bu söylem, metinler arasındaki uyumsuzluğa rağmen başlık olarak kullanılmıştır. Spotta belirtilen futbolcunun (Burak Yılmaz) yeni baba olmasını vurgulayan gazete, söylemi erkeklik üzerinden vermeyi tercih etmiştir. Eril bir dile tekabül eden manşetin içerik olarak başlığı karşılamadığı görülmektedir.

Başlık: *ÖRÜMCEK ADAM ADEBAYOR (08 Mayıs 2015-MANŞET)*

Üst Başlık: G.SARAY'IN YENİ ÇİLEĞİ UFUKTA GÖRÜNDÜ

Spot: "Seçilirim mutlaka bir yıldız alacağım" diyen başkan adayı Ahmet Özdoğan aklındaki ilk ismin, "Örümcek adam" lakaplı Emmanuel Adebayor olduğu belirlendi.

**Bu haber ile birlikte 2015 yılının ilk çeyreğinde iki kez kullanıldığı tespit edilen "Örümcek adam" başlığının, 08 Mayıs 2015'te tekrarlandığı görülmüştür. Aynı oyuncu ve aynı takım üzerinden yapılan yorumlama ve kullanım, oluşturduğu izlenimle erkeklik söylemini pekiştirmiştir. Kelimenin türetimini genellikle toplumun bildiği ve sevdiği filmler üzerinden ele alan Fotomaç gazetesinin, bu yönüyle ayrımcılığı tetiklediği görülmüştür. Spotla desteklenen başlıkta, kelime vurgusunun yapılması söz konusudur.

Başlık: *HİMMET AĞABEY (09 Mayıs 2015-MANŞET)*

Üst Başlık: GALATASARAY, TT ARENA'DA TORQU KONYASPOR'U KAPTAN SELÇUK İNAN'IN GOLÜYLE YENEREK MAÇ FAZLASIYLA LİDERLİK KOLTUĞUNA OTURDU

Spot: Dakikalar 84'ü gösterirken, Selçuk İnan çıktı sahneye ve attığı golle TT Arena tribünlerini bayram yerine döndürdü... Tribündeki Aslan Cimbomluların; sahadaki sarı-kırmızılı futbolcuların sevinç çılgınlıkları, adeta uzaydan duyuldu!

**Eleştirel dilbilimci Fairclough söylemi metinler arasındaki uyumu esas alarak metin ve bağlam noktasında birleştirir. Metin analizini yaparken bu ilişkiyi esas alan ünlü dilbilimci, söylemin çevresini de bir anlamda genişletmeyi tercih eder. Bu noktada haber metinlerindeki uyum oldukça önemlidir. Fotomaç gazetesinin 09 Mayıs 2015'teki başlığına bakılırsa haberin spottan uyumsuz ele alındığı anlaşılacaktır. Türk sinemasının ünlü film karakterlerinden biri olan "Himmat ağabey" sembolünün, burada futbol haberi üzerinden konumlandırıldığı görülüyor. Semantik anlamsızlığın olduğu bölümde, kullanılan dilin ayrımcı ifadeyi destekleyen eril dille oluşturulması söz konusudur.

Başlık: *ELLER KADİR KIYMET*

BİLMİYOR ANNE (11 Mayıs 2015-MANŞET)

Üst Başlık: BEŞİKTAŞ, ANNELER GÜNÜ'NDE TARAFTARINI ÜZDÜ

Spot: Gaziantep karşısında Sosa'nın müthiş frikiğiyle öne geçen siyah-beyazlı ekip, Chibuike'nin golüne engel olamayınca şampiyonluk yarışında büyük darbe aldı.

**Söylem, anlatım ve konuşma eylemlerinin içsel kurallarıyla düzenlenir. Fotomaç gazetesinin 11 Mayıs 2015 tarihinde anneler gününde ele aldığı başlık, futbol haberi noktasında farklı imaları barındırmaktadır. Beşiktaş'ın puan kaybetmesinin anneler günüyle bağlantılı değerlendirilmesi, üzüntü duygusunun söyleme yansımasını sağlamıştır. "Eller kadir kıymet bilmiyor anne" başlığı bir tür şarkı sözü olup, buradan esinlenerek oluşturulmuştur. Fakat burada kullanılan başlığın incelenen 10 yıllık süreç dikkate alındığında, babalar gününe ithafen yapılmadığı ortaya çıkmıştır. Bu noktada akıllara neden kadın imajının sergilendiği gelmektedir. Dolayısıyla daha önce sürekli cinsiyet merkezli ele alındığı görülen başlıkların, burada da aynı amaçla sunulduğu anlaşılmaktadır.

Başlık: *ÖYLE DEDİYSE ADAM DEĞİL (30 Mayıs 2015-Sütun)*

Üst Başlık: Mahmut Uslu'ya çok ağır sözler

Spot: -

**Gazetenin sütundan verdiği ve açıklama yapmadığı bölümünde, erkeklik söylemi *adamlık* ifadesiyle türetilmiştir. Bunun birer futbol haberi olduğu düşünüldüğünde, ele alınan adamlık kelimesinin toplumsal cinsiyet eşitsizliği noktasında değerlendirilmesi mümkündür.

HAZİRAN

Başlık: *AVRUPA'NIN KRALI BARCELONA (07 Haziran 2015-Sütun)*

Spot: DEVLER Ligi finalinde Berlin'de Juventus'u farklı yenen İspanyol ekibi Barcelona mutlu sona ulaştı. Barça'nın golleri Rakitic, Suarez ve Neymar'dan geldi.

***"Avrupa'nın kralı" başlığı altında sunulan haberde, oyuncunun attığı gollere dikkat çekilmiştir. Fakat burada haber ayrımcılığı hususunda önemli noktalar bulunmaktadır. Öyle ki daha önce 5 kez kullanıldığı tespit edilen bu başlığın, 07 Haziran 2015'te tekrarlatıldığı görülmektedir. Gazetenin kendi inisiyatifi olarak değerlendirilen başlık seçimlerinin, eril dili desteklediği anlaşılmaktadır.

Başlık: *RÜZGARIN OĞLU ROBİNHO FENER'E KOŞUYOR (11 Haziran 2015-MANŞET)*

Üst Başlık: BREZİLYA VE İTALYA BU İDDİAYLA ÇALKALANIYOR

Spot: Amerika kıtasının en büyük spor kanallarından ESPN, bu sezon Santos'ta kiralık oynayan Milan'lı Robinho'nun F.Bahçe yolunda olduğunu duyurdu. Flaş haber büyük yankı uyandırdı.

**Spor basınında kullanılan dilin hep aynı çerçevede yorumlanması söz konusudur. Ahmet Talimciler'inde dediği gibi, haber söyleminde kadın cinsiyetini besleyen bazı ideolojik söylemler bulunmaktadır. Bu söylemler erkek egemen düzen içerisinde meşrulaştırılmaktadır. Bu bilgiler ışığında incelendiğinde Fotomaç gazetesinin bu meşrulaşmaya destek olduğu görülmektedir. 11 Haziran 2015'te "Rüzgârın oğlu" başlığıyla verilen haberde, oğul kelimesi erkek merkezli ele alınmıştır. Oyuncunun hızına dikkat çekmek için kullanıldığı tespit edilen başlıkta, eril dilin oluşumu söz konusudur.

Başlık: KRAL KADIKÖY'DE (25 Haziran 2015-MANŞET)

Üst Başlık: F.BAHÇE YENİ GOLCÜSÜ FERNANDAO'YA KAVUŞTU

Spot: Sarı-lacivertli futbolseverlerin heyecanla beklediği 1.92'lik santrfor dün İstanbul'a geldi. Ligin gol kralı Fernandao bugün sağlık kontrolünden geçtikten sonra imza atacak.

**"Kral Kadıköy'de" / Fernandao Kadıköy'de / F.Bahçe'nin yeni golcüsü Kadıköy'de. Görüldüğü üzere çeşitli şekillerde ele alınabilen bu başlığın, gazete tarafından tek ihtimalle sunulması söz konusudur. Gazetenin hemen hemen her sunumunda krallığı tercih etmesi, tamamıyla bir tercih meselesidir. Daha öncede belirtildiği gibi, medyada çalışanların çoğunluğunu erkeklerin oluşturması bu haberlerin sürdürülmesinde pay sahibidir. Özellikle futbol basınında bu sayının arttığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla bu kadar erkek egemenliğinin yoğun olduğu bir yerde, gazete tercih ettiği dili kendi cinsiyetiyle ele almaktadır.

Başlık: HOŞGELDİN KRAL (26 Haziran 2015-MANŞET)

Spot: Fenerbahçe Fernandao ile 4 yıllık sözleşme imzaladı.

**Erkek egemenliği altında sürdürülen futbola, spor basını inşa ettiği cinsiyetçi haber diliyle destek verir. Fotomaç gazetesinin 26 Haziran 2015'te atmış olduğu başlık, bu tutarlılık içerisinde değerlendirilebilir. Transferin en önemli kelimelerinden biri olan kral ibaresi, gazete tarafından vazgeçilmeyecek kadar değerlidir. En sık kullanılan kelime olarak ön plana çıkan kavram, futboldaki erkek egemenliğini desteklemektedir. Gazetenin 1 gün arayla oyuncuya aynı kelimeyi kullanması, eleştirel yönün sürdürülmesine en büyük gerekçedir.

Başlık: F.BAHÇE'NİN DE KRALI OLURUM (28 Haziran 2015-Sütun)

Spot: F.BAHÇE ile 4 yıllık sözleşme imzalayan Fernandao, "Burada da gol kralı olmak istiyorum, şampiyon olmak istiyorum" dedi. Sportif direktör Giuliano Terraneo, "Fernandao ile bahis yaptık, Bursa'da attığının (22 gol) 2 fazlasını atacak" diye konuştu.

**Futbol yapı olarak sadece erkeğin alanını oluşturmamaktadır. Kolektif bir bütünlükte tüm insanları eşit almaktadır. Fakat bunun giderek kaybolması gündemdedir. Spordan daha ziyade futbol, gazetelerin hakimiyeti altında nefes almaktadır. Bugün bakıldığında spor gazetelerinin ideolojik yapıları, bu söylemlerin oluşmasını sağlamaktadır. Özellikle bu haber metninde de gösterildiği gibi, söylemlerin erkek merkezli ele alınması söz konusudur. Türetilen kelimelerin kadın ayrımcılığı noktasında birleştiği Fotomaç gazetesinde, söylemin

kim tarafından nasıl söylendiğinin önemi bulunmamaktadır. Burada gazete için önemli olan futbolun erkek oyunu olduğunu kabul ettirmektir. Dolayısıyla bu ve benzeri başlıklarda türetilen söylemlerde, eril dil anlayışı hakimdir.

TEMMUZ

Başlık: *KRAL TRABZON'DA (03 Temmuz 2015-Sütun)*

Spot: BORDO-MAVİLİ formayla 1995-96'da 25 gol atıp gol kralı olan Şota, Trabzonspor'a teknik direktör olarak geri döndü. Tiflis'ten uçakla Trabzonspor'a gelen Gürcü hoca için, ikizi Arçil "Trabzon'un evladı Trabzon'a dönüyor" dedi.

**Fotomaç gazetesinin Trabzonspor üzerinden verdiği haberde, Şota adlı oyuncunun futbol oynadığı dönemde gol kralı olması, teknik direktörlük görevine de yansıtılmıştır. Gazetenin kral olarak Trabzonspor'a geri döndüğünü çağrıştıran başlığında, cinsiyet ayrımının yapıldığı görülmüştür. Haber dilini ele alırken haberin gerçek değerini yansıtmayan gazete, kullandığı dille futbolunun alanını cinsiyetli bir hale getirmiştir.

AĞUSTOS

Başlık: *Q7 VE TÖRE BENİ KRAL YAPAR (02 Ağustos 2015-Sütun)*

Spot: BEŞİKTAŞ'IN yeni gol makinesi Mario Gomez, çok iddialı açıklamalar yaptı. Alman dünya yıldızı, "Bayern Münih'te kanatlarda oynayan Ribery ve Robben sayesinde altın çağımı yaşadım. Kartal'da ise olağanüstü yetenekli Gökhan Töre ve Quaresma var. Töre ile Q7, adrese ortaları ve milimetrik pasları ile beni gol kralı yapar" dedi.

**Bu haber metninde Beşiktaş'ın yeni transferi Mario Gomez tarafından söylendiği iddia edilen ifadelerin, Fotomaç gazetesi aracılığıyla direkt olarak yansıtılması söz konusudur. Öyle ki krallık kelimesinin gol kralı olarak çağrışımı yapıldığı haberde, kral ibaresi erkeklik figürünü canlandırmaktadır. Metinlerarası uyuma bakıldığında, söylemin spotla aynı anlamı çağrıştırmaması ise, gazetenin ideolojik yansımalarını ortaya çıkarmaktadır.

Başlık: *HAYDİ KOÇLAR SALDIRIN (05 Ağustos 2015-MANŞET)*

Üst Başlık: ZAFER BİZİM OLSUN

Spot: F.Bahçe Devler Ligi 3. ön eleme turunda 0-0'ın rövanşında Shakhtar Donetsk'le karşılaşılıyor.

**Futbol söylemlerinin araştırma evreni dikkate alındığında, kelimelerin çeşitli şekillerde türetildiği görülmektedir. Haydi koçlar saldırın başlığında yatan şiddet ve militarizm olgusu, futbol alanının sorununu oluşturmaktadır. Fakat bunun sadece şiddet üzerinden verilmediği anlaşılmaktadır. Öyle ki haber dilini oluşturan koç ifadesinin erkekliği temsil etmesi söz konusudur. Eril dille oluşturulduğu görülen bu haber başlığında, futbol alanının anımsattığı dostluk ve kardeşlik unsurları saldırı kelimesiyle hiçe sayılmıştır. Dolayısıyla futbolun şiddet yönünün, cinsel ayrımcılık noktasında birleştirildiği görülür.

Başlık: *NANİ: BURADA ADAMI HEMEN ASIYORLAR (10 Ağustos 2015-Sütun)*

Spot:

**Gazetenin söylemi ele alış şekli bazı noktalarda kendi bakış açıları doğrultusunda verilmektedir. Özellikle kişinin söylemiş olduğu iddia edilen ifadeler, birebir olarak sunulmaktadır. Tıpkı bu haberde olduğu gibi, Nani adlı futbolcunun konuşmaları hiçbir

değişime maruz bırakılmadan alınmıştır. Kelimenin hangi anlama geldiğinin sorgulanmadığı söylemlerde, eril dilin kullanımı sağlanmıştır.

Başlık: *KRAL TARİFE (15 Ağustos 2015-MANŞET)*

Üst Başlık: Geçen sezonun 'Kral'ı Fernandao, Eskişehirspor'a attığı jeneriklik golle F.Bahçe'ye hayat verdi.

Spot: Sezonun açılış maçını 2-0 kazanan Kanarya, etkili futbolu ile "İşte Fener bu!" dedirtti.

**15 Ağustos 2015'te "kral tarife" olarak sunulan haberin, içerik olarak gol krallığını temsil ettiği görülmektedir. Oyuncunun (Fernandao) geçen sezon attığı gollerin altı çizildiği bölümde, Fenerbahçe takımı futbolcuyla beraber ön plana çıkartılmıştır. Haber söylem ilişkisi noktasında değerlendirilebilecek bu başlığın, futbolda cinsiyet ayrımını pekiştirmesi söz konusudur.

Başlık: *ÇİLEĞİN KRALI (20 Ağustos 2015-MANŞET)*

Üst Başlık: Stoperlerin babası John Terry Fenerbahçe'ye geliyor.

Spot: Transfere doymayan F.Bahçe, Chelsea'nin kaptanı John Terry için atakta.

**Bu haber başlığında birçok kez sunumu gerçekleştiren krallık kelimesinin ilk defa bir meyve üzerinden türetildiği görülmektedir. Gazetenin spor basını olarak bilindiği varsayılırsa, kadın ve erkek okuyucuların bunu hangi şartlarda nasıl yorumlayacağı merak konusudur. Sadece bu başlık üzerinden değerlendirilecek olursa, başlığın kesinlikle hiçbir anlam ifade etmediği anlaşılacaktır. Fakat söylemin daha önce transfer sezonunda ortaya çıktığı belirtilirse, bu bölümün anlam kazanması normalleşebilir. "Çileğin kralı" olarak çağrıştırılan anlam, yapılacak olan en iyi transferi göstermektedir. Transferin futbol alanında sadece erkek oyuncuya hitap ettiğini belirten bu cümle, dolayısıyla oyunun cinsiyetini ortaya çıkarmaktadır. Metinler arasındaki uyuma bakıldığında ise, üst başlıkta yer alan *stoperlerin babası* kelimesi, yine aynı mantık çerçevesinde eril bir dille sunulmuştur.

Başlık: *OSMANLI SADRAZAMI MUSTAFA REŞİT PAŞA (25 Ağustos 2015-MANŞET)*

Spot: TT Arena'da G.Saray'a büyük şok! Son şampiyon Cimbom adeta tek kale oynadığı maçta Mustafa Reşit Akçay'ın takımı Osmanlıspor'a yenilerek taraftarını kahretti.

**Tarihte Sadrazam Koca Mustafa Reşid Paşa olarak tanınan devlet adamı, Osmanlı Devleti'nin en önemli kişilerden biri olarak görülmektedir. Ayrıca Tanzimat fermanının da hazırlanmasında öncü olarak kabul edilmektedir. Bu bilgiler ışığında ele alınan haberde, Osmanlıspor teknik direktörünün ismi, sadrazam olarak okuyuculara sunulmuştur. Sadrazam kelime anlamı itibarıyla padişahın sonraki en yüksek mertebedeki kişidir. Dolayısıyla erkektir. Fotomaç gazetesinin bu dipnotu dikkate alarak oluşturduğu başlıkta, futbol alanının erilleşmesi söz konusudur. Her ne kadar gazete bu bölümde imada bulunmuş olsa da, tercih ettiği dille ayrımcılığı pekiştirmiştir. Görselle bütünleştirilen manşette, teknik direktör Mustafa Reşit Akça'ya sadrazam olduğunu belli eden kavuk giydirilmiştir. Bu da başlığı destekleyen diğer bir ifade olarak ön plana çıkmaktadır.

EYLÜL

Başlık: *OSMANOĞLU MUSTAFA REŞİT (27 Eylül 2015-Sütun)*

Spot: Trabzonspor, eski teknik direktörü Mustafa Reşit Akçay'ın takımı Osmanlıspor'a mağlup olup, taraftarını yine kahretti. İki golünü 10 kişi ile bulan Ankara temsilcisi, G.Saray'dan sonra bir dev daha yıktı.

**Fotomaç gazetesinin ideolojik başlıklarından biri olarak gösterilebilecek bu metin, 27 Eylül 2015'te ele alınmıştır. Öyle ki 25 Ağustos 2015'te de aynı haber mantığının, farklı haber başlığıyla sunulduğu görülmüştür. Osmanlı teknik direktörü Mustafa Reşit Akçay'ın takımı üzerinden türetildiği bu başlık, bir önceki haber metnine bakıldığında benzerlikler göstermektedir. Özellikle görselin sadrazam başlığı ile sunulması bu benzerliğin en önemli noktasıdır. Söylemi oluşturan başlıkta "Osmanoğlu" ifadesinin, erkek tabanlı ele alındığı görülmektedir. Oğul kelimesiyle erilleşen başlığın, çok zaman geçmeden aynı kişi üzerinden türetilmesi, dolayısıyla gazetenin kendi tercihi olarak yorumlanabilir.

EKİM

Başlık: HIZIR REİS (02 Ekim 2015-MANŞET)

Spot: Fenerbahçe, UEFA Avrupa Ligi A Grubu 2.maçında İskoçya'da Celtic ile 2-2 berabere kalarak gruptaki iddiasını sürdürdü. 40. dakikada Volkan Şen'in yerine oyuna giren Fernandao, attığı 2 golle Kanarya'yı adeta ipten aldı ve 1 puanı getiren isim oldu.

**25 Ocak 2012 ve 04 Mayıs 2015 tarihlerinde iki kez kullanıldığı tespit edilen bu başlık, 02 Ekim 2015'te tekrarlatılmıştır. Erkeklik söylemleri üzerinden türetilen reis kelimesi, anlam olarak kişinin lider yönlü oluşunu çağrıştırmaktadır. Fakat burada kullanılan kelimenin farklı anlamı oluşturması söz konusudur. Fenerbahçe'nin gollerini atan futbolcunun sonradan oyuna girerek takımına 1 puan kazandırması, gazetenin başlığını hızır olarak belirlemiştir. Hızır gibi yetişmek anlamına da gelen kelime, reislik ifadesiyle ele alınmıştır. Erkek temelli atıldığı görülen başlıkta, türetilen bu ve benzeri başlıklar cinsiyetçi bir biçimde konumlandırılmaktadır.

KASIM

Başlık: İSKENDER BEY DEĞİL

CENKİZ HAN (27 Kasım 2015-MANŞET)

Spot: Beşiktaş, UEFA Avrupa Ligi'nde Arnavutluk'un Skenderbeu (İskender Bey) takımını Cenk Tosun'un golleriyle 2-0 yenerek grupta liderliğe yükseldi. Kartal, Sporting Lizbon'la deplasmanda oynayacağı son maçtan 1 puan alırsa tur atlayacak.

**Haber-ayrımcı dil inşasında kullanılan metaforlardan biri olan bey kelimesi, ayrımcı dilin oluşmasında önemli bir örneği teşkil etmektedir. Öyle ki iki takımın mücadelesinde (Beşiktaş ve Skenderbeu) ön plana çıkartılmaya çalışılan Skenderbeu takımı, anlam olarak İskender Bey'i oluşturmaktadır. Arnavutluk'un ulusal kahramanı olarak kabul edilen İskender Bey, takımın da birer sembolü durumundadır. Bu noktada ele alınan haber başlığı, ima ettiği anlamla içeriği birleştirmektedir. Cenk Tosun'un attığı 2 golü, karşılaştığı takımın kelime anlamıyla sunan Fotomaç gazetesi, kullandığı dille futbolun erilleşmesini sağlamıştır.

ARALIK

Başlık: KARTAL'IN DEFANSINA TANK GİBİ ADAM: SERDAR TAŞÇI (07 Aralık 2015-Sütun)

Spot: BEŞİKTAŞ, Rusya ile yaşanan jet krizi sonrası Spartak Moskova'dan ayrılmayı kafasına koyan stoper Serdar Taşçı için kolları sıvadı. Oyuncunun menajeri Ahmet Bulut kanalı ile yürütülen çalışmalarda ciddi aşama kaydedildi. Siyah-beyazlılar, Rusların istediği 4 milyon euro'luk bonservis bedelini indirmeye çalışıyor.

**Edibe Sözen'in eleştirel haber üzerinden yorumladığı ima (İmplication) kavramı, özellikle futbol haberi yapan Fotomaç gazetesinin vazgeçilmez olarak görülmektedir. Kelimeler arasındaki uyumu benzetme veya imalarla ele alan gazete, 07 Aralık 2015'te de bu yöntemi kullanmıştır. Taraftarlara transfer sürecini yansıtırken, Van Dijk'in metin semantiğindeki deyimleri anımsatan başlık tercihi, son derece ilgi çekmiştir. "*Tank gibi adam*" olarak ifade ettiği başlıkta, oyuncunun savunmadaki sertliği ima edilmiştir. Spotla hiçbir ilgisi olmadığı görülen başlığın, adam kelimesiyle erilleştiği görülmektedir.

Başlık: RÜZGARIN OĞLU (18 Aralık 2015-MANŞET)

Spot: Şiddetli rüzgar altında oynanan maçta Beşiktaş, Karabük'ü 3-0 yenerken, Cenk Tosun attığı iki golle galibiyetin mimarı oldu. Diğer gol Kerim Frei'den geldi.

**Daha önce 2011 ve 2015 yıllarında iki kez kullanıldığı tespit edilen bu başlığın, son olarak 18 Aralık 2015'te verildiği görülmüştür. İlk olarak üç kez gösterime sunulan başlığın, gerekliliği tartışılmalıdır. Ele alınan haber başlıklarına bakıldığında, oluşturulan anlamın aynı olduğu ortaya çıkmaktadır. Futbolcu Cenk Tosun'un yıldızlaştığı maçta attığı 2 gol, havanın rüzgârlı oluşuyla ilişkilendirilmiştir. Spotla hiçbir şekilde uyuşmadığı görülen "*Rüzgârın oğlu*" başlığı, gazete tarafından ideolojik unsurlar dikkate alınarak sunulmuştur. Futbol haberini erilleştiren bu başlığın, ayrımcı dili desteklediği görülmektedir.

Başlık: SON İMPARATOR VE ASKERLERİ (28 Aralık 2015-MANŞET)

Spot: Şenol Güneş komutasındaki Beşiktaş, "İmparator" lakaplı Fatih Terim'in adını taşıyan statta Torku Konya'yı dörtledi ve 11 yıl aradan sonra ligin ilk yarısını lider tamamladı. Oğuzhan, Mario Gomez, Gökhan Töre ve Kerim Frei'in golleriyle farka giden Beşiktaş, ligde üst üste dördüncü galibiyetini elde ederken, oynadığı süper futbolla taraftarını mest etti.

**Tanıl Bora'nın ifade ettiği gibi, futbol-şiddet ilişkisi içerisinde türetilen dil, sadece militarist kavramlarla ön plana çıkmaz, cinsiyetçi yaklaşımında izlerini taşır. Söylemlerin bilinçaltı mesajlar verdiği spor basınında, erkeklik ifadelerinin eril dili desteklemesi söz konusudur. Öyle ki "*Son imparator ve askerleri*" başlığında belirtilen söylemin, futbol haberleri içerisinde erilleştiği görülmüştür. Daha önce genellikle Fatih Terim endeksli ele alındığı bilinen imparator kelimesinin, bu haber içeriğinde Şenol Güneş üzerinden konumlandırılması, gazetenin tutarsızlığını ortaya çıkarmaktadır. Edibe Sözen'in söylemi ele alırken bahsettiği tutarlılık ve fonksiyonellik kavramlarının bu haber bölümlerinde uygulanmaması ise, metinler arası bağlamda kendisini göstermektedir. Stadın Fatih Terim ismini taşıdığı gerekçesiyle sunulan başlıkta bir ima ediş söz konusudur. Fakat haber bütünsel çerçevede ele alınırsa, söylemin şiddeti çağrıştırdığı görülmektedir. Askerlik kelimesinde yatan erkeklik olgusu, futbol oyununun cinsiyet noktasını belirlemiştir. Dolayısıyla Teknik direktöre verilen İmparatorluk unvanı ile oyunculara hitap edilen askerlik söylemi arasında hiçbir ayırım yoktur. İki kavramda ayrımcı dili tetiklemek üzerine atılmıştır.

Başlık: SAĞOLUN BEYLER (30 Aralık 2015-Sütun)

Spot: F.BAHÇE'NİN hocası Pereira, ilk yarıda topladıkları 40 puan için oyunculara teşekkür etti. Portekizli çalıştırıcı "Agresif oynayan, 90 dakika koşan, az pozisyon veren kaybetmekten nefret eden bir takım istiyordum. Siz bunu başardınız beyler, hem de tahmin ettiğimden daha kısa sürede" dedi.

**Erkeklik söyleminin bir çeşit türemesi olan *bey* kelimesinin, spor basını tarafından sık sık kullanılması söz konusudur. Öyle ki Fotomaç gazetesinin incelenen sayılarında bu tutumun kalıplaşmış bir biçimde sunulduğu görülür. Metinler arası uyumun aranmadığı gazete başlıklarında, tercih edilen haber dilinin erkek hegemonyasını güçlendirdiği anlaşılmaktadır. "Sağolun beyler" başlığıyla verilen haber metninde, Fenerbahçe teknik direktörünün konuşmaları gazete tercihi noktasında birebir ele alınmıştır. Dolayısıyla haber değerini hiçe sayarak futbolun dilini erilleştiren gazete, kullandığı başlıkla bunu perçinlemiştir.

SONUÇ

Zamanlama olarak ele alındığında tarihin en önemli bölümlerinden birini oluşturan futbol, yapı olarak erkek temelli bir zemine oturtulmuştur. Spor branşları içerisinde en fazla tercih edilen alan olması itibarıyla, futbolun sürekli gelişimi söz konusudur. Özellikle 1980'li yılların başıyla beraber gelişen futbol literatürü, kapitalizm ile birlikte ticari bir nitelik kazanmıştır. Üretilen her yeni bilginin eşdeğer biçimde maddi bir getirisinin olması, futbol dünyasında da aynı şekilde karşılanmıştır. İnsanların gündelik hayatlarında önemli bir yer edinen spor olgusunun, günümüzde var olmasını sağlayan kapitalizm kavramı birçok alanın destekleyicisi durumundadır. Bu alanların başında gelen medya sektörü ise, ticari getirinin en yüksek olduğu alanlardan birisi olarak kabul edilmektedir. Bugün bakıldığı zaman medyanın yasama, yürütme ve yargıdan sonra en önemli güç sayılmasının sebebi de doğal olarak sağladığı kazanç ve toplumu etkileme gücü ile ilintilidir. Bu nedenle bu kadar yoğunluğun ve getirinin yüksek olduğu bir alanda futbol sadece bir spor dalı olarak görülmemektedir.

Toplumların refah seviyesinin artmasına yardımcı olan medyanın, sağladığı katkının yanında birçok eksikliği mevcuttur. Bilginin yoğun olduğu bir ortamda sunulan haberlerin çok çeşitli olması ve bu haberlerin hiçbir denetime tabi tutulmadan yayımlanması, en önemli eksik olarak görülebilir. Etik ve etik dışı unsurlar olarak ikiye ayrılan insani değerlerin varlığı, medya ile birlikte tüketilmek istenilmektedir. Öyle ki popülaritenin yüksek olduğu futbol alanına bakıldığında bu değerlerin eksik olduğu anlaşılır. Bunun üzerinden yorumlanan futbol alanının ise bu çerçevede etik dışı unsurlardan kurulu olduğu görülür. Araştırmada elde edilen bulgular savı destekler niteliktedir. Egemen erkek gücünün var olduğu medya alanında, çoğunluğu oluşturan erkek kimliğinin, kadına karşı tutumlarının etik dışı olduğu gözlemlenmektedir. Futbolun doğası gereği erkek oyunu olduğunu kabul eden/ettiren medya çalışanlarının, bunlardan bir türlü uzak kalamamış olması büyük bir soru işaretidir. İşin pazarlanabilir boyutu da dikkate alındığında, erkek ve kadın futbolu arasındaki farkın çok büyük olduğu görülmektedir. Fotomaç gazetesinin incelenen 10 yıllık (2005-2015) sürecinde kadın futbolu üzerine manşet sayfasında hiçbir habere yer vermemesi, futboldaki belirgin ayrımcılığı gün yüzüne çıkarmaktadır. Bunun yanısıra gösterilen kadın ve erkek arasındaki cinsiyet ayrımının da spor basını tarafından körüklenmesi söz konusudur. Bunu çeşitli yollarla ele alan Fotomaç gazetesinin değişmeyen tek tutumunun ise, eril bir dile

sahip olduğu gerçeğidir. Sürekli olarak kullanmış olduğu “*Krallık*” ve “*Adamlık*” kelimeleri, detaylı bir şekilde incelendiğinde erkeklik hegemonyasını yeniden ürettiği söylenebilir. 10 yıllık bir süreçte incelenen haberler dikkate alındığında, krallık ve adamlık gibi kelimelerin her gün yeniden inşa edildiği görülmektedir. Özellikle erkekliğin benimsetilmeye çalışıldığı ve futbolun bu kelimelerle erilleştiği günümüzde, futbol alanı ayrımcı dilin eşiği altında kalmaktadır. Krallığın ve adamlığın çoğaltıldığı bazı metinler olan, ‘*En kral*’, ‘*Son kral*’, ‘*Tek kral*’, ‘*Gerçek kral*’ gibi kelimeler, erkeklik/adamlık/adam olmak kavramları üzerinden vurgulanmaktadır. Adamlık kelimesi ise tek başına, ‘*Adam gibi adam*’, ‘*Teknik adam*’, ‘*Adam gibi şut çekin*’ gibi cümlelerle birlikte türetilmektedir. Dolayısıyla bu kelimelerin sıklıkla kullanılması, erkeklik vurgusunun normalleştirilmesine/doğallaştırılmasına sebebiyet vermektedir. Gazete okurları tarafından zamanla görmezden gelinen bu kelimeler, bilinçaltında erkekliği yüceltmektedir. Türkiye’nin en tirajlı spor gazetesi olarak bilinen ve ortalama 100 binin üzerinde satışı olan Fotomaç gazetesi, sağlamış olduğu etik dışı unsurlarla futbolun erilleşmesini sağlamaktadır. Bunun sadece ülkemizde olmadığı düşünülüğünde, sunulan spor haberlerinin toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında konumlandırılması söz konusudur. Sağladıkları haber değeri ile topluma şekil veren medya kurumlarının, bu denli yanlı olmasının sebepleri ise tartışma konusu haline gelmektedir.

Ticarileşmiş veya ticarileştirilmiş futbol alanında oyuncular ve kulüpler olmak üzere herkesin medyaya bağımlı olduğu söylenebilir. Milyon dolarların döndüğü bir yerde futbol tek bir merkezden, FIFA tarafından yönetilmektedir. Fakat aslına bakarsanız bunun tamamen sembolik olduğu anlaşılabilir. Mantıklı bir düzlem oluşturulduğunda medyanın bütün güçlerin ötesinde bir yere sahip olduğu gerçeği ortaya çıkacaktır. Dolayısıyla istediği şekilde yön verebilme yetkisinin olması, işin hem siyasi, hem toplumsal hem de ticari boyutunu geliştirmektedir. Siyasi olarak büyük bir güce sahip olan ve bunun yanında futbolla siyasetin iç içe geçmesini sağlayan medya kurumları, futbolun çehresini olabildiğince genişletme arzusundadırlar. Siyasetin futbolla bütünleştiği esnada doğabilecek bütün çıkarımları kendisine pay edindiren spor basını, vermiş oldukları mesajlarla toplumu şekillendirmektedir. Günümüzde özellikle siyasetçilerin gündemi belirleme noktasında attıkları adımın daha çok spor/futbol üzerinden olması da bunun birer göstergesidir. Her ne kadar tartışma konusu haline getirilse de gündemi futbolla belirlemek tüm kesimin işine gelmektedir. Kara bulutların çöktüğü esnada kurtarıcı olarak görülen futbol haberleri, çarpık bir sistem içerisinde olağanüstü bir durum

halini almaktadır. Normalin dışında abartılarak verilen futbol haberlerinin bu denli fazla olması ise, eleştirel bakış açısını ortaya çıkarmaktadır.

Toplumsal anlamda insanların kendilerini rahat hissetmesini sağlayan spor faaliyetleri, başta futbol olmak üzere büyük bir kültürü oluşturmaktadır. Modern toplum yapılarında bireylerin kendilerine zaman ayırma isteği, bu kültürün oluşmasını sağlayan en önemli faktördür. Sosyal değişimin sıklıkla yaşandığı toplumlarda, futbol ve spor kültürü medya tarafından sağlanmaktadır. Fakat sağladığı katkıların büyük bir çoğunluğunu futbol üzerinden vermesi, diğer spor dallarına olan ilgiyi eksik kılmaktadır. Futbolu kültür olarak ele alırken, bunu sadece erkek oyunu olarak göstermesi ise, bu alanın sorunsalını ortaya çıkarmaktadır.

Cinsiyetçi bir alan olarak yansıtılan futbolun, spor çehresinde erilleştirilmesi son derece etik dışı bir tutumdur. Yüzdeler bir dilimde genel olarak çok az yer tutan kadın futbolu, bu nedenle erkek futbolunun gölgesi altındadır. Fakat burada daha ilginç olan bir şey söz konusudur ki; erkek futbolunda kadının cinsel tema olarak kullanılmasıdır. İncelenen haberler dikkate alındığında, eril bir dilin yanında kadının cinsel bir istismara maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Bunu daha çok görsel olarak ön plana koyan spor gazeteleri, amaç olarak ise sattığı gazete adedini esas almaktadır. Öyle ki araştırmamızın evrenini oluşturan Fotomaç gazetesinin yanında, örnek olarak sunulabilecek diğer spor gazeteleri de (Fanatik ve AMK) sonuç bölümünü destekler niteliktedir. Bu iki gazetede verilen haberler, Fotomaç gazetesi ile benzerlikler taşımaktadır. Kullandığı dil itibarıyla eril bir dile hakim olan Fanatik ve AMK gazetesi, spor basınının önde gelen gazeteleri olarak kabul edilmektedir. Tiraj ortalaması en yüksek 3 gazetenin bu denli eril bir dile sahip olması, son derece düşündürücüdür. İsim olarak bakıldığında Açık Mert Korkusuz diye adlandırılan AMK gazetesinin toplumsal anlamda bilinçaltı mesajlar vermesi, başlı başına etik dışıdır. Kullanılan gazete isminin argoda cinsel bir organa eşdeğer bulunması, gazetenin az çok ne amaçla çıkartıldığının da göstergesidir.²⁵⁸

Tekrar Fotomaç gazetesi üzerinden bir değerlendirmede bulunulursa, gazetenin kullanmış olduğu eril dilin yanında bu oluşumu destekleyecek diğer başlıklarında olduğu ortaya çıkacaktır. Özellikle futbol merkezli haberlere bakıldığında, kadına yönelik cinsiyetçi yaklaşım üç şekilde verilmektedir. Bunları sırasıyla magazinsel ve ayrımcı dil takip etmektedir. Futbol haberlerinin konudan bağımsız olarak ele alındığı

---

* *Eklere Fanatik ve AMK gazeteleri ile ilgili görseller mevcuttur.*

magazinsel haberlerde, kadının konudan uzak olduğu anlaşılmaktadır. Haberin asıl konusunu oluşturan erkeğin, futbol alanı dışında ailesiyle olan tatil görüntülerinin yayımlanması, spor basınının sıklıkla tercih ettiği bir durumdur. Bunu ise kadını ön plana atarak daha çok cinsel bir meta halinde sunması, gazetenin ahlak dışı nitelendirmesi olarak kabul edilebilir. Kadının bikişli görüntülerini haberden bağımlı veya bağımsız bir şekilde büyütüp görselleştirmesi, ahlak dışı unsura birer örnektir. Dolayısıyla haberin magazinsel boyutunun cinselleştirilmesi söz konusudur. Yine aynı şekilde ayrımcı bir dil içerisinde sunulan haberlerde futbol, tek tip cinsiyet haline sokulmaktadır.

Ayrımcı dilin inşasında kadına yönelik gerçekleşen cinsiyetçi yaklaşımların temelinde, aslında şiddet ve militarist unsurlar yatmaktadır. Şiddeti destekleyen haberlerin mevcut olması, işin toplumsal cinsiyet boyutuna gelmeden kişilere empoze edilmektedir. Şiddet duygusunu ön plana çıkartarak belli bir noktaya getiren spor gazeteleri, sağlamış oldukları bu tutumla insanları konulara karşı duyarsızlaştırmaktadır. Belli zamanlarda özellikle milli maç aralığında atılan manşetlere bakıldığında, şiddetin körüklediği görülmektedir. İnsanları günler öncesinden belli bir motivasyona getirdikten sonra ise, onu destekleyecek bir fotoğrafla bunu sıradanlaştırmaktadır. Araştırmanın çıkış noktası olan 16 Kasım 2005'teki Türkiye-İsviçre maçında sunulan başlıklar, öyle ki militarist ve şiddet unsurlarına birer örnektir. Gazetenin bu haber başlığında belirttiği unsurlar, futbolun erkek oyunu olduğunu ve oynanan oyunun yerinin er meydanı olarak tasvirlendiğini ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla çoğaltılabilecek bu başlıklarda, futbolun sadece basit bir oyundan ibaret olmadığı görülmektedir.²⁵⁹

Sonuç olarak; toplumsal bir tepkiye neden olan gazete manşetleri hemen hemen herkes tarafından eleştirilmektedir. Spor basını olarak bilinen gazetelerin, sadece futbol haberi üzerinden yer alması da eleştiri boyutlarını çoğaltmaktadır. Son olarak futbolda her takımın birer sembolü olduğu düşünüldüğünde, gazetelerin bunları birer araç olarak kullanması söz konusudur. Özellikle dört büyükler olarak adlandırılan Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe ve Trabzonspor'un kendi bünyelerinde farklı adlandırmaları bulunmaktadır. Beşiktaş'ın '*Kartal*', Galatasaray'ın '*Aslan*', Fenerbahçe'nin '*Kanarya*', Trabzonspor'un ise '*Kaplan*' ile ilişkilendirilmesi, gazetelerin sık sık tercih ettiği argümanlardan bir tanesidir. Görüldüğü üzere bu simgelerin hayvanlar üzerine kurulması ve aynı zamanda şiddeti çağrıştıran birer

---

**Eklere Fotomaç gazetesinin şiddeti çağrıştıran görselleri mevcuttur.*

unsur olarak görülmesi söz konusudur. Yine aynı şekilde Bursaspor'un '*Timsah*', Denizlispor'un '*Horoz*', Konyaspor'un '*Çift başlı kartal*', Ankaraspor'un '*Anadolu Leoparı*', Gaziantepspor'un '*Şahin*' simgeleri bu kanıyı destekler niteliktedir. Sivasspor'un Yiğitlik anlamını taşıyan '*Yiğido*' simgesi ise gazetelerin tercih ettiği diğer bir adlandırmadır. Dolayısıyla şiddet ve erkeklik üzerine kurgulanmış spor basını, bu simgelerle futbolu erilleştirmektedir. Bunların Fotomaç gazetesi üzerinden kalıplaşmış bir şekilde verilmesi ise, konunun ayrımcı yönlerini ön plana çıkarmaktadır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ADLER Alfred, Sosyal Roller ve Kişilik, Çev: Turhan YÖRÜKAN, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2000

AKBULUT Tan Nesrin, "Türk Televizyonunda Kadın Söylemi", Der: Ayşegül GÜÇHAN, Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, Cilt:2, İstanbul, 2004

ALEMDAR Zeynep, "Basın ve Kadın", Der: Necla ARAT, Türkiye'de Kadın Olmak "Kadın Sorunlarından Kesitler", Say Yayıncılık, İstanbul, 1996

ALEMDAR Korkmaz ve UZUN Ruhdan, Herkes İçin GAZETE-Cİ-LİK, Tanyeri Yayıncılık, Ankara, 2013

ALTHUSSER Louis, İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, Çev: Alp TÜMERTEKİN, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003

ALVER Füsün, Gazeteciliğin Kuramsal Temelleri, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2007

ARAT Necla, Feminizmin ABC'si, Say Yayınları, İstanbul, 2010

ARKONAÇ A. Sibel, Söylem Çalışmaları, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2012

ARSLANOĞLU Kaan, Futbolun Psikiyatrisi, Sporun Psikolojisi ve Psikiyatrisi, İthaki Yayınları, İstanbul, 2005

ASLAN Kemal, Haberin Yol Haritası, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2002

ASLAN Kemal, Haber Nasıl Okunur? 'Haberde ideoloji, Söylem', Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 2004

ATABEK Erdal, Kışkırtılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık, Cumhuriyet Kitapları, İstanbul, 2013

AKÇA Emel Baştürk ve TÖNEL Ebru, "Erkek(lik) Çalışmalarına Teorik Bir Çerçeve: Feminist Çalışmalardan Hegemonik Erkekliğe", Ed: İlker ERDOĞAN, Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsili, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2011

AVŞAR Zakir ve KAYA Emre Elif, Medyanın İffeti, "Dünyada Medya Meslek Örgütleri ve Yayın Kuruluşlarının Medya Etik Kodları", Altınpost Yayıncılık, Ankara, 2013

AYDOĞAN Filiz, "Tüketici Kitleler Olarak "Evdeki Melekler"ler ve Kadın Dergileri", Der: Ayşegül GÜÇHAN, Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, Cilt:2, İstanbul, 2004

BERTRAND Claude Jean, Medya Etiği, Düz: Beşir ATALAY, Başbakanlık Basını-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü, Ankara, 2004

BHASİN Kamlı, Toplumsal Cinsiyet "Bize Yüklenen Roller", Çev: Kader AY, Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003

BİNARK Mutlu ve BEK Mine Gencil, Eleştirel Medya Okuryazarlığı: Kuramsal Yaklaşımlar ve Uygulamalar, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2010

BORA Aksu ve ÜSTÜN İlknur, "Sıcak Aile Ortamı" Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler, Tesev Yayınları, İstanbul, 2005

BORA Aksu, Feminizm Kendi Arasında, Ay izi Yayınları, Ankara, 2011

BORA Aksu, "Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık", Der: Kenan ÇAYIR ve Müge Ayan CEYHAN, Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012

BORA Tanıl ve ERDOĞAN Necmi, "Dur Tarih Vur Türkiye, Türk Milletinin Milli Sporu Olarak Futbol" Der: HORAK Roman, RESTER Wolfgen, BORA Tanıl, Futbol ve Kültürü "Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler", İletişim Yayınları, İstanbul, 2001

BOURDİEU Pierre, Eril Tahakküm, Çev: Bediz YILMAZ, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2015

BUTLER Judith, Gender Trouble 'Feminism And The Subversion Of Identity, Routledge, New York and London, 1999

BUTLER Judith, "Kritik Queer", Der: Sibel YARDIMCI ve Özlem GÜÇLÜ, Queer Tahayyul, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2013

BOTTON De Alain, The News A User' s Manual, Vintage Books, A Division Of Random House, New York, 2014

BÜLBÜL Hatice, "Erkek Kimliğinin Oluşumundaki Faktörler: Emek, İktidar, Arzu", Der: Huriye KURUOĞLU ve Bermal AYDIN, Toplumsal Cinsiyet ve Medya, Detay Yayıncılık, Ankara, 2014

BÜLBÜL Rıdvan, Genel Gazetecilik Bilgileri, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2000

CAALDER Julian ve GARRETT John, Her Yönüyle Fotoğrafçılık Elkitabı, Çev: Eshar KÜTEVİN ve Ziya KÜTEVİN, Say Yayınları, İstanbul, 1998

ÇAĞLAR Nedret, "Haberlerde Cinsiyetçilik ve Kadın Adaylar", Der: Huriye KUROĞLU ve Bermal AYDIN, Toplumsal Cinsiyet ve Medya, Detay Yayıncılık, Ankara, 2014

ÇAKIR Abdülhamit, Söylem Analizi, Ne Demek İstiyorsun?, Palet Yayınları, Konya, 2014

ÇAPLI Bülent, Medya ve Etik, İmge Yayınları, Ankara, 2002

ÇETİNKAYA Yalçın, Reklâmcılık ve Manipülasyon, Ağaç Yayıncılık, İstanbul, 1992

DEVİRAN Yusuf, Haber, Söylem, İdeoloji, Başlık Yayın Grubu, İstanbul, 2010

DİJK Van Teun A., Ideology 'A Multidisciplinary Approach', Sage Publications, London, 1998

DOĞAN Aymil, Sözlü ve Yazılı Çeviri Odaklı Söylem Çözümlemesi, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2014

DÖKMEN Yaşın Zehra, Toplumsal Cinsiyet 'Sosyal Psikolojik Açıklamalar', Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2004

DURSUN Çiler, Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek, Der: Sevda ALANKUŞ, Gazetecilik ve Habercilik, Ips İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003

DURSUN Çiler, TV Haberciliğinde İdeoloji, İmge Kitabevi, Ankara, 2014

EAGLETON Terry, İdeoloji, Çev: Muttalıp ÖZCAN, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2011

ERTUNG Ceylan, "Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liği ve Medya: Reklamlarda Kadın Bedeninin Kullanımı", Der: Lerzan GÜLTEKİN vd, Toplumsal Cinsiyet ve Yansımaları, Atılım Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2013

ERDOĞAN İlker, "Erkek Dergilerinde (Men's Health-Fhm-Esquire Türkiye Örneğinde) Hegemonik Erkek(lik) Beden Politikaları ve Yeni Erkek İmajı", Ed: İlker ERDOĞAN, Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsili, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2011

EVRE Bülent, "Söylem Analizine Yönelik Farklı Yaklaşımlar: Bir Sınıflandırma Girişi", Ed: İsmet PARLAK, Medyada Gerçekliğin İnşası 'Türk Medya Söylemine Eleştirel Bir Bakış', Çizgi Kitabevi, Konya, 2009

FİNE Cordelia, Toplumsal Cinsiyet Yanılsaması, Zihnimiz, Toplum ve Nörocinsiyetçilik Nasıl Fark Yaratıyor? Çev: Kıvanç TANRIYAR, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2011

GEZGİN Suat, Basında Fotoğrafçılık, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul, 2002

GIDDENS Anthony, Sosyoloji, Çev: Cemal GÜZEL, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2008

GİRGİN Atilla, Gazeteciliğin Temel İlkeleri, Der Yayınları, İstanbul, 2008

GİRGİN Atilla, Haber Yazma Teknikleri (Haberci Adayının El Kitabı), İnkilap Yayınevi, İstanbul, 1998

GÖREGENLİ Melek, "Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıp yargı ve Ayrımcılık", Der: Kenan ÇAYIR ve Müge Ayan CEYHAN, Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012

GÖREGENLİ Melek, Ayrımcılığın Meşrulaştırılması, Medya ve Nefret Söylemi, Ed: Mahmut Çınar, Hrant Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, 2013

GÜL İdil Işıl ve KARAN Ulaş, Ayrımcılık Yasağı, Kavram Hukuk, İzleme ve Belgeleme, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011

GÜL İdil Işıl ve KARAN Ulaş, Ayrımcılık Yasağı Eğitim Rehberi, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2011

HACISOFTAOĞLU İ ve KOCA Canan, "Delikanlı Gibi Yaşayın, Delikanlı Gibi Oynayın": Eriş Bir Alan Olarak Spor Medyası Üzerine Bir İnceleme, Ed: İlker ERDOĞAN, Medyada Hegemonik Erkeklik ve Temsil, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2011

HİTİT Burcu ve YAMAÇ Gökhan, Dünyada Cinsiyet Eşitliği 'İş Dünyası Dergisinde (1999-2006) Yayınlanan Makaleler, Efil Yayınevi, Ankara, 2011

İNAL Ayşe, Haberi Okumak, Temuçin Yayınları, İstanbul, 1996

İNCEOĞLU Yasemin, "Medyada "Kadın" İmajı", Der: Ayşegül GÜÇHAN, Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, Cilt:2, İstanbul, 2004

İNCEOĞLU Yasemin ve KAR Altan, Dişillik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2010

İNCEOĞLU Yasemin ve ÇOMAK A. Nebahat, Metin Çözümlemeleri, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2009

KANBUROĞLU Özer, Haber Fotoğrafçılığı, Say Yayınları, İstanbul, 2013

KAYLI Şaşman Derya, Kadın Bedeni ve Özgürleşme, İlya İzmir Yayınevi, İzmir, 2011

KOCAMAN Ahmet, Söylem Üzerine, Hitit Yayınevi, Ankara, 1996

KÖSE Aynur, "Egemen Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Söylemsel İnşasında Spor Basını: Aslanlar, Kartallar ve Timsahlar Dünyasında Peri ve Melek Olmak", Der: Şahinde YAVUZ, Toplumsal Cinsiyet ve Medya Temsilleri, Heyamola Yayınları, İstanbul, 2015

KÖSE Hüseyin, Medya ve Tüketim Sosyolojisi, Ayraç Kitabevi, Ankara, 2010

MATELSKI J. Marilyn, Tv Haberciliğinde Etik, Çev: Bahar Öcal DÜZGÖREN, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1996

MEGEP, Gazetecilik Haber Yazma-1, Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2007

MITCHELL Juliet, Kadınlar: En Uzun Devrim, Çev: Gülseli İNAL, Gülnur SAVRAN, vd., Agora Kitaplığı, İstanbul, 2006

Milli Eğitim Bakanlığı, Gazetecilik Spor Fotoğrafçılığı, Ankara, 2011

Milli Eğitim Bakanlığı, Gazetecilik Magazin Fotoğrafçılığı, Ankara, 2008

MUTLU Erol, İletişim Sözlüğü, Ayraç Kitabevi, Ankara, 2008

OKSAÇAN Halit Erdem, Eşcinselliğin Toplumsal Tarihi, Tekin Yayınevi, İstanbul, 2012

ÖZER Ömer, Haber Söylem İdeoloji: Eleştirel Haber Çözümlemeleri, Literatür Yayınları, 2011

ÖZERKAN A. Şengül, "Bir Toplumsallaştırma Aracı Olarak, Medyanın Kadın İmajına Yaklaşımı", Der: Ayşegül GÜÇHAN, Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma, Cilt:2, İstanbul, 2004

SANCAR Serpil, Erkeklik: İmkansız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler, Matis Yayıncılık, İstanbul, 2011

SANCAR Serpil, ACUNER Selma, vd, Bir de Buradan Bak 'Cinsiyet Eşitsizliği Bir "Kadın Sorunu" Değil, Toplumun Sorunudur' , Kader Yayıncılık, Ankara, 2006

SÖZEN Edibe, Söylem "Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite", Birleşik Yayınları, Ankara, 2014

SYLVIANE Agacinsky, Cinsiyetler Siyaseti, Çev:İsmail YERGUZ, Dost Kitabevi, Ankara, 1998

ŞENEL Burcu, "Milliyetçi ve Cinsiyetçi Söylemin Ortaklığı: Haberin Kimlik Halleri", Der: Aylin ÖZMAN ve Simten ÇOŞAR, Milliyetçilik ve Toplumsal Cinsiyet, Edebiyat, Medya, Siyaset, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015

TALİMCİLER Ahmet, "Türkiye'de Erkek Kimliğinin Oluşumunda Göz Ardı Edilen Alan: Spor/Futbol", Der: Huriye KUROĞLU, Erkek Kimliğinin Değişme(meye)n Halleri, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2009

TANRIÖVER Uğur Hülya, "Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri", Der: Sevda ALANKUŞ, Kadın Odaklı Habercilik, Ips İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2012

TOKGÖZ Oya, Temel Gazetecilik, Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları, Ankara, 1987

TÜRK H. Bahadır, "Hegemonik Erkek(lik) ve Kültürel Temsil: Çirkin Kral, Kurtlar Vadisi'nde Yaşıyor", Ed: İlker ERDOĞAN, Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsili, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2011

UNAT Abadan Nermin, Türk Toplumda Kadın, Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları, Ankara, 1979

URHAN Veli, Michel Foucault ve Düşünce Sistemleri Tarihi (Arkeoloji, Soykütüğü, Etik), Say Yayınları, İstanbul, 2013

VARDAR Berke, Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, ABC Kitabevi, İstanbul, 1998

VEUR Der Van Dennis, VRETHEM Karolina, vd, Toplumsal Cinsiyet Konu(şma)ları 'Gençleri Etkileyen Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hakkında Bir Klavuz', İstanbul Bilgi Üniversitesi, Şebeke Kitapları, İstanbul, 2014

YAYKIN Murat, Fotoğraf İdeolojisi "Algıda Gerçeğin Bozulumu", Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 1998

YURDALAN Özcan, Haber Fotoğrafçılığı, Der: Sevda ALANKUŞ, Gazetecilik ve Habercilik, Ips İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2003

YÜKSEL Erkan ve GÜRCAN İ. Halil, Habercinin El Rehberi Soru ve Örneklerle Haber Toplama ve Yazma Kural ve Teknikleri, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 2001

YÜKSEL Şahika ve YETKİN Nesrin, Eşcinsellik, Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği, İstanbul, 2013

*YÜCEL Volkan, Kahramanın Yolculuğu, Mitik Erkeklik ve Suç Draması, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2014

WITTIG Monique, Straight Düşünce, Çev: Leman Sevda DARICIOĞLU, Pınar BÜYÜKTAŞ, Sel Yayıncılık, İstanbul, 2013

WOLF Sherry, Cinsellik ve Sosyalizm: LGBT Özgürleşmesinin Tarihi, Politikası ve Teorisi, Çev: Kıvanç TANRIYAR, Sel Yayıncılık-LGBT Kitaplığı, İstanbul, 2012

MAKALELER

ALVER Füsün, Kapitalist Üretim Sürecinde Irkçılık, Futbol ve Medya, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 26, 2008, 223-248, s. 238

BÜYÜKBAYKAL Ilgaz Ceyda, Medyada Kadın Olgusu, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:28, 2007, 19-30, s. 21

BÜYÜKAFŞAR Mehmet, Türk Spor Basınında Cinsiyet Ayrımcılığı: Fotomaç ve Fanatik Gazeteleri Örneği, 2016, *İnsan ve İnsan*, 3(9), 53-76, s. 57

Coşar Simten, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji..., *Moment Dergi*, 2014, 1(1), 9-36, s. 22

ÇELİK Hilal ve EKŞİ Halil, Söylem Analizi, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 27, Sayı 27, 2008, 99-117, s. 108

ERSÖZ Günindi Aysel, Tüketim Toplumunda “Sıfır Beden” Söylemi: Neden ve Sonuçları Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme, *Hacettepe Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(2), 2010, 37-53, s. 37

ERDOĞAN İrfan, Futbol ve Futbolu İnceleme Üzerine, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 26, 2008; 1-58, s. 43

EKİN Yıldız Tuğba. M, “Spor Basınında Futbol Anlatım Dili: Manşet ve Başlıklar”, *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2005, XVIII (1), 93-106, s. 96

GÜLMEZ Mesut, “İnsan Haklarında Ayrımcılık Yasaklı Eşitlik İlkesi: Aykırı Düşünceler”, *Çalışma ve Toplum*, 2010/2, 217-266, s. 224

GÜL Sallan Songül ve ALTINDAL Yonca, “Medyada Kadın Cinayeti Haberlerindeki Cinsiyetçi İzler: Radikal Gazetesi”, *Akdeniz İletişim Dergisi*, 168-188, s. 173

KANBUROĞLU Özer, Haber Fotoğrafçılığında Ayrı Bir Bölüm “Spor Haber Fotoğrafçılığı”, *İletişim Fakültesi Dergisi*, 17-22, s. 17-18

KOCA Canan ve BULGU Nefise, Spor ve Toplumsal Cinsiyet: Genel Bir Bakış, *Toplum ve Bilim*, Sayı:103, 2005, s. 12

KAYA Yalçın, Spor Basınında Dil Kullanımı, *Selçuk İletişim*, 2002, 2(2), 142-149, s. 146-147

ÖZERKAN Şengül, “Medya, dil ve ideoloji”, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(12), 2002, 63-76, s. 66

ÖZTÜRK Pınar ve KOCA Canan, Futbolun “Ötekisi” Kadınlar, Fotoğrafın “Ötekisi” Fotoromanı Yazıyor, *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 2015, 2(2), 157-183, s. 160

ŞAHAN Hasan ve AKPINAR Selahaddin vd, “Spor- Medya İlişkilerinde İletişim Teknolojilerinin Rolü”, *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2008, 2(2), 155-164. s. 161

TAŞKAYA Meril, Kitle İletişim Araçlarında Kadın Bedeninin Nesnelleştirilmesi: Ürün ve Marka Fetişizminde Cinsellik Kullanımı, *Toplum Bilim Dergisi*, (24), 2009, 121-132, s. 127

YURDİGÜL Yusuf ve ZİNDEREN Etem İbrahim, “Yeni Medyada Haber Dili(Ayşe Paşalı Olayı Üzerinden Geleneksel Medya ve İnternet Haberciliği Karşılaştırılması)”, *Türk Tasarım Sanatı ve İletişim Dergisi* 2(3), 2012, 81-91, s. 81-82

YAPAR Aslı, Kadın Dergilerinde Kadın İmgesinin Kullanımı, *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:9, 1999, 75-79, s. 77

YAPRAK Pınar ve AMMAN Tayfun. M, Sporda Kadınlar ve Sorunları, *Türkiye Kick Boks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, 2009, 2(1), 39-49, s. 45-46

İNTERNET MAKALELERİ

ÇELENK Sevilay, Ayrımcılık ve Medya, Televizyon Haberciliğinde Etik Sorunlar (211-228), s. 211, <https://www.academia.edu/6835099/Ayrimcilik-ve-medya> (Erişim Tarihi:07.10.2016).

Sivil Toplum Kuruluşları ve Aktivistler İçin Nefret Suçları ve Nefret Söylemi İzleme Rehberi, Sosyal Değişim Derneği, İstanbul, 2012, s. 7 https://aciktoplumvakfi.org.tr/pdf/nefret_suclari.pdf (Erişim Tarihi:07.10.2016).

TEZLER

ARSLAN Bengü, Türkiye’de Kadın Futbolcu Profili, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yönetimi, İstanbul, 2012, s. 11. (Yayımlanmış *Yüksek Lisans Tezi*)

ÇAVDAR Duygu, Dil ve Söylem Aracılığıyla Yazılı Basında Şiddet Kültürünün Yeniden Üretilmesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013, s. 13. (Yayımlanmış *Yüksek Lisans Tezi*)

EROL Aslıhan, Çalışma Hayatında Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık; Avrupa Birliği Politikaları ve Türkiye, Edirne, 2011, s. 3. (Yayımlanmış *Yüksek Lisans Tezi*)

GÖKTEPE Mehmet, Türkiye’deki Bayan Futbolcuların Sosyo-Ekonomik Durumları ve Futbol Branşına Yönelme Nedenleri, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara, 2008, s.11 (Yayımlanmış *Yüksek Lisans Tezi*).

KUMOVA Elif, Yazılı Basın Haberciliğinde Toplumsal Cinsiyetin 'Beden' sel Temsili, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 2013, s. 12. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

TANAY Gizem, Ayrımcılık Suçu, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, s. 43. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

YAŞAR Çilem, Türkiye'de Yeni Bir Spor Ürünü Olarak Kadın Futbolu, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Spor Yönetimi, İstanbul, 2014, s. 35. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi)

KONFERANSLARDA SUNULAN TEBLİĞLER

Hanen ÇİFTDOĞAN, "Bu da mı Gol Değil? Medyada Futbol-Kadın İlişkisinin Dönüşümü", Emek ve Temsil Ekseninde Günümüz Medyasında Kadınlar Sempozyumu, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü, 8-9 Mayıs 2014, (Sempozyum)

İNTERNET KAYNAKLARI

"Manşet Kavramı", www.tdk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 01.10.2016)

"Sürmanşet Kavramı", www.tdk.gov.tr, (Erişim Tarihi: 01.10.2016)

"FileninSultanları", <http://www.tvf.org.tr/index/arama/?arama=filenin+sultanlar%C4%B1>, (Erişim tarihi: 25.01.2017).

"Kadın Bedeninin Haberleştirilmesi", <http://bianet.org/bianet/medya/108934-kadinlar-selulit-bikini-dekolte-frikik-sifir-beden-gazeteciliginden-bikti> (Erişim Tarihi: 27.01.2017).

"Türkiye'de ve Dünyada Kadın Futbolu Tarihi", <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=286&ftxtID=15573>, (Erişim Tarihi: 27.04.2017).

"Türkiye Geneli Lisanslı Futbolcu Sayıları", <http://sgm.gsb.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 27.04.2017).

"FIFA Kadınlar Futbolunun Adının Resmi Sitede Konumlandırılması," <http://www.fifa.com/index.html> (Erişim Tarihi: 19.05.2017).

"Türkiye Futbol Federasyonu Kadınlar Futbolunun Adının Resmi Sitede Konumlandırılması," <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=86> (Erişim Tarihi: 19.05.2017).

"Türkiye Futbol Federasyonu'nun Kadınlar Futbolu Hakkındaki Amaçları," <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=731> (Erişim Tarihi: 19.05.2017).

"Kadın ve Erkeklerin bir arada futbol oynadığı Karşı Lig oluşumu", <http://www.kargamecmua.org/dergi/sayi/81/187> (Erişim Tarihi: 20.06.2017).

“Trabzonspor Başkanı İbrahim Haciosmanoğlu ve Cinsiyetçi Söylemleri”, <http://www.hurriyet.com.tr/haciosmanoğlu-adam-gibi-oleceğiz-40007358> (Erişim Tarihi: 25.06.2017).

“TFF’nin Bayanlar Ligi Kullanımı”, <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=228&ftxtID=5862>, (Erişim Tarihi: 25.06.2017).

“TFF’nin Bayanlar Ligi Kullanımı”, <http://www.tff.org/default.aspx?pageID=341&ftxtID=2414>, (Erişim Tarihi:25.06.2017).

“Kadınlar Futboldan Anlar mı?”, <http://www.haberturk.com/video/spor/izle/kadınlar-futboldan-anlar-mi-tartismasi/67148>, (Erişim tarihi: 25.06.2017).

“TFF’den 8 Mart Dünya Kadınlar Günü Kutlaması”, <http://www.fanatik.com.tr/2014/03/08/tffden-kadınlara-ozel-gun-358369>, (Erişim Tarihi: 26.06.2017).

“4 Aylık Hamile Futbolcu Final Maçında Oynadı”, <http://www.fanatik.com.tr/2015/05/20/4-aylik-hamile-futbolcu-final-macinda-oynadi-604167>, (Erişim Tarihi: 26.06.2017).

“Gol Kraliçesi Arzu Karabulut”, <http://www.fanatik.com.tr/2016/07/26/gol-kralicesi-arzu-karabulut-yeni-sezondan-umutlu-1244508>, (Erişim Tarihi: 26.06.2017).

“İşte Gol Kraliçesi”, <http://www.fanatik.com.tr/2014/07/22/iste-gol-kralicesi-378831>, (Erişim Tarihi: 27.06.2017).

“Topuklu Efeler”, <http://www.fanatik.com.tr/2014/07/31/topuklu-efeler-379934>, (Erişim Tarihi: 27.06.2017).

“Yapılan Adamlık Değil”, <http://www.hurriyet.com.tr/fikret-orman-patladi-yapilan-adamlık-değil-40330197>, (Erişim Tarihi: 27.06.2017).

“Hemşirenin Hakemlik Aşkı”, <http://www.fanatik.com.tr/2014/01/23/hemsirenin-hakemlik-aski-352605>, (Erişim Tarihi: 01.07.2017).

“Sporda Gelir Dengesizliği” <http://www.businessht.com.tr/yorum/haber/1103895-sporda-gelir-dengesizligi>, (Erişim tarihi: 01.07.2017).

“Futbolda Ayrımcılık Davası”, <http://www.hurriyet.com.tr/abdli-milli-kadin-futbolculardan-ayrimcilik-davasi-40079120>, (Erişim Tarihi: 01.07.2017).

“Japonya Milli Takımında Cinsiyet Ayrımcılığı”, <http://t24.com.tr/haber/japonya-milli-takiminda-cinsiyet-ayrimciligi,208767>, (Erişim tarihi: 01.07.2017).

“Corrinne Diacre Tarih Yazıyor”, <http://www.hurriyet.com.tr/corinne-diacre-tarih-yaziyor-40032502>, (Erişim Tarihi: 01.07.2017).

“Kadın Futboluna Salladı”, <http://www.fanatik.com.tr/2013/12/26/kadin-futboluna-salladi-348954>, (Erişim Tarihi: 01.07.2017).

“Es-Es’in Sultanlarına Takım Dayanmıyor”, <http://www.fanatik.com.tr/2014/01/21/es-esin-sultanlarına-takim-dayanmiyor-352297>, (Erişim Tarihi:01.07.2017).

“Seyircisiz maçlara alınacak kadın ve çocuk seyirciler ile ilgili açıklama”, <http://www.tff.org/Default.aspx?pagelid=200&ftxtid=13429>, (Erişim Tarihi:01.07.2017).

“Kadınlarda Bunu Yaparsa”, <http://www.hurriyet.com.tr/kadinlar-da-bunu-yaparsa-20486064>, (Erişim Tarihi:01.07.21017).

“Mourinho Kadın Doktoru Kadro Dışı Biraktı”, <http://www.hurriyet.com.tr/mourinho-kadin-doktoru-kadro-disi-birakti-29794702>, (Erişim Tarihi:02.07.2017).

“Galatasaray’a Çılgın Teknik Adam”, <http://www.fanatik.com.tr/2015/11/22/galatasaray-cilgin-teknik-adam-633566>, (Erişim Tarihi:02.07.2017).

“Yeni Teknik Adam”, <http://www.fanatik.com.tr/video-galeri/trabzonspor/yeni-teknik-adam-1230097>, (Erişim Tarihi:02.07.2017).

“Arsenal’e Yeni Teknik Adam”, <http://www.fanatik.com.tr/2016/09/07/arsenal-e-yeni-teknik-adam-1251481>, (Erişim Tarihi:02.07.2017).

“Mediz Raporu”, <https://m.bianet.org/bianet/medya/107742-mediz-raporu-medyada-yonetimde-olmayan-kadin-haberlerde-nesne>, (Erişim Tarihi: 05.07.2017).

“Fotomaç gazetesi okurlarının yüzdelerle dağılımları”, http://i.tmgrup.com.tr/turkuvazreklam/2014/11/28/fotomac_biak_11-1417158032819.pdf. (Erişim Tarihi:05. 07.2017).

http://i.tmgrup.com.tr/turkuvazreklam/2016/03/23/fotomac_811-1458726679179.pdf. (Erişim Tarihi:05. 07.2017).

http://i.tmgrup.com.tr/turkuvazreklam/2015/05/22/fotomac_biak_05-1432297446759.pdf. (Erişim Tarihi:05. 07.2017).

“Söylem nedir” http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5a4635cc812433.31806437 (Erişim Tarihi: 10.05.2017)

EKLER

FANATİK VE AMK(AÇIK MERT KORKUSUZ) GAZETESİ ÖRNEKLERİ

AMK GAZETESİ

11 EKİM 2012

18 EYLÜL 2013

12 ARALIK 2013

14 EYLÜL 2016

FANATİK GAZETESİ

20 HAZİRAN 2008

22 EKİM 2008

FOTOMAÇ GAZETESİ ŞİDDETİ ÇAĞRIŞTIRAN GÖRSELLER

02 NİSAN 2008

03 NİSAN 2013

11 NİSAN 2013

12 NİSAN 2013

02 MAYIS 2013

11 AĞUSTOS 2013

02 EKİM 2013

25 AĞUSTOS 2014

FOTOMAÇ GAZETESİ (ANALİZ BÖLÜMÜ) GÖRSELLER

04 ŞUBAT 2005

15 NİSAN 2005

16 KASIM 2005

04 NİSAN 2006

25 OCAK 2007

23 KASIM 2010

28 MART 2011

24 MART 2012

10 OCAK 2013

14 AĞUSTOS 2014

FOTOMAÇ GAZETESİ MAGAZİNEL VE CİNSİYET İÇERİKLİ GÖRSELLER

24 ŞUBAT 2005

11 MAYIS 2005

26 TEMMUZ 2006

04 TEMMUZ 2009

23 EYLÜL 2010

21 EYLÜL 2011

21 EYLÜL 2011

23 OCAK 2013

02 MART 2013

10 OCAK 2015

11 OCAK 2015

16 OCAK 2015

24 ŞUBAT 2015

29 HAZİRAN 2015

19 KASIM 2015

FOTOMAÇ GAZETESİ CİNSİYET İÇERİKLİ REKLAMLAR

03 MART 2005

14 MART 2005

18 EYLÜL 2005

14 MART 2005

08 HAZİRAN 2005

FOTOMAÇ GAZETESİ 16 KASIM 2005 TÜRKİYE-İSVİÇRE MAÇI ÖNCESİ VE SONRASI ATILAN MANŞETLER

12 KASIM 2005

14 KASIM 2005

15 KASIM 2005

16 KASIM 2005

17 KASIM 2005